TVÅNGSTRÖJAN

AF

JACK LONDON

ÖFVERSÄTTNING AF

ERNST LUNDQUIST

STOCKHOLM :: BOHLIN & Co.

STOCKHOLM
TRYCKT HOS ERNST WESTERBERGS 1916

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna utgåva av *Tvångströjan (The Star Rover / The Jacket, 1915)*, författad av **Jack London** (1876-1916) och översatt 1916 av **Ernst Lundquist** (1851-1938), har digitaliserats i januari 2009 från University of California Libraries av Internet Archive och anpassats för Projekt Runeberg i maj 2012 av Ralph E.

Läs om verket och den engelska texten på hemsidan **The World of Jack London** eller på **Internet Archive**!

Boken kan läsas såsom en uppslagen bok i färg på Internet Archive.

FÖRSTA KAPITLET.

I hela mitt lif har jag haft ett medvetande af andra tider och orter. Jag har känt andra individer inom mig. Ja, tro mig, det har du också, min blifvande läsare. Tänk dig tillbaka till din barndom, och du skall erinra dig den förnimmelse jag talar om, som någonting du upplefde då. Du var då ännu ej utformad, ej kristalliserad. Du var plastisk, en själ i flytande tillstånd, ett medvetande och en individ, som höll på att ta form — ja, ta form och

glömma.

Du har glömt mycket, läsare, men då du läser dessa rader, kommer du dunkelt ihåg de dunkla syner af andra tider och orter, som dina barnaögon sågo. Nu förefalla de dig som drömmar. Men om de voro drömmar, som du drömde då, hvarifrån kom då deras innehåll? Våra drömmar äro barockt tillblandade af saker, som vi känna till. Innehållet i det, som är blott och bart en dröm, är det samma som innehållet af vår erfarenhet. Som barn, som litet barn, drömde du, att du föll från en stor höjd; du drömde, att du flög genom luften, som luftens varelser flyga; du ansattes af krälandespindlar och dyns mångfotade invånare; du hörde andra röster, såg andra hemskt välbekanta ansikten och betraktade andra soluppgångar och solnedgångar än du nu, då du tänker dig tillbaka, vet dig någonsin ha sett.

Nåväl. Dessa glimtar från din barndom äro från andra världar, andra lif, ting, som du aldrig sett i denna ditt nuvarande lifs nuvarande värld. Hvarifrån härröra de då? Från andra lif? Andra världar? Då du har läst allt hvad jag nu ämnar skrifva, skall du kanske ha fått svar på de häpna frågor jag nu har framställt för dig och som du gjort dig själf, innan du började läsa min bok.

Wordsworth visste detta. Han var hvarken siare eller profet, utan en helt vanlig människa som du eller hvem som helst. Hvad han visste, det vet du, och hvem som helst vet det. Men han gaf ett träffande uttryck därför i den strof, som börjar: »Ej i fullständig vakenhet, ej i fullkomlig glömska . . .»

Ja, i sanning, fängelsets skuggor sluta sig samman omkring oss nyfödda varelser, vi glömma blott alltför snart. Men ändå mindes vi, då vi voro nyfödda, andra tider och ställen. Vi, hjälplösa lindebarn på armen eller krypande på golfvet som fyrfotadjur, drömde våra drömmar om, att vi flögo genom luften. Ja, och vi utstodo kval och pina af nattlig skräck för dunkla och vidunderliga ting. Vi nyfödda barn utan upplefvelser föddes med skräck, med minne af skräck; och *minne af upplefvelser*.

Hvad mig själf beträffar visste jag, innan jag lärt mig tala, då jag ännu befann mig i så späd ålder, att jag skrek af hunger och gaf ifrån mig oartikulerade ljud under sömnen, — visste jag redan då, att jag hade varit en, som ströfvat omkring i rymden. Ja, fastänmina läppar aldrig jollrat fram ordet »kung», mindes jag, att jag en gång varit son till en kung. Vidare mindes jag, att jag en gång hade varit slaf och son till en slaf och burit järnklofve om halsen.

Än mera. Då jag var tre, fyra och fem år gammal, var jag ännu ej jag. Jag var endast ett blifvande jag, en själ i flytande tillstånd, ännu ej afsvalnad till fasthet i min individuella form af yttre gestalt, tid och rum. Vid denna tid kämpade inom mig allt hvad jag någonsin hade varit under tio tusen föregående lif och ingrep störande i min utveckling för att förkroppsliga sig i mig och bli jag.

Tokigt, inte sant? Men kom ihåg, du läsare, som jag hoppas skall följa mig långt genom tid och rum — kom ihåg, läsare, att jag har tänkt mycket öfver dessa ting, att jag under blodiga nätter och årslånga kval i mörkret har varit ensam med mina många jag för att rådfråga och betrakta mina många jag. Jag har gått igenom alla tillvarelseformers helveten för att bringa dig upplysningar, som du skall dela med mig, medan du sitter i lugn och ro och läser hvad jag skrifvit.

Som sagdt, vid tre, fyra och fem års ålder var jag ännu icke jag. Jag var endast ett blifvande jag, medan jag tog gestalt i min kropps gjutform och allt det mäktiga, outtröttliga förflutna påverkade de element, hvaraf jag bestod, för att bestämma, hurudan detta blifvande jags form skulle bli. Det var ej min röst, som skrek om natten af skräck för kända ting, som jag sannerligen ej kände till eller kunde känna till. Det samma gäller min barnsliga vrede, mina tycken och mitt skratt. Andra röster skreko med min röst, rösterna af forna tiders män och kvinnor, af alla förfädernas skugglika härskaror. Min vredes ilskna läten voro blandade med brummandetaf djur äldre än bergen, min barnsliga hysteris vilda skrik med allt sitt röda raseri voro stämda i samma tonart som det vanvettiga, idiotiska skränet af præ-adamitiska och progeologiska djur.

Där är hemligheten. Det röda raseriet! Det har störtat mig i mitt nuvarande lif. Tack vare det skall jag om några

veckor föras ut från denna cell till ett högt beläget ställe med gungande golf upptill försedt med ett finurligt anbragt rep, och där skall jag bli hängd. Det röda raseriet har alltid störtat mig i alla mina lif, ty det röda raseriet är mitt olycksaliga, ödesdigra arf från dyvarelsernas tid, innan världen ännu trampat ut barnskorna.

Det är tid, att jag presenterar mig. Jag är hvarken idiot eller dåre. Det vill jag att du skall veta, för att du skall tro på hvad jag nu ämnar berätta. Jag heter Darrell Standing. Några af er, som läsa detta, känna genast igen mig. Men för flertalet, som ju måste vara obekanta, skall jag nu föreställa mig. För åtta år sedan var jag professor i landtbruksvetenskap vid California-universitetets agronomifakultet. För åtta år sedan uppskrämdes den lilla sofvande akademistaden Berkeley af mordet på professor Haskell i ett af bergsskolans laboratorier. Darrell Standing var mördaren.

Jag är Darrell Standing. Jag greps på bar gärning. Jag vill inte diskutera frågan om rätt eller orätt beträffande den där Haskell-affären. Hufvudsaken är att jag i ett anfall af vrede, besatt af det våldsamma röda raseri, som har varit min förbannelse i många århundraden, dödade min kollega. Domstolsprotokollen visa, att jag gjorde det, och för en gångs skull ger jag domstolsprotokollen rätt.Nej, jag kommer inte att bli hängd för detta mord. Jag blef dömd till lifstids fängelse. Jag var trettiosex år på den tiden. Jag är nu fyrtiofyra år. Jag har tillbragt åtta år i det californiska statsfängelset San Quentin. Fem af dessa år har jag suttit i mörker. Det kallas cellstraff. De människor, som drabbas däraf, kalla det lefvande begrafning. Men under dessa fem års lefvande död lyckades jag skaffa mig en frihet, som få människor någonsin ha åtnjutit. Ehuru inspärrad så som den strängast behandlade fånge, ströfvade jag icke allenast omkring i världen, utan också genom tiderna. De, som spärrade in mig för några få och korta år, skänkte mig omedvetet århundraden att förfoga öfver. Tack vare Ed Morrell har jag ströfvat omkring i rymden i fem år. Men Ed Morrell . . . det är en annan historia. Jag skall berätta om honom litet längre fram. Jag har så mycket att tala om, att jag knappt vet, hvar jag skall börja.

Här är en begynnelsepunkt. Jag är född på en fjärdedelssektion statsjord i Minnesota. Min mor var dotter till en inflyttad svensk. Hon hette Hilda Tönneson. Min far var Chauncey Standing af gammal amerikansk släkt. Han ledde sin härkomst tillbaka till Alfred Standing, en lagstadd tjänare eller slaf, om man så vill, som öfverfördes från Engand till Virginiaplantagen på en tid, som till och med låg långt tillbaka, då den unge Washington gjorde sina forskningsfärder i Pennsylvaniens vildmarker.

En son till Alfred Standing kämpade i revolutionskriget, en sonson i kriget 1812. Sedan har det ej förts några krig, hvari ej Standing’arna ha deltagit. Jag, den siste Standing, den sonlöse ättlingen af en utdöende släkt, slogs som simpel soldat på Filippinerna under vårt sista krig, och för det ändamålet afgick jag, på höjdpunktenaf min bana, från min professur vid Nebraskauniversitetet. Kan man tänka sig, då jag sålunda tog afsked, var jag självskrifven som dekanus vid agronomifakulteten vid detta universitet — jag, stjärnvandraren, den rödblodige äfventyraren, århundradenas vagabonderande Kain, urtidens krigiske präst, glömda tiders månskensdrömmare och poet, nu en namnlös i mänsklighetens historia!

Och här sitter jag nu med rödfärgade händer i mördarecellerna i statsfängelset Folsow väntande på den af statsmaskineriet bestämda dag, då statens tjänare skola leda mig bort till hvad de så gärna tro vara mörkret — det mörker de äro rädda för; mörkret, som framkallar hos dem förskrämda och vidskepliga fantasier; mörkret, som drifver dem jollrande och kvidande till deras af skräcken skapade, antropomorfistiska gudars altaren.

Nej, jag kommer aldrig att bli dekanus vid någon agronomifakultet. Och ändå förstår jag mig på landtbruk. Det var mitt yrke. Jag är född, uppfödd, uppfostrad till det, och jag var mästare däri. Det var mitt geni. Jag kan med blotta ögat bedöma den höga fetthalten hos mjölken, som en ko mjölkar och sedan låta profapparaten bekräfta mitt ögas visdom. Jag kan bedöma icke en åker utan ett helt landskap och ange markens fördelar och brister. Jag behöfver intet lackmuspapper, då jag skall bestämma en jordarts syre- eller alkalihalt. Jag säger ännu en gång, att jordbruk i sin högsta vetenskapliga form var och är min egentliga begåfning. Och ändå tror staten, som innefattar alla statens medborgare, att den kan plåna ut denna min visdom i det yttersta mörkret medels ett rep om min hals och genom att låta tyngdlagen verka med en tvär knyck — denna min visdom, som inympats på mig under

tusentals år och somvar väl mogen, innan Tröjas odlade fält någonsin betades af kringströfvande herdars hjordar!

Säd? Hvem förstår sig på säd bättre än jag? Jag har ju hållit min demonstration i Wistar, hvarigenom jag ökade den årliga sädesafkastningen i hvartenda grefskap i Iowa med en half million dollars. Detta hör till historien. Mången bonde, som nu för tiden färdas i sin motorvagn, vet, hvem som har gjort denna motorvagn möjlig. Mången flicka med knoppande barm, mången yngling med intelligent panna, som sitter lutad öfver sina högskoleböcker, anar föga, att jag har möjliggjort denna högskolebildning genom min sädesföreläsning i Wistar.

Och den praktiska jordbrukshandteringen! Jag känner till, hur man slösar bort arbetskraft utan att behöfva studera saken i några statistiska rapporter, antingen det är fråga om själfva jordarbetet eller byggnaderna eller arbetsintensiteten. Jag har ju själf gifvit ut en handbok med tabeller öfver den saken. I detta ögonblick sitta alldeles säkert hundra tusen landtbrukare och rynka pannan öfver dess sidor, innan de knacka ur sin sista pipa och gå till sängs. Och ändå visste jag så ofantligt mycket mera än mina tabeller, att jag bara behöfde kasta en blick på en man för att veta hvad han intog för ståndpunkt eller hvad han kunde åstadkomma beträffande denna fråga.

Här måste jag afsluta det första kapitlet af min berättelse. Klockan är nio, och det betyder i mördarecellerna, att ljusen skola släckas. Jag hör redan den gummiskodda vaktarens tysta steg, då han kommer för att gräla på mig för att min gasoljelampa ännu brinner. Som om de lefvande hade någon straffrätt öfver de lifdömda!

==========

ANDRA KAPITLET.

———

Jag är Darrell Standing. De skola snart komma och hämta mig för att hänga mig. Till dess vill jag tala om hvad jag har att säga och på dessa blad skrifva om andra tider och orter.

Efter min dom fördes jag till San Quentin-fängelset för att tillbringa återstoden af mitt »timliga» lif där. Jag visade mig oförbätterlig. En oförbätterlig är en förskräcklig varelse — det är åtminstone fängelsepsykologernas uppfattning af »oförbätterlig». Jag blef en oförbätterlig, emedan jag afskydde kraftslöseri. Fängelset var liksom alla fängelser en skandal och en skamfläck i fråga om kraftslöseri. Jag sattes till att väfva juteväfnader. Det rent af brottsliga kraftspillandet retade mig. Hur skulle det kunna vara möjligt annat? Det var ju min specialitet att förhindra kraftslöseri. För tre tusen år sedan, förr än man uppfann ångan och ångväfstolar, hade jag försmäktat i det gamla Babylons fängelser, och tro mig, jag talar rena sanningen, då jag påstår, att vi fångar på den gamla tiden väfde med störreresultat på handväfbågar än fångarna i San Quentins arbetssalar, där väfstolarna drefvos med ånga.

Kraftspillningsbrottet var himmelskriande. Jag opponerade mig. Jag försökte visa vaktarna ungefär ett dussin effektivare sätt. Då kom jag i straffcell och beröfvades ljus och mat. Jag kom ut och försökte arbeta efter väfsalarnas virriga och opraktiska metod. Jag opponerade mig. Jag fick straffcell plus tvångströja. Jag fick göra bekantskap med »fläkta örn» och tumskrufvarna och pryglades privat af de dumma vaktarna, hvilkas hela intelligens nätt och jämnt räckte till att säga dem, att jag var olik dem och inte så dum.

Jag utstod dessa meningslösa förföljelser i två år. Det är ohyggligt att vara fjättrad och gnagas af råttor. De djuriskt dumma vaktarna voro råttor, och de gnagde min intelligens, gnagde alla min kropps och mitt medvetandes fina nerver. Och jag, som under mina föregående lif varit en ofantligt duktig slagskämpe, var i detta

lif alls icke någon sådan. Jag var landtbrukare, agronom, en katederbunden professor, en laboratorieslaf, endast intresserad af jorden och stegringen af jordens fruktbarhet.

Jag slogs på Filippinerna, emedan det hörde till Standing'arnas traditioner att slåss. Jag hade inga anlag för att slåss. Det var för löjligt att införa sargande främmande materia i kroppen på små svarta medmänniskor. Det var skrattretande att se Vetenskapen prostituera hela sin dådkraft och sina uppfinnares snille på att våldsamt införa främmande materia i svarta människors kroppar.

Som sagt, för att följa Standing'arnas traditioner gick jag ut i krig och fann, att jag ej hade några anlag för krig. Det upptäckte mina förmän också, ty de gjorde

mig till skrifbiträde hos kvartermästaren, och som skrifvare, vid ett skrifbord, kämpade jag mig igenom det spansk-amerikanska kriget.

Det var alltså icke emedan jag var en slagskämpe, utan i egenskap af tänkare som jag blef ursinnig öfver kraftslöseriet i väfsalarna och förföljdes af vaktarna, så att jag blef en »oförbätterlig». Min hjärna arbetade, och jag bestraffades för att den arbetade. Därför sade jag också till direktör Atherton, då min oförbätterlighet hade blifvit så notorisk, att han kallade in mig i sitt privatkontor för att ställa mig till ansvar ... Jag sade till honom:

»Det är barockt, min käre direktör, att tänka sig, att edra råttstrypare till fångvaktare kunna rista ut ur min hjärna dess klara och begreppsmässiga tankar. Hela detta fängelses organisation är enfaldig. Ni är politiker. Ni kan göra slut på politiskt rabalder i San Franciscos krogsalar och bura in slagskämpar i en sådan här arbetsinrättning som den ni sköter, men ni kan inte väfva juteväf. Edra väfsalar äro femtio år efter sin tid.»

Men hvarför fortsätta med detta munväder? Ty det var munväder. Jag bevisade honom, hvilket dumhufvud han var, och resultatet blef, att han ansåg mig hopplöst oförbätterlig.

Den sten, som alla spotta på ... ja, ni känner till ordspråket. Direktör Atherton gaf mitt dåliga renommé den sista bekräftelsen. Jag var slagen till slant. Mer än en fånges förseelser skylldes på mig, och jag fick plikta för dem i straffcellen med vatten och bröd eller med att få tumskrufven anbragt på mina tånaglar i långa timmar, hvarje timme längre än något lif jag någonsin lefvat.

Begåfvade människor äro grymma. Dumma människor äro vidunderligt grymma. Fångknektarna och mina

förmän, från direktören och ända ner, voro dumma odjur. Hör på, så skall ni få höra, hvad de gjorde med mig. Det fanns en poet i fängelset, en brottsling, en degenererad poet med slapp haka och bred panna. Han var förfalskare. Han var pultron. Han var angifvare. Han var polislockfågel — besynnerliga ord för en landtbruksprofessor att nedskrifva, men en landtbruksprofessor får minsann lära sig besynnerliga ord, då han är inspärrad i fängelse för hela sitt »timliga» lif.

Denne förfalskare-poet hette Cecil Winwood. Han hade varit fast förr, men ändå hade hans sista dom endast lydt på sju år, emedan han var en lömsk och inställsam hundracka. Godt uppförande skulle förkorta hans strafftid. Jag var dömd på lifstid. Men för att skaffa sig åtskilliga års frihet lyckades ändå detta eländiga utskum öka ut mitt lifstidsstraff med en ganska dryg portion evighet.

Jag skall tala om hvad som hände — på ett ungefär, ty jag fick ej veta det förr än efter en slapphetsperiod. För att ställa sig in hos fånggårdsgevaldigern och äfven direktören, fångvårdsstyrelsen, benådningsrätten och Californiens guvernör, planerade denne Cecil Winwood en allmän rymning ur fängelset. Lägg nu märke till tre saker: 1) Cecil Winwood var så afskydd af sina medbrottslingar, att de ej skulle ha utsatt sig för att förlora en nypa tobak till honom på ett vad vid en väggluskapplöpning — och väggluskapplöpningar voro en vanlig sport bland fångarna; 2) jag var stenen, som alla hade spottat på; 3) till sitt myteri behöfde Cecil Winwood alla, som voro så där illa kända, lifstidsfångarna, *desperados*, de oförbätterliga.

Men lifstidsfångarna afskydde Cecil Winwood, och då han vände sig till dem med sin plan om allmän rymning, skrattade de åt honom och vände sig bort med

svordomar öfver den förbannade provokatören. Men till sist narrade han dem med sig, fyrtio af de tilltagsnaste sällarna. Han närmade sig dem om och om igen. Han talade om hvilken mäktig person han var i fängelset på grund däraf, att han hade förtroende att passa upp på direktören på hans kontor och hade medikamentsutdelningen om hand.

»Ge mig bevis på det», sade långa Bill Hodge, en bergsbo, som fått lifstidsfängelse för tågplundring och som i åratal af hela sin själ längtat att få rymma för att döda sin medbrottsling, som hade vittnat emot honom.

Cecil Winwood underkastade sig profvet. Han påstod, att han skulle bedöfva vaktarna den natt, då rymningen skulle försiggå.

»Prata går väl an», sade långa Bill Hodge. »Hvad vi vilja se, det är handling. Bedöfva en af vaktarna i kväll. Barnum till exempel. Han är en satan. Han klådde upp den där halftokige juden i går i väggluskorridoren — och då hade han inte ens tjänstgöring. I natt har han vakten. Bedöfva honom i natt och laga så att han mister sin plats. Ge mig ett bevis, så kunna vi sedan tala om affären.»

Allt detta talade långa Bill om för mig sedan i straffcellerna. Cecil Winwood knotade öfver, att profvet skulle afläggas så snart. Han påstod, att han måste ha tid på sig för att smuggla opium från fängelseapoteket. De gåfvo honom tid, och efter en vecka förklarade han, att han var färdig. Fyrtio lifstidsfångar, som voro lätta att lura, väntade på, att fångknekten Barnum skulle somna på sitt pass. Det gjorde Barnum. Han påträffades sofvande, och han blef afskedad för att ha sofvit under tjänstgöringen.

Detta öfvertygade naturligtvis lifstidsfångarna. Men

man måste också öfvertyga fånggårdsgevaldigern. Till honom rapporterade Cecil Winwood dagligen, hur rymningsplanen framskred — denna plan, som helt och hållet var ett foster af hans egen fantasi. Gevaldigern fordrade bevis. Winwood lade fram bevis, men de fullständiga detaljerna däraf fick jag ej veta förr än ett år därefter, så långsamt sippra fängelseintrigernas hemligheter ut.

Winwood sade, att de fyrtio rymmarna, hvilka gifvit honom sitt förtroende, redan skaffat sig en sådan makt inom fängelset, att de stodo i begrepp att börja smuggla in revolvrar med tillhjälp af fångknektarna, som de mutat.

»Ge mig bevis», måste fånggårdsgevaldigern ha sagt.

Och poeten-förfalskaren kom med bevis. I bageriet var nattarbete en vanlig sak. En af fångarna, en bagare, hörde till det första nattskiftet. Han var fånggårdsgevaldigerns spion, och det visste Winwood.

»I natt», sade han till gevaldigern, »skall Summerface smuggla in ett dussin revolvrar. Nästa gång han är ledig skaffar han ammunition. Men i natt lämnar han mig revolvrarna i bageriet. Där har ni en bra spion. Han skall ge er rapport i morgon.»

Summerface var en groflemmad bondtyp härstammande från grefskapet Humboldt. Han var en enfaldig, godmodig tölp och höll sig icke för god att förtjäna sig en dollar genom att smuggla in tobak åt fångarna. Då han den kvällen kom hem från en utflykt till San Francisco, hade han med sig femton skålpund prima cigarretttobak. Han hade gjort detta förr och lämnat varan till Cecil Winwood. Just den kvällen levererade han, utan att någon af de andra visste om det, godset till Winwood i bageriet. Det var en stor, bastant, i papper inslagen bunt

oskyldig tobak. Spionen såg från sin undangömda plats paketet öfverlämnas till Winwood och rapporterade detta för gevaldigern följande morgon.

Men poeten-förfalskarens alltför lifliga fantasi skenade nu i väg med honom. Han gjorde sig skyldig till en bluff, som inbringade mig fem års ensam cell, så att jag hamnade i det fördömda hål, där jag nu skrifver detta. Och hela tiden visste jag inte om någonting. Jag visste ej ens något om rymningen, som han hade narrat de femtio lifstidsfångarna att planera. Jag visste ingenting, absolut ingenting. Och de andra visste mycket litet. Lifstidsfångarna hade ingen aning om, att han spelade dem ett spratt. Fånggårdsgevaldigern visste ej, att han också spelade en roll i sprattet. Summerface var den oskyldigaste af alla. Hans samvete kunde på sin höjd

anklaga honom för att ha smugglat in litet oskyldig tobak.

Och nu till Cecil Winwoods dumma, fåniga, teatraliska bluff. Följande morgon, då han träffade gevaldigern, såg han helt triumferande ut. Hans fantasi började skena.

»Nå, paketet kom verkligen, som ni hade sagt», anmärkte fånggårdsgevaldigern.

»Ja, tillräckligt att spränga halfva fängelset i luften», bekräftade Winwood.

»Tillräckligt med hvad?» frågade gevaldigern.

»Dynamit och andra sprängämnen», skroderade den galningen. »Trettiofem skålpund. Er spion såg Summerface lämna dem till mig.»

Gevaldigern höll på att få slag på fläcken. Och det undrar jag verkligen inte på — trettiofem skålpund dynamit i fångarnas händer!

Det sägs, att Jamie — det var hans öknamn — föll ned

på en bänk och fattade om sitt hufvud med bägge händerna.

»Hvar är den nu?» utbrast han. »Jag vill ha den. Ge mig den genast.»

Nu först insåg Cecil Winwood sitt misstag.

»Jag har gömt den», ljög han — han var tvungen att ljuga, ty som det endast varit tobak i små paket, hade den för längesedan blifvit utdelad bland fångarna på det vanliga sättet.

»Det är bra», sade Jamie och betvingade sin skräck, »då gå vi genast och ta fram den.»

Men det fanns inga gömda sprängämnen att ta fram.

De existerade inte, hade aldrig existerat annat än i den eländige Winwoods fantasi.

I ett stort fängelse som San Quentin finns det alltid gömställen för saker och ting. Och medan Cecil Winwood visade Jamie vägen, måste han ha tänkt ut något i en hast.

Som Jamie vittnade inför fångvårdsstyrelsen och som äfven Winwood vittnade, sade Winwood på väg till gömstället, att han och jag hade gömt undan dynamiten tillsammans.

Och jag, som nyss sluppit lös efter fem dagars straffcell och åttio timmars tvångströja, jag, som till och med de dumma fångknektarna sågo var för svag för att arbeta i väfsalarna, jag, som hade fått en dag på mig att hämta mig på — från det alltför ohyggliga straffet —, jag namngafs som den, som hade hjälpt till att dölja dessa icke existerande trettiofem skålpund sprängämnen!

Winwood förde Jamie till det föregifna gömstället. Naturligtvis funno de ingen dynamit där.

»Å, herre Gud!» ljög Winwood. »Standing har lurat mig. Han har tagit paketet och gömt det på något annat ställe.»

Fånggårdsgevaldigern sade värre saker än »å, herre Gud!» Lydande stundens ingifvelse tog han Winwood helt lugnt med sig till sitt privata kontor, stängde dörren och gaf honom ett förfärligt kok stryk — allt detta kom i dagen inför fångvårdsstyrelsen. Men det var längre fram. Nu, till och med under det han tog emot sitt kok stryk, svor Winwood på, att han talat sant.

Hvad skulle Jamie göra? Han var öfvertygad om, att trettiofem skålpund dynamit funnos oåtkomliga inom fängelset och att fyrtio lifstidsfångar, som ej frågade efter hvad de togo sig till, voro redo att rymma. Han höll naturligtvis förhör med Summerface, och fastän denne vidhöll, att paketet innehöll tobak, svor Winwood på, att det var dynamit, och honom trodde man.

Vid detta skede gör jag min entré eller rättare sagdt min sortie, ty de förde bort mig ur solskenet och dagsljuset till straffcellen, och i dess ensamhet och mörker försmäktade jag i fem år, skild från solen och dagens ljus.

Jag var alldeles häpen. Jag hade alldeles nyss sluppit ut ur straffcellen och låg med värkande lemmar i min vanliga cell, då de förde mig tillbaka till straffcellen.

»Nu», sade Winwood til Jamie, »är dynamiten oskadliggjord, fastän vi inte veta, hvar den är. Standing är den ende, som vet det, och han kan inte sprida ut det från sin straffcell. Fångarna äro färdiga att rymma. Vi kunna gripa dem på bar gärning. Det är min sak att fastställa tiden. Jag bestämmer den till klockan tre i natt och säger till dem, att sedan vakterna bedöfvats, skall jag öppna deras celler och ge dem deras revolvrar. Om ni inte klockan tre i natt slår ned på de fyrtio jag skall namnge, ertappar dem klarvakna och fullt påklädda, så får ni låta mig aftjäna min återstående strafftid i

ensam cell. Och sedan vi fått Standing och de fyrtio i godt förvar i straffcellerna, få vi god tid att ostörda leta rätt på dynamiten.»

»Om vi också ska rifva ner fängelset sten för sten», tillade gevaldiger Jamie käckt.

Detta var sex år sedan. Under alla dessa år ha de icke funnit den obefintliga dynamiten, och de ha vändt upp och ner på fängelset tusen gånger, medan de ha letat efter den. Ända till sin sista dag som fängelsets direktör trodde Atherton på, att denna dynamit existerade. Jamie, som fortfarande är fånggårdsgevaldiger, tror ännu i dag, att dynamiten finns någonstädes i fängelset. Senast i går kom han resande ända från San Quentin till Folsom för att göra ännu en ansträngning att få mig att yppa gömstället. Jag vet, att han aldrig kommer att känna sig lugn, förr än jag är hängd.

==========

TREDJE KAPITLET.

———

Hela den dagen låg jag i min straffcell och bråkade min hjärna med att söka fundera ut skälet till denna nya och oförklarliga bestraffning. Allt hvad jag kunde sluta mig till var, att någon lismare hade pådiktat mig något brott mot reglementet för att ställa sig in hos bevakningen.

Under tiden hade Jamie myror i hufvudet och beredde sig till natten, medan Winwood sade till de fyrtio lifstidsfångarna att hålla sig redo till rymningen. Och två timmar efter midnatt var hvarenda vaktare i fängelset på sin post. Äfven dagpersonalen, som nu skulle ha sofvit. Då klockan blef tre, gjorde de schock på de celler, som innehades af de fyrtio. Schocken företogs samtidigt öfverallt. Cellerna öppnades i samma ögonblick, och alla de af Winwood namngifna fångarna, utan undantag, påträffades fullt påklädda och nedhukade strax innanför dörren. Detta var naturligtvis en absolut bekräftelse på hela det nät af lögner, som poeten-förfalskaren spunnit ihop för Jamies räkning. De fyrtio lifstidsfångarna ertappades på bar gärning vid rymningsförsök. Hvad hjälptedet, att de sedan enat sig om att förklara, att rymningen planlagts af Winwood? Hela fångvårdsstyrelsen trodde, att de fyrtio ljögo för att rädda sig själfva. Benådningsrätten trodde det samma, ty innan tre månader voro till ända, hade förfalskaren och poeten Cecil Winwood, den föraktligaste bland människor, blifvit benådad och frigifven.

Nåja, fängelset eller buren, som det heter på slangspråk, är ju en kurs i filosofi. Ingen kan ha lefvat där i åratal utan att ha fått sina käraste illusioner och sina vackraste metafysiska såpbubblor förintade. Det påstås, att sanningen segrar till sist och att brottet kommer i dagen. Men detta är ett bevis på, att brottet ej alltid kommer i dagen. Fånggårdsgevaldigern, aflidne direktör Atherton, hela fångvårdsstyrelsen — alla tro ännu på tillvaron af

denna dynamit, som aldrig existerat annat än i den degenererade förfalskaren och poeten Cecil Winwoods illa balanserade och alltför skenfärdiga hjärna. Och Cecil Winwood lefver än, medan jag, som af alla de inblandade är den absolut oskyldigaste, skall beträda schavotten om några veckor.

Och nu måste jag tala om, hur de fyrtio lifstidsfångarna kommo att ge lif åt min enslighet i straffcellen. Jag låg och sof, då ytterdörren till korridoren slogs upp och väckte mig. »Någon stackars sate», var min tanke, och min nästa tanke var, att nu fick han minsann sin varma mat, medan jag lyssnade till haset af fötter, döfva knuffar, plötsliga rop af smärta, mustiga svordomar och ljudet af kroppar, som släpades fram. Ty hvarenda en drefs fram med hugg och slag hela vägen.

Celldörr efter celldörr slogs upp, och fånge efter fånge knuffades, slängdes eller släpades in. Och alltjämnt komdet nya grupper af fångknektar med flera misshandlade fångar, som fortfarande misshandlades, och allt flera celldörrar öppnades för att ta emot blödande människotrasor, som begått det brottet att längta efter frihet.

Ja, då jag nu tänker tillbaka på det, anser jag, att man måste vara väldigt filosofiskt anlagd för att öfverlefva den ständiga nötningen af sådana brutala erfarenheter år från år. Jag är en sådan filosof. Jag har uthärdat deras tortyr i åtta år, och nu till sist, då de misslyckats i att bli af med mig på alla andra sätt, ha de bedt statsmaskineriet lägga ett rep om min hals och klippa af min andning genom min egen kroppstyngd. Å, jag vet nog, att fackmännen intyga, att offret bryter halsen af sig vid fallet genom luckan. Och liksom Shakespeares resenär komma offren aldrig tillbaka för att bestrida detta påstående. Men vi, som ha lefvat i fängelse, känna till de fall, som kväfvas i fängelsekällrarna och där offren ej brutit halsen af sig.

Det är lustigt med den där hängningen. Jag har aldrig sett en hängning, men ögonvittnen ha berättat mig om ett dussin sådana fall, så att jag vet, hvad jag har att vänta. Jag står på falluckan klädd i hand- och fotbojor, med repet om halsen och den svarta mössan neddragen, och de sänka ner mig, tills min kroppstyngds kraftmoment tvärt uppväges af repets tillstramande. Då gruppera läkarna sig omkring mig, och den ene aflöser den andre i att stå på en stol med armarna slagna om mig för att hindra mig att svänga som en pendel och med örat tryckt intill min bröstkorg, medan han räknar mina aftagande hjärtslag. Ibland dröjer det tjugu minuter efter det falluckan glidit undan, innan hjärtat upphör att slå. Å, tro mig, de gå riktigt vetenskapligt till vägaför att öfvertyga sig om, att en karl är död, sedan de väl fått repet om hans hals.

Jag gör ytterligare ett afbrott i min berättelse för att göra samhället ett par frågor. Jag har rättighet att göra sådana afbrott och frågor, ty snart skola de hämta ut mig och låta mig undergå den där behandlingen. Om offret bryter halsen af sig genom denna förment kloka anordning af rännsnaran och den förment kloka beräkningen af offrets kroppstyngd och slakändans längd, hvarför fjättra de då offrets armar? Samhället i sin helhet är ur stånd att besvara denna fråga. Men jag vet hvarför, och det vet hvarje amatör, som någonsin varit med vid en lynchning och sett offret lyfta upp händerna, gripa om repet och lätta snarans tryck omkring halsen, för att kunna andas.

Jag vill framställa en annan fråga till den korrekte, i bomull inbäddade samhällsmedlem, hvars tankar aldrig förirrat sig till de röda helvetena. Hvarför dra de ner den svarta mössan öfver offrets hufvud och ansikte, innan de släppa ner honom genom falluckan? Var god och kom ihåg, att de snart skola sätta på mig den svarta mössan. Så att jag har rättighet att fråga. Du korrekte medborgare, äro dina bödelsdrängar rädda att se de fasor i ansiktet, som de ställa till för er och vår räkning och på er befallning?

Var god och kom ihåg, att jag ej framställer denna fråga tolf hundra år efter Kristi födelse eller på Kristi tid eller tolf hundra år före Kristus. Jag som skall bli hängd i år, nitton hundra tretton år efter Kristus, framställer dessa frågor till er, som sannolikt äro Kristi efterföljare, till er, hvilkas bödelsdrängar snart skola föra ut mig och dölja mitt ansikte under en svart duk, emedan de ej våga se de ohyggligheter de ställa till med mig, medan jag lefver.

Och nu tillbaka till situationen i sträffcellerna. Då den sista vakten gått och ytterdörren slagits igen, började alla de fyrtio misshandlade och på sitt hopp besvikna människorna samtala och göra frågor. Men Skyskrap-Jack, en jättelik sjöman, dömd till lifstidsfängelse, påbjöd nästan genast — vrålande som en tjur för att göra sig hörd —

tystnad, medan en folkräkning företogs. Cellerna voro fullsatta, och den ena fången efter den andra uppgaf i tur och ordning sitt namn vid uppropet. Sålunda öfvertygade man sig om, att hvarje cell var upptagen af en fånge, som man kunde lita på, så att det ej fanns någon möjlighet för en spion att gömma sig och lyssna.

Mot mig hade fångarna naturligtvis en viss misstro, ty jag var den ende, som ej hade varit med i komplotten. De läto mig undergå förhör. Jag kunde endast berätta, att jag blifvit fri från straffcell och tvångströja i morse och utan rim eller reson, så vidt jag kunde förstå, hade förts tillbaka till straffcellen efter att endast ha varit fri från den i några timmar. Att jag ansågs oförbätterlig räknades till min fördel, och snart började de samtala.

Medan jag låg där och hörde på, fick jag för första gången höra talas om den påtänkta rymningen. »Hvem hade skvallrat?» var deras enda tanke, och hela natten debatterades den frågan. Misstankarna mot Cecil Winwood voro allmänna.

»Det finns bara en sak att göra, pojkar», sade Skyskrap-Jack slutligen. »Det är snart morgon, och då släppa de ut oss och låta oss gå igenom ett helvete. Vi blefvo ju ertappade påklädda, tvärs emot alla reglementen. Winwood lurade oss och skvallrade. Nu ska de ta ut oss en i sänder och ge oss en öfverhalning. Vi ä' fyrtio. Det

tjänar till ingenting att ljuga, det kommer bara i dagen. Därför skall hvarenda grabb, då de ansätta honom, säga sanningen, hela sanningen, så sant Gud honom hjälpe.»

Och där, i detta mörka hål, som mänsklig omänsklighet skapat, från cell till cell, med munnen mot gallret, lofvade dessa båda tjog lifstidsfångar högtidligt inför Gud att säga sanningen.

De hade inte stor nytta af sitt sanningssägande. Klockan nio hade vi vaktarna öfver oss — banditer lejda af de korrekta, mätta och fullsöfda medborgare, som utgöra samhället. Vi hade icke allenast inte fått någon frukost, utan ej ens något vatten. Och de, som lidit nederlag, ha anlag för att vara feberaktiga. Jag undrar, läsare, om du har den svagaste aning om, hur en slagen man har det. Men nej, jag skall inte tala om det. Nog af, dessa slagna, feberaktiga män hade legat i sju timmar utan vatten.

Klockan nio kommo vaktarna. De voro icke många. Det behöfdes ej många, ty de öppnade endast en cell i taget. De voro försedda med handpikar — ett bra verktyg till att hålla tukt på hjälplösa människor. En cell i sänder, och cell efter cell gjorde de mos af lifstidsfångarna. De voro opartiska. Jag fick samma behandling som de andra. Och detta var endast början, förberedelse till den rannsakning hvarje man måste undergå ensam i närvaro af statens lejda kreatur. Det var en försmak af hvad hvar och en hade att vänta sig inför rätten.

Jag har pröfvat på det mesta af fängelselifvets helvetesplågor, men värre än allt annat, värre än hvad de nu snart ämna göra med mig, var straffcellernas särskilda helvete under de dagar, som nu följde.

Långe Bill Hodge, den härdade bergsbon, var denförste, som förhördes. Han kom tillbaka två timmar därefter — eller rättare sagt, de buro honom tillbaka och slängde honom på stengolfvet i hans cell. Sedan förde de bort Luigi Polazzo, en gatslusk från San Francisco, den förste i Amerika födde sonen af italienska föräldrar, som hånskrattade och fräste åt dem och trotsigt förklarade, att han inte alls var rädd för dem.

Det dröjde en stund, innan långe Bill Hodge kunde bli så pass herre öfver sina smärtor, att han kunde tala sammanhängande.

»Hur hänger det ihop med dynamiten?» frågade han. »Hvem vet något om dynamiten?»

Naturligtvis var det ingen, som visste något, fastän det var kvintessensen i förhöret man låtit honom undergå.

Luigi Polazzo kom tillbaka inom knappa två timmar, och han kom tillbaka som en trasa, som pratade i yrsel och ej kunde ge något svar på de frågor, som regnade öfver honom längs den ekande korridoren från de män, hvilka snart skulle dela hans öde och längtade att få veta, hvad man hade gjort med honom och hvilka frågor som ställts till honom.

Ytterligare två gånger under de närmaste fyrtioåtta timmarna fördes Luigi bort för att bli förhörd. Sedan flyttades han som en jollrande idiot till sjukafdelningen, »Väggluskorridoren». Han har en stark kropp. Han är bredaxlad,

har utspärrade näsborrar och högt bröst, och hans blod är rent; han kommer att fortfarande jollra i Väggluskorridoren långt efter det jag har blifvit hängd och sluppit ifrån alla marter i Californiens straffängelser.

Man efter man fördes bort, en i sänder, och kommo tillbaka som trasor, en i sänder, för att yra och tjuta i mörkret. Och medan jag låg där och hörde på

stönande och jämmer och allt tomt sladder från människor, som blifvit virriga af misshandel, fick jag en dunkel hågkomst af, att jag någon gång och någonstädes hade suttit högt uppe, hårdhjärtad och stolt, och lyssnat till en liknande kör af stönande och jämmer. Efteråt klarnade detta minne, som ni skall få höra, och jag visste, att stönandet och jämmern kom från de vid sina roddbänkar fastkedjade slafvarna, hvilka jag hörde uppifrån, från förstäfven, då jag som soldat var passagerare på en af det gamla Roms galejor. Det var då jag seglade till Alexandria, som anförare för en trupp, på väg till Jerusalem . . . men det är en historia, som jag skall tala om längre fram. Ännu så länge . . .

==========

FJÄRDE KAPITLET.

———

Ännu så länge fortfor skräckregementet i straffcellerna efter upptäckten af rymningsplanerna. Och under dessa eviga timmar af väntan hade jag oaflåtligt klart för mig, att jag skulle gå samma väg som de andra fångarna, utstå samma infernaliska förhör som de och föras tillbaka som en trasa och slängas på stengolfvet i min straffcell med sina stenväggar och sin järndörr.

De kommo och hämtade mig. Omildt och brutalt, med knuffar och svordomar, släpades jag bort, och jag ställdes inför gevaldiger Jamie och direktör Atherton, hvilkas myndighet ytterligare förstärktes af ett halft dussin statsaflönade, med folkets pengar betalda råa fångknektar, som stodo inne i rummet för att vara till hands vid behof. Men de behöfdes icke.

»Sitt ner», sade direktör Atherton och pekade på en stor länstol.

Slagen och mör i alla leder, utan vatten i ett helt dygn, matt af hunger, försvagad efter de misshandlingar, som följt på mina fem dagar i straffcellen och åttiotimmar i tvångströjan, nedtryckt under människornas tunga olycksöde, orolig för hvad som skulle komma att vederfaras mig, tack vare hvad jag hade sett vederfaras de andra — tvekade jag — jag, en skälfvande vrakspillra efter hvad som fordom varit en man med bildning, en f. d. agronomiprofessor i en fredlig universitetsstad — tvekade jag dock att antaga denna inbjudan att sitta ner.

Direktör Atherton var en stor karl och mycket stark. Han sträckte hastigt ut händerna och grep mig i axlarna. Jag var som ett flarn för hans styrka. Han lyfte upp mig från golfvet och slängde ner mig på stolen.

»Seså», sade han, medan jag flämtade och sväljde mina smärtor, »tala nu om alltsammans, Standing. Sjung ut — fram med alltsammans, om ni vet hvad er frid tillhörer.»

»Jag vet ingenting alls om hvad som har händt...» började jag.

Jag kom inte längre. Med ett språng och ett vrålande läte var han öfver mig. Han lyfte åter upp mig i luften och dängde ner mig i stolen.

»Inga dumheter, Standing», varnade han. »Aflägg nu en fullständig bekännelse. Hvar är dynamiten?»

»Jag vet ingenting om någon dynamit», bedyrade jag.

Åter blef jag upplyft och brutalt nedvräkt i stolen.

Jag har utstått många slags tortyr, men då jag under de sista dagarnas stillhet har tänkt tillbaka på dem, har jag kommit till det resultat, att ingenting kunnat jämföras med denna stoltortyr. Den bastanta stolen förlorade vid den våldsamma kontakten med min kropp all likhet med en stol. Man gick efter en annan stol, och äfven den blef i sin tur förstörd. Men det kom flera stolar, och det eviga förhöret om dynamiten fortgick.

Då direktör Atherton blef trött, aflöste gevaldiger

Jamie honom, sedan öfvertog fångknekten Monohan Jamies roll att dunka ner mig i stolen. Och alltid var det dynamit, dynamit. »Hvar är dynamiten?» Och det fanns ingen dynamit. Ja, mot slutet skulle jag ha offrat en stor del af min odödliga själ för några skålpund dynamit, hvilkas gömställe jag kunnat utpeka.

Jag vet inte hur många stolar som brötos sönder af min kropp. Jag svimmade otaliga gånger, och till sist blef det hela som en ohygglig dröm. Jag blef halft buren, knuffad och släpad tillbaka till mörkret. Där träffade jag, då jag återfick medvetandet, en spion i min straffcell. Det var en liten blek stackare till morfinist, som skulle kunna göra hvad som helst för att få litet af sitt gift. Så snart jag kände igen honom, kröp jag fram till gallret och ropade ut i korridoren:

»Kamrater, jag har en spion inne hos mig! Det är Ignatius Irvine! Ge akt på hvad ni säger!»

De förbannelser, som nu östes ut, kunde ha undergräft modet hos en tapprare man än Ignatius Irvine. Det var ynkligt att se hans skräck, medan alla de utpinade lifstidsfångarna omkring honom, rytande som vilddjur, talade om de hemska saker de skulle göra med honom under de kommande åren.

Om där funnits några hemligheter, skulle en spions närvaro i straffcellafdelningen ha hållit fångarna tysta. Men som det nu var och då alla svurit att säga sanningen, talade de öppet inför Ignatius Irvine. Den enda stora hemligheten var dynamiten, om hvilken de visste lika litet som jag. De vädjade till mig. Om jag visste något om dynamiten, besvuro de mig att yppa det och rädda dem från allt vidare elände. Och jag kunde endast säga dem som sanningen var, att jag inte visste om någon dynamit.

En sak, som spionen berättade för mig, innan vakten förde bort honom, visade mig, hur allvarsam den där dynamithistorien var. Naturligtvis lät jag upplysningen gå vidare: den innehöll, att icke ett hjul hade rört sig i fängelset på hela dagen. De tusentals straffarbetarna hade varit instängda i sina celler, och utsikterna voro, att det icke skulle arbetas i någon af de olika fängelseverkstäderna, förr än man upptäckt dynamiten, som någon hade gömt i fängelset.

Och alltjämt pågingo förhören. Fångarna släpades bort, en i sänder, och släpades eller buros tillbaka igen. De berättade, att direktör Atherton och gevaldigern Jamie, utmattade af sina ansträngningar, aflöste hvarandra hvarannan timme. Medan den ene sof, förhörde den andre. Och de sofvo i kläderna i samma rum, där den ena starka karlen efter den andra hade förvandlats till en trasa.

Och timme efter timme tilltogo våra vanvettiga kval där nere i de mörka straff cellerna. Tro mig, ty jag känner till den saken, hängas är lätt mot de marter lefvande människor kunna få uthärda och ändå lefva. Äfven jag led som de andra af törst och kroppsliga smärtor, men därtill kom, att jag var medveten om de andras lidanden. Jag hade varit oförbätterlig i två år, och mina nerver och min hjärna voro härdade mot lidanden. Det är ohyggligt att se en stark karl bruten. Och nu hade jag på en gång fyrtio brutna män omkring mig. Alltjämt hördes rop på vatten, och man trodde sig vara i ett dårhus, då man hörde alla dessa skrik och snyftningar, allt detta joller och dessa feberfantasier från män, som yrade.

Ni förstår, vår sanning, just den sanning vi talade, blef vår dom. Då fyrtio människor så enhälligt sade samma sak, kunde direktör Atherton och gevaldiger Jamie

endast dra den slutsatsen, att vittnesmålet var en inlärd lögn, som hvar och en af de fyrtio rabblade upp som en

papegoja.

Från myndigheternas ståndpunkt var deras ställning lika förtviflad som vår. Som jag efteråt fick veta, hade fångvårdsstyrelsen blifvit underrättad telegrafiskt, och två kompanier statsmilis hade ögonblickligen sändts till fängelset.

Det var vinterväder, och frosten är ibland ganska skarp äfven under Californiens vinter. Vi hade inga filtar i straffcellerna. Kom ihåg, att det känns mycket kallt att sträcka ut misshandlade människokroppar på iskall sten. Till sist gåfvo de oss vatten. Under hånfulla tillmälen och svordomar riktade vakten brandslangarna på oss och sände in väldiga vattenstrålar, cell efter cell, timme efter timme, tills våra mörbultade lemmar åter började värka af den våldsamhet, hvarmed vattenstrålarna träffade dem, och vi stodo upp till knäna i vatten, som vi längtat så vildt efter och som vi nu längtade lika vildt att slippa.

Jag hoppar öfver resten af hvad som hände i straffcellerna. Jag skall endast anmärka i förbigående, att ingen af de fyrtio lifstidsfångarna någonsin blef den samme som förr. Luigi Polazzo återfick aldrig sitt förstånd. Långe Bill Hodge blef småningom svagsint, så att äfven han ett år senare flyttades till Väggluskorridoren. Andra följde efter Hodge och Polazzo, och andra, hvilkas fysiska motståndskraft försvagats, föllo offer för fängelse-tuberkulos. Drygt 25 procent af de fyrtio dogo under de följande sex åren.

Då de efter mina fem år i ensam cell förde bort mig från San Quentin till rannsakningen, träffade jag Skyskrap-Jack. Jag såg inte mycket, ty jag plirade i

solskenet som en mullvad efter fem års mörker, men jag såg tillräckligt af Skyskrap-Jack för att det skulle skära mig i hjärtat. Det var då jag gick öfver fängelsegården som jag såg honom. Hans hår hade hvitnat. Han var gammal i förtid. Hans bröst var insjunket. Hans kinder voro infallna. Hans händer darrade som af ålderdomssvaghet. Han vacklade, då han gick. Och hans ögon fylldes af tårar, då han kände igen mig, ty äfven jag var en sorglig kvarlefva af hvad som en gång hade varit en man. Jag vägde knappt fyrtio kilo. Mitt gråsprängda hår hade ej klippts på fem år, likaså mitt skägg och mina mustascher. Äfven jag raglade, då jag gick, så att vaktarna måste leda mig öfver den solbländande gården. Skyskrap-Jack och jag tittade på hvarandra och kände igen hvarandra, trots allt förfall.

Män sådana som han ha sina förmåner till och med i ett fängelse; han vågade alltså begå ett brott mot reglementet genom att tilltala mig med sin spruckna och darrande röst:

»Ni är en bra karl, Standing», sade han. »Ni bekände aldrig.»

»Jag visste ingenting, Jack», hviskade jag tillbaka — jag måste hviska, ty jag hade nästan förlorat min röst på att ej använda den på fem år. »Jag tror aldrig det fanns någon dynamit.»

»Det är bra», fnittrade han och nickade barnsligt. »Stå på er. Låt dem aldrig veta det. Ni är en bra karl. Jag tar af mig hatten för er, Standing. Ni bekände aldrig.»

Vakten ledde bort mig, och det var sista gången jag såg Skyskrap-Jack. Det var tydligt, att äfven han nu trodde på dynamitmyten.

Två gånger stod jag inför fångvårdsstyrelsen. Jagbehandlades ömsom med brutalitet och lämpor. De framställde två alternativ. Om jag utlämnade dynamiten, skulle de ådöma mig en nominell bestraffning af trettio dagars straffcell och sedan ge mig sysselsättning vid fängelsebiblioteket. Om jag envisades i mitt trots och ej utlämnade dynamiten, skulle jag få ensam cell under hela min återstående strafftid. Som jag var lifstidsfånge, var detta det samma som ensam cell för hela lifvet.

Nej då, Californien är civiliseradt. Det finns ingen sådan lag i författningssamlingen. Det är ett grymt och onaturligt straff, och ingen modern stat skulle kunna göra sig skyldig till att stifta en sådan lag. Icke desto mindre är jag i Californiens historia den tredje, som har dömts till ensam cell för lifstiden. De andra två voro Jake

Oppenheimer och Ed Morrell. Jag skall berätta om dem snart, ty jag har i åratal försmäktat tillsammans med dem i de tysta cellerna.

En sak till. De skola snart föra bort mig och hänga mig — nej, inte för att jag dödade professor Haskell. För det fick jag lifstidsfängelse. De ämna hänga mig, emedan jag befunnits skyldig till öfverfall och misshandel. Och detta är icke fängelsereglemente, det är lag, och som sådan måste det stå i kriminallagen.

Jag tror, att jag slog en mans näsa i blod. Jag såg den inte blöda, men vittnena sade det. Thurston hette han. Han var fångknekt i San Quentin. Han vägde sjuttiosju kilo och var frisk och stark. Jag vägde under fyrtio kilo, var blind som en mullvad efter det långa mörkret och hade varit så länge instängd i en trång cell, att en stor öppen plats gjorde mig vimmelkantig. Mitt fall var verkligen en början till torgskräck, det kom jag genast under fund med den dag jag slapp ifrån straffcellen och slog Thurston på näsan.

Jag slog honom på näsan, så att den blödde, då han ställde sig i vägen för mig och försökte ta fast mig. Och nu skola de hänga mig. Det står skrifvet i staten Californiens lag, att en lifstidsfånge som jag gör sig skyldig till dödsstraff, om han slår en fångvaktare som Thurston. Han kunde säkerligen inte ha haft mer än en halftimmes obehag af den blödande näsan, och ändå skola de hänga mig för det.

Och i mitt fall är denna lag *ex post facto*. Den var inte lag, då jag dödade professor Haskell. Den blef ej antagen förr än efter det jag blifvit dömd till lifstidsfängelse. Och det är just knuten: min lifstidsdom ställde mig under denna lag, som då ännu ej stod skrifven i lagböckerna. Och det är på grund af min egenskap af lifstidsfånge, som jag skall bli hängd för misshandel mot fångknekten Thurston. Det är tydligen *ex post facto* och följaktligen olagligt.

Men hvad fråga lagstiftarne efter lagen, då de vilja röja den illa beryktade professor Darrell Standing ur vägen? Och min afrättning är icke ens ett prejudikat. För ett år sedan hängde de, som hvarje tidningsläsare vet, Jake Oppenheimer just här i Folsom för precis samma brott ... utom att han ej hade slagit en vaktares näsa i blod. Han råkade oafsiktligt såra en fånge med en brödknif.

Det är underligt med lifvet och människornas vägar och lagar och intrasslade stigar. Jag skrifver dessa rader just i samma cell på mördarafdelningen, där Jake Oppenheimer satt, innan de hämtade ut honom och gjorde med honom hvad de nu ämna göra med mig.

Jag förberedde er på, att jag hade mycket att skrifva om. Jag skall nu återgå till min berättelse. Fångvårdsstyrelsen gaf mig två alternativ att välja emellan: en förtroendesyssla inom fängelset och befrielse från juteväfven, i fall jag utlämnade den icke existerande dynamiten; lifstids ensamcell, i fall jag vägrade att utlämna den icke existerande dynamiten.

De gåfvo mig tjugufyra timmar i tvångströja för att tänka på saken. Sedan ställdes jag för andra gången inför styrelsen. Hvad kunde jag göra? Jag kunde ej föra dem till dynamiten, som inte fanns. Det sade jag dem, och de sade, att jag var en lögnare. De sade mig, att jag var en förhärdad bof, en farlig människa, en moraliskt degenererad, århundradets värsta brottsling. De sade mig mycket annat, och sedan satte de in mig i ensam cell. Jag fick numro ett. I numro fem låg Ed Morrell. I numro tolf låg Jake Oppenheimer. Och han hade varit där i tio år. Ed Morrell hade bara varit ett år i sin cell. Han aftjänade en dom på femtio år. Jake Oppenheimer var lifstidsfånge. Det var jag också. Det var därför alla utsikter för, att vi alla tre skulle stanna där länge. Men ändå är ingen af oss nu i ensamcell på lifstid, sedan sex år gått. Jake Oppenheimer blef hängd. Ed Morrell fick en framstående förtroendepost i San Quentin och benådades härom dagen. Och jag sitter här i Folsom och väntar på den af domaren Morgan vederbörligen bestämda dagen, som skall bli min sista.

De galningarna! Som om de kunde strypa min odödlighet med sitt klumpiga trick, rep och schavott! Jag skall vandra och vandra omigen, å, otaliga gånger, på denna sköna jord. Och jag skall vandra omkring i mänsklig gestalt, vara prins och bonde, vetenskapsman och dumbom, sitta i högsäte och stöna i trampkvarnen.

==========

FEMTE KAPITLET.

———

I början var det mycket ensligt i ensamcellen, och timmarna voro långa. Tiden markerades af det regelbundna vaktombytet och växlingen af dag och natt. Dagen var endast obetydligt ljus men det var bättre än nattens kolmörker. I ensamcellen var dagen ett trögt insipprande dygrått ljusskimmer från den strålande yttre världen.

Aldrig var dagern så ljus, att man kunde läsa. Dessutom fanns ingenting att läsa. Man kunde endast ligga där och tänka, tänka. Och jag var lifstidsfånge, och det tycktes vara alldeles säkert, att om jag inte kunde göra underverk och trolla fram trettiofem skålpund dynamit ur intet, skulle alla min lefnads år tillbringas i det tysta mörkret.

Min bädd var en tunn och unken halmbolster på cellgolfvet. En tunn och smutsig filt var mitt täcke. Där fanns ingen stol, intet bord — ingenting annat än halmbolstern och den gamla tunna filten. Jag har alltid behöft litet sömn och haft en ifrigt arbetande hjärna. I ensamcellen blir man utled på sig själf och sina tankar,och den enda utvägen att slippa ifrån sig själf är att sofva. Jag hade i många år sofvit fem timmar om natten. Nu slog jag mig på att odla sömn. Jag gjorde det till en vetenskap. Jag blef i stånd att sofva tio timmar, sedan tolf timmar och slutligen ända till fjorton à femton timmar af tjugufyra. Men längre kom jag inte och nödgades alltså ligga vaken och tänka, tänka. För en man med ifrigt arbetande hjärna leder detta till vansinne.

Jag tänkte ut planer för att på mekaniskt sätt fördrifva min vaktid. Jag upphöjde långa serier af tal till kvadrat och kub, och genom viljekraft och koncentrering åstadkom jag de mest häpnadsväckande geometriska progressioner. Jag till och med sysslade med problemet om cirkelns kvadratur ... tills jag började tro, att denna omöjlighet var möjlig. Då jag insåg, att vansinne låg på lur äfven på det hållet, slog jag cirkelns kvadratur ur hågen, ehuru jag kan försäkra, att detta kräfde ett ansenligt offer, ty det själsarbete, som därvid erfordrades, var ett präktigt sätt att döda tiden.

Endast genom att själf skapa bilder bakom mina ögonlock konstruerade jag ett schackbräde och skötte båda motståndarnas spel i långa partier, ända tills den ene blef matt. Men då jag hade blifvit skicklig i detta osynliga minnesspel, ledsnade jag på denna sport. En sport var det, ty det kunde ju ej bli någon verklig strid, då samme spelare skötte båda sidornas taktik. Jag ansträngde mig förgäfves att klyfva min personlighet i två och att hetsa den ena mot den andra. Men jag var och förblef bara en enda spelare, som ej kunde tänka ut någon list eller någon stridsplan för den ena partens räkning utan att den andra parten genast fick kunskap därom.

Tiden var mycket lång och pröfvosam. Jag lekte med

flugor, vanliga flugor, hvilka trängde in i ensamcellen på samma sätt som den skumma gråa dagern, och jag kom under fund med, att de förstodo sig på att leka. Jag skall anföra ett exempel. Jag låg på cellgolfvet och uppdrog i fantasien en linje på väggen ungefär tre fot öfver golfvet. Då de sutto på väggen ofvanför denna linje, lämnades de i fred. Men i det samma de slogo sig ned på väggen nedanför linjen, försökte jag fånga dem. Jag aktade mig noga för att skada dem, och slutligen visste de lika väl som jag, hvar den inbillade linjen gick. Då de ville leka, slogo de sig ned under linjen, och en enda fluga kunde ofta hålla på med denna lek i en hel timme. Då hon tröttnade, slog hon sig till ro på det neutrala området där ofvanför.

Af det dussin flugor — eller flera — som höllo till hos mig, var det bara en, som inte brydde sig om detta spel. Hon vägrade hårdnackadt att leka, och sedan hon kommit underfund med risken att slå sig ned under linjen,

undvek hon ytterst noga det osäkra området. Denna fluga var en vresig, hypokondrisk varelse. Hon hade, som fångarna skulle ha sagt, »ett horn i sidan» till tillvaron. Hon lekte heller aldrig med de andra flugorna. Hon var frisk och stark, till det resultatet kom jag efter att ha studerat henne länge. Hennes motvilja för lek berodde på temperamentet, inte på kroppsliga orsaker.

Tro mig, jag kände alla mina flugor. Jag var förvånad öfver, att jag kunde urskilja så många olikheter mellan dem. Hvar och en var en bestämd individ, icke allenast till storlek och teckning, flyktens styrka och fart, sättet att flyga och leka, vika undan och komma farande, svänga och blixtsnabbt rycka fram igen eller svänga och ta till reträtt, snudda vid och slå sig ned på den farliga väggen eller låtsas snudda vid den och slå sig ned

någon annanstädes. De voro också skarpt åtskilda i fråga om de finaste skiftningar i intelligensen och temperamentet.

Jag kände de nervösa, de flegmatiska. Där fanns en liten dvärgfluga, som kunde råka i riktigt raseri, än mot mig, än mot sina kamrater. Har ni någonsin sett en fölunge eller en kalf slå upp med bakbenen och rusa vildt rundt omkring beteshagen endast af sprittande lefnadslust? Nåväl, där fanns en fluga — för resten den skickligaste spelaren af dem alla — som, då hon tre fyra gånger i hastig följd slagit sig ned på den förbjudna väggen och hvarje gång lyckats undgå min hands mjuka och varsamma fångningsförsök, kunde bli så lifvad och uppsluppen, att hon kretsade rundtom mitt hufvud i den vildaste fart, vände, gjorde ett kast åt sidan och snurrade vidare, alltjämt hållande sig inom gränserna för den trånga cirkel, där hon firade sin triumf öfver mig.

Jag kunde säga långt på förhand, när den eller den flugan skulle få lust att börja leka. Det är tusen detaljer härvidlag, som jag inte skall trötta er med, fastän dessa detaljer räddade mig från att bli alltför hopplöst uttråkad under den första tiden i ensam cell. Men en sak måste jag tala om. För mig är det en minnesvärd händelse, då den där hypokondriska, som aldrig lekte, i ett ögonblicks tankspriddhet slog sig ned på det förbjudna området och genast fångades af min hand. Tänk, hon var vid dåligt lynne i en hel timme efteråt.

Ja, timmarna voro mycket långa i ensamcellen, och inte heller kunde jag sofva bort dem alla eller förkorta dem genom att leka med flugorna, om de än voro aldrig så intelligenta. Ty flugor äro flugor, och jag var en människa med en människas hjärna, och min hjärna var tränad och vaksam, full af kultur och vetande och alltid

i spänd ifver att få arbeta. Men där fanns intet arbete att utföra, och mina tankar snurrade rundt på det pinsammaste sätt i tomma spekulationer. Jag hade ju mina undersökningar angående drufvornas pentose och methylpentose, hvaråt jag ägnat mina sista sommarferier i Astis vingårdar. Jag hade nästan slutat mina experiment. Jag undrade, om någon annan nu höll på med dem, och i så fall med hvilket resultat?

Världen var ju död för mig. Inga nyheter från den trängde in till mig. Vetenskapen gjorde snabba framsteg, och jag var intresserad för tusen olika saker, som professor Walters hade demonstrerat i sitt laboratorium. Äfven hade professor Schliemer samarbetat med mig för att upptäcka phytosterol i blandningen af animaliska och vegetabiliska fettämnen. Det arbetet pågick helt säkert, men med hvilket resultat? Blotta tanken på allt detta arbete, som försiggick strax utanför fängelsets murar och hvari jag ej kunde få deltaga eller som jag aldrig skulle få höra talas om, kunde göra mig galen. Och här låg jag nu på mitt cellgolf och lekte med flugor.

Men det var icke absolut tyst i ensamcellerna. Genast i början, då jag spärrades in där, hörde jag svaga knackningar med oregelbundna mellanrum. Längre bort ifrån hörde jag ännu svagare knackningar. De afbrötos oupphörligt af vaktens barska tillrop. Ibland, då knackningarna blefvo för envisa, tillkallades extra vakt, och jag hörde af de ljud, som nu åstadkommos, att man höll på att sätta tvångströja på någon.

Saken var lätt förklarlig. Jag visste, jag så väl som alla andra fångar i San Quentin, att de båda männen här i ensamcellerna voro Ed Morrell och Jake Oppenheimer. Och jag visste, att det var dessa två, som samtalade

med hvarandra genom knog-knackningar och bestraffades därför.

Jag tviflade alls icke på, att det var ett enkelt signalsystem de använde, men ändå förslösade jag många timmar på fruktlösa bemödanden att fundera ut det. Gud skall veta, att det måste vara enkelt, men ändå kunde jag inte få

tag i det. Och enkelt visade det sig vara, då jag förstod det, och det enklaste af allt var det trick de användt och som vilseledt mig så. De ändrade icke allenast hvarje dag den punkt i alfabetet, där systemet började, utan de ändrade den för hvarje samtal och ofta midt i ett samtal.

Men så kom det en dag, då jag högg mig in på systemet vid den rätta begynnelsebokstafven, lyssnade till två klara meningar och nästa gång de samtalade ej kunde förstå ett ord. Den första gången frågade den, som knackade längst bort:

»Säg — Ed — hvad — skulle — du — ge — just nu — för — en — bundt — cigarett — papper — och — ett paket — Bull — Durham?»

Jag nästan skrek till af glädje. Här fanns förbindelse! Här var kamratskap! Jag lyssnade ifrigt, och den närmare, som jag antog vara Ed Morrell, svarade:

»Jag — skulle — ta — tjugu — timmar — i — tvångströja — för — ett — fem — cents — paket —»

Sedan kom vaktens rytande afbrott:

»Låt bli det där, Morrell!»

En utanförstående tänker kanske, att det värsta redan är gjordt mot människor, som dömts till ensam cell för lifstiden, och att en vakt därför ej har någon möjlighet att göra sig åtlydd, då han befaller dem att upphöra med att knacka. Men tvångströjan återstår. Svält

återstår. Törst återstår. Prygel återstår. Man är sannerligen bra hjälplös, då man är inspärrad i en trång cell.

Knackningen upphörde alltså, och om natten, då den nästa gång återupptogs, var jag åter på villospår. Genom öfverenskommelse på förhand hade de ändrat systemets begynnelsebokstaf. Men jag hade fångat en ledtråd, och efter några dagar förekom åter samma system, som jag hade förstått. Jag försummade ej tillfället.

»Hallå», knackade jag.

»Hallå, främling», knackade Morrell tillbaka, och från Oppenheimer kom det: »Välkommen till vår stad».

De voro nyfikna att få veta, hvem jag var, hur länge jag var dömd till ensam cell och hvarför jag hade blifvit dömd. Men allt detta lämnade jag å sido för att först få lära mig deras metod att ändra initialen. Sedan jag fått klart för mig, samtalade vi. Det var en stor dag, ty de två lifstidsfångarna hade blifvit tre, ehuru de endast accepterade mig på prof. Efter hvad de sedan berättade mig, voro de rädda för, att jag kunde vara en spion, som satts in där för att intrigera mot dem. Den taktiken hade man förut användt mot Oppenheimer, och han hade dyrt fått plikta för det förtroende han satt till direktör Athertons verktyg.

Till min förvåning — ja, till min stolthet kan jag säga — kände båda mina medfångar mig som oförbätterlig. Till och med till den lefvande graf, där Oppenheimer tillbragt tio år, hade mitt rykte eller anseende trängt.

Jag hade mycket att berätta dem om tilldragelser i fängelset och om den yttre världen. De fyrtio lifstidsfångarnas rymningsplan, spaningen efter den förmenta dynamiten och alla Cecil Winwoods förrädiska stämplingar voro nyheter för dem. Enligt hvad de berättade mig,

kunde nyheter stundom tränga in i ensamcellerna genom vakterna, men på ett par månader hade de ej hört någonting alls. De fångknektar, som för närvarande tjänstgjorde på den afdelningen, voro ett särskildt ondskefullt och hämndlystet släkte.

Hvem som än hade vakten, blefvo vi den dagen upprepade gånger öfverösta med svordomar för att vi knackade. Men vi kunde ej låta bli. De två lefvande döda hade blifvit tre, och vi hade så mycket att säga, det gick så långsamt att tala, och jag var inte så skicklig i att knacka som de.

»Vänta, tills Pannkaksansiktet börjar sitt pass i kväll», knackade Morrell till mig. »Han sofver större delen af sin vakt, och då kunna vi prata i ett kör.»

Så vi pratade den kvällen! Vi hade ingen tanke på sömn. Pannkaksansiktet Jones var en lågsinnad och ilsken

människa, trots sin korpulens, men vi välsignade hans fetma, emedan den frestade honom till förstulna tupplurar. Vårt ständiga knackande störde emellertid hans sömn och retade honom, så att han gaf oss flerfaldiga uppsträckningar. Äfven de andra nattvakterna svuro ve och förbannelse öfver oss. På morgonen rapporterade alla mycken knackning om natten, och vi fingo plikta för vår lilla lustbarhet, ty klockan nio kom gevaldiger Jamie med flera vaktare för att sätta på oss tvångströjan. Ända till klockan nio följande morgon fingo vi betala vårt samtal med att i tjugufyra timmar å rad ligga på golfvet bundna och hjälplösa, utan mat eller dryck.

Å, våra vaktare voro odjur! Och under deras behandling måste vi förhärdas till odjur för att kunna lefva. Hårdt arbete gör händerna hårda. Hårda vaktare skapa hårda fångar. Vi fortforo att samtala och bli bestraffade med tvångströja då och då. Natten var den bästa tiden,

och då de ordinarie vaktarna råkade ha vikarier, talade vi ofta under en hel vaktperiod.

Natt och dag voro lika för oss, som lefde i mörker. Vi kunde sofva när som helst, men vi kunde endast knacka, då tillfälle gafs. Vi berättade hvarandra mycket ur vår lefnad, och i långa timmar ha Morrell och jag legat tysta, medan Oppenheimer tåligt, med svaga, aflägsna knackningar långsamt stafvade sig igenom sin historia, från de första barndomsåren i San Franciscos fattigkvarter, hans uppfostran i banditkretsar, hans undervisning i allt uselt, då han som fjorton års pojke tjänstgjorde som nattlig budbärare i brottslingskvarteren, hans första upptäckta lagbrott och så vidare genom en serie af stölder och rån ända tills han blef förrådd af en kamrat och fick undergå blodig misshandel inom fängelsemurarna.

Jake Oppenheimer hade fått binamnet »Människotigern». En journalistvalp hade hittat på detta namn, hvilket kommer att länge öfverlefva mannen, som bar det. Och ändå har jag alltid hos Jake Oppenheimer funnit alla en verkligt bra karls kardinaldygder. Han var trogen och redlig. Jag vet fall, då han hellre tagit emot bestraffningar än han skvallrat på en kamrat. Han var modig. Han var tålig. Han var i stånd till självuppoffring — jag skulle kunna tala om en historia om det, men jag vill inte ta upp tiden. Och rättvisan var hans passion. De mord han gjort sig skyldig till i fängelset härledde sig helt och hållet från hans ytterligt ömtåliga rättskänsla. Och han hade en lysande intelligens. Ett helt lif i fängelse, däraf tio år i ensam cell, hade ej förslappat hans hjärna.

Äfven Morrell, också han en god kamrat, hade ett briljant hufvud. Jag, som nu snart skall dö, har rättighet

att säga detta utan att göra mig skyldig till egenkärlek: de tre bästa hufvudena i San Quentin, från direktören och ända ner, voro de tre, som försmäktade där tillsammans i ensam cell. Och då jag nu vid slutet af min bana går igenom allt hvad jag sett af lifvet, måste jag dra den slutsatsen, att begåfvade naturer aldrig äro fogliga. De dumma, de lättskrämda, de män, som ej äro utrustade med lidelsefull rättskänsla och oförskräckt stridslust — det är de, som bli idealet för hyggliga fångar. Jag tackar alla gudar för, att Jake Oppenheimer, Ed Morrell och jag ej voro några idealfångar.

==========

SJÄTTE KAPITLET.

Mer än det korn af sanning, som finns i misstagen, ligger det i barnets definition på minnet som »det man glömmer med». Att vara i stånd att glömma bevisar sundhet. Att oupphörligt minnas betyder, att man är förhäxad, vurmig. Det problem jag ägnade mig åt i ensamcellen, där ständiga hågkomster sökte ta makten öfver mig, var alltså problemet att glömma. Då jag lekte med flugor eller spelade schack med mig själf eller talade med

knogarna, glömde jag till en del. Hvad jag eftersträfvade var att glömma helt och hållet.

Gossåren ha ju sina minnen af andra tider och orter — Wordsworths »skimrande skyar, som dröjt sig kvar». Om en gosse hade haft dessa minnen, voro de då oåterkalleligt förlorade, när han växt upp till man? Kunde detta särskilda innehåll i hans gosshjärna fullständigt utplånas? Eller voro dessa minnen af andra tider och orter ännu kvar, lågo de slumrande i ensamcell i hjärnan, liksom jag var inmurad i en cell i San Quentin?

Det har ju händt, att lifstidsfångar, som ådömtsensamcell, ha uppstått till lifvet igen och fått skåda solen ännu en gång. Hvarför kunna då inte också gossens minnen af andra världar uppstå?

Men på hvad sätt? Enligt min tanke därigenom att man tillkämpar sig fullständig glömska af det nuvarande och af sitt förflutna lif.

Men åter frågar jag: på hvad sätt? Hypnotism är medlet. Om medvetandet söfdes genom hypnotism och den undermedvetna förnimmelsen väcktes, då vore saken klar, då skulle alla hjärnans celldörrar slås upp på vid gafvel, då skulle fångarna träda ut i solskenet.

Så resonerade jag — med hvilket resultat, skall ni sedan få höra. Men först måste jag tala om, hur jag som gosse hade dessa hågkomster från en annan värld. Jag hade häpen stirrat på dessa skimrande skyar, som dröjt sig kvar från föregående lif. Som alla andra gossar hade jag varit besatt af de andra varelser jag varit förr. Det var under min utvecklingsprocess, innan den flytande massan af allt hvad jag någonsin varit hade hårdnat i formen af den personlighet, som sedan i några år skulle uppträda bland människorna som Darrell Standing.

Låt mig bara tala om en händelse. Det var uppe i Minnesota på den gamla bondgården. Jag var nära sex år gammal. En Kinamissionär, som återkommit till Förenta staterna och skickats ut af Missionsstyrelsen till att samla in pengar bland bönderna, låg öfver natten hos oss. Det var i köket strax efter kvällsvarden; min mor hjälpte mig att kläda af mig till natten, och missionären höll på att förevisa fotografier från det Heliga landet.

Hvad jag nu ämnar omtala, skulle jag ha glömt för längesedan, om jag inte så många gånger under min

barndom hade hört min far berätta det för undrande åhörare.

Jag uppgaf ett rop, då jag fick se en af fotografierna, och betraktade den först ifrigt, sedan besviken. Den hade plötsligt förefallit mig så välbekant, ungefär som min fars loge skulle ha varit på en fotografi. Sedan hade den förefallit mig fullkomligt främmande. Men då jag fortfor att betrakta den, kom den efterhängsna förnimmelsen af någonting välbekant tillbaka.

»Davids torn», sade missionären till min mor.

»Nej!» utropade jag i mycket bestämd ton.

»Menar du, att det icke är rätta namnet?» frågade missionären.

Jag nickade.

»Hur lyder namnet då, min gosse?»

»Namnet är ...» började jag, men tillade sedan matt: »Det har jag glömt.»

»Det är sig inte likt», fortfor jag efter en paus. »De ha fiffat upp det alldeles förskräckligt.»

Nu räckte missionären min mor en annan fotografi, som han hade letat ut.

»Jag var där själf för sex månader sedan, mrs Standing.» Han pekade med sitt finger. »Detta är Jaffaporten, där jag gick in och fortsatte direkt till Davids torn i taflans bakgrund, där jag nu håller mitt finger. Auktoriteterna äro fullkomligt ense därvidlag. El Kul'ah kallades det af ...»

Men nu afbröt jag, i det jag pekade på några grushögar efter rasade murar i vänstra kanten af fotografien.

»Där någonstädes», sade jag. »Det namnet ni nu sade var judarnas benämning. Men vi kallade det något annat. Vi kallade det ... det har jag glömt.»

»Hör på pojken», fnittrade min far. »Det låter, som om han hade varit där.»

Jag nickade, ty i detta ögonblick visste jag, att jag hade varit där, fastän allt var sig så besynnerligt olikt. Min far skrattade, men missionären trodde, att jag dref gyckel med honom. Han räckte mig en annan fotografi. Det var ett ödsligt landskap utan träd och växtlighet, en grund däld med sakta sluttande vallar af rullsten. I midtplanet var en samling eländiga kojor med platt tak.

»Nå, min gosse, hvad är detta?» frågade missionären.

Jag kom på namnet!

»Samarien», svarade jag ögonblickligen.

Min far klappade händerna förtjust, min mor var häpen öfver mitt underliga uppförande, och missionären föreföll retlig.

»Gossen har rätt», sade han. »Det är en by i Samarien. Jag har varit där. Därför köpte jag den. Och det bevisar, att gossen har sett sådana fotografier förr.»

Det förnekade mina föräldrar.

»Men den här taflan är annorlunda», inföll jag, medan mitt minne hela tiden var sysselsatt med att rekonstruera fotografien. Landskapets allmänna karaktär och de aflägsna bergen voro de samma. Jag omtalade skillnaden och utpekade den med mitt finger.

»Husen stodo ungefär där, och det fanns flera träd, massor af träd och gräs och en hop getter. Jag ser dem nu och två pojkar som valla dem. Och här är en hop människor, som följer efter en man. Och där borta» — jag pekade på den fläck, där jag hade placerat min by — »är en hop lösdrifvare. De äro klädda i bara trasor. Och de äro sjuka. Deras ansikten och händer och ben ä' ingenting annat än sår.»

»Han har hört historien i kyrkan eller någonstädes — ni minns, botandet af spetälska hos Lucas», sade missionären med ett belåtet leende. »Hur många sjuka tiggare är det, min gosse?»

Jag hade lärt mig räkna till hundra, då jag var fem år; jag granskade altså gruppen noga och sade:

»Tio. De vifta med armarna och ropa till de andra människorna.»

»Men de komma dem inte nära?» frågade han.

Jag skakade på hufvudet. »De stå bara där och ropa alltjämt, som om de vore i nöd.»

»Fortsätt», uppmuntrade missionären. »Än sedan? Hvad gör mannen i spetsen för den andra folkhopen, som du sade rörde sig framåt?»

»De ha stannat allesammans, och han säger något till de sjuka människorna. Och gossarna med getterna ha stannat för att se på. Alla se på.»

»Och sedan?»

»Det är ingenting mer. De sjuka gå mot husen. De ropa inte längre, och de se inte längre sjuka ut. Och jag sitter kvar på min häst och ser på.»

Nu brusto alla mina tre åhörare i skratt.

»Och jag är en stor karl!» utropade jag förargad. »Och jag har ett stort svärd.»

»Kristus botade de tio spetälske, innan han gick genom Jeriko på väg till Jerusalem», förklarade missionären för mina föräldrar. »Gossen har sett bilder efter berömda taflor i någon laterna magica.»

Men hvarken far eller mor kunde komma ihåg, att jag någonsin sett en laterna magica.

»Pröfva honom med en annan tafla», föreslog min far.

»Den är alldeles olik», klagade jag, då jag betraktade den fotografi, som missionären räckte mig. »Här är ju bara

det där berget och de andra höjderna. Här skulle det gå en landsväg. Och där borta skulle det vara trädgårdar och träd och hus bakom stora stenmurar. Och där, på andra sidan, skulle det vara hålor i klipporna, där de begrafde döda. Ser ni det här stället? Där brukade de kasta sten på människor, tills de dogo. Jag har aldrig sett dem göra det. Jag har bara hört talas om det.»

»Och berget?» frågade missionären och pekade på midtpartiet, för hvars skull fotografien tycktes ha blifvit tagen. »Kan du säga oss namnet på berget?»

Jag skakade på hufvudet.

»Det hade aldrig något namn. De dödade människor där. Det har jag sett mer än en gång.»

»Denna gång öfverensstämmer han med de flesta auktoriteter», förklarade missionären helt belåten. »Berget är Golgata, Hufvudskalleplatsen, kalladt så, emedan det liknar en skalle. Lägg märke till likheten. Det var där de korsfäste ...» Han afbröt sig och vände sig till mig. »Hvem korsfäste de där, du lille lärde herre? Tala om för oss, hvad du ser mera.»

Å, jag såg — min far berättade, att jag spärrade upp ögonen; men jag skakade trotsigt på hufvudet och sade:

»Det säger jag inte, eftersom ni göra narr af mig. Jag har sett en mängd människor dödas där. De spikade upp dem och det tog lång tid. Jag har sett ... men det talar jag inte om. Jag ljuger inte. Fråga far och mor, om jag brukar ljuga. Han skulle piska mig sönder och samman, om jag gjorde det. Fråga honom.»

Sedan kunde missionären ej få ett ord ur mig, fastän han frestade mig med flera fotografier, som lockade fram ett myller af minnesbilder i min hjärna och kittlade

min tunga med en ström af ord, som ville fram, men som jag buttert tvingade tillbaka.

»Han kommer säkert att bli en utmärkt bibeltolkare», sade missionären till mina föräldrar, sedan jag hade kysst dem och sagt godnatt och gått till sängs. »Eller också blir han, med en sådan fantasi, en berömd romanförfattare.»

Hvilket bevisar, hur profetior kunna slå slint. Jag sitter här i Mördarafdelningen och skrifver dessa rader under mina sista dagar eller rättare sagdt Darrell Standings sista dagar, innan de föra bort honom och försöka slunga ut honom i mörkret med tillhjälp af sitt rep, och jag småler för mig själf. Jag blef hvarken bibeltolkare eller romanförfattare. Tvärtom, tills de begrafde mig i tystnadens celler i fem år, var jag allt, som missionären aldrig tänkt sig — jordbruksexpert, professor i agronomi, specialist på att hindra kraftslöseri, chef för en mönsterfarm, vetenskaplig föreståndare för ett laboratorium, där noggrannhet och fasthållande af mikroskopiska fakta äro oeftergifliga kraf.

Jag sitter här en varm eftermiddag i Mördarafdelningen och gör en paus i mina memoarer för att lyssna till flugornas söfvande surr i den kvafva luften och uppfånga fraser af ett dämpadt samtal mellan negern Josephus Jackson, mördaren på min högra sida, och Bambeccio, den italienske mördaren på min vänstra, hvilka genom sina gallerdörrar, fram och tillbaka förbi min gallerdörr, diskutera de antiseptiska fördelarna af att tugga tobak, då man har munsår.

I min upplyftade hand höll jag min reservoarpenna, och i det jag påminner mig, att mina händer i längesedan gångna tider handskats med bläckpensel, gåspenna och stylus, hinner jag också undra, om den där missionären,

då han var en liten gosse, någonsin såg skimrande skyar, som dröjt sig kvar, eller en glimt af forna tillvarelseformers härlighet.

Men nu tillbaka till ensamcellen, sedan jag lärt mig knackningssystemet och ändå tyckte, att mina vakna timmar voro ändlöst långa. Genom självhypnos, hvari jag nu började öfva mig med framgång, blef jag i stånd att söfva mitt medvetande och väcka och släppa lös mitt undermedvetna jag. Men detta var en otuktad och laglös tingest. Det irrade hit och dit i onda drömmars galna värld, utan sammanhang, utan enhetlighet beträffande skådeplats, händelser eller person.

Min mekaniska hypnos gick helt enkelt till. Jag satt med korslagda ben på min halmmadrass och tittade skarpt på ett litet ljust halmstrå, som jag hade fäst på cellväggen nära dörren, där det var mest dager. Jag stirrade på den ljusa punkten med mina ögon helt nära den och riktade uppåt, så att de måste anstränga sig till det yttersta för att se. Samtidigt förslappade jag hela min vilja och öfverlämnade mig åt den gungande yrsel, som nästan alltid kom öfver mig vid dessa tillfällen. Och då jag kände mig förlora jämnvikten, slöt jag ögonen och dignade medvetslös baklänges på madrassen.

I en halftimme, tio minuter eller kanske en timme irrade jag sedan på måfå och meningslöst omkring bland de lagrade minnena af mina många jordelif. Men tid och rum växlade för fort. Då jag vaknade, visste jag, att jag, Darrell Standing, var den personlighet, som utgjorde föreningstråden i alla dessa löjliga och bizarra företeelser. Men det var allt. Jag kunde aldrig fullständigt lefva mig in i en situation eller en medveten punkt i tid och rum. Mina drömmar, om de kunna kallas så, voro utan rim och reson.Ett exempel på mina irrfärder: i en enda period af undermedvetenhet på femton minuter har jag krälat och tjutit i urvärldens dy och suttit bredvid Haas och klufvit det tjugonde århundradets luft i ett af gas drifvet monoplan. Då jag vaknade, kom jag ihåg, att jag, Darrell Standing, året förr än jag spärrades in i San Quentin, hade gjort en luftfärd med Haas från Santa Monica ut öfver Stilla hafvet. Som vaken mindes jag inte krälandet och tjutet i urtidsdyn. Men som vaken hade jag dock ett medvetande af, att jag dragit mig till minnes detta gamla äfventyr i dyn och att det var någonting, som jag verkligen upplefvat för mycket längesedan, då jag ännu icke var Darrell Standing, utan någon annan eller något annat, som krälade och tjöt. Den ena upplefvelsen var bara aflägsnare än den andra. Båda upplefvelserna voro lika verkliga — eller hur kunde jag annars minnas dem?

Å, hvilket myller af strålande bilder och handlingar! Under några korta minuter af lössläppt undermedvetenhet har jag suttit i kungasalar, på en hedersplats eller vid nedre ändan af bordet, varit narr och gycklare, krigare, präst och munk; och jag har varit allas herre vid öfre bordsändan — innehaft den världsliga makten tack vare min egen svärdsvingande arm, mina tjocka borgmurar och antalet af mina kämpar; den andliga makten också min, att döma af det faktum, att präster i kåpor och feta abboter sutto nedanför mig och kolkade mitt vin och glufsade i sig min mat.

Jag har burit trälens järnband om halsen i kalla klimat, och jag har älskat kungliga prinsessor i den tropikvarma och soldoftande natten, där svarta slafvar fläktade den kvafva luften med viftor af påfågelsfjädrar, medan lejonens rytanden och schakalernas skall hördes i

fjärran, mellan palmer och springbrunnar. Jag har suttit nedhukad i kalla öknar och värmt mina händer vid brasor af kamelgödsel, och jag har legat i den smala skuggan af solstekta malörtsbuskar vid uttorkade gölar och torrtungad längtat efter vatten, medan den alkalihaltiga marken omkring mig var beströdd med splittrade ben af människor och djur, som försmäktat och dött där.

Jag har varit sjöröfvare och bandit, vetenskapsman och eremit. Jag har hängt näsan öfver handskrifna sidor i stora, unkna folianter i bergsklostrens skolastiska stillhet och skymning, medan bönderna nedanför mig i de svagare sluttningarna trälade ännu efter mörkrets inbrott med sina vinstockar och oliver och drefvo hem de bräkande getterna och de bölande nötkreaturen från betesmarkerna; ja, och jag har gått i spetsen för skränande pöbelhopar utför hjulnötta och kärrfårade gator i antika, bortglömda städer, och med högtidlig röst, allvarlig som döden, har jag läst upp lagen, konstaterat det grofva lagbrottet och afkunnat välförtjänt dödsdom öfver människor, hvilka, liksom Darrell Standing i Folsomfängelset, ha öfveträdt lagen.

Uppe i luften, i svindlande höga masttoppar vaggande öfver skeppsdäcken, har jag betraktat solglittrande vattenytor, där korallref skimrade i turkosblåa djup, och lotsat skeppen i säkerhet in på speglande laguner, där ankaret fälldes tätt intill palmprydda stränder af hafsslickade korallklippor; och jag har kämpat på forntidens glömda slagfält, då solen sken på drabbningar, som fortgingo in på nattimmarna, då stjärnorna tindrade och den svala nattvinden blåste från fjärran snötoppar, som dock ej kunde afkyla stridens hetta; och sedan har jag varit lille Darrell Standing, barfotad i vårens daggvåta gräs på Minnesota-farmen, ömkyld, då jag under kalla morgnar utfodrade

boskapen i deras af andedräkt ångande bås, slagen med skräck och vördnad för Herrens skräckinjagande makt, då jag om söndagarna satt och hörde stortaliga predikningar om det Nya Jerusalem och helveteseldens pina.

Ja, detta var hvad som glimtvis drog mig förbi, då jag i San Quentins ensamcell n:r 1 stirrade mig medvetslös på ett litet ljusutstrålande halmstrå. Hvarifrån kom allt detta? Jag kunde ju ej ha skapat det själf af intet bakom mina fängelsemurar, lika litet som jag kunde ha skapat af intet de trettiofem skålpund dynamit, som så skoningslöst affordrades mig af gevaldiger Jamie, direktör Atherton och fångvårdsstyrelsen.

Jag är Darrell Standing, född och uppfödd på en fjärdedelssektion statsjord i Minnesota, f. d. professor i agronomi, oförbätterlig fånge i San Quentin och för närvarande en dödsdömd fånge i Folsom. Det är icke genom Darrell Standings upplefvelser jag känner till detta, som jag skrifver om och som jag har gräft upp ur mitt undermedvetna jags förråd. Jag Darrell Standing född i Minnesota och dömd att snart bli hängd i Californien, har naturligtvis aldrig älskat kungadöttrar vid kungars hof eller kämpat knif mot knif på skeppens gungande däck eller drunknat i fartygens spritrum, lystet kolkande brännvin, medan sjömännen ropa »skål» och sjunga sin dödssång och skeppet slungas upp och krossas mot svarta klippspetsar och vattnet sjuder och brusar öfver, under och rundt omkring.

Sådant tillhör ej Darrell Standings erfarenheter här i världen. Och ändå fann jag, Darrell Standing, allt detta inom mig i ensamcellen i San Quentin på grund af mekanisk själfhypnos. Dessa upplefvelser voro lika litet Darrell Standings som ordet »Samarien» var

Darrell Standings, då det gick öfver hans barnaläppar vid åsynen af en fotografi.

Man kan inte skapa något af intet. Jag kunde ej i ensamcellen skapa trettiofem skålpund dynamit. Ej heller kunde jag i ensamcellen ur intet i Darrell Standings lefnadshistoria skapa dessa fjärrsyner i tid och rum. Allt detta fanns i min själ, och min själ började just nu försöka trefva sig fram.

==========

SJUNDE KAPITLET.

Detta var alltså mitt predikament: jag visste, att det inom mig fanns ett Golconda af minnen från föregående lif, men jag kunde ej annat än flaxa omkring som en galning bland dessa minnen. Jag hade mitt Golconda, men kunde ej bearbeta det.

Jag kom ihåg Stainton Moses, prästen, som hade varit »besatt» af St. Hippolytus, Plotinus, Athenodorus och Erasmus’ vän Grocyn. Och då jag tänkte på öfverste de Rochas experiment, som jag helt flyktigt läst om i forna, bråda dagar, blef jag öfvertygad om, att Stainton Moses under föregående lif hade varit dessa personligheter, som nu ibland tycktes ha flugit i honom. De voro verkligen han, de voro länkar i återfödelsens kedja.

Men särskildt dröjde jag vid öfverste de Rochas’ experiment. Han påstod sig genom lämpliga hypnotiska medier ha trängt tillbaka i tiden till dessa mediers förfäder. Sådant var fallet Josephine, som han beskrifver. Hon var aderton år gammal och bodde i Voiron, departementet Isère. Genom hypnotism lät öfverste de Rochas henne ströfva tillbaka genom sin pubertetsålder, sinbarndom, sitt dibarnsskede och det tysta mörkret i hennes mors sköte, ännu längre tillbaka till den tysta, mörka tid, då hon, Josephine, ännu ej var född, till föregående lifs ljus, då hon hade varit en vresig, misstänksam och bitter gammal man vid namn Jean-Claude Bourdon, som hade

tjänat vid sjunde artilleriregementet i Besançon och dött vid sjuttio års ålder, efter att länge ha varit fjättrad vid sängen. Ja, och hypnotiserade ej öfverste de Rochas i sin tur Jean-Claude Bourdons skugga, så att han gick ännu längre tillbaka i tiden, genom barndom och födelse och det ofödddas mörker, tills han åter fick ljus och lif, som en elak gammal gumma, Philomène Carteron?

Men hur mycket jag ansträngde mig med mitt lilla ljusa halmstrå i ensamcellens insipprande dager, lyckades jag ej få ett fast grepp i någon sådan personlighet från ett föregående lif. Genom mina misslyckade experiment kom jag till den öfvertygelsen, att jag endast genom döden kunde klart och sammanhängande återuppväcka minnena från mina föregående lif.

Men lifvets ström brusade stark inom mig. Jag, Darrell Standing, var så ovillig att dö, att jag ej ville låta direktör Atherton och gevaldiger Jamie göra slut på mig. Jag var alltid så af naturen begärlig efter att lefva, att jag tror det är därför jag ännu går här, äter och sofver, tänker och drömmer, skrifver denna berättelse om mina olika jag och väntar på det oundvikliga repet, som skall göra ett tillfälligt afbrott i min tillvaros långa kedja.

Men så kom den lefvande döden. Jag lärde mig knepet. Ed Morrell lärde mig det, som ni skall få höra. Det började tack vare direktör Atherton och gevaldiger Jamie. De måste ha haft ett nytt anfall af skräck vid tanken på dynamiten, som de trodde vara gömd. De

kommo till mig i min mörka cell, och de sade mig rent ut, att de skulle martera mig till döds med tvångströjan, om jag ej bekände, hvar dynamiten låg gömd. Och de sade mig, att de skulle göra det fullt lagligt, utan att någon kunde ställa dem till ansvar därför. Min död skulle införas i fängelsematrikeln som framkallad af naturliga orsaker.

Kära, bomullinlindade medborgare, tro mig, då jag säger, att människor dödas i fängelserna i våra dagar, liksom de alltid ha blifvit dödade, allt sedan de första fängelserna byggdes.

Jag kände mycket väl till tvångströjans skräck, dödskval och fara. Å, jag har sett män, som förlorat förståndet tack vare tvångströjan. Jag har sett män, starka män, så kraftfulla män, att deras fysik stått emot alla anfall af fängelsetuberkulosen, sedan deras motståndskraft brutits under en lång dust med tvångströjan, tyna bort och dö af tuberkulos inom sex månader. Skelögde Wilson, hvars hjärta, utan att någon visste af det, hade försvagats af skräck, dog i tvångströjan under den första timmen, medan den oduglingen till fängelseläkare stod bredvid och såg på och smålog misstroget. Och jag har hört en man efter en halftimme i tvångströjan bekänna saker, sanning och dikt om hvartannat, som kostade honom strykning af de år han redan aftjänat.

Jag hade haft mina egna erfarenheter. I denna stund har jag ett halft tusen märken på min kropp. De skola följa mig till schavotten. Om jag lefde i hundra år till, skulle dessa samma märken ändå följa mig i grafven.

Käre medborgare, du, som aflönar och tillåter din bödelsdräng att snöra ihop tvångströjan i ditt ställe, kanske du inte känner till tvångströjan? Jag skall beskrifva den för dig, så att du förstår, på hvad sätt jag

åstadkom denna lefvande död, blef herre öfver tid och rum för en tid och sprängde fängelsehvalfven, så att jag kunde sväfva ut bland stjärnorna.

Har ni någonsin sett presenningar eller vaxduksvåder kantade med mässingsöglor? Tänk er då ett stycke bastant segelduk, ungefär fyra och en half fot långt, med stora, starka mässingsöglor utmed bägge kanterna. Denna duks bredd är aldrig fullt så stor som omkretsen af den människokropp den skall omsnöra. Bredden är också oregelmässig, störst vid axlarna, mindre vid höfterna och minst vid lifvet.

Tvångströjan bredes ut på golfvet. Mannen, som skall bestraffas eller pinas till bekännelse, får befallning att lägga sig framstupa på den utbredda duken. Om han vägrar, får han prygel. Sedan lägger han sig ned frivilligt, d. v. s. på grund af bödelsdrängarnas vilja, som är *er* vilja, kära medborgare, hvilka föda och aflöna bödelsdrängarna för att de göra detta åt er.

Mannen ligger framstupa. Tvångströjans kanter dras så tätt tillsammans som möjligt längs midten af hans rygg. Sedan trädes ett rep, på samma sätt som en skorem, in i öglorna, och mannen snöres in i duken, som man snör

ihop en sko. Men han snöres in mycket hårdare än man någonsin snör ihop sin sko. Detta kallas att »spänna sadelgjorden» på fängelsespråket. Ibland, då vaktarna äro grymma och kitsliga eller då det kommit särskild order därom från högre ort, ta vaktarna fotspjärn mot mannens rygg, medan de dra ihop repet.

Har ni någonsin snört en sko för hårdt och efter en halftimme känt en olidlig smärta öfver vristen tack vare den hämmade blodcirkulationen? Och minns ni, att ni efter några minuters smärta ej kunde gå ett steg till och måste snöra upp skon och lätta trycket? Nåja, försök

då att tänka er hela er kropp så snörd, bara mycket hårdare, och att trycket i stället för endast på vristen verkar på hela er kropp, kramar samman hjärta, lungor och alla edra andra viktigaste lifsorgan, så att ni tror, att ni skall dö.

Jag kommer ihåg första gången de satte på mig tvångströjan nere i straffcellen. Det var i början af min oförbätterlighet, kort efter det jag blef inspärrad i fängelset, då jag ännu väfde mina hundra meter om dagen i jutesalen och slutade mitt beting två timmar tidigare än nödvändigt. Ja, och min juteväf var mycket bättre än hvad som i allmänhet fordrades. Enligt fängelsejournalen fick jag göra denna första bekantskap med tvångströjan på grund af »hopp» och »fel» i väfven, med ett ord, emedan mitt arbete var otillfredsställande. Detta var naturligtvis löjligt. I självfva verket satte man på mig tvångströjan, emedan jag, en nykommen fånge, en ofantligt praktisk karl, en tränad expert i fråga om kraftinsparing, hade tagit mig för att säga den dumma förmannen åtskilligt, som han inte visste angående hans eget yrke. Och förmannen lät i gevaldiger Jamies närvaro kalla fram mig till bordet där en ohygglig väf, som aldrig kunde ha gått genom min väfstol, förevisades som argument emot mig. Tre gånger kallades jag sålunda fram till bordet. Den tredje gången var liktydig med bestraffning, enligt väfsalsreglementet. Mitt straff var tjugufyra timmar i tvångströjan.

De förde mig ner till straffcellerna. Jag fick befallning att lägga mig framstupa öfver den på golfvet utbredda duken. Jag vägrade. En af vaktarna, Morrison, borrade in sina tummar mellan mina refben. Mobins, uppsyningsmannen vid sträffcellafdelningen, själf fånge, slog mig upprepade gånger med knytnäfvarna. Till sist

låg jag där som jag blifvit befalld. Och på grund af det motstånd jag retat dem med snörde de in mig extra hårdt. Sedan vältade de om mig på rygg som en stock.

Först kändes det inte så svårt. Då de slogo igen min dörr med buller och bång af järnbommar och lämnade mig i kolmörkret, var klockan elfva på förmiddagen. I några minuter kände jag endast ett obehagligt tryck, som nog skulle gå öfver, hoppades jag, då jag blef van vid det. Men tvärtom, mitt hjärta började dunka och mina lungor tycktes ur stånd att pumpa in tillräckligt med luft för mitt blod. Denna känsla af kväfning var fasansfull, och hvarje slag af mitt hjärta hotade att spränga mina redan bristfärdiga lungor.

Efter hvad som då föreföll mig vara flera timmar, men endast var en halftimme, enligt hvad jag nu efter otaliga senare erfarenheter kan sluta mig till, började jag skrika, tjuta, vråla i vansinnig dödsskräck. Orsaken var den olidliga värken i mitt hjärta. Det var en skarp, bestämd smärta som vid lungsäcksinflammation, men den kändes som ett våldsamt styng genom självfva hjärtat.

Att dö är icke svårt, men att dö på ett så långsamt och ohyggligt sätt kunde drifva en från förståndet. Som ett inringadt vildt djur var jag utom mig af skräck och tjöt och skrek, tills jag förstod, att dessa vokala öfningar endast stegrade smärtorna i mitt hjärta ännu mera och på samma gång togo i anspråk för mycket af det lilla luftförrådet i mina lungor.

Jag gaf tappt och låg tyst en lång stund — en evighet föreföll det då, men nu är jag säker på, att det inte kunde ha varit längre än en kvart. Jag fick yrsel af kväfningen, och mitt hjärta dunkade så, att jag var alldeles säker på, att det skulle spränga tvångströjan.

Men så förlorade jag åter självbehärskningen och uppgaf ett vansinnigt rop om hjälp.

Medan jag ännu skrek, hörde jag en röst från nästa straffcell.

»Tig», ropade den, fastän jag endast hörde det otydligt, »tig, ni tråkar ut mig.»

»Jag dör», skrek jag.

»Bit ihop tänderna och glöm det», lydde svaret.

»Men jag är döende», envisades jag.

»Hvarför bråkar ni då?» sade rösten. »Då är ni ju ifrån det i en handvändning. Gå på och krevera, men gör det inte så bullersamt. Ni stör min lilla förmiddagslur.»

Jag blef så förargad öfver denna hårdhjärtade likgiltighet, att jag återfick själfbehärskningen och ej längre gjorde mig skyldig till annat än dämpade stönanden. Detta räckte en ändlös tid — kanske i tio minuter —, och sedan domnade hela min kropp. Det kändes som tusen nålstyng, och så länge den känslan fortfor, behöll jag fattningen. Men då de många stickande nålspetsarna försvunno och endast domningen var kvar och alltjämt tilltog, blef jag åter förfärad.

»Hur skall jag kunna få en blund i mina ögon?» klagade min granne. »Jag har det inte bättre än ni. Min tvångströja är lika hårdt åtspänd som er, och jag vill sofva och glömma den.»

»Hur länge har ert räckt?» frågade jag; jag trodde, att han var en nybörjare i jämförelse med de århundraden mina lidanden redan hade räckt.

»Sedan i förrgår», svarade han.

»Jag menar, hur länge har ni haft tvångströjan på er?» rättade jag mig.

»Sedan i förrgår, kamrat.»

»Herre Gud!» utbrast jag.

»Ja, kamrat, femtio timmar i sträck, och ni hör mig inte ge ifrån mig ett ljud. De spände till gjorden med fotspjärn mot min rygg. Jag är ganska hårdt snörd, det kan ni lita på. Ni är inte den ende, som har det drygt. Ni har inte haft den på er i en timme än.»

»Jag har haft den på mig i många timmar», protesterade jag.

»Det tror ni, kamrat, men det är inte så. Ni har inte haft den på er i en timme, säger jag er. Jag hörde ju, då de snörde in er.»

Det var alldeles otroligt. Inom mindre än en timme hade jag redan dött tusen dödar. Och ändå hade denne granne, stilla och i jämvikt, med ett nästan välgörande lugn i rösten, fastän hans första ord varit så barska, varit i tvångströjan i femtio timmar!

»Hur mycket längre skola de låta er behålla den?» frågade jag.

»Det vet Vår herre. Jamie är väldigt arg på mig, och han släpper inte ut mig, förr än jag är nära att krevera. Nu, kamrat, skall jag ge er en vink. Det enda sättet är att bita ihop tänderna och glömma alltsammans. Att tjuta och skråla tjänar till ingenting. Och sättet att glömma, det är att glömma. Drag er till minnes alla flickor ni någonsin har känt. Det förkortar timmarna. Ni kanske känner er slapp. Nåja, låt det basa. Det hjälper en väldigt bra att döda tiden. Och då inte flickorna räcka till, så tänk på de krabater, för hvilkas skull ni nu är inburad, och hvad ni skulle göra med dem, om ni kunde, och hvad ni *skall* göra med dem, då ni kommer åt.»

Denne man var Philadelphia-Red. På grund af att han varit straffad förr, hade han nu fått femtio år för rån begånget på Alamedas gator. Han hade redan aftjänat ett dussin af sina år, då han talade med mig i tvångströjan, och det var sju år sedan. Han var en af de fyrtio lifstidsfångarna, som blefvo lurade af Cecil Winwood. För denna förseelse fick han ej längre räkna sig till godo de år han redan aftjänat. Han är nu en medelålders man, och han är ännu i San Quentin. Om han lefver, blir han en mycket gammal man, då de släppa ut honom.

Jag öfverlefde mina tjugufyra timmar, men jag har sedan aldrig varit den samme som förr. Jag menar inte

kroppsligt, fastän jag följande morgon, då de snörde upp mig, var halft förlamad och i ett sådant tillstånd af kraftnedsättning, att vaktarna måste sparka mig i sidan för att få mig att krafla mig upp. Men andligen taget var jag en annan människa. Den råa kroppsliga tortyren var en förödmjukelse, en kränkning af min själ och min rättskänsla. En sådan pers gör inte en människa mildare stämd. Jag gick från den första bekantskapen med tvångströjan fylld af en bitterhet och ett lidelsefullt hat, som endast ha ökats med åren. Min Gud, då jag tänker på hvad människorna ha gjort med mig! Tjugufyra timmar i tvångströja! Föga tänkte jag den morgonen, då de med sparkar fingo mig att resa mig upp, att den tiden skulle komma, då tjugufyra timmar i tvångströja ej betydde någonting; då hundra timmar i tvångströja skulle ha till resultat, att jag smålog, då de släppte mig; och då två hundra fyrtio timmar i tvångströja framkallade samma leende på mina läppar.

Ja, två hundra fyrtio timmar. Kära, bomullinlindade medborgare, vet ni hvad det vill säga? Det vill säga tio dagar och tio nätter i tvångströja. Naturligtvis, sådant förekommer inte någonstädes i den kristna världen nitton hundra år efter Kristus. Jag begär inte, att ni skall tro mig. Jag tror det inte själf. Jag vet bara, att så betedde man sig mot mig i San Quentin, och att jag lefde så länge, att jag kunde skratta åt dem och tvinga dem att göra sig af med mig genom att hänga mig, emedan jag hade slagit en vaktares näsa i blod.

Jag skrifver dessa rader i dag Anno Domini 1913, och i dag Anno Domini 1913 ligga människor i tvångströja i San Quentins straffceller.

Så länge jag lefver och nya lif stå mig åter, skall jag aldrig glömma mitt afsked från Philadelphia-Red den morgonen. Han hade då varit sjuttiofyra timmar i tvångströjan.

»Nå, kamrat, än lefver ni och regerar?» ropade han till mig, då jag vacklande på benen släpades från min cell ut i korridoren.

»Håll käften, Red», röt konstapeln till honom.

»Tig själf», blef svaret.

»Vänta ni, Red, jag skall nog skaffa er er varma mat en dag», hotade konstapeln.

»Tror ni det?» frågade Philadelphia-Red helt artigt, men så slog hans ton öfver i ilska. »Nej, du gamla kadaver, du kan inte skaffa någonting. Du kan inte ens skaffa dig gratisfrukost genom vedsågning, och ännu mindre skulle du ha kunnat skaffa dig den plats du nu har, om du inte hade haft en bror med inflytande. Och jag tänker vi alla känna till från hvilken stinkande källa din brors inflytande leder sitt ursprung.»

Det var härligt — en mans stolthet, som reser sig utöfver sina yttersta gränser, utan att rädas för något slags brutalt våld, som det rådande systemets hejdukar kunna tillfoga honom.

»Adjö så länge, kamrat», ropade Philadelphia-Red sedan till mig. »Adjö så länge. Var snäll . . . och älska direktören. Om ni träffar dem, så tala om för dem, att ni har sett mig, men att ni inte har sett mig darra på manschetten.»

Konstapeln var eldröd af ilska, och jag fick umgälla Reds skämt med åtskilliga sparkar och blånader.

==========

ÅTTONDE KAPITLET.

———

I ensamcellen n:r 1 grepo direktör Atherton och gevaldiger Jamie sig an med att förhöra mig. Direktören sade till mig:

»Standing, nu måste ni fram med den där dynamiten, annars låter jag tvångströjan ta lifvet af er. Hårdare naturer än ni ha måst ge tappt, innan jag slutat behandla dem. Ni har att välja — dynamiten eller ridå och slut på pjäsen.»

»Då blir det väl ridå», svarade jag, »ty jag vet inte om någon dynamit.»

Detta retade direktören till omedelbar handling.

»Lägg er», kommenderade han.

Jag lydde, ty jag hade lärt mig hur dåraktigt det var att kämpa mot tre, fyra starka karlar. De snörde in mig hårdt och gåfvo mig hundra timmar. En gång hvar tjugufjärde timme fick jag dricka litet vatten. Jag hade ingen längtan efter mat, ej heller bjöd man mig någon sådan. Mot slutet af de hundra timmarna undersökte fängelseläkaren Jackson flera gånger mitt kroppsliga tillstånd.Men jag hade blifvit för van vid tvångströjan under min oförbätterliga tid för att ta skada af en enda tvångströjperiod. Naturligtvis försvagade den mig, minskade min lifskraft, men jag hade lärt mig att genom muskelknep stjäla mig till litet utrymme, medan de snörde in mig. Vid slutet af den första persen på hundra timmar var jag utsliten och trött, men det var allt. De gåfvo mig en ny sådan pers efter en dag och en natt att hämta mig på. En stor del af den tiden var jag fysiskt domnad och andligen i yrsel. Med uppbjudande af hela min viljekraft lyckades jag också sofva bort långa timmar.

Sedan försökte direktör Atherton med en variation. Jag fick tvångströja och hvilotider med oregelbundna mellanrum. Jag visste aldrig, när jag skulle få tvångströja. Så kunde jag få tio timmars hvila och tjugu timmar tvångströja eller också endast få fyra timmars hvila. Vid de mest oväntade tider på natten slogs min dörr upp, och den nytillträdande vakten snörde in mig. Ibland gjordes det hela rytmiskt. Så till exempel växlade jag under tre dagar och tre nätter om med åtta timmar i tvångströjan och åtta timmar utan den. Men just som jag började bli van vid den takten, ändrades den plötsligt, och jag fick två dagar och nätter i ett sträck.

Och alltjämt ställde man till mig den eviga frågan: hvar låg dynamiten? Ibland var direktör Atherton ursinnig på mig. En gång, då jag hade utstått en extra sträng pers i tvångströjan, nästan bad han mig att bekänna. En annan gång lofvade han mig tre månaders absolut hvila och god mat på sjukafdelningen och sedan platsen som uppsyningsman i biblioteket.

Doktor Jackson, ett kräk till karl med ett svagt hum om medicin, blef skeptisk. Han påstod, att tvångströjan,om persen förlängdes aldrig så länge, ej kunde döda mig, och hans envishet eggade blott direktören att fortsätta experimentet.

»De där magra plugghästarna kunna reta gallfeber på en ängel», brummade han. »De äro segare än ogarfvadt skinn. Men vi ska i alla fall ta bukt på honom. Hör på, Standing. Hvad ni har utstått är ingenting emot hvad ni kommer att utstå. Ni kan lika gärna ge tappt nu och spara er obehag. Då jag en gång har sagt en sak, står den fast. Ni har hört mig säga dynamit eller ridå. Det håller jag mig vid. Välj nu.»

»Ni tror väl inte, att jag framhärdar, därför att jag tycker det är så roligt?» lyckades jag flämta, ty i detta ögonblick spände Pannkaksansiktet Jones sin fot mot min rygg för att snöra mig, hårdare, medan jag försökte stjäla mig till andrum med mina muskler. »Det finns ingenting att bekänna. Jag skulle vara i stånd att här på fläcken hugga af min högra hand för att kunna lägga fram någon dynamit.»

»Å, jag har sett sådana där lärda herrar förr», sade han hånfullt. »Somliga af er få en skruf lös, så att ni haka er fast vid hvilken fix idé som helst. Ni bli istadiga som hästar. Hårdare, Jones; det där är alldeles för löst. Standing, om ni inte ger tappt, faller ridån, det står jag vid.»

En tröst hade jag. Då man blir svagare, är man mindre känslig för smärta. Man tar mindre skada, emedan det är mindre att skada. Och en redan betydligt försvagad människa blir inte så fort svagare. Det är allmänt kändt, att ovanligt starka män lida mera af vanlig sjukdom än kvinnor eller invalider. Då kraftförrådet är förtärdt, har man

mindre kraft att förlora. Sedan allt öfverflödigt kött är borta, är det, som blifvit kvar,

senigt och uthålligt. Det var i själfva verket hvad jag blef — ett slags sen-organism, som fortfor att lefva.

Morrell och Oppenheimer tyckte synd om mig och knackade till mig sitt deltagande och sina råd. Oppenheimer berättade mig, att han hade gått igenom detta och ännu värre och ändå lefde.

»Låt dem inte ta bukt på er», stafvade han med sina knogar. »Låt dem inte döda er, för det skulle glädja dem. Och förråd inte gömstället.»

»Det finns ju intet gömställe», knackade jag tillbaka med spetsen af min skosula mot gallret — jag hade tvångströjan på mig för tillfället och kunde således endast tala med fötterna. »Jag vet inte ett dugg om den förbannade dynamiten.»

»Det är rätt», berömde Oppenheimer. »Han är af det rätta virket, inte sant, Ed?»

Detta bevisar, hvilka utsikter jag hade att öfvertyga direktör Atherton om min obekantskap med dynamiten. Själfva hans envishet att fortsätta med förhören öfvertygade en sådan man som Jake Oppenheimer, som endast kunde beundra mig för den karaktärsstyrka, hvarmed jag höll munnen.

Under denna första period af tvångströjförhören lyckades jag sofva ganska mycket. Mina drömmar voro märkliga. Naturligtvis voro de lifliga och grundade på verklighet, som de flesta drömmar. Hvad som gjorde dem märkliga var deras sammanhang och kontinuitet. Ofta höll jag föredrag för vetenskapliga samfund öfver abstrakta ämnen, uppläste för dem sorgfälligt utarbetade uppsatser om mina egna forskningar eller mina egna slutledningar af andras forskningar och experiment. Då jag vaknade, hörde jag ännu min röst i mina öron, medan mina ögon ännu kunde se tryckta på det hvita papperethela meningar och korta stycken, som jag kunde läsa om och förvåna mig öfver, innan synen försvann. Jag vill i förbigående fästa uppmärksamheten på det faktum, att den metod jag använde under dessa drömföredrag alltid var den deduktiva.

Eller också såg jag ett stort jordbruksdistrikt på flera hundra mils utsträckning i norr och söder i någon del af de tempererade zonerna, med klimat, flora och fauna, som öfvervägande liknade Californiens. Jag gjorde resor i detta drömland. Hvad jag särskildt vill påpeka är, att det alltid var samma trakt. Den kunde aldrig uppvisa något afvikande karaktärsdrag i de olika drömmarna.

Så till exempel var det alltid en åtta timmars landsvägsresa med hästar från luzernängarna (där jag hade många Jerseykor) till den ensligt belägna byn vid den breda, uttorkade ån, där jag for vidare med den lilla smalspåriga järnvägen. Hvarje landmärke under denna åtta timmars resa i den landtliga kärran, hvarje träd, hvarje berg, hvarje färja och bro, hvarje ås och af tiden frätt bergvägg voro alltjämt de samma.

I detta mina tvångströjdrömmars sammanhängande och rationella jordbruksdistrikt växlade emellertid de mindre detaljerna efter årstiden och människornas sysselsättningar. På upplands-ängarna bortom mina luzern-fält dref jag ett nytt landtbruk, där jag lade an på att uppföda Angoragetter. Här märkte jag förändringar vid hvarje drömbesök och förändringarna voro afpassade efter den tid, som förflutit mellan besöken.

Å, de buskbeväxta sluttningarna, så tydligt jag ser dem nu alldeles som då getterna första gången släpptes ut där. Och så väl jag kommer ihåg de därpå följande förändringarna — de stigar, som började bildas, sedan

getterna bokstafligen ätit sig fram genom de täta snåren; försvinnandet af de yngre, mindre buskarna, som ej voro för höga att betas af fullständigt; de utsikter, som öppnade sig åt alla håll mellan de äldre, högre buskarna, sedan getterna betat så högt de kunde nå stående på bakbenen; gräsets ökade frodighet, där getterna hade röjt. Ja, dessa drömmars sammanhang var deras behag. Så kom en dag, då folket med yxor högg af alla de högre buskarna för att getterna skulle kunna komma åt deras löf, knoppar och bark. Sedan den vinterdag, då alla dessa buskars torra och nakna skelett samlades i högar och brändes. Eller den dag, då jag flyttade mina getter till de andra buskbeväxta sluttningarna och lät min boskap följa i deras kölvatten, vadande upp till knäna i det saftiga gräs, som växte, där det förut endast hade funnits buskar. Och slutligen den dag, då jag flyttade bort min boskap och mina plöjare gingo af och an på alla sluttningarna och plöjde upp den mustiga gräsvallen för att den skulle

förvandlas till den lifskraftiga mylla, där jag ville lägga ned sådden till blifvande skördar.

Ja, och i mina drömmar steg jag ofta af det lilla smalspåriga järnvägståget, där den ensliga byn låg vid den breda, uttorkade ån, och steg upp i kärran och åkte timme efter timme förbi alla mina luzernängars gamla välkända landmärken upp till mina upplandsfält, där mina cirkulationsskördar af hvete, korn och klöfver voro färdiga att mejas och där jag åsåg mitt folks skördearbete, medan mina getter klättrade allt högre där borta, och betade af de högre sluttningarna och förvandlade dem till röjd och odlingsbar mark.

Men detta var drömmar, idel drömmar, diktade upplefvelser af mitt deduktiva, undermedvetna jag. Alldeles olika voro, som ni skall få se, mina andra äfventyr,

då jag trädde ut genom den lefvande dödens portar och lefde om mina forna lif.

Under mina långa vakttimmar i tvångströjan fann jag, att jag sysslade mycket med Cecil Winwood, poeten-förfalskaren, som ådragit mig alla dessa oförtjänta kval och som nu var frigifven och ute i världen. Nej, jag hatade honom icke. Ordet är för svagt. Det finns inte något nog starkt ord i språket för att uttrycka mina känslor. Jag kan endast säga, att jag erfor en gnagande längtan efter att hämnas på honom, som var en smärta i och för sig och som svällde ut öfver alla språkets gränser. Jag vill ej tala om de timmar jag ägnade åt att uppgöra planer att straffa honom eller om de diaboliska tortyrmedel jag uttänkte för hans räkning. Bara ett exempel. Jag hade förälskat mig i det gamla tricket att göra fast en järnskål med en råtta i vid en mans kropp. Den enda utvägen för råttan är att äta sig igenom mannens kropp. Som sagdt, jag var förälskad i denna idé, tills jag kom under fund med, att en sådan död var alldeles för snabb, hvarefter jag tänkte länge och med välbehag på den moriska metoden att . . . men nej, jag lofvade ju att ej tala vidare om detta. Må det vara nog sagdt, att många af mina ohyggliga vaktimmar upptogos af drömmar om hämnd på Cecil Winwood.

==========

NIONDE KAPITLET.

———

En betydelsefull omständighet lärde jag mig under mina långa, smärtsamma vaktimmar, nämligen att själen är kroppens herre. Jag lärde mig lida passivt, som utan tvifvel alla ha lärt sig, hvilka gått igenom tvångströjkursen. Å, det är ingen lätt sak att hålla hjärnan så lugn, att den är alldeles okänslig för de marterade nervernas hjärtslitande jämmer.

Och det var just detta själens herravälde öfver kroppen, som hjälpte mig att lätt praktisera den hemlighet Ed Morrell lärde mig.

»Tror du, att det blir ridå?» knackade Ed Morrell till mig en kväll.

Jag hade nyss aftjänat hundra timmar, och jag var svagare än jag någonsin förr varit. Jag var så förbi, att fastän, hela min kropp var en enda massa af värk och elände, var jag knappt medveten om, att jag hade någon kropp.

»Det förefaller så», knackade jag tillbaka. »De få sin vilja fram, om de fortsätta litet till.»»Låt dem inte segra», rådde han mig. »Det finns ett sätt. Jag lärde mig det nere i straffcellerna, då Massie och jag fingo vår beskärda del. Jag gick igenom. Men Massie strök med. Om jag inte hade lärt mig knepet, skulle jag ha strukit med liksom han. Du måste bli riktigt svag först, innan du försöker det. Om du försöker det, medan du är stark, misslyckas du, och sedan ligger det dig alltid i fatet. Jag begick det misstaget att tala om knepet för Jake, medan han var stark.

Naturligtvis fick han ingen nytta af det, och sedan, då han behöfde det, var det för sent, för då hade hans första misslyckande lagt sig hindrande i vägen. Det tror han inte än i dag. Han tror, att jag lurar honom. Är det inte så, Jake?»

Och från cellen n:r 13 knackade Jake tillbaka: »Låt inte det där gå i dig, Darrell. Det är bara en saga.»

»Tala du om det för mig», knackade jag till Morrell.

»Det var därför jag väntade, tills du blef riktigt svag», fortfor han. »Nu behöfver du det, och jag skall tala om det för dig. Om du riktigt vill, kan du göra det. Jag har gjort det tre gånger, och jag vet hur det går till.»

»Nå, hvari består det?» knackade jag ifrigt.

»Knepet består i att dö i tvångströjan, att genom din viljekraft tvinga dig att dö. Jag vet, att du inte förstår mig än, men vänta. Du minns, att du brukar domna bort i tvångströjan — din arm eller ditt ben somnar. Det kan du inte hindra, men du kan åstadkomma något i samma stil, bara i större skala. Vänta inte på, att ditt ben eller någon annan lem skall somna. Ligg på rygg så bekvämt du kan och låt din viljekraft arbeta.

»Det är någonting särskildt du måste tänka på och

tro på hela tiden, medan du tänker det. Om du inte tror på det, är det af noll och intet värde. Det du måste tänka och tro på är, att din kropp är ett och din själ ett annat. Du är du, och din kropp är något annat, som inte är värdt ett dyft. Din kropp räknas inte. Du är dess herre. Du behöfver ingen kropp. Och i det du tänker och tror på allt detta, tar du dig för att bevisa det genom att använda din viljekraft. Du låter din kropp dö.

»Du börjar med tårna, en i sänder. Du låter dina tår dö. Du dödar dem med din vilja. Och om du har tro och vilja, ska dina tår dö. Det är knuten — att få döendet i gång. Sedan du väl har fått en tå att dö, är resten lätt, ty du behöfver inte *tro* längre. Du vet. Sedan riktar du in hela din vilja på att låta din öfriga kropp dö. Jag känner till det där, säger jag dig, Darrell. Jag har gjort det tre gånger.

»Sedan du väl fått döendet i gång, går det af sig själft. Och det lustiga är, att du är med hel och hållen hela tiden. Dina tår äro döda, men för det är du inte alls död. Småningom äro dina ben döda upp till knäna och sedan till låren, men du är den samme som du alltid har varit. Det är din kropp, som drar sig ur spelet en bit i sänder. Men du är du, den samme som du var, innan du började.»

»Nå, hvad händer sedan?» frågade jag.

»Jo, då hela din kropp är död, men du ändå finns där hel och hållen, kryper du ur skinnet och lämnar din kropp. Och då du lämnar din kropp, lämnar du cellen. Stenväggar och järndörrar äro till att stänga in kroppar med. Men de kunna inte stänga in själen. Det har du nu bevisat. Du är en själ utan kropp. Du kan

se på din kropp utanför den. Jag vet det, säger jag, emedan jag har gjort det tre gånger — sett på min kropp, som låg där, medan jag befann mig utanför den.»

»Ha ha ha!» Jake Oppenheimer knackade sitt skratt från cellen n:r 13.

»Ja, det är just felet med Jake», fortfor Morrell. »Han kan inte tro. Den gången han försökte var han för stark och misslyckades. Och nu tror han, att jag skojar.»

»Då man dör, så är man död, och döda människor ligga där döda», svarade Oppenheimer.

»Jag har varit död tre gånger, säger jag», invände Morrell.

»Och ändå lefver du, så att du kan tala om det för oss», hånade Oppenheimer.

»Men glöm inte en sak, Darrell», knackade Morrell till mig. »Saken är ganska kinkig. Man har hela tiden en känsla af, att man bär sig oförsiktigt åt. Jag kan inte förklara det, men jag hade alltid en känsla af, att om jag inte var till hands, då de kommo och befriade min kropp från tvångströjan, kunde jag inte komma in i min kropp igen. Jag menar, att min kropp skulle vara död på allvar. Och jag ville inte, att den skulle vara död. Jag unnade inte

Jamie och de andra den tillfredställelsen. Men det säger jag dig, Darrell, om du kan utföra det där knepet, så kan du skratta åt direktören. Får du väl din kropp att dö på det där sättet, gör det ingenting, om de hålla dig kvar i tvångströjan en månad i sträck. Du lider inte alls, och din kropp lider inte. Du vet, att det finns människor, som ha sofvit i ett helt år. Så kommer det att bli med din kropp. Den ligger där i tvångströjan utan några plågor och väntar bara på, att du skall komma tillbaka.

»Försök. Nu har jag visat dig den rätta vägen.»

»Och om han inte kommer tillbaka?» frågade Oppenheimer.

»Då drabbar väl skrattet honom», svarade Morrell. »Så vida det inte drabbar oss för att vi ha stannat kvar i den här kloaken, då vi så lätt kunde ha kommit härifrån.»

Här slutade samtalet, ty Pannkaksansiktet Jones, som vaknade ur sin stulna tupplur och var vid dåligt lynne, hotade Morrell och Oppenheimer att rapportera dem följande morgon, så att de skulle komma i tvångströjan. Mig hotade han icke, ty han visste, att jag var dömd till tvångströja i alla fall.

Jag låg där länge i tystnaden och glömde mina plågor, medan jag öfvertänkte Morrells förslag. Jag hade redan, som jag har talat om, genom mekanisk själfhypnos försökt tränga tillbaka genom tiden till mina föregående jag. Jag visste, att jag hade lyckats till en del, men allt hvad jag hade åstadkommit var ett fladder af syner, som döko upp här och där och voro utan sammanhang.

Men Morrells metod var tydligen så raka motsatsen till min själfhypotes, att den eggade mig. Efter min metod var mitt medvetande det första, som gick. Efter hans var medvetandet det, som räckte allra längst och, då kroppen var alldeles borta, blef så luftigt, så att säga, att det lösgjorde sig från kroppen, lämnade fängelset San Quentin och svingade sig upp i fjärran rymder, men ändå bibehöll sitt själfmedvetande.

Det var i alla fall värdt ett försök, resonnerade jag. Och trots min skepticism som vetenskapsman, trodde jag. Jag tviflade ej på, att jag kunde göra hvad Morrell sagt att han gjort tre gånger. Denna tro, som så lätt

kom öfver mig, berodde kanske på min ytterliga svaghet. Jag var kanske ej tillräckligt stark för att vara skeptisk. Det var den hypotes, som redan antydts af Morrell. Det var ett rent empiriskt antagande, och jag genomförde det också empiriskt, som ni nu skall få höra.

==========

TIONDE KAPITLET.

———

Följande morgon kom direktör Atherton in i min cell i mordiska afsikter. Med honom voro gevaldiger Jamie, doktor Jackson, Pannkaksansiktet Jones och Al Hutchins. Al Hutchins höll på att aftjäna ett fyrtioårsstraff och hade förhoppningar att bli benådad. I fyra år hade han varit öfveruppsyninsgman i San Quentin. Att detta var ett ämbete med stor myndighet, kan man förstå, då jag talar om, att hans arbete uppskattades till tre tusen dollars om året. Man kunde därför lita på, att Al Hutchins, som ägde tio à tolf tusen dollars och fått löfte om benådning, skulle blindt utföra allt hvad direktören ålade honom.

Som sagdt, direktör Atherton kom in i min cell i mordiska afsikter. Det syntes i hans ansikte. Och hans handlingar bevisade det.

»Undersök honom», befallde doktor Jackson.

Denna usla parodi på en människa ryckte af mig min smutsiga skjorta, som jag haft på mig, alltsedan jag kom i ensam cell, och blottade min stackars härjade kropp med ett skinn rynkigt som brunt pergament öfverrefbenen och sårigt efter alla mina många duster med tvångströjan. Undersökningen var skamlöst nonchalant.

»Kan han stå ut?» frågade direktören.

»Ja», svarade doktor Jackson.

»Hurudant är hjärtat?»

»Utmärkt.»

»Tror ni, att han står ut med tio dagar?»

»Säkert.»

»Det tror jag inte», förklarade direktören bistert. »Men vi ska försöka i alla fall. — Lägg er, Standing.»

Jag lydde och sträckte ut mig med ansiktet nedåt på den slätt utbredda tvångströjan. Direktören tycktes fundera ett ögonblick.

»Vänd på er», kommenderade han.

Jag gjorde flera ansträngningar, men var för svag för att lyckas och kunde endast sprattla och vrida mig i min hjälplöshet.

»Han sjåpar sig», sade Jackson.

»Jag skall nog få honom att lägga bort den vanan, innan jag har slutat med honom», sade direktören. »Räck honom en hand. Jag kan inte spilla mera tid på honom.»

De vände mig alltså på rygg, och jag stirrade upp i direktörens ansikte.

»Standing», sade han helt lugnt, »jag har nu låtit er leka med mig länge nog. Jag är trött och utledsen på er tjurskallighet. Det är slut med mitt tålamod. Doktor Jackson säger, att ni kan stå ut med tio dagar i tvångströjan. Då vet ni, hvad ni har att vänta. Men jag skall nu ge er en sista möjlighet. Fram med dynamiten! I samma ögonblick den är i mina händer, ska vi ta ut er härifrån. Ni får då ta er ett bad, raka er och få rena kläder. Jag skall göda er med sjukmat i

sex månader och sedan göra er till uppsyningsman i biblioteket. Bättre villkor kan ni inte begära. Dessutom förråder ni ju ingen. Ni är den ende i San Quentin, som vet, hvar dynamiten är. Ni stöter ingen för hufvudet genom att bekänna, och ni skall få det präktigt och bra från den stund ni bekänner. Och om ni inte gör det ...»

Han tystnade och ryckte betydelsefullt på axlarna.

»Ja, om ni inte gör det, så får ni nu börja edra tio dagar.»

Utsikten var förfärlig. Jag var så svag, att jag var lika säker som direktören på, att detta var det samma som att dö i tvångströjan. Men så kom jag ihåg Morrells knep. Nu om någonsin behofdes det, och nu om någonsin var tillfället inne att bevisa, att jag trodde på det. Jag smålog upp i ansiktet på direktör Atherton. Och jag inlade tro i det småleendet och i det förslag jag gjorde honom.

»Herr direktör», sade jag, »ser ni, hur jag småler? Om jag efter de tio dagarnas slut, då ni ta af mig tvångströjan, småler på samma sätt, vill ni då ge Morrell och Oppenheimer ett paket Bull Durham och en bundt cigarrettpapper?»

»Ä' de inte förryckta, de där plugghästarna?» fräste Jamie.

Direktör Atherton var en ondsint herre, och han ansåg min begäran som ett förolämpande skräfvel.

»Just för det där skall ni få er en extra åtspänning», förklarade han.

»Mitt förslag är ett vad», sade jag helt lugnt. »Ni kan spänna åt hur hårdt ni behagar, men om jag småler om tio dagar, vill ni då ge Morrell och Oppenheimer tobak?»

»Ni är väldigt säker på er själf», svarade han.

»Det var därför jag gjorde er förslaget», sade jag.

»Är ni kanske religiös?» hånade han.

»Nej», lydde mitt svar. »Det råkar bara så till, att jag har mera lif i mig än ni någonsin kan få bukt med. Låt det bli hundra dagar, om ni så vill, och jag skall ändå småle mot er, då de äro förbi.»

»Jag tänker ni får mer än nog af tio dagar, Standing.»

»Ja, det är er åsikt. Tror ni på den? I så fall förlorar ni ju inte ens de båda tobakspaketen à fem cents. Hvad har ni då att vara rädd för?»

»För två cents skulle jag sparka er midt i synen just nu», fnös han.

»Låt inte mig hindra er.» Jag talade i oförskämdt artig ton. »Sparka så mycket ni vill, jag får nog ändå så mycket kvar af ansiktet, att jag kan småle. Tänk om ni nu, medan ni funderar på det där, skulle gå in på mitt första förslag?»

Man måste vara förfärligt svag och djupt hopplös för att under sådana omständigheter kunna reta direktören i en ensam cell. Eller också är man båda delarna och till på köpet full af tro och tillförsikt. Jag visste nu, att jag hade tron, och jag handlade därefter. Jag trodde på hvad Morrell hade berättat mig. Jag trodde på själens herravälde öfver kroppen. Jag trodde, att ej ens hundra dagar i tvångströja kunde ta lifvet af mig.

Gevaldiger Jamie måste ha haft en aning om den tro, som gaf mig kraft, ty han sade:

»Jag minns en svensk, som blef galen för tjugu år sedan. Det var före er tid, herr direktör. Han hade slagit ihjäl en karl under en träta om tjugufem cents och fick lifstidsfängelse för det. Han var kock. Och han var religiös. Han sade, att en gyllene char skulle

komma och föra honom upp till himlen, och han satte sig på den glödröda järnspisen och sjöng psalmer och hosianna, medan han lagade mat. De släpade bort honom, men han kreverade två dagar därefter på sjukhuset. Han var stekt ända in till benen. Och ända in i sista stunden svor han på, att han aldrig hade känt hettan. Ingen kunde få en jämmer ifrån honom.»

»Vi ska nog få Standing att jämra sig», sade direktören.

»Efter ni är så säker på er sak, kan ni ju gå in på mitt förslag», sade jag utmanande.

Direktören var så förgrymmad, att jag skulle ha haft riktigt roligt åt honom, om inte min situation varit så allvarsam. Hans ansikte förvreds. Han knöt händerna, och ett ögonblick såg det ut, som om han ämnade kasta sig öfver mig och slå mig. Sedan behärskade han sig med en ansträngning.

»Nåja, Standing, jag skall göra er till viljes», sade han ilsket. »Men det är själfva lifhanken ni slår vad om, att ni skall komma att dra på smilbandet om tio dagar. Vänd honom, gossar, och snör honom, tills det knakar i hans refben. Hutchins, visa honom nu, att ni förstår er sak.»

De rullade om mig och snörde mig så som jag aldrig förr hade blifvit snörd. Öfveruppsyningsmannen visade verkligen prof på sin skicklighet. Jag försökte stjäla mig till litet andrum. Det var inte mycket, ty jag hade för längesedan blifvit af med mitt hull, och mina muskler hade krympt ihop till bara senor. Ej heller hade jag krafter till att stjäla mer än litet grand, och det lilla jag stal fick jag sannerligen genom att spänna ut själfva benstommen i min kropp. Och det lilla andrum jag smusslat undan fråntogs mig af Hutchins, som i

forna dagar, innan han blef uppsyningsman, hade lärt sig allt fuffens man kunde göra med tvångströjan.

Ser ni, Hutchins var en lågsinnad varelse i själ och hjärta, han hade fordom varit en man, men hade blifvit

krossad i lifvets trampkvarn. Han rådde nu om tio, tolf tusen dollars och hade utsikt att bli fri, om han lydde. Sedan fick jag veta, att det fanns en flicka, som hade förblifvit honom trogen och ännu väntade på honom. »Hvar är kvinnan?» förklarar många af männens handlingar.

Om en man någonsin begått afsiktligt mord, så gjorde Al Hutchins det den morgonen i min cell på direktörens befallning. Han tog ifrån mig den smula andrum jag stulit. Sedan var min kropp försvarslös, och med foten på min rygg, medan han drog till snöret, spände han till hårdare än någon förr lyckats göra. Så våldsamt var min eländiga benstommes tryck på mina lifsorgan, att jag genast kände döden öfver mig. Men jag fylldes fortfarande af min underbara tro. Jag trodde inte, att jag skulle dö. Jag visste — jag *visste*, säger jag —, att jag inte skulle dö. Min hjärna omtöcknades, och mitt hjärta slog, så att jag kände pulsslagen från tåspetsarna ända ut i hårrötterna på mitt hufvud.

»Nu är det ganska hårdt», medgaf Jamie motvilligt.

»I helvete heller», sade doktor Jackson. »Ingenting kan skada honom, säger jag. Han är som förhäxad. Han borde ha varit död för längesedan.»

Direktör Atherton lyckades med stort besvär få in sitt pekfinger mellan snörena och min rygg. Han satte foten på mig, stod på mig med hela sin kroppstyngd och drog, men lyckades ej öka åtstramningen med en bråkdel af en tum.

»Jag tar af mig hatten för er, Hutchins», sade han.

»Ni kan er sak. Vänd nu på honom, så ska vi se på honom.»

De rullade om mig på rygg. Jag stirrade upp på dem med utsprängda ögon. Jag visste, att om de dragit åt så hårdt första gången de satte tvångströjan på mig, skulle jag alldeles säkert ha dött inom de första tio minuterna. Men nu var jag väl tränad. Jag hade bakom mig tusentals timmar i tvångströja, och därtill hade jag tron på hvad Morrell hade sagt mig.

»Skratta nu för fan, skratta nu», sade direktören till mig. »Kom nu med det där småleendet, som ni har skrutit med.»

Och medan mina lungor flämtade efter litet luft, medan mitt hjärta hotade att sprängas och mitt medvetande var nära att slockna, kunde jag ändå småle upp i ansiktet på direktören.

==========

ELFTE KAPITLET.

Dörren slogs igen och utestängde allting utom en smula dager, och där låg jag på rygg. Tack vare de konster jag för längesedan lärt mig utföra i tvångströjan lyckades jag skubba mig öfver golfvet en tum i sänder, tills kanten af min högra skosula nådde dörren. Det var en stor glädje. Jag var inte alldeles ensam. Om så behofdes, kunde jag åtminstone knacka till Morrell.

Men direktör Atherton måste ha lämnat vakten stränga instruktioner, ty jag lyckades visserligen kalla på Morrell och säga honom, att jag ämnade försöka experimentet, men han hindrades af vakterna från att svara. Mig kunde de endast svära öfver, ty efter som jag skulle ligga tio dagar i tvångströja, var jag höjd öfver alla hotelser om

bestraffning.

Jag minns, att jag förvånade mig öfver mitt lugn. Min kropp kände den vanliga tvångströjsmärtan, men min själ var så passiv, att den lika litet märkte smärtan, som den lade märke till golfvet under mig eller väggarna omkring mig. Aldrig har en man befunnit sig ibättre själsligt tillstånd för ett sådant experiment. Det berodde naturligtvis till stor del på, att jag var så oerhördt svag. Men det var mer än så. Jag hade länge tränat mig till att glömma smärta. Jag hyste hvarken tvifvel eller fruktan. Hela min själ tycktes fyllas af en absolut tro på själens herravälde öfver kroppen. Denna passivitet var nästan drömlik, och ändå var den på sitt sätt handlingskraftig ända till exaltation.

Jag började min viljekoncentrering. Min kropp var domnad och prickad af nålstyng på grund af bristande blodcirkulation. Jag riktade min vilja på den högra fotens lilltå, och jag *ville*, att denna tå skulle upphöra att lefva i mitt medvetande. Jag *ville*, att denna tå skulle dö för mitt medvetande — jag, som var dess herre och stod alldeles utanför. Det blef en hård strid. Det hade Morrell förberedt mig på. Men icke en skymt af tvifvel kom min tro att vackla. Jag visste, att denna tå skulle dö, och jag visste, när den var död. Led för led hade den dött under påtryckningen af min vilja.

Resten gick lätt, fastän långsamt, det medger jag. Led för led, tå för tå, upphörde bägge mina fötters alla tår att finnas till. Och led för led fortgick detta. Småningom var min kropp nedanför vristerna borta. Sedan upphörde allt nedanför mina knän.

Min exaltation var så högt spänd, att jag icke kände den ringaste glädje öfver att jag lyckades. Jag visste blott, att jag höll på att tvinga min kropp till att dö. Hela mitt jag uppgick i detta mål. Jag utförde mitt arbete lika ordentligt som en murare fogar ihop sina tegelstenar, och jag betraktade mitt verk ungefär lika nyktert och prosaiskt som en murare betraktar sitt.

Efter en timme var min kropp död till höfterna, ochfrån höfterna och ända upp, led för led, fortfor jag att med min vilja tvinga dödsarbetet att fortskrida.

Först då jag kom i jämnhöjd med hjärtat, förlorade jag min sinnesjämvikt. Af fruktan att förlora medvetandet satte min vilja en gräns för döden vid den punkt, dit den nu kommit, och jag koncentrerade min vilja på mina fingrar. Då klarnade åter min hjärna, och mina armar dogo hastigt bort ända upp till axlarna.

Nu var hela min kropp död för mig så när som på mitt hufvud och en liten del af mitt bröst. Mitt sammanprässade hjärtas dunkande slag genljödo ej längre i min hjärna. Mitt hjärta slog jämnt, men matt. Glädjen däröfver, om jag vågat glädja mig i ett sådant ögonblick, skulle ha kommit alla mina förnimmelser att upphöra.

På denna punkt skiljer sig min upplefvelse från Morrells. Alltjämt automatiskt *viljande* började jag komma i ett drömtillstånd, som det ju ofta inträffar på gränsområdet mellan sömn och vaka. Det var, som om min hjärna vidgat ut sig alldeles ofantligt i skallen, som dock ej vidgade sig. Jag såg ljusglimtar då och då, som om till och med jag, den allsmäktige härskaren, hade upphört ett ögonblick och i nästa ögonblick åter varit jag, ännu herre öfver den kroppshydda, som jag höll på att *vilja* till döds.

Denna skenbara utvidgning af hjärnan var häpnadsväckande. Utan att ha trängt ut genom hufvudskålens vägg tycktes min hjärnas periferi redan befinna sig utanför hufvudskålen och alltjämt vidga ut sig. Samtidigt hade jag en af de egendomligaste förnimmelser jag någonsin erfarit. Tid och rum, för så vidt de voro föremål för mitt medvetande, undergingo en ofantlig utsträckning. Utan att slå upp ögonen för att kontrollera det, visste jag, att väggarna i min trånga cell hade glidit

tillbaka, tills den blef som en stor sal. Och medan jag öfvertänkte detta, visste jag, att de fortforo att glida undan. Det infallet flög igenom mig, att om en sådan utvidgning försiggick med hela fängelset, måste San Quentins ytterväggar befinna sig långt ute i Stilla hafvet på ena sidan och på den andra sträcka sig in i Nevadaöknen. Ett annat, samtidigt infall lydde så här: eftersom materia kan tränga igenom materia, skulle min cells väggar kunna tränga ut genom fängelseväggarna och sålunda förpassa min cell utanför fängelset och försätta mig i frihet. Detta

var naturligtvis endast fantasier, och jag tog dem ej för annat eller mera än hvad de voro.

Lika märkvärdig var tidens utsträckning. Mitt hjärta slog blott med långa mellanrum. Åter kom det på mig ett infall, och jag räknade sekunderna, långsamt och säkert, mellan mina hjärtslag. Först var det, som jag tydligt lade märke till, öfver hundra sekunder mellan slagen. Men medan jag fortfor att räkna, tänjde mellantiderna ut sig så, att jag tröttnade på att räkna.

Och medan denna illusion af tidens och rummets utvidgning fortgick och växte, rufvade jag drömlikt öfver ett nytt och djupsinnigt problem. Morrell hade sagt mig, att han blifvit fri från sin kropp genom att döda sin kropp eller utestänga den från sitt medvetande, hvilket naturligtvis faktiskt var samma sak. Nu var min kropp så nära att vara fullständigt död, att jag absolut visste, att om jag hastigt koncentrerade min vilja på den ännu lefvande delen af min kropp, skulle äfven den upphöra att vara till. Men — och här var problemet, och Morrell hade ej förberedt mig på det — skulle jag också *vilja* mitt hufvud att dö? Om jag gjorde det, skulle

då ej Darrell Standings kropp vara död för alltid, hur det än gick med Darrell Standings själ?

Jag grep mig an med mitt bröst och mitt långsamt klappande hjärta. Min snabba viljekoncentrering fick sin belöning. Jag hade ej längre något bröst eller hjärta. Jag var endast en själ, ett medvetande — kalla det hvad ni vill — i en omtöcknad hjärna, som visserligen fortfarande fanns i min hufvudskål, men var utvidgad och utbredde sig ännu mera utanför mitt hufvud.

Och sedan var jag i en blink ute och borta. Med ett språng hade jag sprängt fängelsetaket och Californiens himmel och var bland stjärnorna. Jag säger med flit »stjärnorna». Jag vandrade bland stjärnorna. Jag var ett barn. Jag var klädd i lätta, flortunna, fint färgade slöjor, som skimrade i det kalla stjärnljuset. Dessa kläder sammanhängde naturligtvis med min barndoms iakttagelser af cirkusartister och mina barnsliga begrepp om änglarnas dräkt.

Sålunda klädd ströfvade jag omkring i stjärnrymden i den stolta öfvertygelser att jag gifvit mig ut på sublima äfventyr, där jag slutligen skulle upptäcka alla de kosmiska hemligheterna och få universums gåta klar för mig. I min hand höll jag ett långt glasspö. Jag fick för mig, att jag med denna staf måste vidröra hvarje stjärna i förbifarten. Och jag visste med absolut säkerhet, att om jag blott underlät att röra vid en enda stjärna, skulle jag störta ner i någon omätlig afgrund af oanade och eviga syndastraff.

Länge fortsatte jag mina stjärnforskningar. Då jag säger »länge», måste vi komma ihåg den ofantliga utvidgning af tiden, som försiggått i min hjärna. I århundraden ströfvade jag i rymden och vidrörde, osvikligt säker på hand och öga, med min staf hvarje stjärna jag

gled förbi. Vägen blef allt ljusare. Den oändliga visdomens härliga mål kom allt närmare. Och ändå hade jag fullt klart för mig, att detta ej var något annat af mina jag. Detta var ingen upplefvelse, som jag fordom gjort. Jag visste hela tiden, att det var jag, Darrell Standing, som gick bland stjärnorna och vidrörde dem med ett spö af glas. Med ett ord, jag visste, att här var ingenting verkligt, ingenting, som någonsin hade varit eller någonsin kunde bli. Jag visste, att det var ingenting annat än en löjlig fantasiorgie, en sådan som människor kunna öfverlämna sig åt i opiedrömmar, i yrsel eller under vanlig sömn.

Men så, just som allt gick så lätt och bra för mig i mina himmelsforskningar, råkade spetsen af mitt spö att förfela en stjärna, och på ögonblicket visste jag, att jag hade gjort mig skyldig till ett stort brott. Och i det samma träffades jag af en stöt, våldsam och oemotståndlig, skoningslös och befallande som världsdomens järnhof, hvars dån genljöd genom universum. Hela världssystemet blixtrade till, vacklade och sjönk samman i ett eldhaf.

Jag sargades af en vällustig ångest, som slet mig i stycken. Och i det samma var jag Darrell Standing, lifstidsfången, som låg i sin tvångströja i ensam cell. Och jag förstod orsaken till denna förvandling. Det var en knackning af Ed Morrell i cellen n:r fem; han hade börjat stafva på en fråga.

Och nu vill jag ge en föreställning om den utvidgning af tid och rum jag fått upplefva. Många dagar efteråt frågade jag Morrell hvad han hade försökt säga till mig. Det var en helt enkel fråga: »Standing, är ni där?» Han

hade knackat den hastigt, medan vaktaren var vid den bortre ändan af den korridor, vid hvilken de ensamma cellerna lågo. Som sagdt, han hade knackat sin fråga mycket hastigt. Men hör nu! Mellan den första knackningen och den andra sväfvade jag upp bland stjärnorna, klädd i florslöjor och vidrörde hvarje stjärna i förbifarten under mina spaningar efter de formler, som skulle förklara lifvets innersta gåta. Och jag fortsatte dessa forskningar i århundraden. Sedan kom väckelsen, dånet af världsdomens hof, den vällustiga, sönderslitande ångesten, och jag befann mig åter i min cell i San Quentin. Det var den andra knackningen af Ed Morrells knoge. Tiden mellan den och den första knackningen kunde ej ha varit mer än en femtedels sekund. Och ändå hade tidsutvidgningen varit så oerhördt kolossal för mig, att jag under loppet af denna femtedels sekund hade irrat omkring bland stjärnorna i många århundraden.

Jag vet nu, läsare, att allt det föregående förefaller som ett sammelsurium. Jag ger dig rätt. Det är ett sammelsurium. Och ändå var det en upplefvelse. Det var lika verkligt för mig som de djur drinkaren ser i ett anfall af delirium.

Högt beräknadt, hade Ed Morrell kanske behöft två minuter till att knacka sin fråga. Men för mig förflöto œoner mellan den första knackningen och den sista. Jag kunde ej längre vandra mina stjärnvägar med samma outsägliga glädje som förut, ty nu spärrades de af skräcken för den oundvikliga väckelsen, som skulle sarga och sönderslita mig, i det den slungade mig tillbaka till mitt tvångströjhelvete. Mina œoner af stjärnvandring voro alltså œoner af skräck.

Och hela tiden visste jag, att det var Ed Morrells knackning, som så grymt höll mig bunden vid jorden. Jag försökte tala till honom, be honom upphöra. Men jag hade så fullständigt skilt min kropp från mitt medvetande, att jag var ur stånd att återuppväcka den. Min kropp låg död i tvångströjan, ehuru jag ännu hade min tillvaro i hufvudet. Förgäfves ansträngde jag mig att genom min vilja tvinga min fot att knacka till Morrell. Jag sade mig själf, att jag hade en fot. Men jag hade utfört experimentet så grundligt, att jag icke hade någon fot.

Sedan — och jag vet nu, att det var emedan Morrell hade slutat knacka — fortsatte jag mina irrfärder bland stjärnorna och blef ej kallad tillbaka. Därefter märkte jag, att jag höll på att falla i sömn — en härlig sömn. Då och då rörde jag mig sömndrucket — var god och lägg märke till detta, läsare, *jag rörde mig*. Jag rörde armar och ben. Jag kände rent, mjukt sänglinne mot mitt skinn. Jag erfor kroppsligt välbefinnande. Å, det var gudomligt! Liksom törstiga ökenvandrare drömma om plaskande fontäner och porlande källor, drömde jag om befrielse från tvångströjans tryck, om renlighet i stället för smuts, om hälsans släta, sammetslena skinn i stället för min stackars skrumpna pergamentshud. Men ändå var min dröm helt annorlunda, som ni skall få höra.

Jag vaknade. Jag var alldeles klarvaken, fastän jag ej slog upp ögonen. Och kom ihåg, att jag under allt det följande ej kände den ringaste förvåning. Allt var naturligt och väntadt. Jag var jag, det är ett faktum. *Men jag var icke Darrell Standing.* Darrell Standing hade lika litet att göra med den varelse jag nu var som Darrell Standings skrumpna pergamentshud hade att göra med det svala, mjuka skinn, som nu var mitt. Ej heller hade jag någon kännedom om Darrell Standing, och det var ju helt naturligt, eftersom Darrell Standing ännu ej var född och ej skulle komma att födas på flera århundraden. Men ni skall få höra.

Jag låg med slutna ögon och lyssnade slött. Utifrån hördes klapprandet af många hofvar, som taktmässigt rörde sig fram öfver stenläggningen. Det skrammel af rustningar och hästmunderingar, som jag samtidigt hörde, tydde på att något ryttartåg drog förbi nere på gatan under mina fönster. Jag undrade dåsigt, hvem det var. Någonstädes ifrån — ja, jag visste hvarifrån, ty det var från värdshusets gård — hördes stampning af hofvar och ett otåligt gnäggande, som jag kände igen; det kom från min väntande häst.

Nu hördes steg och rörelser — steg, som låtsade sig vara dämpade, men ändå voro afsiktligt klampande i den hemliga afsikten att väcka mig, i fall jag ännu sof. Jag smålog åt den skälmens knep.

»Pons», befallde jag utan att slå upp ögonen, »vatten, kallt vatten, fort, en hel syndaflod. Jag drack för mycket i

går kväll, och nu är jag torr i halsen.»

»Och har sofvit för länge i dag», sade han förebrående, i det han räckte mig vattnet.

Jag satte mig upp, öppnade ögonen och förde stånkan till mina läppar med bägge händerna. Medan jag drack, betraktade jag Pons.

Lägg nu märke till två saker. Jag talade franska, men jag hade intet medvetande af, att jag talade franska. Inte förr än efteråt, då jag i min ensamma cell drog mig till minnes hvad jag nu berättar, visste jag, att jag hade talat franska — och det flytande. Jag, Darrell Standing, som nu skrifver dessa rader i Folsoms mördarafdelning, kan endast akademisk franska tillräckligt för att kunna läsa språket. Men att tala det — omöjligt. Jag kan knappast begripligt läsa upp en matsedel.

Men för att nu komma tillbaka till Pons — han var en liten vissnad gubbe, född i vårt hus — det vet jag, ty det råkade man just nämna samma dag, som jag nu skildrar. Pons var drygt sextio år. Han var nästan tandlös, och fastän han haltade ganska betydligt, var han mycket pigg och rask i alla sina rörelser. Han var också närgånget förtrolig. Det var för att han hade tjänt familjen i sextio år. Han hade passat upp på min far, innan jag lärde mig tala, och efter min fars död (det talade Pons och jag om i dag) hade han blifvit min betjänt. Halt hade han blifvit på ett slagfält i Italien, under en kavallerischock. Han hade just dragit fram min far under hästhofvarna, då han träffades af en lans i låret, slogs omkull och trampades ned. Min far, som var medveten, ehuru hjälplös på grund af sina egna sår, åsåg allt detta. Pons hade alltså fått en sådan rätt till närgången förtrolighet, att min fars son åtminstone inte kunde säga emot honom.

Pons skakade på hufvudet, medan jag drack.

»Hörde du det klunka?» skrattade jag, då jag räckte honom stånkan.

»Alldeles som er far», sade han hopplöst. »Men er far bättrade sig med tiden; det tviflar jag på, att ni kommer att göra.»

»Han fick en åkomma i magen», sade jag spefullt, »så att en klunk spritvaror vände ut och in på den. Det är nog klokt att inte dricka, då magen inte får behålla drycken.»

Medan vi pratade, bar Pons fram mina kläder för dagen.

»Gå på ni och drick, husbonde», svarade han. »Det skadar er inte. Ni kommer att dö med frisk mage.»

»Menar du, att den är förhärdad?» Jag missförstod honom med flit.

»Jag menar ...» började han retligt, men tystnade, då han förstod, att jag skämtade, och med en grimas hängde han sedan min nya sobelkappa öfver en stolrygg. »Åtta hundra dukater», brummade han. »Tusen getter och hundra feta oxar till en kappa att hålla er varm med. Ett dussin utgårdar på min husbondes vackra rygg.»

»Och där är hundra präktiga gårdar med ett par befästade borgar för att inte tala om ett slott», sade jag och vidrörde med min utsträckta hand värjan, som han just höll på att lägga ned på stolen.

»Som er far förvärfvade sig med sin tappra arm», svarade Pons. »Men hvad er far förvärfvade sig, det behöll han.»

Pons tystnade och höll med föraktfull min upp min skarlakansröda sidenjacka — en härlighet, som jag skaffat mig för en massa pengar.

»Sextio dukater för den här», sade Pons ogillande. »Er far skulle hellre ha skickat alla kristenhetens skräddare och judar att stekas i helvetet än han betalat ett sådant pris.»

Och medan vi klädde oss — d. v. s., medan Pons hjälpte mig att kläda mig — fortfor jag att skämta med honom.

»Det är alldeles tydligt, Pons, att du inte har hört nyheterna», sade jag illparigt.

Den gamla sladderskatan spetsade öronen.

»De sista nyheterna?» frågade han. »Kanske från engelska hofvet?»

»Nej.» Jag skakade på hufvudet. »Nyheter kanske för dig, fastän gamla nyheter för alla andra. Har du inte hört det? Greklands filosofer hviskade det för nära

två tusen år sedan. Det är på grund af de där nyheterna som jag sätter tjugu feta gårdar på min rygg, lefver vid hofvet och har blifvit en sprätt. Ser du, Pons, världen är ett gement ställe, lifvet är förskräckligt sorgligt, alla människor dö, och då de dö ... ja, då äro de döda. För att slippa ifrån allt ondt och sorgligt, söka människorna nu för tiden, liksom jag, bedöfva sig, göra sig okänsliga och berusa sig med älskog.»

»Men nyheterna, herre? Hvad hviskade filosoferna om för så längesedan?»

»Att Gud var död, Pons», svarade jag högtidligt. »Visste du inte det? Gud är död, och jag skall snart dö, och jag bär tjugu feta gårdar på min rygg.»

»Gud lefver», bedyrade Pons ifrigt. »Gud lefver, och hans rike är nära. Det är nära, säger jag er, herre. Det kanske inte dröjer längre än till i morgon, förr än jorden förgås.»

»Så sade de i gamla Rom också, då Nero lät människorna brinna som facklor vid hans fester.»

Pons betraktade mig deltagande.

»För mycket lärdom är en sjukdom», sade han i beklagande ton. »Det har jag alltid sagt. Men ni måste ha er vilja fram och släpa min gamla kropp omkring med er — till att studera astronomi och räkning i Venedig, poesi och alla italienska dumheter i Florens, astrologi i Pisa och Gud vet hvad i det dårhuslandet Tyskland. Strunt i filosoferna! Jag säger er, herre, jag, Pons, er tjänare, en stackars gubbe, som inte kan skilja en bokstaf från en pikstaf — jag säger er, att Gud lefver, och det dröjer inte länge, förr än ni skall träda fram inför honom.» Han tystnade, då han plötsligt erinrade sig en sak, och sade: »Prästen, som ni talade om, är här.»

Genast kom jag ihåg mitt aftalade möte.

»Hvarför sade du mig inte det förut?» frågade jag förargad.

»Än sedan?» Pons ryckte på axlarna. »Har han inte redan väntat i två timmar?»

»Hvarför har du inte sagt till mig?»

Han betraktade mig med tankfull och kritisk blick.

»För att ni skulle kasta er i sängen och gala som en tupp: »Sing kuckeliku—u—u! Sing kucku, sing kucku, sing kucku!»

Han härmade mig i gällaste falsett. Jag hade troligen gifvit ifrån mig sådana fåniga läten, då jag var på väg att gå och lägga mig.

»Du har godt minne», sade jag torrt, i det jag ett ögonblick försökte drapera den nya sobelkappan på mina axlar, innan jag slängde den till Pons för att han skulle hänga undan den. Han skakade vresigt på hufvudet.

»Inte behöfver man ha godt minne: ni skrålade ju det där tusen gånger om och omigen, tills halfva värdshuset knackade på er dörr och ville skälla ut er för att ni stört deras sömn. Och då jag fått er ordentligt i säng, ropade ni inte då på mig och befallde mig säga, om fan själf sökte er, att hans majestät sof? Och ropade ni mig inte tillbaka igen och kramade mig om armen, så att den är både öm och blå, och förbjöd mig, så sant jag älskade lifvet, fett kött och varm eld, att väcka er på morgonen annat än för en enda sak.»

»Och det var?» inföll jag, alldeles oförmögen att kunna gissa mig till hvad jag hade sagt.

»Det var hjärtat af ett ärkefä vid namn Martinelli — hvem han nu kan vara — Martinellis hjärta rykande på en guldtallrik. Tallriken måste vara af guld, sade ni, och jag måste väcka er genom att sjunga: Sing kucku!

Sing kuckeliku! Och så började ni lära mig sjunga: Sing kucku!»

Då Pons sade namnet, kom jag genast ihåg, att det var den där prästen Martinelli, som hade suttit och hängt i två

odrägliga timmar i rummet utanför.

Då Martinelli fördes in och hälsade mig med mitt namn och min titel, kände jag genast igen det. Jag var grefve Guillaume de Sainte-Maure. (Ni förstår, jag kunde då endast känna igen och efteråt minnas hvad som fanns i mitt medvetande.)

Prästen var italienare, liten och mörk, mager som efter fastor eller af en förtärande hunger, som ej var af jordisk natur, och hans händer voro små och smala som en kvinnas. Men hans ögon! De voro listiga och falska, plirande och med tunga ögonlock, på samma gång skarpa som en vesslas och liknöjda som en ödlas, då hon gassar sig i solen.

»Jag har försuttit mycket tid, grefve de Sainte-Maure», började han genast, då Pons hade lämnat rummet på en vink af mig. »Han, som jag tjänar, blir otålig.»

»Byt om ton, präst», utbrast jag häftigt. »Kom ihåg, att ni inte är i Rom nu.»

»Min höge herre ...» började han.

»Regerar i Rom händelsevis», afbröt jag åter. »Men här äro vi i Frankrike.»

Martinelli höjde ödmjukt och tåligt på axlarna, men hans ögon gnistrade som en basilisks.

»Min höge herre har åtskilligt att göra med Frankrikes förhållanden», sade han lugnt. »Damen är inte för er. Min herre har andra planer.» Han fuktade sina tunna läppar med tungan. »Andra planer med damen ... och med er.»

Med damen menade han naturligtvis hertiginnan

Philippa, änka efter Geoffrey, den siste hertigen af Aquitanien. Men fastän hertiginna och änka, var Philippa en ung, glad och vacker kvinna och, på min ära, skapad för mig.

»Hvilka äro hans planer?» frågade jag barskt.

»De äro djupa och vidtgående, grefve de Sainte-Maure — för djupa och vidtgående för att jag skulle drista mig att föreställa mig dem, ännu mindre känna till dem och diskutera dem med er eller någon människa.»

»Å, jag vet nog, att stora händelser äro å bane och att hala ormar slingra sig i mörkret», sade jag.

»Man har sagt mig, att ni är hårdnackad, men jag har nu utfört hvad jag blifvit befalld.»

Martinelli reste sig för att gå, och äfven jag steg upp.

»Jag sade, att det tjänade till ingenting», fortfor han. »Men nu erbjudes er ett sista tillfälle att ändra beslut. Min höge herre behandlar er mer än ridderligt.»

»Nåja, jag skall tänka på saken», sade jag likgiltigt, i det jag följde prästen till dörren.

Han stannade på tröskeln.

»Tiden att tänka är förbi», sade han. »Det är ert beslut jag kommit hit för att höra.»

»Jag skall tänka på saken», upprepade jag och tillade sedan, som om jag kommit på en idé: »Om damens planer inte öfverensstämma med mina, kunna kanske er herres planer utfalla efter hans önskan. Kom ihåg, präst, att han inte är min herre.»

»Ni känner inte min herre», sade han högtidligt.

»Inte heller vill jag lära känna honom», svarade jag.

Och jag lyssnade efter den lille intrigantens lätta, mjuka steg, medan han gick utför den knakande trappan.

Om jag detaljeradt skulle berätta allt hvad jag såg den halfva dag och halfva natt som jag var grefve Guillaume

de Sainte-Maure, skulle det ej rymmas i tio sådana böcker som denna. Mycket skall jag hoppa öfver, ja, jag måste hoppa öfver nästan allt, ty jag har aldrig hört talas om, att en dömd brottsling fått uppskof med sin

dödsdom för att kunna skrifva sina memoarer färdiga — åtminstone inte i Californien.

Då jag red ut i Paris den dagen, var det Paris för flera hundra år sedan. De smala gatornas smuts var en skandal ur sanitär synpunkt. Men jag måste hoppa. Jag hoppar öfver alla eftermiddagens händelser, min promenadridt utanför vallarna, den stora festen hos Hugh de Meung, kalasandet och drickandet, hvari jag föga deltog. Jag vill endast skrifva om slutet af äfventyret, som börjar med att jag stod och skämtade med Philippa — herre Gud, hvad hon var underbart vacker! En förnäm dam — ja, men först och sist och alltid en kvinna.

Vi skrattade och skämtade ganska muntert, medan de uppsluppna människorna myllrade omkring oss, men bakom vårt skämt låg det djupa allvaret hos en man och en kvinna, som hunnit långt öfver kärlekens tröskel, men ändå ej äro riktigt säkra på hvarandra. Jag skall inte beskrifva henne. Hon var liten, förtjusande smidig — men se där, nu beskrifver jag henne ju. Med ett ord, hon var för mig den enda kvinnan i världen, och föga fruktade jag, att den gråe gamle mannen i Rom kunde sträcka ut sin långa arm tvärsöfver halfva Europa mellan min kvinna och mig.

Italienaren Fortini lutade sig öfver min axel och hviskade:

»Jag önskar tala med er.»

»Ni får vänta tills det behagar mig», svarade jag kort.

»Jag väntar ej på någons godtycke», lydde hans lika korta svar.

Och medan mitt blod sjöd upp, kom jag ihåg prästen Martinelli och den gråe gamle mannen i Rom. Saken var klar. Det gällde att vara försiktig. Det var den långa armen. Fortini smålog likgiltigt mot mig, medan jag tänkte mig för ett ögonblick, men hans småleende uttryckte på samma gång höjden af öfvermod.

Nu om någonsin borde jag ha varit kallblodig. Men den gamla röda vreden började koka inom mig. Detta var prästens verk. Detta var Fortini, fattig på allt utom på anor och ansedd för den yppersta slagskämpe som Italien frambragt på ett halftjog år. I dag var det Fortini. Om han ej lyckades utföra den gamle gråe mannens uppdrag, skulle det vara en annan slagskämpe i morgon och i öfvermorgon en annan. Om de misslyckades, kunde jag kanske vänta mig en simpel bandits dolk i min rygg eller en simpel giftblandares gift i mitt vin, min mat eller mitt bröd.

»Jag är upptagen», sade jag. »Gå.»

»Mitt ärende till er är angeläget», svarade han.

Våra röster hade småningom höjts, så att Philippa hörde hvad vi sade.

»Ge er af, ni italienska hundracka», sade jag. »Stå inte och tjut utanför min dörr. Jag skall snart expediera er.»

»Månen är uppgången», sade han. »Gräsmattan är torr och lämplig. Det är ingen dagg. Bortom fiskdammen, ett pilskotthåll åt vänster, är en öppen plats, enslig och stilla.»

»Ni skall snart få er vilja fram», mumlade jag otåligt.

Men han fortfor att stå och vänta bakom mig.

»Om en liten stund skall jag ge er hvad ni behöfver», sade jag.

Nu talade Philippa med hela sin käcka, järnhårda stolthet.

»Tillfredsställ den där herrns önskan, Sainte-Maure. Expediera honom nu. Lycka till.» Hon vinkade till sin onkel, Jean de Joinville, som gick förbi — en onkel på hennes mor sida, en Joinville från Anjou. »Lycka till», upprepade hon och lutade sig sedan fram mot mig, så att hon kunde hviska: »Mitt hjärta följer er, Sainte-Maure. Dröj inte länge. Jag väntar er i stora salen.»

Jag var i sjunde himlen. Jag sväfvade i molnen. Det var den första öppna bekännelsen af hennes kärlek. Och med en sådan välsignelse blef jag så stark, att jag visste, att jag kunde döda ett dussin sådana som Fortini och rycka på

axlarna åt ett dussin gamla gråa herrar i Rom.

Jean de Joinville förde bort Philippa genom trängseln, och Fortini och jag gjorde upp vårt mellanhafvande i ett ögonblick. Vi skildes åt — han gick för att säga till en vän och jag följde hans exempel, och sedan skulle vi alla mötas på den aftalade platsen bakom fiskdammen.

Först träffade jag Robert Lanfranc och sedan Henry Bohemond. Men innan jag träffade dem, fick jag af en vindflöjel veta, från hvad håll vinden blåste och att den artade sig till full storm. Jag kände vindflöjeln, Guy de Villehardouin, en råbarkad ung landsortsbo, som för första gången dykt upp vid hofvet, men en hetsig liten ungtupp var det. Han var rödhårig. Hans blåa ögon, små och plirande, voro också röda, åtminstone där de skulle ha varit hvita, och hans hy var röd och fräknig som vanligt hos män af den typen. Han såg nästan halfkokt ut.

Då jag gick förbi honom, knuffade han hastigt till mig. Han gjorde det naturligtvis med flit. Och han vände sig eldröd emot mig och lade handen på sitt värjfäste.

»Den gråe gamle mannen har i sanning många och underliga verktyg», tänkte jag, medan jag bugade mig för ungtuppen och sade: »Förlåt min klumpighet. Det var mitt fel. Ursäkta, Villehardouin.»

Men han lät ej blidka sig så lätt. Och medan han skummade och hoppade af ilska, fick jag syn på Robert Lanfranc, vinkade honom till oss och förklarade, hvad som hädt.

»Sainte-Maure har gifvit er upprättelse», lydde hans dom. »Han har bedt er om ursäkt.»

»Ja, i sanning», afbröt jag i min älskvärdaste ton. »Och jag ber er ännu en gång om tillgift, Villehardouin, för min stora klumpighet. Jag ber er tusen gånger om förlåtelse. I min brådska att komma till ett möte bar jag mig mycket illa åt på ett högst bedröfligt sätt, men utan afsikt.»

Hvad kunde den tölpen göra annat än vresigt ta emot de ursäkter jag så frikostigt erbjöd honom? Men då Lanfranc och jag skyndade därifrån, visste jag, att den rödhårige unge herrn, innan många dagar eller timmar gått, skulle ställa så till, att vi mätte hvarandras klingor på gräsplanen.

Jag sade ej mera till Lanfranc än att jag behöfde honom, och han var föga angelägen att forska djupare i saken. Han var själf en liflig ung man på tjugu år, och han var väl öfvad i vapenlekar, hade slagits i Spanien och var ansedd som en skicklig duellant. Hans svarta ögon blixtrade, då han fick höra, hvad det var fråga om, och hans ifver var så stor, att det var han, som förmådde Henry Bohemond att sluta sig till oss.

Då vi tre kommo till den öppna platsen bakom fiskdammen, voro Fortini och två hans vänner redan där och väntade på oss. En var Felix Pasquini, brorson till

kardinalen med detta namn, och lika väl betrodd af sin onkel som denne var betrodd af den gråe gamle mannen. Den andre var Raoul de Goncourt, hvars närvaro öfverraskade mig, ty han var en alldeles för nobel och bra karl för det sällskap han slutit sig till.

Vi hälsade korrekt och grepo korrekt verket an. Det var ingenting nytt för någon af oss. Terrängen var bra, som utlofvadt var. Det var ingen dagg. Det var klart månsken, och Fortinis klinga och min drogos nu och började leken på fullt allvar.

Hur god fäktare man än i Frankrike ansåg mig vara, visste jag dock, att Fortini var ännu bättre. Jag visste också, att min dams hjärta följde mig och att det, så vidt på mig berodde, skulle bli en italienare mindre i världen den natten. Jag visste det, säger jag. För mig kunde utgången ej vara tvifvelaktig. Och medan våra värjor rasslade, funderade jag på, hur jag skulle döda honom. Jag var inte hågad för någon långvarig strid. Fort och briljant hade alltid varit mitt sätt. Och på grund af det muntra nattlif jag fört under de föregående månaderna ansåg jag mig icke lämpad för en lång kamp. Fort och briljant, det var hvad jag bestämde mig för.

Men fort och briljant var svårt nog, då man hade att göra med en sådan fulländad fäktare som Fortini. Fortini, som alltid var kallblodig, outtröttlig, säker på handen och omständlig i sådana affärer, efter hvad det påstods, råkade just i kväll också att ha beslutat sig för »fort och briljant».

Det var ett eggande och nervspännade företag, ty lika säkert som jag bedömt hans afsikt att vara fortfärdig, lika säkert hade han bedömt min. Jag tviflar på, att jag kunde ha redt mig, om det varit stora ljusa dagen i

stället för månsken. Den skumma belysningen hjälpte mig. Och att jag i sista ögonblicket kunde gissa mig till, hvad han hade i sinnet, var mig också en god hjälp. Här gällde det en a tempo-stöt, en vanlig men farlig fint, som hvarje nybörjare känner till och som har fått mången duktig kämpe till att bita i gräset, men som är så farlig för angriparen, att fäktare i allmänhet ej äro förtjusta i den.

Vi hade knappast fäktat en minut, förr än jag under alla hans snabba och djärfva låtsade stötar anade, att Fortini just funderade på denna a tempo-stöt. Han ville ha mig att göra ett utfall, icke för att få parera det, utan för att han, sedan han beräknat rätta ögonblicket och fått min stöt att glida åt sidan genom den vanliga lilla vridningen på handleden, skulle kunna träffa mig med sin värjspets, då min öfverkropp följde med i utfallet. En kvistig sak — ja, en kvistig sak minst sagdt. Ty om han böjde åt sidan bråkdelen af en sekund för tidigt, skulle jag vara varnad och räddad. Om han böjde åt sidan bråkdelen af en sekund för sent, skulle min stöt träffa honom.

»Jaså, fort och briljant?» tänkte jag. »Bravo, min italienske vän, fort och briljant skall det gå, men i synnerhet fort.»

Det var så att säga a tempo-stöt mot a tempo-stöt, men jag skulle lura honom beträffande tempot genom att vara ovanligt rask i vändningarna. Och jag *var* rask. Som sagdt, vi hade knappt fäktat i en minut, förr än det hände. Raskt? Mitt utfall *var* raskt. Det var en blixtsnabb handling, en explosion. Jag kan svära på, att mitt utfall och min stöt voro en bråkdel af en sekund snabbare än någon annan kan åstadkomma. Jag hann en bråkdel af en sekund före. Fortini hade ämnat böja

min klinga åt sidan och spetsa mig på sin. Men det var hans klinga, som blef slagen åt sidan. Den flög förbi mitt bröst, och jag gick klar för hans värja, som sträcktes ut i hela sin längd i luften bakom mig — och min klinga borrade sig in i honom i jämnhöjd med hjärtat, in på högra sidan och ut på vänstra.

Det är ett underligt tilltag, det där, att spetsa en lefvande människa på sin värja. Jag sitter här i min cell och gör en paus i min skrifning, medan jag tänker på den saken. Jag har ofta tänkt på den där månskensnatten i Frankrike för längesedan, då jag lärde den italienske hunden »fort och briljant». Det gick så lätt, det där, att genomborra en människokropp. Man skulle ha väntat sig större motstånd. Och motstånd skulle det ha blifvit, om min klinga träffat ett ben. Som det nu gick, träffade den endast mycket kött. Därför gick den så lätt igenom. Jag har en förnimmelse däraf nu i min hand och min hjärna, medan jag skrifver. En dams hattnål skulle ej gå lättare igenom en plumpudding än min klinga gick igenom italienaren. Å, det var inte alls något förvånande för Guillaume de Sainte-Maure den där gången, men det är förvånande för mig, Darrell Standing, då jag nu påminner mig det och tänker på det efter århundraden. Det är lätt, ofantligt lätt, att döda en stark, lifslefvande människa med ett så simpelt vapen som en bit stål. Människorna äro som mjukskaliga krabbor, så bräckliga och sårbara äro de.

Men för att nu komma tillbaka till den månskensbelysta stridsplatsen. Min stöt hade träffat, och det blef stilla ett ögonblick. Fortini föll ej genast. Jag drog ej ut värjan genast. I en dryg sekund stodo vi orörliga — jag med skrefvande ben, bröstet utspändt och den högra armen horisontalt utsträckt, Fortini med sin klinga så

långt bakom mig, att fästet och handen hvilade lätt mot mitt vänstra bröst, med kroppen styf och ögonen uppspärrade och blanka.

Vi stodo där som statyer, så att jag kan svära på, att våra sekundanter ej genast märkte, hvad som hade händt. Nu flämtade Fortini och hostade litet grand. Hans stela ställning slappnade. Värjfästet och handen mot mitt bröst gledo undan, sedan sjönk armen ner till sidan, och värjan vidrörde marken. Pasquini och de Goncourt sprungo fram till honom, och han sjönk i deras armar. Det var sannerligen svårare för mig att dra ut värjan än att borra in den. Hans kött hakade sig fast vid den, som om det ej ville släppa den. Det kräfde en viktig ansträngning att fullfölja hvad jag hade gjort.

Men den smärta jag vållade, då jag drog ut klingan, måste ha väckt honom till lif och handlingskraft, ty han

skakade af sig sina vänner, rätade upp sig och ställde sig i posityr med sin värja. Äfven jag intog ställning, undrande öfver, att jag hade genomborrat honom i jämnhöjd med hjärtat, men ändå ej lyckats träffa någon lifsviktig punkt. Men innan hans vänner hunnit ta emot honom, veko sig hans ben under honom, och han föll tungt till marken. De lade honom på rygg, men han var redan död, hans ansikte var spöklikt stelt i månskenet, och hans högra hand grep ännu hårdt om värjfästet.

Ja, det går verkligen förvånande lätt att döda en människa.

Vi hälsade hans vänner och ämnade aflägsna oss; då höll Felix Pasquini mig kvar.

»Ursäkta», sade jag. »Låt vara till i morgon.»

»Vi behöfva bara ta ett steg åt sidan», ifrade han, »där är gräset ännu torrt.»

»Låt mig då fukta det i ert ställe, Sainte-Maure»,

sade Lanfranc, angelägen att äfven få expediera en italienare.

Jag skakade på hufvudet.

»Pasquini är min», svarade jag. »Han skall bli den förste i morgon.»

»Är det andra?» frågade Lanfranc.

»Fråga de Goncourt», sade jag sarkastiskt. »Jag inbillar mig, att han redan gör anspråk på att bli den tredje.»

Lanfranc såg frågande på de Goncourt, och han nickade.

»Och efter honom kommer säkert ungtuppen», fortfor jag.

Just som jag sade detta, kom den rödhårige Guy de Villehardouin ensam gående emot oss öfver den månbelysta gräsplanen.

»Honom skall jag då ha åtminstone», utropade Lanfranc, och han var så ifrig, att hans röst nästan slog öfver.

»Fråga honom», skrattade jag och vände mig sedan till Pasquini. »I morgon», sade jag. »Bestäm tid och plats, så skall jag vara där.»

»Marken är utmärkt», retades han, »stället är utmärkt lämpligt, och jag antar, att Fortini håller er sällskap i kväll.»

»Det vore bättre, att han hade en vän till sällskap», hånade jag. »Ursäkta mig nu, jag måste gå.»

Men han spärrade vägen för mig.

»Hvem jag än skall slåss med», sade han, »så vill jag göra det nu.»

Nu först började han reta mig.

»Ni tjänar er herre väl», sade jag skarpt.

»Jag tjänar bara mitt eget nöje», svarade han. »Herre har jag ingen.»

»Ursäkta, om jag tar mig den friheten att säga er sanningen», sade jag.

»Och den lyder?»

»Att ni är en lögnare, Pasquini, en lögnare som alla italienare.»

Han vände sig genast till Lanfranc och Bohemond.

»Ni hörde», sade han. »Efter detta kan ni inte neka mig honom.»

De tvekade och sågo på mig för att få veta, hvad jag önskade. Men Pasquini väntade ej.

»Om ni ännu har några skrupler», utbrast han, »så tillåt mig att göra slut på dem ... så här.»

Han spottade i gräset vid mina fötter. Då grep vreden mig och öfverväldigade mig helt och hållet. Den röda vreden kallar jag den — en omotståndlig, allt betvingande önskan att döda och förstöra. Jag glömde, att Philippa väntade på mig i stora salen. Allt hvad jag visste var de kränkningar jag utstått — den gråe gamle mannens oförlåtliga inblandning i mina angelägenheter, prästens ärende, Fortinis fräckhet, Villehardouins oförskämdhet och så Pasquini, som stod här framför mig och spottade i gräset. Jag såg rödt. Jag tänkte rödt. Jag såg på alla dessa varelser som frodiga, retsamma ogräs, hvilka måste röjas ur min väg, utrotas från jorden. Som ett insnärjdt lejon rasar mot snaran, så rasade jag mot dessa varelser. Allesamman voro de omkring mig. Jag var verkligen i snaran. Den enda utvägen var att hugga ned dem, fälla dem till marken och trampa på dem.

»Mycket bra», sade jag ganska lugnt, fastän jag var så rasande, att jag skakade i hela kroppen. »Ni först, Pasquini. Och sedan ni, de Goncourt? Och de Villehardouin sist?»

Hvar och en nickade i sin tur, och Pasquini och jag beredde oss att träda åt sidan.

»Efter ni har brådtom», sade Henry Bohemond, »och de äro tre och vi tre, kunna vi ju göra upp saken på en gång?»

»Ja, ja», utbrast Lanfranc ifrigt. »Tag ni de Goncourt. De Villehardouin tar jag på min del.»

Men jag gaf mina vänner en vink att dra sig undan.

»De äro här på befallning», förklarade jag. »Det är mig de vilja åt så begärligt, att jag sannerligen har smittats af deras ifver, och nu vill jag ha dem för min egen räkning.»

Jag hade lagt märke till, att Pasquini blef otålig öfver att jag uppehöll honom med mitt prat, och jag beslöt att ytterligare pröfva hans tålamod.

»Er, Pasquini», sade jag, »skall jag affärda i en handvändning. Jag vill inte uppehålla er, eftersom Fortini väntar på att få sällskap med er. Er, Raoul de Goncourt, skall jag straffa som ni förtjänar för att ni är i så dåligt sällskap. Ni håller på att bli tjock och andtruten. Jag skall ta mig god tid med er, tills ert fett smälter och edra lungor flämta och hväsa som spruckna kyrkklockor. Er, de Villehardouin, har jag inte beslutat hur jag skall döda.»

Sedan skyldrade jag med värjan för Pasquini, och vi grepo oss an. Å, jag hade föresatt mig att vara en riktig satan den kvällen. Fort och briljant — så skulle det bli. Jag glömde ej heller bort det bedrägliga månskenet. Jag skulle expediera honom på samma sätt som Fortini, om han vågade sig på a tempo-stöten. Gjorde han inte det och det raskt ändå, skulle jag förekomma honom.

Fastän jag hade gjort honom otålig, var han försiktig. Jag dref emellertid på fäktningen, och i den skumma belysningen, där allt berodde mindre än vanligt på sikt och mer än vanligt på känn, voro våra klingor i ständig beröring.

Knappast hade en minut gått, förr än jag gjorde stöten. Jag låtsade mig halka litet, och i det jag återtog min ställning, låtsade jag förlora kontakten med Pasquinis klinga. Han gjorde ett utfall på försök, och åter låtsade jag halka och gjorde därvid en onödigt kraftig parad. Den blotta jag därvid gaf mig själf var det lockbete jag med flit kastade ut att fånga honom på. Och jag fångade honom verkligen. Blixtsnabbt begagnade han sig af hvad han ansåg vara en ofrivillig blotta. Han siktade rätt och bra och lade in hela sin vilja och kroppstyngd i det utfall han gjorde. Men alltsamman hade varit spel å min sida, och jag var redo att ta emot honom. Min klinga mötte hans helt lätt, och med en lagom kraftig knyck af min handled lät jag hans värjklinga glida åt sidan ... bara en lindrig afvikning på ett par tum, nätt och jämnt så att den flög förbi mig och i förbifarten gjorde en rispa i min sidenjacka. Naturligtvis följde hans kropp med värjan i utfallet, och från höger genomborrade min klinga honom i jämnhöjd med hjärtat. Min utsträckta arm var styf och rak som stålet, som utgjorde dess förlängning, och bakom armen och stålet var min kropp spänstig och fast.

Som sagdt, min klinga trängde in i Pasquinis sida från höger i höjd med hjärtat, men den trängde ej ut till vänster, ty då den nästan hunnit tvärsigenom honom, träffade den på ett refben (å, dueller äro en riktig slaktarsyssla!) med

sådan kraft, att han förlorade jämvikten och föll halft baklänges halft åt sidan på marken. Och just som han föll och innan han nådde marken, vred jag med en knyck min värja lös.

De Goncourt rusade fram till honom, men han gaf honom en vink att ta i tu med mig i stället. Pasquini dog inte lika fort som Fortini. Han hostade och spottade och med de Villehardouins tillhjälp reste han sig på armbågen, stödde hufvudet mot handen och hostade och spottade.

»Lycklig resa, Pasquini!» hånade jag i min röda vrede. »Var god och skynda er, ty gräset, där ni ligger, har plötsligt blifvit vått, och om ni dröjer, förkyler ni ihjäl er.»

Då jag ämnade genast ta i tu med de Goncourt, yrkade Bohemond på att jag skulle hvila mig litet.

»Nej», sade jag, »jag har inte blifvit riktigt varm än.» Och till de Goncourt sade jag: »Nu skall ni få dansa och pusta. Jag hälsar er!»

De Goncourt var inte särdeles angelägen efter att slåss. Det var tydligt, att han slogs på befallning. Hans fäktning var gammalmodig, det är ju vanligt med medelålders män, men han var ingen dålig duellant. Han var kallblodig, beslutsam, ihärdig. Men briljant var han icke, och onda aningar om nederlag gjorde honom betryckt. Ett dussin gånger kunde jag ha gjort ända på honom. Men jag lade band på mig. Jag har redan sagt, att jag var en riktig satan den kvällen. Och det var jag verkligen. Jag tröttade ut honom. Jag tvingade honom att intaga en sådan ställning till månen, att han såg föga af mig, emedan jag kämpade i min egen skugga. Och medan jag tröttade ut honom, så att han började flämta, som jag hade förutsagt, låg Pasquini där med hufvudet stödt mot handen och såg på och spottade lifvet ur sig.

»Nu, de Goncourt», sade jag slutligen. »Som ni ser, är ni nu riktigt hjälplös. Jag kan nu segra öfver er

på mer än ett dussin olika sätt. Pass på, morska upp er nu, för nu kommer det!»

Med dessa ord öfvergick jag helt enkelt från kvart till ters, och då han häftigt tog ett steg tillbaka och parerade, återgick jag till kvarten och rände värjan genom bröstet på honom. Pasquini förstod, att hans sista stund var inne, släppte sitt tag i lifvet, begrafde ansiktet i gräset, skälfde till ett ögonblick och låg stilla.

»Er herre kommer att få fyra drängar mindre i kväll», sade jag till de Villehardouin just som vi började vår fäktning.

Och en sådan fäktning! Gossen var rent af löjlig. I hvilken landtlig fäktskola han lärt sig konsten, kunde man knappt tänka sig. Han bar sig rent af åt som en pajas. »Här gäller det att gå raskt till väga och utan raffinemang», tänkte jag, medan hans röda hår tycktes låga af raseri och han ansatte mig som en galning.

Men tyvärr, det var hans pajasaktighet, som blef min olycka. Då jag hade lekt med honom och skrattat åt honom i några sekunder för att han var en sådan klumpig björn, blef han så ursinnig, att han glömde den smula fäktkonst han kunde. Han lyfte värjan i högsta hugg, som om den varit ett slagsvärd, lät den hvina genom luften och falla ner på min hjässa. Jag blef häpen. Aldrig hade något sådant händt mig. Han blottade sig helt och hållet, och jag kunde ha ränt värjan i honom på fläcken. Men som sagdt, jag var häpen, och min nästa förnimmelse var smärtan, då den klumpige bondlurkens klinga genomborrade mig och han trängde in på mig som en rasande tjur, så att hans värjfäste trycktes in i min sida och jag föll baklänges.

I fallet såg jag det oroliga uttrycket i Lanfrancs och

Bohemonds ansikten och de Villehardouins belåtna min, i det han trängde in på mig.

Jag föll, men jag hamnade aldrig på marken. Ett kaos af ljungande blixtar, ett dån i mina öron, en svag dager, som långsamt tilltog, en ursinnig, rasande, obeskriflig smärta, och så hörde jag en röst, som sade:

»Jag kan inte känna något.»

Jag kände igen rösten. Det var direktör Athertons. Och jag visste, att jag själf var Darrell Standing, som nyss återvändt genom seklers rymd till San Quentins tvångströjhelvete. Jag visste, att de fingerspetsar, som trefvade

på min hals, voro direktör Athertons. Och jag visste, att de fingerspetsar, som sköto undan hans, voro doktor Jacksons. Och det var doktor Jacksons röst, som sade:

»Ni vet inte, hur ni skall göra pulsobservationer på halsen. Se här ... sätt edra fingrar där mina äro. Hittar ni pulsen? Det är alldeles som jag trodde. Svag hjärtverksamhet, men regelbunden som en kronometer.»

»Det är bara tjugufyra timmar», sade gevaldiger Jamie, »men aldrig förr har han varit i ett sådant tillstånd.»

»Han sjåpar sig, det är just hvad han gör, och det kan ni slå er i backen på», inföll Al Hutchins, öfveruppsyningsmannen.

»Jag vet inte», fortfor Jamie. »Då pulsen är så matt, att en expert knappt kan urskilja den ...»

»Å, jag har gått igenom en kurs i tvångsjacka», sade Al Hutchins kärft. »Och jag narrade er att snöra upp mig, då ni trodde, att jag höll på att ge upp andan, fast jag hade svårt att inte flina er midt i ansiktet.»

»Hvad tror ni om saken, doktor?» frågade direktören.

»Hjärtat arbetar utmärkt, säger jag», lydde svaret.

»Naturligtvis är det svagt. Det var endast hvad man kunde vänta. Hutchins har rätt. Karlen simulerar.»

Han lyfte med tummen upp mitt ena ögonlock, hvarefter jag slog upp mitt andra öga och såg upp på gruppen, som lutade sig öfver mig.

»Hvad är det jag sa'?» utbrast doktor Jackson triumferande.

Och fastän jag tyckte, att mitt ansikte måste brista sönder af ansträngning, uppbjöd jag hela min viljekraft och smålog.

De gåfvo mig vatten och jag drack begärligt. Man måste komma ihåg, att jag hela tiden låg hjälplös på rygg med armarna tryckta intill kroppen innanför tvångströjan. Då de bjödo mig föda — torrt fängelsebröd —, skakade jag på hufvudet. Jag tillslöt ögonen för att antyda, att jag var trött på deras sällskap. Smärtan vid detta mitt partiella återvändande till lifvet var olidlig. Jag kände, att min kropp höll på att vakna ur sin domning. I halsmusklerna och bröstkorgen öfver hjärtat hade jag skärande smärtor. Och i min hjärna hade jag ett klart minne af, att Philippa väntade mig i stora salen, och jag längtade att få försätta mig tillbaka till den halfva dag och den halfva natt jag nyss framlefvat i den gamla tidens Frankrike.

Medan de ännu stodo kvar omkring mig, sökte jag därför utplåna den lefvande delen af min kropp ur mitt medvetande. Jag hade brådtom att få ge mig af, men direktör Athertons röst hejdade mig.

»Har ni några klagomål att framställa?» frågade han.

Jag var blott rädd för en sak, nämligen att de skulle ta af mig tvångströjan, så att man kan förstå, att mitt svar ej förestafvades af trots, utan var afsedt att förekomma uppsnörandet.

»Ni kan spänna åt tvångströjan litet hårdare», hviskade jag. »Den sitter för löst, det känns så otrefligt. Jag tappar bort mig i den. Hutchins är dum, en riktig idiot. Han förstår sig inte det minsta på att snöra ihop en tvångströja. Herr direktör, ni borde göra honom till föreståndare för väfsalen. Han är ännu mera opraktisk än den nuvarande föreståndaren, som bara är dum, inte idiot. Packa er af nu, allesammans, så vida ni inte kan hitta på något ännu värre att plåga mig med. I så fall ska ni för all del stanna kvar. Jag ber er riktigt vackert att stanna kvar, om edra svaga hjärnor ha kunnat hitta på någon ny tortyr för mig.»

»Han är som förhäxad, immun för alla smärtförnimmelser», utlät sig doktor Jackson, förtjust öfver att ha fått användning för det lärda uttrycket.

»Ni *är* verkligen ett underverk, Standing», sade direktören. »Ni har en järnvilja, men jag skall bryta den, så sant jag lefver.»

»Ni däremot, ni har inte större hjärta än en hare», svarade jag. »Tiondelen så mycket tvångströja, som jag har fått

i San Quentin, skulle ha klämt ut ert lilla fega harhjärta genom edra långa öron.»

Det var en träff, ty direktören hade verkligen ovanliga öron. De skulle bestämdt ha intresserat Lombroso.

»Hvad mig beträffar», fortfor jag, »skrattar jag åt er, och jag kan inte önska väfsalen ett sämre öde än att ni själf tog hand om den. Ni har mig i edra klor och har tömt ut hela er elakhet på mig, men ändå lefver jag och skrattar er midt i ansiktet. *Om* ni är oduglig? Ni kan inte ens ta lifvet af mig. *Om* ni är oduglig? Ni skulle inte ens kunna döda en fångad råtta med en laddning dynamit — riktig dynamit och inte af den

sorten, som ni har låtit inbilla er att jag har smusslat undan.»

»Är det något mera?» frågade han, då jag hade slutat min tirad.

Då erinrade jag mig hvad jag hade sagt till Fortini, då han retade mig med sin påflugenhet.

»Ge dig af, hundracka», sade jag. »Stå inte och tjut utanför min dörr.»

Det måste ha varit förfärligt för en så morsk karl som direktör Atherton att så där bli ryckt i skägget af en hjälplös fånge. Hans ansikte bleknade af raseri, och han darrade på rösten, då han utbrast i hotfull ton:

»Jag skall, vid Gud, ta bukt på er, Standing.»

»Det finns bara en sak, som ni kan göra», sade jag. »Ni kan snöra hårdare igen den här otrefligt slankiga tvångströjan. Vill ni inte det, så ge er i väg. Och jag sörjer inte, om ni också inte kommer tillbaka på en vecka eller på alla de tio dagarna.»

Hvad kan direktören för ett stort fängelse göra för att bestraffa en fånge, på hvilken redan det strängaste straffet har tillämpats? Direktör Atherton stod kanske och funderade på någonting, som han möjligen kunde hota mig med. Men min röst hade blifvit starkare, då den nu fått öfva sig, och jag började sjunga: »Sing kucku, sing kuckeliku!» Och sjunga gjorde jag, tills min dörr slogs igen med ett väldigt skrammel af lås och riglar.

==========

TOLFTE KAPITLET.

———

Nu, då jag hade lärt mig knepet, var det hela lätt. Och jag visste, att det skulle bli ännu lättare, ju mera öfning jag fick. Sedan man väl jämnat vägen för sig, blir det allt lättare att gå den, hvarje gång det upprepas. Det gick alltså till sist nästan automatiskt att förflytta mig från mitt lif i San Quentin till mina föregående lif.

Sedan direktör Atherton och hans hejdukar lämnat mig, dröjde det endast några minuter, innan min vilja åter tvingat den till lif uppvaknande delen af min kropp att »dö» igen. Det var en lefvande död snarlik den tillfälliga död, som åstadkommes genom bedöfningsmedel.

Från allt, som var smutsigt och lågt, från grym ensamhet och tvångströjans helvete, från tamda flugor och mörkrets ångest och knacksamtalen med de lefvande döda tog jag alltså ett språng ut i tid och rum.

Först en lång period af mörker och sedan ett långsamt klarnande medvetande af andra ting och af ett annat jag. Min alla första förnimmelse var damm. Det var i mina näsborrar, torrt och skarpt. Det var på minaläppar. Det täckte mitt ansikte, mina händer och i synnerhet kände jag det på fingertopparna, då jag rörde vid dem med tummen.

Sedan fick jag en förnimmelse af att ständigt röra mig framåt. Allt omkring mig vaggade och gungade, knyckte och stötte. Jag hörde någonting, som måste vara hjuls gnisslande mot sin axel och deras järnringars knastrande och dån mot sten och sand. Jag hörde uttröttade röster af män, som röto och svuro öfver långsamt knegande, uttröttade djur.

Jag slog upp ögonen, som voro inflammerade af damm, och genast fick jag nytt damm i dem. På den grofva filt, jag hade under mig, låg dammet halftumstjockt. Öfver mig genom det sväfvande dammet såg jag ett hvälfdt tak af vaggande och gungande tältduk och myriader dammkorn gledo nu med solstrålarna, som trängde in genom hål i duken.

Jag var ett barn, en gosse på åtta à nio år, och jag var trött, och det var också den kvinna med blekt och dammbetäckt ansikte, som satt bredvid mig och vaggade ett skrikande spädbarn på sina armar. Hon var min mor, det visste jag alldeles säkert, liksom jag visste, då jag tittade ut genom tältdukstunneln, att den där karlens rygg på kuskbocken var min fars rygg.

Då jag gaf mig till att krafla mig fram öfver det bråte, hvarmed vagnen var lastad, sade min mor i trött och gnällande ton: »Kan du då inte hålla dig stilla en minut, Jesse?»

Det var mitt namn, Jesse. Jag visste inte mitt tillnamn, men jag hörde min mor kalla min far John. Jag har en dunkel förnimmelse af, att jag då och då hörde de andra karlarna kalla min far kapten. Jag visste, att han var anförare för denna skara och att hans befallningar åtlyddes af alla.

Jag kröp ut genom tälthvalfvets öppning och satte mig bredvid min far på kuskbocken. Luften var tjock af dammet, som refs upp af vagnshjulen och dragarnas många hofvar. Dammet var så tjockt, att det var som dimma i luften, och den lågt stående solen lyste matt genom det och med ett blodrödt skimmer.

Det var icke allenast den nedgående solens sken, som var hemskt, utan också allt annat omkring mig — landskapet, min fars ansikte, det oroliga barnets sprattlande rörelser i min mors armar, de sex hästarna, som min far körde och som ständigt måste manas på. De voro så betäckta med damm, att man ej kunde urskilja deras färg.

Landskapet var så ödsligt, att det utgjorde en pina för ögat. Låga kullar sträckte ut sig i oändlighet på ömse sidor om vägen. Endast här och där i deras sluttningar växte några af hettan förtvinade buskar. Men för det mesta voro kullarna nakna, torra, bestående af sand och sten. Vår väg följde sanddälderna mellan kullarna. Och de voro nakna, endast med en och annan kort rugge av torrt och vissnadt gräs här och där. Vatten fanns icke, ej heller något annat spår af vatten än de rännor i marken, som talade om våldsamma slagregn för längesedan.

Min far var den ende, hvars vagn var förspänd med hästar. Vagnarna körde i en enda rad, och då tåget slingrade och krökte sig, såg jag, att de andra vagnarna drogos av oxar. Tre eller fyra par oxar knogade mödosamt på hvarje vagn, och bredvid dem i den djupa sanden gingo karlar med piskor, som drefvo fram de ovilliga djuren. I en krökning räknade jag vagnarna framför och bakom.

Jag visste, att de voro fyrtio, vår inberäknad, ty jag hade räknat dem många gånger förr. Och då jag nu räknade dem omigen för att fördrifva tiden, funnos de där alla fyrtio, allesamman stora, bastanta och försedda med tälthvalf, groft tillyxade, hoppande och knyckande och gnisslande, där de rullade fram öfver sand och malörtsruggar och klipphällar.

Till höger och vänster om oss redo tolf à femton karlar och ynglingar i spridd ordning utmed tåget. Framför sig i sadeln hade de långa bössor. Då någon af dem kom nära vår vagn, såg jag, att deras ansikten under dammet voro trötta och oroliga liksom min fars. Och min far hade liksom de en lång bössa liggande nära till hands.

På den ena sidan linkade minst ett tjog ömfotade, okbrutna, utmärglade oxar, som alltjämt stannade för att nafsa till sig de vissna gräsruggarna, men alltid drefvos vidare med hugg och slag af de uttröttade pojkarna, som vallade dem. Ibland stannade någon af dessa oxar och råmade, och detta råmande föreföll mig lika olycksbådande som allt annat omkring mig.

Långt, långt bort har jag ett minne af att ha lefvat, då jag var ännu mindre, vid den trädkantade stranden af en flod. Och medan vagnen guppar vidare och jag gungar af och an på sätet bredvid min far, tänker jag mig alltjämt med välbehag tillbaka till vattnet, som rann mellan träden. Jag har en känsla af, att jag i en ändlös tid har bott i en vagn och färdats framåt, alltjämt framåt, tillsammans med dessa människor.

Men den starkaste af alla mina förnimmelser var den, som också låg tung öfver hela sällskapet, nämligen att vi drogo vår undergång till mötes. Vår färd var som ett sorgetåg. Aldrig hördes ett skratt. Aldrig hörde jag en glad röst. Aldrig följdes vi af frid eller lugn.

Ansiktena på männen och ynglingarna, som redo utmed tåget, voro bistra, tungsinta, hopplösa. Och medan vi skredo fram genom solnedgångens dystra töcken, granskade jag min fars drag under fåfäng väntan på någon ljusare glimt däri. Jag vill inte säga, att min fars ansikte i all sin dammiga gråblekhet var hopplöst. Det var trotsigt och å, så bistert och ångestfullt, mest ångestfullt.

Det gick liksom ett ryck genom tåget. Min far lyfte upp hufvudet. Det gjorde jag också. Och våra hästar lyfte sina trötta hufvuden, vädrade i luften med långdragna fnysningar och drogo villigt för en gångs skull. Ryttarnas hästar påskyndade sitt traf. Och hvad de okbrutna oxarna beträffar, började de rent af galoppera. Det var nästan löjligt. De stackars djuren voro så klumpiga i sin svaghet och sin brådska. De voro galopperande skelett svepta i skabbiga hudar, och de sprungo ifrån gossarna, som drifvit på dem. Men det räckte blott en kort stund. Sedan gingo de åter i skridt, ett raskt, ifrigt, vacklande, ömfotadt skridt, och de läto ej vidare de torra gräsruggarna locka sig att stanna.

»Hvad är det?» frågade min mor inifrån vagnen.

»Vatten», lydde min fars svar. »Det måste vara Nephi.»

Och min mor sade: »Gud ske lof! Kanske de vilja sälja litet mat till oss.»

Och in i Nephi rullade våra stora vagnar genom det blodröda töcknet, gnisslande och skrapande, stötande och skallrande. Ett dussin spridda boningshus eller skjul utgjorde det hela. Landskapet var ungefär det samma, som vi hade farit igenom. Där funnos inga träd, endast risiga småbuskar och naken sand. Men man såg ett och annat odladt fält med inhägnader här och där. Äfven

fanns där vatten. Det rann ingen rännil genom flodbädden. Men bottnen var fuktig, och här och där blänkte en liten vattenpöl, hvari de lösa oxarna och ridhästarna stampade och stucko ner sina mular ända upp till ögonen. Här växte också en och annan liten pilbuske.

»Det måste vara Bill Blacks kvarn, som de talade om», sade min far och pekade på en byggning för min mor, som af sin oro lockats fram för att titta öfver våra axlar.

En gammal man med bockskinnsskjorta och långt, tofvigt, solblekt hår red tillbaka till vår vagn och talade med far. Signalen var gifven, och de främsta vagnarna i raden började köra upp i en krets. Terrängen gynnade denna rörelse, och tack vare lång vana försiggick den utan sammanstötningar, så att då de fyrtio vagnarna äntligen stannade, bildade de en cirkel. Allt var lif och rörelse och myller. Många kvinnor, alla trötta och dammiga som min mor, stego ur vagnarna. Sedan kom en hel hord af barn. Det måste ha varit minst femtio barn, och jag tycktes känna dem alla sedan gammalt, och det var minst två tjog kvinnor. De började göra förberedelser att laga till kvällsmaten.

Medan somliga af karlarna höggo malörtsris och vi barn buro det till eldarna, som började flamma upp, spände andra karlar ifrån oxarna och läto dem rusa i väg efter vatten. Sedan sköto karlarna ordentligt tillsammans vagnarna. Hvarje vagns tistelstång vreds åt cirkelns insida, men fram och bak var åkdonet i stadig beröring med det nästa. Bromsarna gjordes fast, men icke nog med det: alla vagnarnas hjul sammankopplades med kedjor. Detta var ingenting nytt för oss barn. Det var det nedslående tecknet till, att vi slagit läger i en

fientlig trakt. Endast en vagn lämnades utanför cirkeln för att utgöra port till inhägnaden. Vi visste, att sedan, innan lägret somnade, skulle kreaturen drifvas in och portvagnen fastnaglas på sin plats liksom de andra. Under

tiden skulle djuren i timtal vallas af karlar och gossar för att beta det magra gräs de kunde träffa på.

Medan vi slogo läger, gick min far jämte flera andra af männen, däribland gubben med det långa, solblekta håret, bort i riktning mot kvarnen. Jag minns, att vi alla, män, kvinnor och till och med barnen, stodo och sågo på, då de gåfvo sig af; deras ärende tycktes vara mycket viktigt.

Medan de voro borta, kommo andra män, främlingar, innevånare i det ödsliga Nephi, till lägret och ströfvade omkring. Det var hvita män som vi, men de sågo stränga och bistra ut och tycktes vara förargade på hela vår trupp. Det låg osämja i luften, och de sade saker afsedda att reta vårt folk. Men våra kvinnor skickade ut varningar, som gingo vidare mellan karlarna och gossarna, att ingen fick ställa till gräl.

En af främlingarna kom fram till vår eld, där mor var ensam, sysselsatt med att laga maten. Jag hade nyss kommit dit med en famn bränsle, och jag stannade för att lyssna och titta på fridstöraren, som jag hatade, emedan det låg hat i luften och emedan jag visste, att hvar och en i vår trupp hatade dessa främlingar, hvilka voro hvita som vi och för hvilkas skull vi nödgats slå läger i en cirkel.

Denne främling vid vår eld hade blåa ögon, hårda, kalla och hvassa. Hans hår var sandgult. Hans ansikte var slätrakadt, men under hakan och ända upp till öronen växte en sandgul, ymnigt gråsprängd skäggkrans. Mor hälsade ej på honom, ej heller han på henne. Han

stod endast och bligade en stund på henne. Sedan klarade han strupen och sade hånfullt:

»Jag tänker, ni snart önska er tillbaka i Missouri.»

Jag såg, att min mor bet sig i läpparna för att bevara själfbehärskningen, innan hon svarade:

»Vi äro från Arkansas.»

»Ni har förmodligen goda skäl att förneka, hvarifrån ni komma», sade han sedan, »ni, som ha förjagat Herrens utvalda folk från Missouri.»

Mor svarade icke.

»Eftersom», fortfor han efter den paus han lät henne få, »ni nu komma och med gråt och tandagnisslan tigga bröd af oss, som ni ha förföljt.»

Så ung jag var, kände jag nu vreden låga upp inom mig, den gamla, röda, hänsynslösa vreden, som jag aldrig kunnat hejda eller kufva.

»Ni ljuger!» ropade jag. »Vi äro inte från Missouri. Vi gråta inte. Vi äro inga tiggare. Vi ha pengar att köpa för.»

»Tig, Jesse!» sade min mor och tryckte sin afviga hand mot min mun. Sedan sade hon till främlingen: »Gå er väg och låt gossen vara.»

»Jag skall skjuta ihjäl dig, fördömde mormon!» skrek jag, innan mor hunnit tysta ned mig, och sprang undan på andra sidan elden, för att hon ej skulle kunna komma åt mig med sin hand.

Mitt uppförande hade ej gjort det ringaste intryck på mannen. Jag var beredd på hvilka våldsamheter som helst från denne fruktansvärde främling, och jag iakttog honom försiktigt, medan han betraktade mig med allvarlig min.

Slutligen talade han, och han skakade högtidligt på

hufvudet och sade högtidligt, som om han afkunnat en dom:

»Sådan fader sådan son. Det unga släktet är lika dåligt som det äldre. Hela rasen är opånyttfödd och fördömd. Det finns ingen frälsning för dem, hvarken de unga eller de gamla. Det finns ingen försoning. Ej ens Jesu blod kan utplåna deras synder.»

»Fördömda mormon!» var allt hvad jag kunde ropa till honom, gråtande af ilska. »Fördömda mormon! Fördömda mormon! Fördömda mormon!»

Och jag fortfor att förbanna honom och dansa rundt omkring elden undan min mors bestraffande hand, tills han aflägsnade sig.

Då min far och de män, som hade följt med honom, kommo tillbaka, upphörde allt arbete i lägret, och alla trängdes oroligt omkring honom. Han skakade på hufvudet.

»Vilja de inte sälja?» frågade en kvinna.

Han skakade åter på hufvudet.

En blåögd, ljusskäggig jätte på trettio år trängde sig nu in midt i hopen och sade:

»De säga, att de ha mjöl och förråd för tre år, kapten. De ha förr alltid sålt till inflyttare. Men nu vilja de inte sälja. Och ändå är det inte med oss de ligga i strid. Det är regeringen de hata, men det är vi, som få umgälla det. Det är inte rätt, kapten. Det är inte rätt, säger jag. Här ä’ vi nu med kvinnor och barn, och Californien är flera månaders väg härifrån, och vintern nalkas, och vi ha bara ödemarker framför oss. Vi ha inte proviant, så att vi kunna ge oss ut i ödemarken.»

Han afbröt sig ett ögonblick och vände sig sedan till hela folkhopen.

»Ni ha ingen aning om, hvad ödemarken är. Den här

trakten är ingen ödemark. Det här är ett paradis, säger jag, och härliga betesmarker, där mjölk och honung flyter, i jämförelse med de trakter vi sedan komma till.»

»Vi måste skaffa oss mjöl först, kapten. Om de inte vilja sälja, måste vi ta det med våld.»

Många af männen och kvinnorna instämde med höga rop, men min far sträckte upp handen och påbjöd tystnad.

»Jag gillar allt hvad ni säger, Hamilton», började han.

Men ropen öfverröstade honom, och han sträckte åter upp handen.

»Det är bara en sak ni glömde att ta med i beräkningen, Hamilton — en sak, som ni och vi alla måste ta hänsyn till. Brigham Young har förklarat sitt land i krigstillstånd, och han har en armé. Vi kunna ödelägga Nephi i en handvändning och ta så mycket lifsmedel vi kunna föra med oss. Men vi skulle inte komma långt med dem. Brighams Heliga skulle kasta sig öfver oss, och vi skulle också duka under i en handvändning. Det vet ni. Det vet jag. Det veta vi alla.»

Hans ord öfvertygade redan öfvertygade åhörare. Hvad han hade sagt dem var gammalt nytt. De hade endast glömt det i sin upphetsning och sin nödställda belägenhet.

»Ingen skall kämpa beredvilligare för hvad som är rätt än jag», fortfor min far. »Men nu förhåller det sig så, att vi inte ha råd att kämpa nu. Om stridigheter bryta ut, ha vi inga utsikter. Och vi ha ju alla våra kvinnor och barn att skydda. Vi måste hålla fred till hvad pris som helst och finna oss i alla skymfliga tillmälen.»

»Men hur ska vi bära oss åt med ödemarken, som

nu väntar oss?» ropade en kvinna, som hade ett dibarn vid bröstet.

»Det är flera nybyggen, innan vi komma till ödemarken», svarade far. »Tilmore ligger sextio mil söderut. Sedan kommer Corn Creek. Till Beaver ha vi sedan femtio mil. Därefter ligger Parowan. Så är det tjugu mil till Cedar City. Ju längre vi komma från Saltsjöstaden, desto sannolikare är det, att folket skall sälja lifsmedel till oss.»

»Och om de inte göra det?» envisades samma kvinna.

»Då äro vi kvitt dem», sade min far. »Cedar City är det sista nybygget. Vi måste dra vidare, det är alltsammans, och tacka vår lyckliga stjärna, att vi äro kvitt dem. Två dagsresor därifrån ha vi goda beten och vatten. Det kallas Bergängarna. Ingen bor där, och där skola vi låta våra djur hvila och beta, innan vi ge oss i kast med öknen. Kanske vi kunna skjuta litet villebråd. I allra värsta fall ska vi fortsätta resan så långt vi kunna och sedan öfverge vagnarna, packa hvad vi kunna på våra djur och tillryggalägga de sista dagsresorna till fots. Vi kunna sedan äta

upp vår boskap. Det är bättre att komma till Californien utan en tråd på kroppen än att lämna våra ben här, och det blir vår lott, om vi ställa till strid.»

Sedan han ytterligare varnat för våldsamheter i ord eller handling, upplöstes den improviserade sammankomsten. Det dröjde länge, innan jag somnade den kvällen. Min ursinniga vrede mot mormonen hade så hetsat upp min hjärna, att jag ännu låg vaken, då min far kröp upp i vagnen efter att ha gjort en sista rond för att inspektera nattvakterna. De trodde, att jag sof, men jag hörde mor fråga honom, om han trodde, att mormonerna skulle låta oss oantastade lämna deras land.

Han satt bortvänd från henne och sysslade med att dra af sig en stöfvel, i det han svarade i en ton af den fullaste öfvertygelse, att han var säker på, att mormonerna skulle låta oss gå, om ingen af vår egen trupp ställde till osämja.

Men jag såg hans ansikte vid skenet af en liten talgdank, och där fanns ingenting af den tillit, som låg i hans röst. Och jag somnade under trycket af det hemska öde, som tycktes hota oss, och funderade öfver Brigham Young, hvilken framstod för min barnsliga fantasi som en fruktansvärd, ondskefull varelse, en riktig djäfvul med horn och svans.

*

Och jag vaknade till mitt gamla elände i tvångströjan. Omkring mig stodo de vanliga fyra: direktör Atherton, gevaldiger Jamie, doktor Jackson och Al Hutchins. Jag drog läpparna till ett ansträngdt leende och kämpade för att ej förlora själfbehärskningen under den återvändande blodcirkulationens förfärliga kval. Jag drack det vatten de räckte mig, afvisade det erbjudna brödet och vägrade att tala. Jag tillslöt ögonen och försökte återvända till den med kedjor sammankopplade cirkeln af vagnar i Nephi. Men så länge mina plågoandar stodo omkring mig och talade, kunde jag ej komma undan.

Jag kunde ej undgå att höra litet af samtalet.

»Alldeles som i går», sade doktor Jackson. »Ingen förändring i något afseende.»

»Han kan alltså fortfarande stå ut?» frågade direktören.

»Utan svårighet. Nästa tjugufyra timmar lika lätt som de sista. Han är ett underverk, säger jag, ett rent underverk. Om jag inte visste, att det vore omöjligt, skulle jag säga, att han är förtrollad.»

»Jag känner till trollmakten», sade direktören. »Det är hans fördömda viljekraft. Jag slår vad om, att om han ville, skulle han kunna gå barfotad öfver glödheta stenar som de där Kanakaprästerna på Söderhafsöarna.»

Det var kanske ordet »präster», som jag förde med mig genom mörkret under min nästa flykt tillbaka i tiden. Det var måhända en ledning. Men troligen var det endast en tillfällighet. I alla händelser vaknade jag liggande på ett skrofligt stengolf, där jag låg på rygg med armarna korslagda, så att den högra armbågen hvilade i den vänstra handen och tvärtom. Medan jag låg där halfvaken med tillslutna ögon, gned jag mina armbågar med händerna och fann, att de hade tjocka förhårdnader. Det var intet förvånande i detta. Jag visste, att jag haft dessa förhårdnader mycket länge och att de voro en helt naturlig sak.

Jag slog upp ögonen. Jag låg i en liten grotta, inte mer än tre fot hög och ett dussin fot lång. Det var mycket hett i grottan. Hela min kropp betäcktes med små svettdroppar. Ibland förenade några droppar sig och bildade små rännilar. Jag hade inga kläder utom en smutsig trasa omkring midjan. Min hud var mahognybrun af solbränna. Jag var mycket mager, och jag betraktade min magerhet med en egendomlig själfbelåtenhet, som om det varit ett stordåd att vara så mager. I synnerhet var jag förälskad i mina bedröfligt utskjutande refben. Blotta åsynen af fördjupningarna mellan dem ingaf mig en känsla af högtidlig stolthet eller rättare sagdt af heliggörelse.

Mina knän voro valkiga liksom mina armbågar. Jag var mycket smutsig. Mitt skägg, som tydligen förr varit blondt, men nu var smutsstänkt och ilsket rödbrunt, räckte ner till mellangärdet i en tofvig massa. Mitt långa hår, som också var smutsigt och tofvigt, hängde ner på axlarna, och testar däraf hindrade mig oupphörligt från att se,

så att jag måste stryka undan dem med händerna. För det mesta nöjde jag mig dock med att titta genom dem som ett vildt djur i ett snår.

Tätt vid den tunnellika öppningen af min skumma grotta reste dagen sig som en vägg af bländande solsken. Efter en stund kröp jag bort till ingången och lade mig, för att öka min plåga, i det brännande solskenet på en smal klipphäll. Den rent af stekte mig, den förfärliga solen, och ju mera den marterade mig, desto mera njöt jag däraf eller rättare sagdt af mig själf, ty jag var sålunda herre öfver min kropp och höjd öfver dess kraf och knot. Då jag under mig träffade på ett särskildt hvasst men icke *för* hvasst klipputsprång, gned jag min kropp mot dess spetsiga kant, späkte mig i en extas af själsstyrka och renhet.

Det var en dof och het dag. Icke en vindfläkt rörde sig öfver floddalen, dit min blick stundom gick. Hundratals fot under mig rann den breda floden trögt. Dess bortre strand var flack och sandig och sträckte sig ända bort till horisonten. Öfver vattnet höjde sig enstaka grupper af palmer.

På min sida reste sig i en bukt höga, förvittrade klippor, urhålkade af floden. I denna bukt, synliga från min håla, stodo fyra, jättelika figurer skulpterade i stenen. De fyra manliga kolosserna sutto med händerna hvilande på knäna och armarna alldeles bortfrätta och stirrade ut öfver floden. Åtminstone tre af dem gjorde det. Allt hvad som återstod af den fjärde var benen upp till knäna och de stora händerna hvilande på knäna. Nedanför denna låg en löjligt liten sfinx sammanhukad, men den var större än jag.

Jag såg föraktfullt på dessa skulpterade bilder och spottade. Jag visste ej hvad de voro, glömda gudar eller kungar, som man ej längre kom ihåg. Men för mig betydde de jordmänniskornas och jordsträfvandenas ömklighet och tomhet.

Och öfver dessa stränder och vattenytor och sandfält hvälfde sig en himmel af pinande kopparglöd utan den minsta lilla sky.

Timmarna gingo, medan jag stektes i solen. Ofta glömde jag långa stunder hettan och smärtorna för mina drömmar och syner och minnen. Jag visste att allt detta — vittrande kolosser och flod och strand och sand och sol och glödande himmel — skulle försvinna i en blink. Hvilket ögonblick som helst kunde ärkeänglarnas trumpeter ljuda, stjärnorna falla från himlen, himlen rullas upp som en ridå och Herren Gud komma, till yttersta domen med sina härskaror.

Å, jag visste det så väl, att jag var beredd på den stora händelsen. Det var därför jag låg här i trasor och smuts och uselhet. Jag var krossad till ett intet, och jag föraktade köttets eländiga kraf och lidelser. Och jag tänkte med förakt och med en viss tillfredsställelse på de fjärran städer på slätten, som jag kände till, alla i sin prakt och lusta glömmande, att den sista dagen var så nära för handen. De skulle snart få erfara det, men för sent för dem. Och jag skulle få erfara det. Men jag var beredd. Och under deras skrän och klagan skulle jag resa mig, härlig och pånyttfödd, och intaga min välförtjänta och mig med rätta tillkommande plats i Guds rike.

Ibland under mina drömmar och syner befann jag mig verkligen och i förtid i Guds rike och genomgick i tankarna gamla meningsutbyten och tvister. Ja, Novatus

hade rätt i sitt påstående, att ångerfulla affällingar aldrig mera skulle återupptagas i kyrkans sköte. Det var ej tvifvel underkastadt, att sabellianismen var djäfvulens funder. Och att Constantin, ärkefienden, var djäfvulens högra hand.

Oupphörligt öfvertänkte jag om och omigen arten af Guds enhet och genomgick i tankarna syriern Noetus' påståenden. Men bättre tyckte jag om min älskade lärare Arius' trossatser. Om människoförnuftet öfver hufvud kunde komma till något slags klarhet, måste det sannerligen ha funnits en tid, då Sonen, på grund af själfva begreppet son, ej hade existerat. Enligt själfva begreppet son måste det ha funnits en tid, då Sonen började existera. En far måste vara äldre än sin son. Att påstå något annat var en hädelse, ett nedsättande af Gud.

Jag påminner mig mina yngre dagar, då jag hade suttit vid Arius' fötter — Arius, som hade varit presbyter i staden Alexandria och blifvit afsatt från sitt biskopsdöme af den hädiske och irrlärige Alexander. Alexander

sabellianiten, det var hvad han var, och helvetet hade ett fast grepp i honom.

Ja, jag hade varit på kyrkomötet i Nicaea och sett det undvika hufvudtvistefrågan. Och jag mindes, då kejsar Constantin hade bannlyst Arius för hans ärlighet. Och jag mindes, hur Constantin ångrade sig af statsskäl och politik och befallde Alexander — den andre, trefaldt förbannade Alexander, biskop af Constantinopel — att låta Arius begå nattvarden på morgonen. Och dog ej Arius samma kväll på gatan? De sade, att det var en våldsam sjukdom, som kommit öfver honom tack vare Alexanders böner till Gud. Men jag sade, och det sade vi alla arianer, att den våldsamma sjukdomen härrörde af ett gift

och att giftet kom från Alexander själf, biskop af Constantinopel och djävulens giftblandare.

Och nu gned jag min kropp fram och tillbaka på de hvassa stenarna och mumlade högt, rusig af öfvertygelse:

»Låt gudar och hedningar göra narr af oss. Låt dem triumfera, ty deras tid är kort. Och för dem kommer det ej att finnas någon tid efter tidens slut.»

Jag talade länge för mig själf på klipphällen ofvanför floden. Jag var feberaktig, och ibland drack jag litet vatten ur ett stinkande getskinn. Detta getskinn lät jag hänga i solen, för att dess stank skulle tillta och vattnet ej få någon uppfriskande svalka. Mat fanns där, som låg i smutsen på golfvet i min håla — några rötter och en bit mögligt kornbröd —, och hungrig var jag, men jag åt icke.

Allt hvad jag gjorde hela denna ändlöst långa dag var att svettas och stekas i solen, martera min utmärglade kropp på stenhällen, titta ut öfver ödsligheten, väcka upp gamla minnen, drömma drömmar och mumla mina åsikter högt.

Och då solen gick ner, kastade jag i den korta skymningen en sista blick på den värld, som snart skulle förgås. Omkring kolossernas fötter kunde jag urskilja de krypande skepnaderna af djur, som hade sin lya mellan dessa förr så stolta människoverk. Och under djurens ilskna läten kröp jag in i min håla, mumlande och dåsande, omsväfvad af feberfantasier och bedjande, att den yttersta dagen måtte komma snart, och så sjönk jag samman i sömnens mörker.

*

Jag kom åter till medvetande i den ensamma cellen, omgifven af mina fyra plågoandar.

»Hädiske och kätterske direktör i San Quentin, i

hvilken helvetet har ett fast grepp», mumlade jag efter att ha druckit djupt av vattnet, som de förde till min mun. »Låt fångknektar och uppsyningsmän triumfera. Deras tid är kort, och för dem finns ingen tid efter tidens slut.»

»Han är från sina sinnen», försäkrade direktören.

»Han drifver med er», lydde doktor Jacksons säkrare omdöme.

»Men han vill ju inte ha någon mat?» invände gevaldiger Jamie.

»Å, han skulle kunna fasta i fyrtio dagar utan att ta någon skada», svarade doktorn.

»Det har jag gjort», sade jag, »och fyrtio nätter till på köpet. Gör mig den tjänsten att spänna åt tvångströjan hårdare och sedan packa er härifrån.»

Öfveruppsyningsmannen försökte sticka in sitt pekfinger under snörena.

»Man kan inte med domkraft åstadkomma en kvarts tums mellanrum», försäkrade han dem.

»Har ni något att klaga öfver, Standing?» frågade direktören.

»Ja», svarade jag, »öfver två saker.»

»Hvilka då?»

»Först och främst», sade jag, »sitter tvångströjan afskyvärdt löst. Hutchins är en åsna. Han skulle kunna få en fots

mellanrum, om han ville.»

»Hvad är det andra?» frågade direktör Atherton.

»Att ni är ett djäfvulsyngel, direktör.»

Gevaldiger Jamie och doktor Jackson fnissade, och direktören gick med en fnysning före dem ut ur cellen.

*

Då jag lämnades ensam, försökte jag breda ut mörker omkring mig och komma tillbaka till vagncirkeln vid Nephi. Jag var intresserad af att få veta utgången af

våra fyrtio stora vagnars olycksfärd genom ett öde och fientligt land, och jag hyste inte det ringaste intresse för hvad det blef af den skabbige eremiten med sin utmärglade kropp och sitt stinkande getskinn. Och jag kom tillbaka, hvarken till Nephi eller Nilen, utan till ...

Men här måste jag göra en paus i berättelsen för att förklara vissa omständigheter och göra hela saken lättare att förstå för läsaren. Detta är nödvändigt, emedan jag endast har kort tid på mig att fullborda mina tvångströjmemoarer. Snart, mycket snart, skola de föra mig härifrån och hänga mig. Om jag också hade tusen lif till mitt förfogande, skulle jag ej kunna fullständigt skildra mina sista upplefvelser i tvångströjan. Därför måste jag förkorta skildringen.

Först och främst: Bergson har rätt. Lifvet kan ej förklaras med begripliga ord. Det är som Confucius sade för längesedan: »Då vi äro så okunniga om lifvet, hur skulle vi då kunna förstå döden?» Och okunniga om lifvet äro vi sannerligen, då vi ej kunna förklara det med begripliga ord. Vi känna endast till lifvet som ett fenomen, liksom en vilde känner till en dynamo-elektrisk kraftmaskin, men vi veta ingenting om lifvet »an sich», ingenting om naturen af lifvets egentliga väsen.

För det andra har Marinetti orätt, då han påstår, att materien är det enda mysteriet och det enda verkliga. Jag påstår — och som du, min läsare, nu vet, talar jag af erfarenhet —, jag påstår, att materien är den enda illusionen. Comte kallade världen, eller med andra ord materien, för den stora fetischen, och jag ger Comte rätt.

Det är lifvet, som är det verkliga och som är mysteriet. Lifvet är något långt mera än bara en kemisk materia, som antar olika former för uppfattningen. Lifvet består. Lifvet är den eldtråd, som fortlefver i alla

materiens uppenbarelseformer. Jag vet det. Jag är lif. Jag har lefvat i tio tusen generationer. Jag har lefvat i millioner år. Jag har haft många kroppar. Jag, ägaren af dessa många kroppar, har fortlefvat. Jag är lif. Jag är den outsläckliga gnistan, som alltid glimmar och alltid låtit min vilja och mina lidelser styra och manövrera de simpla aggregat af materia, som kallas kroppar, och som jag till en tid har bebott.

Ty ser ni ... detta mitt finger, som känner så snabbt och fint och är så behändigt i sina mångfaldiga färdigheter, så starkt och fast till att kröka och böja sig eller styfna till tack vare en sinnrik mekanism — detta finger är inte jag. Hugg af det. Jag lefver ändå. Kroppen är stympad. Men jag är inte stympad. Den ande, som är jag, är hel.

Nåja ... hugg af alla mina fingrar. Jag är ändå jag. Anden är hel. Hugg af båda händerna. Hugg af båda armarna vid axelbladen. Hugg af båda benen i ljumskarna. Jag lefver ändå, jag, det oöfvervinneliga och oförstörbara jaget. Är jag minskad genom dessa stympningar, detta borttagande af kött? Visst inte. Klipp af mitt hår. Skär med hvassa rakknifvar af mig mina läppar, min näsa, mina öron — ja, ryck ut mina ögon med rötterna, och där, inspärrad i detta hufvud utan ansikte, som är fäst vid en stympad och sargad torso, i denna det kemiska köttets cell, skall jag fortfarande lefva, ostympad, oförminskad.

Å, hjärtat slår ännu. Godt och väl. Skär ut hjärtat eller, ännu bättre, kasta allt mitt återstående kött i en maskin med tusen knifblad och förvandla det till mos — och jag, *jag*, förstår ni, hela min ande och mitt mysterium och min lifseld och mitt lif är borta. Men jag

har inte förgåtts. Det är bara kroppen, som har förgåtts, och kroppen är inte jag.

Jag tror, att öfverste de Rochas hade rätt, då han påstod, att han genom sin viljas makt dref flickan Josephine, medan hon var försänkt i hypnotisk trance, tillbaka genom de aderton år hon hade lefvat, tillbaka genom tystnaden och mörkret innan hon var född, tillbaka till ett föregående lifs ljus, då hon var en sängliggande gammal man, f. d. artilleristen Jean-Claude Bourdon. Och jag tror, att öfverste de Rochas verkligen hypnotiserade denna återuppståndna vålnad af en gammal man och genom sin viljas tryck sände honom tillbaka genom hans sjuttioåriga lif in i mörkret och genom mörkret till den ljusa dag, då han hade varit den ondskefulla gamla kvinnan Philomène Carteron.

Har jag inte redan visat dig, min läsare, att jag i forna tider, då jag bott i olika aggregat af grof materia, har varit grefve Guillaume de Sainte-Maure, en skabbig och namnlös egyptisk eremit och gossen Jesse, hvars far förde kommandot öfver fyrtio vagnar under den stora utflyttningen västerut? Och är jag inte nu, då jag skrifver dessa rader, Darrell Standing, lifdömd fånge i Folsoms fängelse och fordom professor i jordbruksvetenskap vid California-universitetets agronomiska fakultet?

Materien är den stora illusionen. Det vill säga, materien manifesterar sig som form, och formen är någonting öfvergående. Hvar äro nu det gamla Egyptens vittrande klippor, där jag en gång hade min lya som ett vildt djur, medan jag drömde om Guds stad? Hvar är nu Guillaume de Sainte-Maures kropp, som för så längesedan genomborrades på den månbelysta gräsplanen af den rödhårige Guy de Villehardouin? Hvar äro nu de fyrtio stora i cirkel uppställda vagnarna vid Nephi och alla de män, kvinnor och barn och magra kreatur, som sökte skydd innanför denna cirkel? Alla dessa ting finnas ej längre till, ty det var former, manifestationer af flytande materia, innan de ånyo smälte in i den flytande strömmen. De ha förgåtts och existera ej längre.

Och nu blir mitt påstående klart. Anden är den realitet, som består. Jag är ande, och jag består. Jag, Darrell Standing, som varit förkroppsligad i många olika former, skall skrifva ännu några rader på dessa memoarer och sedan försvinna. Min form, som är min kropp, skall falla sönder, då den har varit hängd tillräckligt länge, och ingenting skall finnas kvar af den i hela materiens värld. I andens värld skall minnet däraf bli kvar. Materien har intet minne, emedan dess former äro förgängliga, och hvad som är ingraveradt i dess former förgår med formerna.

Ännu ett ord, innan jag återgår till min berättelse. Under alla mina färder genom mörkret till andra lif, som ha varit mina, har jag aldrig kunnat leda någon färd till ett särskildt mål. Jag hade alltså många nya upplefvelser från gamla lifsformer, innan jag lyckades komma tillbaka till gossen Jesse i Nephi. Jag har kanske, noga räknadt, lefvat Jesses lif ett tjog gånger; ibland har jag börjat om det, då han var helt liten i nybyggena i Arkansas, och minst ett dussin gånger har jag gått förbi den punkt, där jag lämnade honom i Nephi. Det skulle vara att spilla tid, om jag detaljeradt skildrade alltsammans; utan att afvika från sannfärdigheten i min berättelse skall jag hoppa öfver mycket, som är dunkelt och inveckladt och endast en upprepning, och ge fakta sådana jag har samlat ihop dem ur de olika tiderna och så som jag på det hela taget har lefvat om dem.

==========

TRETTONDE KAPITLET.

Långt före dagningen var lägret vid Nephi i rörelse. Boskapen drefs ut till vattning och bete. Medan männen löste upp hjulens kedjor och skilde vagnarna åt och gjorde dem klara till förspänning, tillagade kvinnorna fyrtio

frukostar vid fyrtio eldar. Barnen trängdes i den kalla dagningen omkring eldarna och delade här och där plats med det sista nattvaktslaget, som dåsigt väntade på sitt kaffe.

Det tar tid att få ett så vidlyftigt tåg som vårt i gång, ty dess hastighet är de trögastes hastighet. Solen hade sålunda varit uppe i en timme och dagen var redan obehagligt het, då vi rullade ut från Nephi och fortsatte vår färd öfver de öde vidderna. Ingen af ställets invånare åsåg vår affärd. Alla föredrogo att hålla sig inomhus och gjorde sålunda vårt uppbrott lika olycksbådande som de hade gjort vår ankomst föregående kväll.

Återigen långa timmar af brännande hetta och genomträngande damm, malörtsris och sand och en vanlottad natur. Inga människoboningar ej heller boskap ellerinhägnader eller något tecken till mänskligt lif träffade vi på den dagen, och om kvällen anbragte vi vår vagnborg utmed en uttorkad flod, i hvars fuktiga sand vi gräfde en mängd hål, som långsamt fylldes med gyttjevatten.

Fortsättningen af vår resa minnes jag endast styckevis. Vi slogo läger så många gånger, alltid med vagnarna uppställda i cirkel, att hvad vi upplefde efter Nephi förefaller mitt barnasinne som något långsamt och tråkigt. Men alltid hade vi en stark känsla af, att vi drogo en hotande och säker undergång till mötes.

Vi tillryggalade i genomsnitt femton mil om dagen. Jag vet det, ty min far hade sagt, att det var sextio mil till Fillmore, det nästa mormonnybygget, och vi slogo läger tre gånger på vägen dit. Det var alltså fyra dagars resa. Från Nephi till det sista läger jag har något minne af måste det ha tagit två veckor eller litet mindre.

I Fillmore voro invånarna fientliga, liksom alla hade varit ända ifrån Salt Lake. De skrattade åt oss, då vi ville köpa mat, och drogo inte i betänkande att reta oss med, att vi voro från Missouri.

Då vi drogo in i byn, stodo två dammiga, svettiga och utmattade ridhästar bundna utanför det största af det dussin hus, som utgjorde nybygget. Den gamle mannen, som jag har talat om, han med det långa, solblekta håret och getskinnsskjortan och som tycktes vara ett slags underbefälhafvare under min far, red fram till vår vagn och gjorde oss med en nick uppmärksamma på de uttröttade hästarna.

»De ha inte skonat sina djur», mumlade han med dämpad röst. »Och hvarför i alla djäflars namn ha de ridit så skarpt, om inte för vår skull?»

Men min far hade redan lagt märke till de båda

djurens tillstånd, och mina ifriga ögon hade iakttagit honom. Jag hade sett hans ögon blixtra, hans läppar knipas ihop och hans dammiga ansikte ett ögonblick antaga en bister min. Men jag stafvade och lade ihop och visste, att de båda trötta ridhästarna ytterligare stegrade det olycksbådande i vår belägenhet.

»Jag antar, att de hålla ögonen på oss, Laban», var allt hvad min far sade.

Det var i Fillmore jag såg en man, som jag sedan skulle återse. Han var lång och bredaxlad, något öfver medelåldern och såg ut att vara frisk och ofantligt stark — icke allenast kroppsligt stark, utan också viljekraftig. Olik de flesta män jag var van att se omkring mig, var han slätrakad. Flera dagars skäggstubb visade, att han redan höll på att gråna betydligt. Hans mun var ovanligt bred och läpparna inknipna, som om han förlorat flera af sina framtänder. Hans näsa var stor, bred och tjock. Äfven hans ansikte var bredt med utspringande kindknotor och massiva käkar; pannan var höghvälfd och intelligent. De tämligen små ögonen, som sutto tätt tillsammans, voro de blåaste jag någonsin sett.

Det var vid kvarnen i Fillmore jag första gången såg den mannen. Far hade tillsammans med flera af vår trupp gått dit för att försöka få köpa mjöl, och jag hade — nyfiken att få se våra fiender på närmare håll — mot min mors förbud smugit mig med obemärkt. Denne man var en af de fyra, fem karlar, som stodo i en grupp tillsammans med mjölnaren under samtalet.

»Såg ni den där slätrakade gamle kurren?» sade Laban till min far, sedan vi hade kommit ut och voro på väg tillbaka till lägret.

Far nickade.

»Det är Lee», fortfor Laban. »Jag har sett honom

vid Salt Lake. Han är en riktig bandit. Han har nitton hustrur och femtio barn, påstås det allmänt. Och han är vildsint i fråga om religion. Hvarför följer han efter oss genom detta af Gud förbannade land?»

Vår tröttsamma, dystra färd fortgick. De små nybyggen, som anlagts, där jord och vattentillgång medgåfvo, lågo på tjugu à femtio mils afstånd från hvarandra. Däremellan var idel sand, alkali och torka. Och i hvarje nybygge voro våra fredliga försök att få köpa mat förgäfves. De vägrade barskt och ville veta, hvilka af oss som hade sålt lifsmedel till dem, då vi drefvo dem ifrån Missouri. Det tjänade till ingenting, att vi sade dem, att vi voro från Arkansas. Vi voro verkligen från Arkansas, men de envisades, att vi voro från Missouri.

I Beaver, fem dagars resa söder om Fillmore, återsågo vi Lee. Och åter sågo vi tröttridna hästar tjudrade utanför husen. Men vi sågo ej Lee i Parowan.

Cedar City var det sista nybygget. Laban, som hade ridit i förväg, kom tillbaka och aflade rapport för far. Hans första ord voro olycksbådande.

»Jag såg den där Lee ta till schappen, då jag red in, kapten. Och det är flera karlar och hästar i Cedar City än som är förenligt med byns storlek.»

Men vi hade inga obehag i den orten. Utom att de vägrade att sälja mat till oss, läto de oss vara i fred. Kvinnor och barn höllo sig inomhus, och fastän några af karlarna visade sig, kommo de ej, som vid föregående tillfällen, in i vårt läger för att retas med oss.

Det var i Cedar City som Wainwrights lilla barn dog. Jag minns, att mrs Wainwright grät och bad Laban försöka skaffa litet komjölk.

»Det kan rädda barnets lif», sade hon. »Och de ha

komjölk här. Jag har sett kor med mina egna ögon. Försök, Laban. Det skadar er ju inte att försöka. De kunna bara säga nej. Men det göra de inte. Säg dem, att det är åt ett barn, ett litet spädt barn. Mormonkvinnor ha modershjärtan. De kunna inte neka att ge en kopp mjölk till ett litet barn.»

Och Laban försökte. Men som han sedan talade om för min far, han lyckades ej träffa någon mormonkvinna. Han träffade bara mormonkarlar, som afvisade honom.

Detta var den sista mormonutposten. Där bortom låg den stora öknen och på andra sidan om den låg drömlandet, Californiens sagoland. Då våra vagnar rullade ut ur byn tidigt på morgonen, såg jag, där jag satt bredvid min far på kuskbocken, Laban ge uttryck åt sina känslor. Vi hade kanske kört en mil och befunno oss på toppen af en låg kulle, som skulle dölja Cedar City för oss, då Laban svängde om sin häst, höll in den och reste sig i stigbyglarna. Där han hade stannat, var en nygräfd graf, och jag visste, att det var Wainwrights barns — icke vår första graf, sedan vi färdats öfver Wasatchbergen.

Han var en underlig företeelse. Gammal och mager, lång i ansiktet, med infallna kinder och tofvigt, solstekt hår, som hängde ner på axlarna af hans getskinnsskjorta. Hans ansikte var förvridet af hat och vanmäktigt raseri. Med den långa bössan i samma hand, som höll tygeln, skakade han sin andra hand mot Cedar City.

»Guds förbannelse öfver er alla!» ropade han. »Öfver edra barn och edra ofödda spädbarn. Måtte torka förstöra edra skördar. Må ni äta sand kryddad med skallerormars gift. Måtte edra källors söta vatten förvandlas till bitter alkali. Måtte ...»

Här blefvo hans ord otydliga, då våra vagnar rullade

fram, men ryckningarna i hans axlar och hans knytnäfve, som hötte, vittnade om, att han endast börjat uttala sin förbannelse. Att han gaf uttryck åt de allmänna känslorna i vår trupp, bevisades af de många kvinnorna, som lutade sig ut ur vagnarna, sträckte ut sina magra armar och hötte åt det sista mormonsamhället med sina knotiga, af arbete vanställda händer. En man, som gick i sanden och manade på oxarna för vagnen bakom vår, skrattade och svängde med sin påk. Det var något märkvärdigt, detta skratt, ty ingen i vår trupp hade skrattat på många

dagar.

»Bed fan ta dem, Laban», uppmuntrade han. »Det är min tanke.»

Och medan vårt tåg rullade vidare, fortfor jag att vända mig om och se på Laban, som stod där i sina stigbyglar vid barnets graf. Han var sannerligen en hemsk företeelse med sitt långa hår, sina mockasiner och fransade damasker. Hans getskinnsskjorta var så gammal och väderbiten, att tofviga trådar här och där utvisade, hvar den fordom haft präktiga fransar. Han var idel trasor. Vid hans bälte dinglade smutsiga hårtofsar, som i början af resan, efter en regnskur, hade varit blänkande svarta. Jag visste, att det var indianskalper, och åsynen af dem grep mig alltid.

»Det kommer att göra honom godt», sade min far, mera för sig själf än till mig. »Jag har väntat i flera dagar, att han skulle fatta eld.»

»Jag önskar han ville vända om och ta ett par skalper», sade jag.

Min far gaf mig en skälmaktig blick.

»Tycker du inte om mormonerna, pojke?»

Jag skakade på hufvudet och kände, att jag sjöd af det outsägliga hat, som fyllde mig.

»Då jag blir stor», sade jag efter en stund, »skall jag ge mig ut och skjuta på dem.»

»Jesse!» ropade min mors röst inifrån vagnen. »Håll munnen ögonblickligen.» Och till min far sade hon: »Du borde skämmas att låta gossen tala så där.»

Efter två dagars färd kommo vi till Bergängarna, och här, där vi voro på långt afstånd från det sista nybygget, bildade vi för första gången ej någon vagnscirkel. Vagnarna bildade en cirkel något så när, men det var många luckor, och hjulen voro ej kedjade. Vi beredde oss på en veckas rast. Djuren måste samla krafter till den riktiga öknen, ehuru vår omgifning nu var mer än tillräckligt ökenartad. Samma låga kullar af sand rundt omkring, men glest beväxta med risiga små buskar. Slätten var sandig, men den hade litet gräs — mer än vi hade sett på många dagar. Inte mer än hundra fot från lägret var en liten källa, som nätt och jämt kunde släcka människornas törst. Men längre bort i dalen sprungo andra källor fram ur bergens sidor, och det var där kreaturen vattnades.

Vi slogo läger tidigt den dagen, och på grund af vår plan att stanna där en vecka, samlade kvinnorna ihop smutsiga kläder, som de ämnade tvätta följande morgon. Alla arbetade till mörkrets inbrott. Medan några af männen lagade seltyg, reparerade andra vagnarna. Det var ett väldigt slående och hamrande och skrufvande. Jag minns, att jag träffade på Laban sittande med korslagda ben i skuggan af en vagn, ända till skymningen sysselsatt med att sy sig ett nytt par mockasiner. Han var den ende mannen i hela vår trupp, som bar mockasiner och getskinnströja, och jag har ett intryck af, att han ej tillhört vårt tåg, då det lämnade Arkansas. Han hade hvarken hustru eller familj eller egen vagn. Allt hvad

han ägde var hästen, bössan, kläderna på kroppen och ett par filtar, som voro instufvade i Masons vagn.

Följande morgon var det som domen öfver oss föll. Som vi befunno oss två dagsresor från den sista mormonbyn och visste, att det ej fanns några indianer i närheten — af dem befarade vi för öfrigt ingenting —, hade vi för första gången ej hopkedjat våra vagnar till en sammanhängande cirkel, gifvit kreaturen några vaktare eller ställt ut någon nattvakt.

Mitt uppvaknande var som en ond dröm. Det kom som en plötslig skräll. I de första ögonblicken var jag endast slött halfvaken och försökte blott analysera och identifiera de olika ljud, som utgjorde beståndsdelarna i det alltjämt fortfarande förfärliga larmet. Jag hörde nära eller aflägsna gevärssmällar, männens rop och förbannelser, kvinnornas skrik och barnens jämmer. Sedan urskilde jag kulornas dunsar och smällar, då de träffade vagnarnas hjul eller underrede. Hvem det nu än var som sköt, så siktade han för lågt.

Då jag ämnade resa mig upp, tryckte min mor, som höll på att kläda sig, ner mig med sin hand. Far, som redan var uppe och ute, kom nu in i vagnen.

»Ut med er!» ropade han. »Fort! Stig ur!»

Han förspillde ej tiden. Han grep våldsamt tag i mig och slungade ut mig genom vagnens bakre öppning. Jag hann knappast resa mig, förr än far, mor och den lille kommo neddansande om hvarandra samma väg som jag.

»Kom hit, Jesse!» ropade far till mig, och jag hjälpte honom att skofla upp sand i skydd af ett vagnshjul. Vi arbetade med ursinnig fart och med bara händerna. Mor följde vårt exempel.

»Gå på och gör det djupare», befallde far.

Han reste sig och rusade bort i den skumma

dagningen och ropade befallningar, medan han sprang. (Jag hade nu fått veta mitt tillnamn. Jag hette Jesse Fancher. Min far var kapten Fancher.)

»Kasta er ner på marken!» hörde jag honom ropa. »Göm er bakom vagnshjulen och gräf ner er i sanden! Alla gifta karlar ta sina hustrur och barn ur vagnen. Skjut inte mera! Spara på krutet och håll er färdiga att ta emot anfallet, då tiden är inne! De ogifta sluta sig till Laban på högern, Cochrane på vänstern och mig i centern. Res er inte! Kryp!»

Men det kom intet anfall. I en kvart fortfor det skarpa, oregelbundna skjutandet. Våra förluster hade drabbat oss i de första ögonblickens öfverraskning, då några af de män, som stigit tidigast upp, blefvo synliga för fienden vid skenet af eldarna, som de höllo på att tända. Indianerna — ty indianer förklarade Laban att de voro — hade angripit oss utifrån öppna fältet och lågo nu och sköto på oss. I den tilltagande ljusningen beredde far sig på att möta anfallet. Han låg nära den plats, där jag befann mig i fördjupningen tillsammans med mor, så att jag hörde honom, då han ropade:

»Nu! Alla på en gång!»

Från vänster, höger och centern affyrades vår salva. Jag stack upp hufvudet för att titta, och jag såg, att mer än en indian träffades. Deras eld upphörde genast, och jag såg dem springa tillbaka öfver den öppna platsen, släpande med sig sina sårade och döda.

Ögonblickligen grepo vi oss an med arbetet. Medan vagnarna ordnades och fastkedjades i en cirkel med skacklarna inåt — jag såg kvinnor och små gossar och flickor skjuta på vagnshjulen med hela sin kraft —, gjorde vi ett öfverslag af våra förluster. Först och främst — och det var det värsta af allt — hade alla våra djur fallit

i fiendens händer. Vidare lågo sju af våra män omkring eldarna, som de hållit på att göra upp. Fyra voro döda och tre döende. Andra, som blifvit sårade, sköttes af kvinnorna. Lille Rish Hardacre hade träffats i armen af en kula. Han var inte mer än sex år, och jag minns, att jag såg på med gapande mun, medan hans mor höll honom i sitt knä och hans far grep sig an med att förbinda hans sår. Lille Rishs gråt tystnade. Jag såg tårarna på hans kinder, medan han förvånad stirrade på en benskärfva som stack ut från hans underarm.

Farmor White hittades död i Foxwells vagn. Hon var en tjock och hjälplös gumma, som aldrig gjorde annat än satt nedhukad och rökte pipa. Hon var mor till Abby Foxwell. Äfven mrs Grant hade blifvit dödad. Hennes man satt bredvid hennes lik. Han var mycket lugn. Han hade inga tårar i ögonen. Han bara satt där med bössan tvärsöfver knät, och alla läto honom vara i fred.

Under fars ledning arbetade hela truppen som bäfrar. Männen gräfde en djup skyttegraf midt i vagnsborgen och gjorde ett bröstvärn af den uppkastade sanden. I denna grop kastade kvinnorna ner sängkläder, proviant och alla slags förnödenheter från vagnarna. Alla barnen hjälpte till. Det var ingen jämmer och föga eller ingen upphetsning. Här måste arbetas, och vi voro alla födda till arbete.

Den stora gropen var för kvinnor och barn. Under vagnarna, rundt omkring hela cirkeln, gräfdes en grund graf och uppkastades en jordvall. Det var för de kämpande männen.

Laban kom tillbaka från en rekognoscering. Han rapporterade, att indianerna hade dragit sig tillbaka ungefär en half mil och att de höllo krigsråd. Han hade äfven

sett dem bära sex af sitt folk från slagfältet, af hvilka tre voro döda.

Då och då under den första förmiddagen sågo vi dammmoln, som antydde, att stora skaror af ryttare voro i rörelse. Dessa dammoln närmade sig oss, ringade in oss från alla håll. Men vi sågo ingen lefvande varelse. Endast ett dammoln aflägsnade sig från oss. Det var ett stort moln, och alla sade, att det var våra djur, som drefvos bort. Och våra fyrtio stora vagnar, som hade rullat öfver Klippiga Bergen och öfver halfva fastlandet, stodo där i en hjälplös krets. Utan dragare kunde de ej komma ur fläcken.

Vid tolftiden kom Laban tillbaka från en ny rekognoscering. Han hade sett nya indianer komma söderifrån, så att nu voro vi snart omkringrända. Och nu sågo vi ett dussin hvita män rida ut på åsen af en låg kulle i öster och hålla utkik på oss.

»Nu är saken klar», sade Laban till min far. »Indianerna ha blifvit förledda till det här.»

»De äro hvita liksom vi», hörde jag Abby Foxwell säga i klagande ton till mor. »Hvarför hålla de då inte med oss?»

»De ä’ inte hvita», inföll jag med en påpasslig blick på mors hand. »De ä’ mormoner.»

Den kvällen efter mörkrets inbrott smögo sig tre af våra unga män ut ur lägret. Jag såg dem ge sig af. Det var Will Aden, Abel Milliken och Timothy Grant.

»De ge sig af till Cedar City för att skaffa hjälp», sade far till mor, medan han hastigt kastade i sig en bit mat.

Mor skakade på hufvudet.

»Det finns godt om mormoner mycket närmare vårt läger», sade hon. »Om inte de vilja hjälpa, och det ha

de inte visat någon lust till, så gör folket i Cedar City det inte heller.»

»Men det finns goda mormoner och elaka mormoner», började far.

»Ännu så länge ha vi inte träffat på några goda», afbröt hon honom.

Inte förr än på morgonen fick jag höra talas om att Abel Milliken och Timothy Grant kommit tillbaka, men då fick jag genast veta alltsamman. Hela lägret var nedstämdt på grund af deras rapport. De tre hade endast gått några mil, då de anropades af hvita män. Så snart Will Aden talat om, att de tillhörde Fanchers karavan och voro på väg till Cedar City för att få hjälp, blef han nedskjuten. Milliken och Grant gåfvo sig tillbaka igen med dessa nyheter, och de släckte vårt sista hopp. Bakom indianerna stodo de hvita, och det så länge fruktade olycksödet var öfver oss.

Den andra dagens morgon, då våra män gingo efter vatten, blefvo de beskjutna. Källan var endast hundra fot utanför vår vagncirkel, men vägen dit behärskades af indianerna, som nu besatt den låga kullen i öster. Det var ett bra skotthåll, ty afståndet till kullen var knappt sjuttio meter. Men indianerna voro tydligen inga goda skyttar, ty vårt folk kom tillbaka med vattnet utan att ha blifvit träffade.

Förmiddagen förflöt lugnt så när som på några enstaka skott. Vi hade krupit ner i skyttegropen, och som vi voro vana vid strapatser, hade vi det ganska bra. Naturligtvis var det stor sorg bland familjerna till dem, som hade blifvit dödade, och så måste man ta hand om de sårade. Jag försökte oupphörligt smyga mig bort från mor i min omätliga nyfikenhet att få se allt hvad som försiggick, och jag lyckades få se ganska mycket.

Innanför vagnsborgen, söder om den stora skyttegropen, gräfde männen en grop och begrafde alla de sju männen och de båda kvinnorna tillsammans. Endast mrs Hasting, som hade förlorat sin man och sin far, ställde till mycket bråk. Hon grät och skrek, och det kostade de andra kvinnorna stort besvär att få henne lugn.

På den låga kullen i öster höllo indianerna ett förfärligt oväsen. Men de gjorde ingenting, sköto bara några skott, som inte träffade.

»Hur är det med de där kräken?» frågade Laban otåligt. »Kunna de inte få klart för sig hvad de skola göra och

sedan göra det?»

Det var hett inne i lägret den eftermiddagen. Solen gassade från en molnfri himmel, och icke en fläkt rörde sig. Männen, som lågo med sina bössor i skyttegrafven under vagnarna, voro delvis i skugga, men den stora gropen, där det var öfver hundra kvinnor och barn, var utsatt för solens hela styrka. Här lågo också de sårade, öfver hvilka vi reste skyddstält af filtar. Det var trångt och hett i gropen, och jag smög mig oupphörligt upp ur den till eldlinjen och var mycket beskäftig med att gå ärenden åt far.

Vårt stora missgrepp var, att vi ej byggt vagncirkeln, så att den inneslöt källan. Detta hade berott på förvirringen vid det första anfallet, då vi ej visste, hur snart det kunde åtföljas af ett nytt. Och nu var det för sent. På sjuttio meters afstånd från indianernas ställning på kullen vågade vi ej lossa vagnskedjorna. Innanför vagncirkeln, söder om gropen, inrättade vi ett afträde, och norr om gropen, åt midten till, fingo ett par karlar befallning af min far att gräfva efter vatten.

Midt på den andra dagens eftermiddag fingo vi se Lee igen. Han gick snedt öfver ängen åt nordväst,

precis utom skotthåll för oss. Far hissade ett af mors lakan på ett par sammanbundna oxpikar. Det var vår hvita flagga. Men Lee tog ingen notis om den, utan fortsatte sin väg.

Laban ville försöka ett långt skott på honom, men far hejdade honom och sade, att de hvita tydligen ej hade fått klart för sig, hvad de skulle göra med oss, och att ett skott på Lee kanske kunde egga dem att fatta ett beslut i orätt riktning.

»Se här, Jesse», sade far till mig, i det han ref en klut af lakanet och fäste den på en oxpik. »Tag den här och gå ut och försök att få tala med den där mannen. Tala inte om för honom något om hvad som har händt oss. Försök bara förmå honom att komma hit och tala med oss.»

Då jag beredde mig att gå med hjärtat svällande af stolthet öfver detta uppdrag, ropade Jed Dunham, att han ville följa med mig. Jed var ungefär jämnårig med mig.

»Dunham, får er gosse följa med Jesse?» frågade far Jeds far. »Två ä’ bättre än en. De hindra hvarandra från att bära sig dumt åt.»

Jed och jag, två nio års pojkar, drogo alltså ut med den hvita flaggan för att tala med anföraren för våra fiender. Men Lee ville ej tala. Då han såg oss nalkas, smög han sig bort. Vi kommo honom aldrig så nära, att vi kunde ropa till honom, och efter en stund måste han ha gömt sig i buskarna, ty vi sågo ej till honom vidare, och vi visste, att han inte kunde ha hunnit undan.

Jed och jag sökte i buskarna i en omkrets af hundratals meter. Ingen hade sagt oss, hur långt vi skulle få gå, och efter indianerna ej sköto på oss, fortforo vi att gå. Vi voro borta i öfver två timmar, men om vi varit

ensamma, skulle vi ha varit tillbaka inom en kvart. Jed ville nödvändigt öfverglänsa mig, och jag ville öfverglänsa honom.

Vår dårskap var icke utan sin nytta. Vi ryckte tappert framåt under vår hvita flagga och kommo under fund med, hur grundligt vårt läger var omringadt. Söder om vår vagnborg, på en knapp halfmils afstånd, upptäckte vi ett stort indianläger. Där bortom, ute på ängen, sågo vi indiangossar galoppera på sina hästar.

Och så var det den indianska positionen på kullen i öster. Vi lyckades klättra upp på en låg kulle, så att vi fingo en öfverblick af deras ställning. Jed och jag höllo på en halftimme med att försöka räkna dem och drogo den slutsatsen, att de måste vara minst ett par hundra. Vi sågo äfven hvita män bland dem, inbegripna i ett ifrigt samtal.

Nordost om vår vagnborg, inte mer än fyra hundra meter från den, varseblefvo vi ett stort läger af hvita män bakom en låg höjning i terrängen. Och där bakom kunde vi se femtio eller sextio sadlade hästar beta. Och ungefär en mil norrut sågo vi ett litet dammoln nalkas. Jed och jag väntade, tills vi fingo se en enda man galoppera in i de hvitas läger.

Då vi kommo tillbaka till vårt läger, var det första, som hände mig, att jag fick en örfil af min mor för att jag varit borta så länge; men far berömde Jed och mig, då vi afgåfvo vår rapport.

»Nu skall ni få se, att det blir ett angrepp, kapten», sade Aron Cochrane till far. Mannen, som pojkarna ha sett, kom inte utan ärende. De hvita hålla indianerna stilla, tills de få order från högre ort. Kanske den där mannen kom med order. De spara inte sina hästar, det är då säkert.»

En halftimme efter vår återkomst försökte Laban ge sig ut under en hvit flagga. Men han hade ej hunnit tjugu steg utanför vagncirkeln, förr än indianerna öppnade eld mot honom och tvingade honom att springa tillbaka.

Strax före solnedgången befann jag mig i gropen och höll den lille, medan mor bredde ut filtarna till en bädd. Vi voro så många, att det rådde stark trängsel. Det var så litet utrymme, att många af kvinnorna föregående natt hade suttit och sofvit med hufvudet i knät. Bredvid mig, så nära, att han rörde vid min axel, då han sträckte ut armen, låg Silas Dunlop och kämpade med döden. Han hade fått ett skott i hufvudet under det första anfallet, och hela den andra dagen hade han varit virrig och yrat och sjungit versstumpar. En af hans visor, som han sjöng om och omigen, tills mor blef förskräckligt nervös, lydde så här:

Djäflaungen numro ett, han sa' till ungen numro två: »Ge mig lite tobak ur din gamla tobakspung.» Djäflaungen numro två, han sa' till ungen numro ett »Om du bara håller styft på dina pengar, då Har du alltid lite pengar i din gamla tobakspung.»

Jag satt tätt bredvid honom och höll den lille, då vi blefvo angripna. Solen höll på att gå ner, och jag stirrade oafvändt på Silas Dunlop, som just skulle till att dra sin sista suck. Hans hustru Sarah hade lagt sin hand på hans panna. Både hon och hennes faster Martha gräto tyst. Sedan kom det — knallar och kulor från hundratals bössor. Rundt omkring, från öster till norr och väster, hade de ryckt ut i en halfcirkel och läto sitt bly regna öfver oss. Alla i skyttegropen kastade sig framstupa. Många af de yngsta barnen började skrika,

och kvinnorna hade göra med att tysta dem. Några af kvinnorna skreko i början, men inte många.

Tusentals skott måste ha haglat öfver oss under de närmaste minuterna. Så jag längtade att få krypa ut till skyttegrafven under vagnarna, där våra män underhöllo en ihärdig men oregelbunden eld! Hvar och en sköt på eget beråd, så snart han såg en man att sikta på. Men mor misstänkte mig, ty hon tvingade mig att krypa ner och fortfara med att hålla den lille.

Jag kastade just en blick på Silas Dunlop — han skälide ännu —, då Castletons lilla barn blef dödadt. Dorothy Castleton, som själf bara var tio år, höll det, så att det dog i hennes armar. Hon blef inte alls skadad. Jag hörde dem tala om det, och de antogo, att kulan måste ha träffat öfverkanten af en vagn och studsat ner i gropen. Det var bara en olyckshändelse, sade de, och frånsedt sådana missöden voro vi trygga, där vi voro.

Då jag tittade igen, var Silas Dunlop död, och jag kände mig riktigt besviken öfver att ej ha fått se. Jag hade aldrig haft den turen att få se en människa dö midtför mina ögon.

Dorothy Castleton blef alldeles ifrån sig för hvad som hade händt och skrek och tjöt en lång stund, så att mrs Hastings också började skrika igen. Det blef ett sådant oväsen, att far lät Watt Cummings krypa bort till oss för att ta reda på, hvad som stod på.

En stund efter skymningens inbrott upphörde skjutningen, men enstaka skott hördes då och då under natten. Två af våra män blefvo sårade under detta andra anfall och buros ner i gropen. Bill Tyler dödades på fläcken, och de begrafde honom, Silas Dunlop och Castletons barn i mörkret bredvid de andra.

Under hela natten turade männen om att gräfva brunnen djupare, men våt sand var det enda fuktiga de träffade på. Några hämtade ett par ämbar vatten från källan, men de blefvo beskjutna, och de afstodo från det, då Jeremy Hopkins fick sin vänstra hand afskjuten vid handleden.

Följande morgon, den tredje dagen, var det hetare och torrare än någonsin. Vi vaknade törstiga, och det lagades ingen mat. Vi voro så torra i munnen, att vi ej kunde äta. Jag försökte med en bit mögligt bröd, som mor gaf mig,

men jag måste afstå. Skjutandet till- och aftog. Ibland affyrades hundratals skott mot lägret. Ibland var det pauser, hvarunder icke ett skott lossades. Far förmanade oupphörligt vårt folk att icke skjuta i onödan, emedan vi hade ondt om ammunition.

Och hela tiden fortfor man att gräfva brunnen. Den var så djup, att man hissade upp sanden i hinkar. Männen, som gjorde detta, voro utsatta för fiendens eld, och en af dem blef sårad i axeln. Det var Peter Bromley, som körde Bloodgoods vagn, och han var förlofvad med Jane Bloodgood. Hon klättrade upp ur gropen och sprang direkt till honom, medan kulorna hveno, och ledde honom tillbaka till den skyddade platsen. Vid middagstiden inträffade ett ras i brunnen, och det blef mycket arbete med att gräfva ut de båda karlar, som voro begrafna i sanden. Amos Wentworth fingo de ej upp på en hel timme. Sedan brädfodrade de brunnen med vagnsbottnar och skacklor, och gräfningen fortgick. Men fastän man nu kommit på tjugu fots djup, var fuktig sand allt hvad man träffade på. Vattnet ville ej komma.

Tillståndet i skyttegropen var nu förfärligt. Barnen gräto efter vatten; de minsta hade skrikit sig hesa, men fortforo ändå att ge hals. Robert Carr, som också var

sårad, låg ungefär tio fot ifrån mor och mig. Han var från sina sinnen, slog omkring sig med armarna och ropade på vatten. Några af kvinnorna voro nästan lika illa däran och rasade alltjämt mot mormoner och indianer. Somliga af dem läste långa böner, och de tre fullvuxna systrarna Demdike och deras mor sjöngo psalmer. Andra kvinnor togo våt sand, som hissats upp från bottnen af brunnen, och packade den mot sina barns nakna kroppar för att försöka ge dem svalka och lindring.

De båda bröderna Fairfax kunde ej uthärda längre. Med hinkar i händerna kröpo de ut under en vagn och rusade bort till källan. Giles hann icke halfvägs, förr än han stöp. Roger sprang både dit och tillbaka igen utan att bli träffad. Han kom med två halffulla hinkar, ty en del hade spillts ut, medan han sprang. Giles kröp tillbaka, och då de hjälpte honom ner i gropen, hostade han blod.

Två halffulla hinkar vatten förslogo ej långt för hundra personer, männen oberäknade. Endast de mycket små barnen och de sårade fingo litet att dricka. Jag fick inte en droppe, men min mor doppade en klut i den smula vatten hon fick åt den lille och torkade mig om munnen därmed. Det gjorde hon ej ens på sig själf, ty hon lämnade mig den våta trasan att tugga på.

Ställningen blef obeskrifligt mycket värre under loppet af eftermiddagen. Solen hettade upp den klara, vindlösa luften och gjorde vår håla i sanden till en glödande ugn. Rundt omkring oss smällde skott och tjöto indianer. Endast någon enstaka gång tillät far, att ett skott lossades från skyttegrafven och då endast af våra skickligaste skyttar t. ex. Laban och Timothy Grant. Men hela tiden riktades en skur af bly mot vår fästning. Det förekom emellertid inga flera olycksbringande

ricochetteringar, och våra män i skyttegrafven, som ej längre sköto, lågo tämligen djupt nere och blefvo ej träffade. Endast fyra voro sårade och blott en af dem svårt.

Far kom in från skyttegrafven under en paus i skjutningen. Han satt i några minuter bredvid mor och mig utan att säga något. Han tycktes höra på allt stönande och alla rop efter vatten. En gång steg han upp ur gropen och gick för att inspektera brunnen. Han kom endast tillbaka med våt sand, som han bredde ut i ett tjockt lager på Robert Carrs bröst och axlar. Sedan gick han bort till Jed Dunham och hans mor och skickade efter Jeds far från skyttegrafven. Vi voro så tätt packade, att då någon ändrade plats nere i gropen, måste han försiktigt klifva öfver de liggandes kroppar.

Efter en stund kom far krypande tillbaka till oss.

»Jesse», sade han, »är du rädd för indianerna?»

Jag skakade ifrigt på hufvudet, ty jag förstod, att jag skulle bli utskickad i ännu ett ärofullt uppdrag.

»Är du rädd för de förbannade mormonerna?»

»Inte för en enda af de förbannade mormonerna», svarade jag och passade nu på att svära öfver våra fiender utan att behöfva vara rädd för någon handgriplig tillrättavisning af mor.

Jag lade märke till det lilla leende, som flög öfver hans läppar, då han hörde mitt svar.

»Vill du då gå med Jed till källan efter vatten?»

Jag råkade i eld och lågor.

»Vi ska klä ut er till flickor», fortfor han, »så skjuta de kanske inte på er.»

Jag envisades att få gå som jag var, som en manlig individ klädd i byxor, men jag gaf genast vika, då far sade att han skulle ta reda på någon annan gosse, som han kunde kläda ut och skicka med Jed.

En kista hämtades från Chattox's vagn. Flickorna Chattox voro tvillingar och ungefär af samma storlek som Jed och jag. Några af kvinnorna samlades omkring oss för att hjälpa till. Det var Chattoxtvillingarnas söndagsklänningar, som hade legat nedpackade i kistan ända ifrån Arkansas.

I sin oro lämnade mor den lille åt Sarah Dunlop och följde med mig ända till skyttegrafven. Där, under en vagn och bakom det låga bröstvärnet af sand, mottogo Jed och jag våra sista instruktioner. Sedan kröpo vi ut och stodo där på öppna fältet. Vi voro precis likadant klädda — hvita strumpor, hvita klänningar med långa blåa skärp och hvita hufvor. Jed och jag höllo hvarandra i handen. I våra lediga händer buro vi två små hinkar.

»Se ogenerade ut», förmanade far, då vi gåfvo oss af. »Gå långsamt. Gå som flickor.»

Icke ett skott lossades. Vi kommo oskadda fram till källan, fyllde våra hinkar och lade oss ner och togo oss själfva en duktig klunk. Med en full hink i hvardera handen anträdde vi återtåget. Och åter lossades ej ett skott.

Jag kan inte komma ihåg, hur många gånger vi gjorde om denna expedition — minst femton eller tjugu. Vi gingo långsamt, alltid hand i hand på bortvägen, och kommo alltid tillbaka med fyra hinkar vatten. Det var märkvärdigt, så törstiga vi voro. Vi lade oss ner flera gånger och drucko en lång stund.

Men det blef för mycket för våra fiender. Jag kan inte tänka mig, att indianerna skulle ha låtit bli att skjuta så länge, antingen vi nu voro flickor eller inte, om de ej lydt order från de hvita, som voro med dem. Jed och jag ämnade just ge oss ut på ännu en

vandring, då ett skott smällde från indianernas kulle, och så ett till.

»Kom tillbaka!» ropade mor.

Jag tittade på Jed och märkte, att han såg på mig. Jag visste, att han var styfsint och hade föresatt sig att vara den siste, som gaf tappt. Jag tog därför ett steg framåt, och han följde genast mitt exempel.

»Jesse!» ropade min mor, och i hennes ton låg mer än en örfil.

Jed ville fatta min hand, men jag skakade på hufvudet.

»Spring», sade jag.

Och medan vi galopperade öfver sanden, var det som om alla bössor på indianernas kulle fyrats af mot oss. Jag kom litet före till källan, så att Jed måste vänta, medan jag fyllde mina hinkar.

»Spring nu», sade han till mig, och af hans långsamma sätt att fylla sina hinkar förstod jag, att han föresatt sig att bli den siste.

Jag hukade mig ner, och medan jag väntade, såg jag, hur kulorna refvo upp dammoln. Sedan anträdde vi återfärden och sprungo bredvid hvarandra.

»Inte så fort», förmanade jag, »annars spiller du ut hälften af vattnet.»

Det stack honom, och han saktade farten betydligt. Halfvägs snafvade jag och föll framstupa. En kula, som slog ner tätt framför mig, fyllde mina ögon med sand. Jag trodde, att jag var skjuten.

»Det där gjorde du med flit», sade Jed, då jag reste mig upp. Han hade stått och väntat på mig.

Jag förstod hvad han menade. Han trodde, att jag kastat omkull mig med afsikt för att spilla ut vattnet och gå efter mera. Denna rivalitet mellan oss var en

allvarsam sak — ja, så allvarsam, att jag genast tog honom på orden och sprang tillbaka till källan. Utan att fråga efter kulorna, som refvo upp damm rundt omkring honom, stod han där kapprak på den öppna platsen och väntade på mig. Vi kommo tillbaka samtidigt och fingo till och med beröm för vår pojkaktiga dumdristighet. Men då vi skänkte ut vattnet, hade Jed bara en hink full. En kula hade gått tvärsigenom den andra hinken nära bottnen.

Nere i gropen voro Jed och jag hjältar. Kvinnorna gräto och välsignade oss, kysste och smekte oss. Och jag tillstår, att jag var stolt öfver bragden, fastän jag liksom Jed låtsade som om jag inte tyckte om, att man gjorde sådan affär af den. Men Jeremy Hopkins, som hade ett stort bandage omkring stumpen af sin vänstra handled, sade, att vi voro af samma materia, som riktiga kärnkarlar voro gjorda af — sådana som Daniel Boone, Kit Carson och Davy Crockett. Jag var stoltare öfver detta än öfver allt det andra.

Den återstående delen af dagen plågades jag af smärtan i mitt högra öga på grund af sanden, som rykt upp i det, tack vare kulan. Ögat var blodsprängdt, sade mor, och jag tyckte, att det gjorde lika ondt, antingen jag höll det öppet eller tillslutet. Jag försökte bägge delarna.

Det var lugnare i gropen, emedan alla hade fått vatten, men vi undrade storligen, hur vi nästa gång skulle kunna skaffa oss vatten. Därtill kom medvetandet, att vår ammunition var nästan slut. Vid en grundlig undersökning af vagnarna hade min far lyckats finna fem skålpund krut. Ungefär lika mycket fanns det i folkets kruthorn.

Jag mindes angreppet i solnedgången föregående kväll och passade denna gång på och kröp bort tillskyttegrafven, innan solen gick ner. Jag hukade mig ner bredvid Laban. Han höll på att tugga tobak och lade ej märke till mig. Jag betraktade honom en stund, rädd att han skulle skicka mig tillbaka, då han fick se mig. Han kastade en lång blick ut mellan vagnshjulen, tuggade taktmässigt en stund och spottade sedan försiktigt i en liten fördjupning, som han gjort i sanden.

»Hur mås det?» frågade jag slutligen, begagnande mig af ett uttryck, som han alltid använde.

»Utmärkt», svarade han. »Alldeles utmärkt nu, då jag kan tugga igen. Jag var så torr i munnen, att jag inte kunde tugga alltifrån soluppgången och tills du kom med vattnet.»

En man stack nu upp hufvud och axlar öfver toppen på den lilla kullen i nordväst, som var besatt af de hvita. Laban siktade med geväret på honom i en lång minut. Sedan skakade han på hufvudet.

»Fyra hundra meter. Nej, det vill jag inte riskera. Jag kanske träffade honom, kanske inte, och därför vill jag inte, och din far är väldigt rädd om krutet.»

»Hvad tror ni vi ha för utsikter?» frågade jag karlaktigt, ty efter min bragd med vattnet kände jag mig som en man.

Laban tycktes tänka sig noga för, innan han svarade.

»Jag drar inte i betänkande att tala om för dig, Jesse, att vi äro i en förbannad knipa. Men vi ska komma ur den, det kan du slå dig i backen på.»

»Några af oss kunna inte komma ur den», invände jag.

»Hvilka då till exempel?» frågade han.

»Bill Tyler och mrs Grant och Silas Dunlop och alla de andra.»

»Så’na dumheter, Jesse ... de ligga ju redan i jorden.

Vet du inte, att hvar och en måste begrafva sina döda? Det ha människorna väl gjort i tusentals år, och ändå finns det lika många kvar. Ser du, Jesse, döden och lifvet gå hand i hand. Och människorna födas lika ofta som de dö

— oftare, förmodar jag, efter de ha förökat sig. Du kunde ju ha blifvit dödad i eftermiddag, då du gick efter vatten. Men du är ju här och pratar med mig och kommer antagligen att bli en stor karl en gång och far till en stor präktig familj i Californien. Det påstås, att allting växer så stort i Californien.»

Detta glada sätt att betrakta saken uppmuntrade mig till att plötsligt ge uttryck åt en tanke, som jag länge hade gått och rufvat på.

»Hör nu, Laban, antag, att ni blir dödad här ...»

»Hvem? Jag?» utbrast han.

»Jag säger bara: antag», förklarade jag.

»Nåja, säg ut. Antag, att jag blir dödad?»

»Vill ni då ge mig edra skalper?»

»Din mamma örfilar upp dig, om hon får se dig bära dem», invände han.

»Jag behöfver inte bära dem, så att hon ser det. Om ni blir dödad, Laban, skall väl någon få de där skalperna. Hvarför inte lika gärna jag?»

»Ja, hvarför inte?» upprepade han. »Det är mycket sant ... hvarför inte du? All right, Jesse. Jag tycker om dig och din pappa. Så snart jag är död, ä' skalperna dina och skalperknifven också. Timothy Grant kan intyga det. Hörde du, Timothy?»

Timothy sade, att han hade hört det, och jag låg där mållös i den kvafva skyttegrafven, alltför öfverväldigad af min storartade tur för att kunna säga ett enda ord till tack.

Jag blef belönad för min förtänksamhet att gå till

skyttegrafven. Ett nytt allmänt anfall företogs i solnedgången, och tusentals skott affyrades mot oss. Ingen på vår sida fick så mycket som ett skrubbsår. Å andra sidan, fastän vi knappast sköto trettio skott, såg jag Laban och Timothy Grant fälla hvar sin indian. Laban sade mig, att från början hade endast indianerna skjutit. Han var säker på, att ingen hvit hade lossat ett skott. Allt detta satte honom många myror i hufvudet. De hvita gåfvo oss hvarken hjälp eller angrepo oss, men höllo sig hela tiden på vänskaplig fot med indianerna, som stredo mot oss.

Följande morgon rasade törsten bland oss. Jag var ute i den första dagbräckningen. Det hade fallit mycket dagg, och män, kvinnor och barn slickade upp den med tungan från vagnsskacklar, bromsskoklossar och hjulringar.

Det talades om, att Laban hade kommit tillbaka från en rekognoscering strax före daggryningen; att han hade smugit sig ända fram till de hvitas ställning; att de redan voro uppe, och att han vid skenet från deras lägereldar hade sett dem bedja, uppställda i en stor cirkel. Han rapporterade också på grund af de få ord han uppfångat, att deras böner gällt oss och hvad de skulle ta sig till med oss.

»Måtte då Gud upplysa dem», hörde jag en af systrarna Demdike säga till Abby Foxwell.

»Och snart», sade Abby Foxwell, »ty jag vet inte, hvad vi skola ta oss till en hel dag utan vatten, och vårt krut är nästan slut.»

Ingenting hände på hela förmiddagen. Icke ett skott lossades. Men solen brände genom den stilla luften. Vår törst tilltog, och snart skreko småttingarna och de yngre barnen kvedo och jämrade sig. Vid tolftiden tog Will Hamilton två stora hinkar och ämnade bege sig på väg till

källan. Men innan han hunnit krypa ut under vagnen, sprang Ann Demdike fram och slog armarna om honom och försökte hålla honom kvar. Men han talade till henne och kysste henne och gaf sig ut. Icke ett skott lossades ... och icke på hela tiden, medan han fortfor att gå och hämta vatten.

»Gud ske lof!» utropade gamla mrs Demdike. »Det är ett tecken. De ha lugnat sig.»

Den åsikten delades af många kvinnor.

Vid tvåtiden, då vi hade ätit och kände oss bättre, visade sig en hvit man, som bar en hvit flagga. Will Hamilton gick ut och talade med honom, kom tillbaka och talade med far och de andra männen och sedan gick han åter ut till främlingen. Längre bort sågo vi en annan man stå och se på, och vi kände igen Lee.

Vi voro alla mycket upphetsade. Kvinnorna voro så gripna, att de gräto och kysste hvarandra, och gamla mrs Demdike och andra ropade hallelujah och prisade Gud. Det förslag, som våra män hade gått in på, var att vi skulle ställa oss under fredsflaggan och ta emot indianernas beskydd.

»Vi måste göra det», hörde jag far säga till mor.

Han satt på ett par vagnsskacklar, nedböjd och bedröfvad.

»Men tänk om de ha förräderi i sikte?» sade mor.

Han ryckte på axlarna.

»Vi få väl hoppas, att så inte är», sade han. »Vår ammunition är slut.»

Några af våra män höllo på att lösgöra en af vagnarna och skjuta den åt sidan. Jag sprang dit för att se hvad som försiggick. Lee själf kom in följd af två tomma vagnar, hvar och en körd af en man. Alla skockade sig omkring Lee. Han sade, att de hade haft svårt

att hindra indianerna från att anfalla oss och att major Higbee med femtio man af mormonernas milis var redo att ta oss under sitt beskydd.

Men hvad som väckte misstankar hos far och Laban och några af de andra var att Lee förklarade, att vi måste lägga ner alla våra skjutgevär i en af vagnarna för att ej egga indianerna till fientligheter. Om vi gjorde det, skulle det se ut, som om vi vore mormonmilisens fångar.

Far rätade upp sig och ämnade säga nej, då kastade han en blick på Laban, som sade halfhögt:

»De ä’ inte till större nytta i våra händer än i vagnen, eftersom det är slut på krutet.»

Två af våra sårade män, som ej kunde gå, lades i vagnarna, och tillsammans med dem anbragtes alla de små barnen. Lee tycktes välja ut dem, som voro åtta år eller därunder. Jed och jag voro stora för vår ålder, och vi voro dessutom nio år, så att Lee stack in oss bland de äldre och sade till oss att följa kvinnorna till fots.

Då han tog vårt lilla barn från mor och lade det i en vagn, ville hon göra motstånd. Men så såg jag henne knipa ihop munnen och ge efter. Hon var en gråögd, medelålders kvinna med kraftiga drag, groflemmad och ganska reslig. Men den långa resan och försakelserna hade tagit hårdt på henne, så att hon var mager och hålkindad, och liksom alla de andra kvinnorna i truppen hade hon en min af rufvande, aldrig stillad oro.

Det var medan Lee redogjorde för marschordningen som Laban kom till mig. Lee sade, att kvinnorna och de barn, som gingo, skulle gå i teten näst efter de båda vagnarna. Sedan skulle männen i en enda rad följa efter kvinnorna. Då Laban hörde detta, kom han till mig,

lossade skalperna från sitt bälte och fäste dem vid mitt skärp.

»Men ni är ju inte död än», invände jag.

»Nej, det har du rätt i», svarade han lätt. »Men jag har ändrat tankar, det är alltsammans. Att gå omkring med skalper är bara fåfänglighet och ...» Han tystnade ett ögonblick, som om han glömt något, sedan svängde han sig hastigt om på klacken för att sluta sig till de andra och ropade öfver axeln: »Adjö så länge, Jesse.»

Jag undrade just, hvarför han skulle säga adjö, då en hvit man kom ridande in på vår lägerplats. Han sade, att major Higbee hade skickat honom för att be oss skynda på, emedan indianerna annars kunde angripa oss när som helst.

Marschen började alltså med de båda vagnarna i teten. Lee höll sig till kvinnorna och barnen, som gingo. Efter oss kommo våra män, sedan de väntat på, att vi skulle komma ett par hundra fot före. Då vi ryckte ut från

skyddslägret, sågo vi milisen på kort afstånd därifrån. De stödde sig på sina gevär och stodo i en lång rad med ungefär sex fots mellanrum. Då vi gingo förbi dem, kunde jag ej undgå att lägga märke till, hur allvarliga de sågo ut. Det var, som om de åsett en begrafning. Äfven kvinnorna märkte detta, och några af dem började gråta.

Jag gick tätt bakom min mor. Jag hade valt denna plats för att hon ej skulle få se mina skalper. Bakom mig kommo de tre systrarna Demdike; två af dem ledde den gamla modern. Hela tiden hörde jag Lee ropa till männen, som körde vagnarna, att de ej skulle ha så brådt. En man, som enligt hvad flickorna Demdike påstodo måste vara major Higbee, satt på en häst och såg oss tåga förbi. Ingen enda indian syntes till.

Just som våra män befunno sig midtför milisen — jag hade vändt mig om för att se efter, hvar Jed Dunham var —, hände det. Jag hörde major Higbee ropa med hög röst: »Gör er plikt!» Alla milisoldaternas gevär tycktes fyras af på en gång, och våra män stöpo. Alla Demdikekvinnorna föllo samtidigt. Jag vände mig hastigt om för att se efter mor, och hon låg där. Från sidorna kommo hundratals indianer utrusande ur buskarna, alla skjutande. Jag såg de bägge systrarna Dunlop ge sig ut på språng öfver sanden och följde efter dem, ty här togo ju hvita och indianer döden på oss alla. Och medan jag sprang, såg jag den karl, som körde den ena vagnen, skjuta de båda sårade männen. Hästarna för den andra vagnen stegrade sig och ströko tillbaka, och deras körsven hade svårt för att hålla dem.

*

Det var medan den lille gossen, som var jag, sprang efter flickorna Dunlop, som mörkret kom öfver honom. Där är det slut med alla minnen, ty det var slut med Jesse Fancher, och han upphörde för alltid att vara Jesse Fancher. Den form, som var Jesse Fancher, den kropp, som var hans, var ju endast flyktig materia, och den upplöste sig som en skenbild och fanns ej längre till. Men den oförgängliga anden upphörde ej. Den fortfor att existera, och i sin nästa inkarnation blef den själen i den skenkropp, som nu kallas Darrell Standings och som snart skall dingla i galgen och stötas ut i det tomma intet, där allt det förgängliga skall hamna.

Det finns en lifstidsfånge här i Folsom, Matthew Davies, af en gammal pioniärfamilj, som får biträda vid afrättningar. Han är en gammal man, och hans anhöriga voro med i tåget öfver slätterna förr i världen. Jag har talat med honom, och han har bekräftat, att

Jesse Fancher blef dödad under blodbadet. Då denne gamle lifstidsfånge var barn, talades det mycket i hans familj om blodbadet på Bergängarna. Barnen i vagnen, sade han, skonades, emedan de voro för små att skvallra ur skolan.

Jag böjer mig för allt detta. Aldrig i mitt lif som Darrell Standing har jag läst en rad eller hört ett ord om Fancherkaravanen, som omkom på Bergängarna. Men i tvångströjan i San Quentin fick jag veta allt detta. Jag kunde ej skapa denna kunskap af ingenting, lika litet som jag kunde skapa dynamit af ingenting. Denna kunskap och de fakta jag har berättat ha blott en förklaring. De sammanhänga med min själ — själen, som ej förgås likt materien.

Innan jag slutar detta kapitel, vill jag tillägga, att Matthew Davies också berättade mig, att Lee några år efter blodbadet af Förenta Staternas offentliga myndigheter fördes till Bergängarna och afrättades på samma plats, där vårt gamla skyddsläger låg.

==========

FJORTONDE KAPITLET.

Då jag efter mina första tio dagar i tvångströjan väcktes till medvetande af doktor Jacksons tumme, som sköt upp ett af mina ögonlock, slog jag upp bägge ögonen och smålog mot direktör Atherton.

»Det usla kräket kan hvarken lefva eller dö», sade han.

»De tio dagarna äro slut, direktör», hviskade jag.

»Ja, vi ska ta af er tröjan», brummade han.

»Det är inte det», sade jag. »Ni lade väl märke till, att jag smålog. Ni minns, att vi höllo ett litet vad. Gör er ingen brådska med att ta af mig tvångströjan. Ge Morrell och Oppenheimer tobaken och cigarettpapperet först. Och för att ni inte ska knussla, så har ni här ännu ett leende.»

»Å, jag vet hur styf ni är, Standing», sade direktören. »Men det hjälper er inte stort. Jag skall nog få bukt med er, om ni också skall slå alla tvångströjerekord.»

»Det har han redan gjort», sade doktor Jackson. »Hvem har någonsin hört talas om en man, som skrattar efter tio dagars pers?»»Det är bara bluff», svarade direktör Atherton. »Lös upp, Hutchins.»

»Hvarför sådan brådska?» frågade jag hviskande, ty mina lifsandar voro så ytterligt nedsatta, att jag måste uppbjuda all den lilla kraft jag hade kvar för att ens kunna hviska. »Hvarför sådan brådska? Jag skall inte med tåget, och jag har det så förbannadt bra som jag har det, att jag helst inte vill bli störd.»

Men de snörde ändå upp den stinkande tvångströjan, rullade ut mig ur den, och där låg jag på golfvet, en orörlig, hjälplös varelse.

»Inte underligt, att han hade det så bra», sade gevaldiger Jamie. »Han kände ingenting. Han är förlamad.»

»Han är så tusan heller», snäste direktören. »Res upp honom, så får ni väl se, om han inte står.»

Hutchins och doktorn drogo upp mig.

»Släpp honom nu!» kommenderade direktören.

Lifvet kunde ej genast återvända till kroppen, som faktiskt hade varit död i tio dagar, och följden blef, att som jag ännu ej kunde behärska min kropp, föll jag på knä, sjönk ihop, dignade åt sidan och slog hufvudet i väggen.

»Ser ni?» sade Jamie.

»Han spelar bra», svarade direktören. »Den där karln är nog fräck att kunna göra hvad som helst.»

»Ni har rätt, direktör», hviskade jag på golfvet, där jag låg. »Jag gjorde det med flit. Det var en teaterdåning. Lyft upp mig igen, så skall jag göra om det. Det skall bli en komisk syn, det lofvar jag.»

Jag vill inte vidlyftigt beskrifva mina lidanden, innan blodcirkulationen kom i gång igen. Det skulle jag snart vänja mig vid, och det har sin andel i de djupa vecken i mitt ansikte, hvilka skola följa mig i döden.

Då de slutligen lämnade mig, låg jag hela den återstående delen af dagen slö och halft i dvala. Det finns någonting, som heter smärtans anæsthesis, framkallad af outhärdliga smärtor. Den sortens känslolöshet har jag fått göra bekantskap med.

Om kvällen kunde jag krypa omkring i min cell, men ännu kunde jag ej resa mig. Jag drack mycket vatten och snyggade till mig så godt jag kunde, men inte förr än dagen därpå kunde jag förmå mig att äta och det endast genom den yttersta viljeansträngning.

Det program direktör Atherton förelade mig gick ut på, att jag skulle hvila mig och samla krafter i några dagar, och om jag inte under tiden hade bekänt, hvar jag gömt dynamiten, skulle jag få ytterligare tio dagars tvångströja.

»Jag är ledsen, att jag vållar er så mycket besvär, direktör», hade jag svarat. »Det är synd och skam, att jag inte dör i tvångströjan och sålunda befriar er från allt bråk.»

Jag tviflar på, att jag nu vägde ett gram öfver fyrtio kilo. Men för två år sedan, då San Quentins portar först stängdes efter mig, hade jag vägt nära sjuttiofem. Det förefaller omöjligt, att jag kunde bli af med ännu ett gram och ändå lefva. Men under de följande månaderna förlorade jag det ena hektot efter det andra, tills jag måste ha vägt snarare trettiofem än fyrtio. Sedan jag lyckades bli kvitt den ensamma cellen och slog fångknekten Thurston på näsan och skulle föras till San Raphael för att förhöras, vet jag, att jag, medan jag tvättades och rakades, vägde nära fyrtio kilo.

Det finns folk, som undrar på, hur människor bli

hårda. Direktör Atherton var en hård man. Han gjorde mig hård, och min hårdhet reagerade på honom och gjorde honom ännu hårdare. Men ändå lyckades han icke döda mig. Det var Californiens lag, en sträng domare och en hjärtlös guvernör, som skulle sända mig till schavotten för att ha slagit till en fångknekt med knytnäfven. Jag skall alltid förfäkta det påståendet, att denna fångknekts näsa var mycket lätt att få till att blöda. Jag var ett slankigt skelett på den tiden. Ibland undrar jag, om hans näsa verkligen blödde. Naturligtvis svor han inför domaren på, att den gjorde det. Men jag känner fångknektar, som ha begått värre meneder än så.

Ed Morrell var ifrig att få veta, om jag hade lyckats med experimentet; men då han försökte tala med mig, tystades han ner af Smith, som händelsevis hade vakten.

»Det gör ingenting, Ed», knackade jag till honom. »Du och Jake kunna hålla er stilla, så skall jag tala om alltsammans för er. Smith kan inte hindra er från att höra på, och han kan inte hindra mig från att tala. De ha gjort sitt värsta, men ännu är jag här.»

»Låt bli det där, Standing!» röt Smith till mig från korridoren utanför cellerna.

Smith var en ovanligt butter människa, ojämförligt den elakaste och hänmdlystnaste af våra vaktare. Vi brukade diskutera den frågan, om hans hustru tyranniserade honom eller om han hade dålig mage.

Jag fortfor att knacka med mina knogar, och han kom till dörrgluggen för att titta in på mig.

»Jag sa’ ju till er att låta bli det där», fräste han.

»Jag beklagar», sade jag artigt, »men jag har en aning om, att jag kommer att fortsätta med att knacka. Och — hm — ursäkta, att jag gör er en närgången fråga — hur ämnar ni bära er åt för att hindra det?»

»Jag skall ... började han, men att han inte talade till punkt, bevisade, att han inte hade tänkt sig för.

»Nå?» uppmuntrade jag. »Hvad skall ni göra, om jag får fråga?»

»Jag skall skicka efter direktören», sade han lamt.

»Ja, var god och gör det. En utomordentligt älskvärd herre. Ett lysande bevis på den förfinade anda, som nu håller på att göra sig gällande i våra fängelser. Gå efter honom genast. Jag vill anmäla er för honom.»

»Mig?»

»Ja, just er», fortfor jag. »Ni envisas att på ett simpelt och bondaktigt sätt afbryta min konversation med de andra gästerna i detta hotell.»

Och direktör Atherton kom. Dörren öppnades, och han rusade in i min cell. Men å, jag var så oåtkomlig! Han hade gjort sitt värsta. Han kunde inte nå mig.

»Jag drar in edra matransoner», hotade han.

»Som ni behagar», svarade jag. »Det är jag van vid. Jag har inte ätit på tio dagar, och att börja äta igen är, som ni vet, förbannadt obehagligt.»

»Jaså, ni hotar? Hungerstrejk — hä?»

»Ursäkta», sade jag, och min röst blef honungssöt af artighet. »Förslaget var ert och inte mitt. Försök att vara logisk för en gångs skull. Jag hoppas ni tror mig, då jag säger er, att er brist på logik plågar mig mycket mera än

all er tortyr.»

»Vill ni sluta med ert knackande?» frågade han.

»Nej, ursäkta, att jag gör er emot — men jag känner en så omotståndlig lust att prata med knogarna, att ...»

»Akta er, så att jag inte sätter tvångströjan på er igen», afbröt han.

»Var så god. Jag är förtjust i tvångströjan. Den är

det bästa jag vet. Jag blir fet i tvångströjan. Se på den här armen.» Jag kaflade upp ärmen och visade en så hopskrumpen biceps, att den såg ut som en sena, då jag krökte armen. »Armmuskler som en smed, inte sant, herr direktör? Se på mitt svällande bröst. En yrkesboxare kunde bli afundsjuk på mig. Och min mage — jag håller ju på att bli så tjock, att jag snart är ett rent skandalöst bevis på hur man blir öfvernärd i fängelserna. Akta er, herr direktör, annars får ni den skattbetalande allmänheten på halsen.»

»Vill ni sluta knacka?» röt han.

»Nej, tack så mycket för edra ömma omsorger. Efter moget öfvervägande har jag beslutat fortfara med att knacka.»

Han stirrade på mig ett ögonblick, stum af häpnad, och sedan vände han sig om för att gå, inseende sin vanmakt.

»Får jag fråga en sak?»

»Hvad då?» frågade han öfver axeln.

»Hvad ämnar ni göra åt saken?»

Efter det anfall af raseri han nu fick har jag alltid förvånat mig öfver, att han inte för längesedan har dött af slag.

Timme efter timme, sedan direktören gått sin väg slokörad, fortfor jag att knacka redogörelsen för mina äfventyr. Inte förr än om kvällen, då Pannkaksansiktet Jones öfvertog vakten och passade på att stjäla sig till sin vanliga lilla lur, kunde Morrell och Oppenheimer komma åt att tala.

»Opiedrömmar», lydde Oppenheimers utlåtande.

Ja, tänkte jag; våra upplefvelser äro ingenting annat än drömmar.

»Då jag var springpojke, tog jag mig ett opierus en

gång», fortfor Oppenheimer. »Och det vill jag säga, att du blir ett långt stycke efter, om du vill jämföra dina syner med dem jag hade då. Det är troligen så romanförfattarna bära sig åt — de hetsa upp sig med nikotin för att riktigt sätta fart i fantasien.»

Men Ed Morrell, som hade gjort samma luftfärder som jag, ehuru med olika resultat, trodde på hvad jag berättade. Han sade, att då hans kropp dog i tvångströjan och han själf lämnade fängelset, var han aldrig någon annan än Ed Morrell. Han hade ingenting att göra med föregående lif. Då hans själ ströfvade fritt, höll den sig alltid till det närvarande. Liksom han kunde lämna sin kropp och se på den, där den låg i tvångströjan på cellgolfvet, kunde han också lämna fängelset och ge sig i väg till San Francisco och se, hvad som försiggick där. På det sättet hade han besökt sin mor två gånger, och bägge gångerna fann han henne sofvande. Under dessa själens ströftåg hade han ingen makt öfver materiella ting. Han kunde inte öppna eller stänga en dörr, flytta en sak, göra buller eller tillkännage sin närvaro. Å andra sidan hade materiella ting ingen makt öfver honom. Väggar och dörrar voro inga hinder. Han var idel tanke och ande.

»Speceributiken i hörnet, ett halft kvarter från huset, där min mor bodde, bytte om ägare», berättade han. »Det förstod jag, därför att den hade fått ny skylt. Det dröjde i sex månader, innan jag kunde få skrifva mitt första bref, men då frågade jag mor om saken. Och hon sade, att butiken hade bytt om ägare.»

»Läste du den där kryddbodsskylten?» frågade Jake Oppenheimer.

»Visst gjorde jag det», svarade Morrell. »Hur skulle jag annars ha vetat det?»

»Nej, det har du rätt i», knackade den skeptiske Oppenheimer. »Du kan lätt bevisa det. Någon gång, då vi få en hygglig vaktare, som låter oss ta en titt i en tidning, skall du laga, att du kommer i tvångströjan, lämna kroppen i sticket och flaxa i väg till Frisco. Ge dig af till ett af de centrala torgen mellan tu och tre på morgonen, just då morgontidningarna ha lämnat prässen. Läs de sista nyheterna. Skubba sedan tillbaka till San Quentin, laga att du är här, innan tidningarna hinna hit, och tala om för mig hvad du har läst. Se'n ska vi vänta och låna oss en morgontidning af vakten, då den kommer. Om det du har talat om för mig står i tidningen, skall jag tro på dig som på två gånger två är fyra.»

Det var ett bra prof. Jag kunde inte annat än ge Oppenheimer rätt i, att ett sådant prof skulle vara afgörande. Morrell sade, att han skulle försöka det någon gång, men att han hade en sådan motvilja för att lämna sin kropp, att han inte ville göra försöket förr än hans lidanden i tvångströjan blefvo alldeles outhärdliga.

»Så där är det alltid — något godt eller behagligt leder så'nt där aldrig till», sade Oppenheimer ogillande. »Min mor trodde på andar. Då jag var en liten parvel, såg hon dem alltid och talade med dem och tog råd af dem. Men aldrig hade hon någon nytta af det. Andarna kunde inte säga henne, hvar farsan skulle kunna komma öfver ett bra jobb eller finna en guldgrufva eller hur han skulle kunna vinna på kinesiska lotteriet. Den rappakalja de talade om för henne, var att farsans morbror hade haft struma eller att farsans farfar hade dött i galopperande lungsot eller att vi skulle komma att flytta om fyra månader, och det var då lätt att profetera, efter vi vanligtvis flyttade sex gånger om året.»

Jag tror, att om Oppenheimer haft tillfälle att få en

ordentlig uppfostran, skulle han ha blifvit en Marinetti eller en Hæckel. Han var en riktig öfverdängare i att hålla styft på oomkullrunkliga fakta, och hans logik var beundransvärd, fastän nykter. »Bevisa det!» var den ståndpunkt, hvarifrån han alltid utgick. Han saknade den allra minsta atom af tro. Det var just hvad Morrell hade påpekat. Brist på tro hade hindrat Oppenheimer från att lyckas »dö» i tvångströjan.

Du ser, läsare, att det icke var fullständigt hopplöst i de ensamma cellerna. För tre sådana kamrater som vi fanns det mycket att fördrifva tiden med. Det är mycket möjligt, att vi rent af räddade hvarandra från vansinne, ehuru jag måste medge, att Oppenheimer försmäktat i fem år i ensam cell alldeles för sig själf, innan Morrell kom, och ändå hade bibehållit sig själsfrisk.

Å andra sidan får man inte tro, att lifvet i ensam cell var en enda vild orgie af angenäm samvaro och upplifvande psykologiska forskningar.

Vi hade många och förfärliga lidanden. Våra vaktare — edra aflönade drängar, medborgare — voro kreatur. Vår omgifning var usel. Vår mat var snuskig, enformig, kraftlös. Endast genom uppbjudande af hela sin viljekraft kunde en människa lefva på så eländiga ransoner. Jag vet, att våra prisbelönta djur — nötkreatur, svin och får — på mönsterlandtgården i Davis skulle ha tynat bort och dött, om de fått så föga vetenskapligt sammansatt utfodring som den vi måste hålla till godo med.

Vi hade inga böcker att läsa. Våra knackningar voro ett brott mot reglementet. Världen existerade faktiskt icke för oss. Den var mera en inbillningens värld. Oppenheimer hade till exempel aldrig sett en automobil eller en motorcykel. Nyheter sipprade in ibland, men sådana

dimmiga, försenade, overkliga nyheter. Oppenheimer berättade, att han ej fått höra talas om det rysk-japanska kriget förr än två år efter dess upphörande.

Vi voro lefvande begrafna, lefvande lik. Ensamcellen var vår graf, där vi då och då samtalade med knogarna, liksom andar knacka vid en spiritistisk seans.

Nyheter? De bestodo för oss i sådana småsaker som att fängelset hade bytt om bagare — det kändes på brödet. Eller hvarför syntes Pannkaksansiktet Jones ej till på en hel vecka? Var det ferier eller sjukdom? Hvarför hade Wilson, som hade nattvakt bara för fjorton dagar sedan, blifvit förflyttad till annat håll? Hvarifrån hade Smith fått blånaden under ögat? I en hel vecka kunde vi grubbla öfver en sådan bagatell.

Då en fånge fick en månads ensam cell, var det en stor händelse. Och ändå kunde vi ej få veta något om en sådan tillfällig och ofta ärkedum Dante, som tillbragte för kort tid i vårt Inferno för att lära sig knacka, innan han fick återvända till de lefvandes ljusa och stora värld.

Men vår skuggvärld var ej alltigenom färglös. Så till exempel lärde jag Oppenheimer spela schack. Besinna, hur fruktansvärdt svår en sådan uppgift är — att undervisa en man, på tretton cellers afstånd, genom att knacka med knogarna; att lära honom se framför sig ett schackbräde, se alla pjäserna, bönderna och deras ställning och komma ihåg deras olika sätt att röra sig, och lära honom allt detta så grundligt, att han och jag blott och bart i vår fantasi till sist voro i stånd att spela långa partier. Till sist, säger jag? Jag måste ge Oppenheimers storartade begåfning ännu ett erkännande: till sist blef han min öfverman i spelet — han, som aldrig i sitt lif hade sett en schackpjäs.

Hvad kunde han till exempel göra sig för en

föreställning om en löpare, då jag knackade det ordet till honom? Jag gjorde honom många gånger den frågan, men förgäfves. Han sökte fåfängt med ord skildra den inre bild han fått af denna figur, som han aldrig hade sett, men som han ändå manövrerade så öfverlägset, att han otaliga gånger bragte mig i knipa under spelets gång.

Jag kan endast filosofera öfver sådana viljans och intelligensens bragder och dra den slutsatsen, som jag så ofta gjort, att just häri består det verkliga. Endast själen är verklig. Köttet är en synvilla, en fantasmagori. Jag vill fråga — ja, jag upprepar det, jag vill fråga, *hur* materia eller kött i någon form kan spela schack på ett inbilladt schackbräde, med inbillade pjäser, tvärsöfver en tom rymd af tretton celler, som man endast kan tillryggalägga med knackningar?

==========

FEMTONDE KAPITLET.

———

En gång var jag engelsmannen Adam Strang. Perioden, då jag lefde, var, så nära jag kan gissa det, någon gång mellan 1550 och 1650, och jag blef ganska gammal, som man skall få se. Alltsedan Ed Morrell lärde mig knepet med »den lilla döden», har jag djupt beklagat, att jag ej grundligare studerat historia. Då skulle jag ha kunnat identifiera och placera mycket, som nu är dunkelt för mig. Som det nu är, nödgas jag trefva och gissa mig fram angående tid och rum för mina föregående existenser.

Något särskildt egendomligt med Adam Strangs lif är, att jag minns så litet af dess första trettio år. Många gånger, medan jag legat i tvångströjan, har Adam Strang dykt upp, men alltid framträder han reslig och muskulös, minst trettio år gammal.

Jag, Adam Strang, vaknar alltid till medvetande på en grupp af låga, sandiga öar någonstädes under ekvatorn, antagligen i den västra delen af Stilla hafvet. Där är jag alltid hemmastadd och tycks ha varit där någontid. Det finns tusentals människor på dessa öar, fastän jag är den ende hvite mannen. Infödingarna äro en präktig ras, långa, muskulösa och bredaxlade. En man på sex fot är något mycket vanligt. Kungen, Raa Kook, är minst sex tum öfver sex fot, och fastän han skulle väga drygt hundra trettio kilo, är han så väl proportionerad, att man icke kan kalla honom tjock. Många af hans höfdingar äro lika stora, och kvinnorna äro ej mycket mindre än männen.

Det finns många öar i gruppen, och öfver dem alla är Raa Kook kung, ehuru ögruppen i söder är svårhanterlig

och för närvarande befinner sig i uppror. Dessa infödingar, som jag lefver tillsammans med, äro polynesier, det vet jag, ty deras hår är rakt och svart. Deras hud är solvarmt guldbrun. Deras språk, som jag talar obehindradt, är fylligt, rikt och musikaliskt, har få konsonanter och består hufvudsakligast af vokaler. De tycka om blommor, musik, dans och lekar och äro barnsligt okonstlade och glada i sina förströelser, ehuru grymma och vilda i sin vrede och i krig.

Jag, Adam Strang, känner till mitt förflutna, men tycks ej tänka mycket på det. Jag lefver för stunden. Jag grubblar hvarken öfver det förflutna eller öfver framtiden. Jag är sorglös, utan förutseende, oförsiktig, lycklig af idel välbefinnande och öfversvallande fysisk kraft. Fisk, frukt, grönsaker och hafsalger — en full mage —, och jag är belåten. Jag står i högt anseende hos Raa Kook, som är den främste af alla, ingen står öfver honom, ej ens Abba Taak, som är öfversteprästen. Ingen man vågar lyfta sin hand eller sitt vapen mot mig. Jag är tabu — helig liksom det heliga kanothuset, under hvars golf Gud vet hur många kungar af Raa Kooks ätt sofva sin sista sömn.

Jag vet mycket väl, hur jag råkade lida skeppsbrott här och bli räddad jag ensam af alla mina kamrater på fartyget — det var en väldig storm, och massor af människor drunknade, men jag grämer mig ej öfver katastrofen. Då jag någon gång tänker mig tillbaka i tiden, tänker jag hellre på min barndom, då jag hängde i kjolarna på min hvithyllta, ljushåriga, muntra engelska mor. Jag bodde i en liten by med ett dussin halmtäckta stugor. Jag hör koltrastar och snöskator i häckarna och ser blåklockor sprida sig ut från ekskogarna och öfver det sammetsmjuka gräset som vågskum af blått vatten. Och bäst af allt kommer jag ihåg en stor hingst med yfvigt hofskägg, som ofta leddes dansande på sned och guppande med hufvudet utför den smala gatan. Jag var rädd för det stora djuret och tog alltid skrikande min tillflykt till min mor, hakade mig fast vid hennes kjolar och gömde mig i dem, hvar jag än träffade på henne.

Men nog om detta. Det är icke Adam Strangs barndom jag här ämnar skrifva om.

Jag lefde i flera år på öarna, som äro namnlösa för mig och där jag helt säkert var den förste hvite mannen. Jag var gift ined Lei-Lei, kungens syster, som var litet öfver sex fot lång och alltså något längre än jag. Jag var en ståtlig karl, bredaxlad, högbröstad och välväxt. Kvinnor af hvilken ras som helst betraktade mig med välbehag. Under armarna var min för solen skyddade hud mjölkhvit som min mors. Jag hade blåa ögon. Mina mustascher, mitt skägg och mitt hår hade den guldgula färg, som man ibland på taflor ser hos nordiska sjökonungar. Ja, jag måste ha tillhört denna gamla ras, som länge varit bosatt i England, och ehuru jag var född i en by inne i landet, fanns det ännu så mycket af hafvets sälta i mitt blod, att jag tidigt gaf mig till

sjöss och blef en sjöbuss — det var just hvad jag var — hvarken befäl eller fin herre, endast en sjöbuss, väderbiten och härdad.

Jag gjorde Raa Kook nytta, däraf kom sig hans kungliga beskydd. Jag kunde bearbeta järn och vårt strandade fartyg hade fört med sig det första järnet till Raa Kooks land. Ibland foro vi i kanoter tio mil i nordvästlig riktning för att hämta järn från vraket. Skrofvet hade glidit af refvet och låg på femton famnars djup. Och från femton famnars djup hämtade vi upp järnet. Dessa infödingar voro beundransvärda dykare och arbetare under vattnet. Jag lärde mig att dyka femton famnar, men i fiskebragder kunde jag aldrig täfla med dem. På land kunde jag på grund af min styrka och min engelska träning mäta mig med hvem som helst af dem. Jag lärde dem också att slåss med pikstaf, tills denna lek blef en riktig epidemi och klufna skallar hörde till ordningen för dagen.

Vi hade hämtat upp från vraket en journal, så fördärfvad af hafsvattnet och med bläcket så kringsuddadt, att knappast någonting kunde dechiffreras. I hopp att någon kännare af forntiden skall kunna noggrannare bestämma tiden för de händelser jag ämnar skildra, meddelar jag här ett utdrag. Den egendomliga stafningen kanske kan ge ett uppslag.

»Då winden var gynnsam, hade vi tillfälle att undersöka och tårcka litet aff våra lifsmedel, särskillt några kinesiska skinkor och tårra fiskar, som utgjorde en del aff vår proviant. Gudstjänst förrättades också på däck. På eftermiddagen var vinden sydlig med starka byar, men tårr, så att vi kunde följande morgon göra rent

mellandäcket och äfven inröka fartyget med krut.»

Men jag måste skynda på, ty min berättelse handlar ej om Adam Strang, den skeppsbrutne sjömannen på korallön, utan om Adam Strang, sedan kallad Yi Yong-ik, den starke, som en gång var gunstling hos den mäktige Yunsan, älskare och make till prinsessan Om af det furstliga huset Min och som länge var tiggare och paria i alla byar vid alla Cho-Sens kuster och vägar. (Åhå, där ha vi det — Cho-Sen. Det betyder morgonfridens land. På modernt språk kallas det Korea.)

Kom ihåg, att det var tre à fyra hundra år sedan jag lefde som den förste hvite mannen på Raa Kooks korallö. I dessa trakter voro fartyg sällsynta på den tiden. Jag kunde mycket väl ha tillbragt hela mitt lif där i fred och vällefnad under denna sol, där frost aldrig förekom, om ej *Sparwehr* hade varit. *Sparwehr* var en holländsk kofferdist, som trotsade de icke kartlagda hafven för att komma till det bortre Indien. Han fann mig i stället, och jag var allt hvad han fann.

Har jag inte sagt, att jag var en gladlynt, guldskäggig jätte, en oansvarig pojke, som aldrig kommit till mognad? Då *Sparwehr* fyllt sina vattentunnor, lämnade jag nästan utan saknad Raa Kook och hans angenäma land, lämnade Lei-Lei och alla hennes blomsterprydda systrar, och med leende läppar och den välbekanta, trefliga skeppslukten i mina näsborrar seglade jag i väg, återigen som sjöbuss, under kapten Johannes Maartens.

En underbar färd, som gamla *Sparwehr* nu gjorde! Vi voro ute på spaning efter nya länder fulla af silke och kryddor. Vi funno i själfva verket endast febrar, våldsam död, pestsmittade paradis, där döden och skönheten hade benhus tillsammans. Den gamle Johannes Maartens, som icke hade en skymt af romantik i sitt dumma ansikte och sitt gråsprängda, klumpiga hufvud,

sökte efter Salomos öar, Golcondas guldgrufvor — ja, han sökte det gamla förlorade Atlantis, som han hoppades finna ännu flytande och oberördt. Och han fann i stället endast människoätare, som bodde i träd.

Vi landade på sällsamma öar, ombrusade af vågor och rykande i toppen, där krushåriga små människodjur tjöto som apor i djungeln, kantade sina skogsvägar med törnbuskar och pålar och sköto på oss från de skumma snåren med förgiftade träflisor. Och om en af oss blef stungen af en sådan flisa, dog han en ohygglig död under förfärliga tjut. Vi träffade på andra människor, större och vildare, som mötte oss på stränderna i öppen strid och sände emot oss skurar af spjut och pilar, medan de stora trätrummorna och de små tamtammarna smattrade och dånade krigiskt tvärsöfver de trädfyllda dälderna och signaleldar uppsände rökpelare från alla höjder.

Hendrik Hamel var superkarg och delägare i *Sparwehr*-äfventyret, och hvad han inte rådde om, det tillhörde kapten Johannes Maartens. Den senare talade mycket litet engelska, Hendrik Hamel knappast mera. Matroserna, till hvilka jag hörde, talade endast holländska. Men nog kan en sjöbuss lära sig holländska minsann — ja, och koreanska också, som ni skall få höra.

Mot slutet kommo vi till Japans kartlagda land. Men folket ville ej ha något med oss att göra, och ämbetsmän väpnade med två svärd och klädda i fotsid silkesdräkt, som kom det att vattnas i munnen på kapten Johannes Maartens, kommo ombord och ålade oss artigt att aflägsna oss. Under sitt mjuka sätt dolde de ett krigiskt folks järn, och det visste vi och gåfvo oss af.

Vi korsade de japanska sunden och styrde kurs ut på Gula hafvet på väg till Kina, då *Sparwehr* dref i land. Gamla *Sparwehr* var ett eländigt skrälle, så klumpigt och

så fullsatt i bottnen med hafssnäckor och annan smörja, att det inte kunde reda sig. Då vi brassade henne dikt bidevind, gungade hon upp och ner utan styrsel som en utkastad rofva. Galioter voro snabbseglare i jämförelse med henne. Att låta henne göra helvändning var inte att tänka på; för att låta henne stagvända måste alle män hjälpa till, och en half vakt gick åt. Under sådana omständigheter råkade vi ut för en orkan, som höll i drygt i ett par dygn, så att vi blefvo alldeles utmattade, och så drefvo vi i land.

Det var en gråkall daggryning, och vågorna gingo höga som berg. Det var midt i vintern, och genom den rykande snöyran uppfångade vi här och där en skymt af den ogästvänliga stranden, om den kunde kallas strand, så klippig som den var. Det var bistra klippöar och holmar i oändlighet, skumma, snötäckta bergåsar där bakom, och öfverallt uppstående stenväggar, för branta för att snön skulle kunna fastna, höga, utskjutande klippuddar och spetsiga stenformationer, söndersplittrade af de kokande vågorna.

Landet, som vi drefvo in emot, hade intet namn, och ingen visste af, att det någonsin besökts af sjöfolk. Dess kustlinje var endast antydd på vårt sjökort. Allt tydde på, att dess invånare voro lika ogästvänliga som det lilla vi kunde se af deras land.

Sparwehrs bog törnade mot en klippa. Vårt bogspröt, som pekade mot himlen, sprang, förmasten gick öfverbord med ett väldigt ryckande och brak af vant och stag och föll framåt mot klippan.

Jag har alltid beundrat Johannes Maartens. En väldig våg spolade bort oss från det höga akterdäcket, så att vi hamnade midskepps, hvarifrån vi kämpade oss fram föröfver till skansen. Andra följde vårt exempel. Vi

surrade fast oss och företogo folkräkning. Vi voro aderton. De andra hade omkommit.

Johannes Maartens rörde vid min arm och pekade uppåt genom saltvattenkaskaderna, som studsade tillbaka från klippväggen. Jag förstod hvad han ville mig. Tjugu fot nedanför flaggknappen gnisslade och skafde förmasten mot ett utsprång på klippan. Ofvanför utsprånget var en klyfta. Han ville veta, om jag vågade ta ett språng från masttoppen in i klyftan. Ibland var afståndet knappt sex fot. Ibland var det tjugu fot, ty masten gungade oregerligt tack vare vågornas rasande anlopp mot klipputsprånget, hvarpå dess splittrade ända hvilade.

Jag började klättra. Men de väntade icke. En i sänder gjorde de sig lösa från repen och följde mig uppför den farliga masten. Det var all anledning att skynda på, ty i hvilket ögonblick som helst kunde *Sparwehr* glida ut i djupt vatten. Jag beräknade mitt språng och gjorde det, hamnade inne i klyftan och beredde mig att ge en handräckning till dem, som hoppade efter. Det gick långsamt. Vi voro genomvåta och halft förfrusna i blåsten. Dessutom måste hoppen beräknas efter skrofvets rullning och mastens gungande rörelser.

Kocken var den förste, som hoppade. Han spolades från masttoppen, och hans kropp gjorde kullerbyttor i fallet. En våg grep honom och krossade honom till mos mot klippan. Kajutvakten, en skäggig karl på några och tjugu, förlorade fotfästet, halkade, svängde rundt masten och klämdes fast mot klipputsprånget. Lifvet prässades ur honom i ett nu. Två andra gingo samma väg som kocken. Kapten Johannes Maartens var den siste af de fjorton, som klängde sig fast inne i klyftan. En timme därefter gled *Sparwehr* loss och sjönk på djupt vatten.

I två dagar och nätter voro vi nära att omkomma på den där klippan, ty där fanns ingen väg hvarken upp eller ner. Den tredje förmiddagen påträffades vi af en fiskarebåt. Männen voro helt och hållet klädda i smutsigt hvitt med det långa håret uppsatt i en konstig knut på hjässan — giftermålsknuten, som jag sedan fick veta, och äfven en lämplig tingest att gripa om med den ena handen, medan man klantade på med den andra, då en tvist inte längre kunde afgöras med ord.

Båten rodde tillbaka till byn för att hämta hjälp, och de flesta byinvånarna, det mesta af deras grejor och större delen af dagen erfordrades till att få ner oss. Det var fattigt och eländigt folk, och deras föda var svår att förlika sig med, till och med för en sjöbuss. Deras ris var brunt som choklad. Hälften af agnarna var kvar jämte diverse sopor, stickor och annan orenlighet, som ofta tvingade en att sticka tummen och pekfingret i munnen, medan man tuggade, för att ta ut det störande elementet. De åto också ett slags hirs och pickles af förvånande många ingredienser, alla ohyggligt skarpa.

Deras hus hade lerväggar och halmtak. Under golfven gingo rör, genom hvilka köksröken letade sig väg ut och värmde sofrummet i förbifarten. Här lågo vi och hvilade oss i flera dagar och njöto af deras milda, smaklösa tobak, som vi rökte ur små skålar i ändan af meterlånga rör. Det fanns också en varm, syrlig, mjölkliknande dryck, som endast slog åt hufvudet, då den förtärdes i ofantliga kvantiteter. Sedan jag kolkat i mig flera liter däraf, blef jag så drucken, att jag började sjunga — det är ju sjöbussarnas sätt öfver hela världen. Uppmuntrade

af den lycka jag gjorde fortforo de andra att dricka, och snart skrålade vi allesammans, föga beaktande den nya snöstormen, som kom dånande utanför,

och utan tanke på, att vi voro förvisade till ett okändt, af Gud öfvergifvet land. Johannes Maartens skrattade och skrålade och slog sig på låren som trots någon af oss. Hendrik Hamel, en kallblodig och flegmatisk holländare af den kolmörka typen med små svarta ögon, var lika galen som vi andra och strödde silfverslantar omkring sig som hvilken drucken sjöman som helst, för att få köpa mera af den mjölkhvita drycken. Vårt beteende var en skandal, men kvinnorna hämtade dryckesvaror, medan hela byn trängdes i rummet för att åse våra upptåg.

Den hvite mannen har färdats världen rundt som husbonde, emedan han i sitt oförstånd inte har lagt band på sig. Sådant har hans sätt att bete sig varit, ehuru han naturligtvis drifvits ut på färden af oro i blodet och begär efter byte. Så gick det till, att kapten Johannes Maartens, Hendrik Hamel och vi tolf sjöbussar väsnades och bråkade i fiskarebyn, medan vinterstormarna tjöto där ute på Gula hafvet.

Det lilla vi sett af landet och folket hade icke gifvit oss något imponerande intryck af Cho-Sen. Om dessa stackars fiskare voro typiska exemplar af infödingarna, kunde vi förstå, hvarför landet ej besöktes af sjöfarande. Men vi kommo snart på andra tankar. Byn låg på en ö långt in i arkipelagen, och dess styresmän måste ha skickat bud till fastlandet, ty en vacker dag ankrade tre stora tvåmastade djunker med råsegel af flätad rishalm ett stycke ifrån stranden.

Då sampanerna roddes i land, blef kapten Johannes Maartens mycket intresserad, ty här var åter siden. En reslig korean, helt och hållet klädd i ljust, mångfärgadt siden, omgafs af ett halft dussin underdåniga tjänare, äfven klädda i siden. Kwan Yung-jin, som jag sedan fick

veta att han hette, var en *Yang-ban* eller adelsman; äfven var han hvad man skulle kunna kalla guvernör öfver distriktet eller provinsen. Det betyder, att hans ämbete var aflönadt och att han var tiondeuppbördsman eller skattförpaktare.

Minst hundra soldater hade också landsatts och marscherade in i byn. De voro beväpnade med treuddiga spjut, spjut af kniftyp och spjut att hugga med; här och där syntes musköter af så heroiska dimensioner, att det måste vara två soldater om en musköt, en för att bära och placera trefoten, hvarpå geväret hvilade, och en för att bära och fyra af musköten. Som jag sedan kom under fund med, brann skottet af ibland och ibland inte, beroende på anbringandet af fnösket och hurudant krutet var i tändpannan.

Det var Kwan-Yung-jins sätt att resa. Byns styresmän voro förfärligt rädda för honom och det af goda skäl, som vi snart kommo under fund med. Jag anmälde mig som tolk, ty jag hade redan lärt mig flera tjog koreanska ord. Han gjorde en bister min och en afvisande åtbörd. Men hvad frågade jag efter det? Jag var lika lång som han, många kilo tyngre, och mitt skinn var hvitt, mitt hår guldgult. Han vände mig ryggen och talade med byns styresman, medan hans sex sidenklädda drabanter bildade en kordong mellan oss. Medan han talade, buro flera soldater från fartyget fram åtskilliga ryggbördor tumstjocka plankor. De voro ungefär sex fot långa och två fot breda och egendomligt klufna på längden. Närmare den ena ändan fanns ett rundt hål större än ett människohufvud.

Kwan Yung-jin gaf en befallning. Några af soldaterna närmade sig Tromp, som satt på marken och pysslade om en fingerböld. Tromp var en tämligen dum karl,

trögtänkt och långsam i sina rörelser, och innan han visste ordet af, öppnade en af plankorna sig som en sax och slöt sig samman om hans hals. Då han upptäckte, hur det var fatt, började han vråla som en tjur och rusa omkring, så att alla måste dra sig undan för de svingande ändarna af hans planka.

Nu blef det slagsmål af, ty det var tydligen Kwan Yung-jins afsikt att »planka» oss allesamman. Å, vi kämpade, med bara knytnäfvarna, med hundra soldater och lika många byinvånare, medan Kwan Yung-jin stod afsides med sitt siden och sitt förnäma förakt. Det var här jag förvärfvade mig mitt namn, Yi Yong-ik, den Starke. Långt efter det vår trupp var kufvad och plankad, fortfor jag att kämpa. Mina knytnäfvar voro hårda som klubbor, och jag

hade både muskler och vilja att sätta fart i dem.

Till min glädje märkte jag snart, att koreanerna ej förstodo sig på boxning och ej hade den minsta aning om konsten att parera. De ramlade som käglor, föllo öfver hvarandra i högar. Men Kwan Yung-jin var den jag helst ville komma åt, och det enda, som räddade honom, då jag gjorde mitt utfall, var att hans drabanter blandade sig i leken. De voro ena kräk. Jag förvandlade dem till mos och deras sidenkläder till trasor, innan folkmassan hann vända sig emot mig. De voro så många. De hindrade mina stötar redan genom sin mängd; de, som stodo bakom, sköto fram dem, som stodo framför dem. Ett sådant manfall! Till sist lågo de där i tredubbelt lager. Men då de tre djunkernas besättningar och de flesta af byns invånare kastade sig öfver mig, var jag öfvervunnen, och plankningen gick som ett intet.

»Herre Gud, hvad skall det nu bli af?» frågade Vandervoot, en matros, då vi förts ombord på en djunk.

Vi sutto på det öppna däcket som fåglar uppstuckna på spett, då han gjorde denna fråga, och i nästa ögonblick, då djunken gjorde en öfverhalning för blåsten, ramlade vi öfver däcket med plankor och allt och hamnade vid läsidans reling med huden afskafd på halsen. Från kommandobryggan såg Kwan Yung-jin ner på oss, som om han inte alls sett oss. I många år fick Vandervoot heta »Hvad skall det nu bli af?» Stackars karl! Han frös ihjäl en natt på Keijos gator, där alla dörrar voro stängda för honom.

Vi fördes öfver till fastlandet och sattes i ett stinkande, af ohyra myllrande fängelse. Det var vår första bekantskap med Cho-Sens styrande makter. Men jag skulle hämnas oss alla på Kwan Yung-jin, som ni skall få höra, på den tiden, då prinsessan Om var mig huld och makten var min.

Vi sutto i fängelse i många dagar. Vi fingo sedan veta skälet. Kwan Yung-jin hade skickat bud till Keijo, hufvudstaden, för att få veta, hvad kungen ämnade göra med oss. Under tiden voro vi ett menageri. Från morgon till kväll belägrades våra förgallrade fönster af infödingarna, ty de hade aldrig förr sett någon af vår ras. Och vår publik bestod inte bara af pack. Damer, som buros i palankin af kulis, kommo för att se de underliga djäflar, som hafvet kastat upp, och medan deras tjänare drefvo undan folket med piskor, tittade de länge och skyggt på oss. Vi sågo föga af dem, ty deras ansikten voro beslöjade enligt landets sed. Endast danserskor, fula kvinnor och högförnäma damer visade sig ute med blottadt ansikte.

Jag har ofta trott, att Kwan Yung-jin led af dålig mage, och att han, då anfallen voro svåra, hämnades på oss. I alla händelser blefvo vi utan rim eller reson, när

lusten föll på honom, allesamman förda ut på gatan utanför fängelset och grundligt pryglade med käppar under folkmassans jubel. Asiaten är ett grymt djur och njuter af att se människor lida.

Vi blefvo mycket glada, då det äntligen blef slut på misshandeln. Det berodde på att Kim kom. Kim? Allt hvad jag kan säga och det bästa jag kan säga, är att han var den hvitaste man jag någonsin träffat på i Cho-Sen. Han var höfding för femtio män, då jag gjorde hans bekantskap. Han förde befälet öfver palatsvakten, innan hans och mina vägar skildes. Och till sist dog han för prinsessan Oms och min skull. Kim — ja, Kim var Kim.

Genast, då han kom, togos plankorna från vår hals, och vi inkvarterades i det bästa värdshus, som fanns på platsen. Vi voro ännu fångar, men hedrade fångar med en vakt af femtio beridna soldater. Följande dag befunno vi oss på den kungliga landsvägen, fjorton sjömän ridande på de dvärghästar, som förekomma i Cho-Sen, och på väg till självfva Keijo. Kejsaren, så berättade Kim för mig, hade uttryckt en önskan att få se de besynnerliga hafsdjäflarna.

Det var en resa på många dagar, genom halfva Cho-Sen, som sträcker sig i norr och söder. Vid den första rasten gick jag för att se, hur dvärghästarna utfodrades. Och hvad jag såg, kom mig att ropa: »Hvad skall det nu bli af, Vandervoot?» tills hela skocken kom springande. Så sant jag lefver, var det bönvälling, som hästarna åto, varm bönvälling till på köpet, och under hela färden fingo de ingenting annat att äta. Det var så landets sed.

Det var sannerligen dvärghästar. På grund af ett vad med Kim lyfte jag upp en, trots allt hans bråk och

motstånd, öfver mina axlar, så att Kims folk, som redan hade hört mitt nya namn, kallade mig Yi Yong-ik, den

Starke. Kim var en lång karl för att vara korean, och koreanerna äro ett ganska resligt och muskulöst släkte, så att Kim hade mycket höga tankar om sig själf. Men armbåge mot armbåge och handflata mot handflata bröt jag ner hans arm hvarje gång vi mätte våra krafter. Och hans soldater och de gapande byborna sågo på och mumlade: »Yi Yong-ik».

Vi voro så att säga ett menageri på resa. Ryktet hade gått före oss, så att hela traktens befolkning trängdes vid vägkanten för att se oss dra förbi. Det var en ändlös cirkuskavalkad. I städerna om kvällarna belägrades vårt värdshus af folkmassor, så att vi ej fingo vara i fred, förr än soldaterna jagade bort dem med hugg och slag. Men först tillkallade Kim byns starka karlar och brottare för att få nöjet att se mig bryta ner dem i stoftet.

Det fanns intet bröd, men vi åto hvitt ris (hvars styrka inte verkar länge på ens muskler), en kötträtt, som vi funno vara hund (hvilket djur allmänt slaktas och förtäres i Cho-Sen) och deras ohyggligt skarpa pickles, som man lär sig tycka ofantligt bra om. Och där fanns rusdrycker, riktiga rusdrycker, inte mjölkskvalp, utan en hvit, rafflande dryck destillerad af ris, hvaraf en half liter skulle döda en svag stackare och göra en stark karl galen och munter. I den befästade staden Chong-ho lade jag Kim och stadens högdjur under bordet med denna dryck — eller snarare på bordet, ty bordet var golfvet, där vi sutto nedhukade, så att jag fick kramp i knävecken. Och åter mumlade alla: »Yi Yong-ik», och ryktet om mina bragder gick före oss ända till Keijo och kejsarens hof.

Jag var mera en hedrad gäst än en fånge, och jag red alltid vid Kims sida; mina långa ben räckte nästan till marken, och där det var dåligt väglag, släpade mina fötter i smutsen. Kim var ung. Kim var mänsklig. Kim hade stora vyer. Han skulle ha kallats en man i hvilket land som helst. Han och jag pratade, skrattade och skämtade hela dagen och halfva natten. Och jag riktigt slukade hans språk. Jag hade en verklig talang i den riktningen. Till och med Kim förvånade sig öfver, hur jag behärskade hans tungomål, och jag tillägnade mig den koreanska lifsåskådningen, den koreanska humorn, den koreanska vekheten, känsligheten, ömtåligheten. Kim lärde mig blomstersånger, kärlekssånger, dryckessånger. En af de senare var af honom själf, och slutet däraf skall jag försöka öfversätta. Kim och Pak afgåfvo i sin ungdom ett löfte att afhålla sig från att dricka, hvilken föresats de snart bröto. På ålderdomen sjunga Kim och Pak:

»Nej, strunt i nykterhet! En munter bål Skall kroppen friska upp och sätta stål I själen. — Gubbe, hej! En fråga blott! Hvar få vi köpa vin — men starkt och godt? Ett stycke bortom persikträdet? — Nå, Gud vare med dig! Dit ska strax vi gå.»

Hendrik Hamel, som var listig och intrigant, uppmuntrade mig alltid att fortfara med mitt gamla sätt att vara, som förvärfvade mig Kims ynnest, och icke allenast mig, utan äfven Hendrik Hamel och hela vår skara. Jag nämner här Hendrik Hamel som min rådgifvare, ty det sammanhänger med mycket, som sedan hände i Keijo och hvarigenom jag vann Yunsans gunst, prinsessan Oms hjärta och kejsarens öfverseende. För det spel jag

bedref hade jag både energi och oförskräckthet och äfven litet geni, men jag medger gärna, att för det mesta geniet hade jag Hendrik Hamel att tacka.

Vi foro alltså upp till Keijo, från den ena muromgifna staden till den andra genom ett snöbetäckt bergland, som fårades af otaliga fruktbara och odlade dalar. Och hvarje kväll, då det mörknade, tändes vårdkasar från topp till topp och fortplantade sig genom hela landet. Kim gaf alltid akt på detta nattliga skådespel. Från alla Cho-Sens kuster, berättade Kim mig, gingo dessa talande eldkedjor till Keijo för att bära budskap till kejsaren. En vårdkas betydde, att fred rådde i landet. Två vårdkasar betydde uppror eller fientligt inbrott. Vi sågo aldrig mer än en vårdkas. Och under hela vägen undrade Vandervoot, som red sist: »Herre Gud, hvad skall det nu bli af?»

Keijo befanns vara en stor stad, där hela befolkningen med undantag af adelsmännen eller yang-bans alltid gick hvitklädd. Detta, förklarade Kim, var ett själftaget bruk och utvisade kastskillnad. Vid första ögonkastet kunde man sålunda bestämma en individs sociala ställning, allt efter som hans kläder voro rena eller smutsiga. Det var en naturlig sak, att en kuli, som endast ägde de kläder han gick och stod i, måste vara ofantligt smutsig. Och det var gifvet, att en individ i bländande hvitt måste äga många ombyten och kunna befalla öfver många tvätterskor, som höllo hans ombyten rena. Hvad adeln beträffade, som bar ljusa, mångfärgade sidendräkter, var den höjd

öfver dessa tarfliga jämförelser.

Sedan vi hvilat ut några dagar i ett värdshus, hvarunder vi tvättade våra kläder och reparerade skeppsbrottets och resans ödeläggelser, kallades vi till kejsaren. På den stora öppna platsen framför palatset stodo

kolossala stenhundar, som mera liknade sköldpaddor. De lågo nedhukade då massiva stenpelare dubbelt så höga som en lång karl. Palatsets väggar voro höga och af skulpterad sten. De voro så tjocka, att de kunde trotsa de väldigaste kanonsalvor under en årslång belägring. Porten var i och för sig stor som ett palats, den reste sig som en pagod i många terrasslika våningar, hvarje våning försedd med tegeltak. En prydlig militärvakt trädde ut ur porten. Kim sade mig, att det var tigerjägarna från Pyeng-yang, de fruktansvärdaste stridsmän, som Cho-Sen hade att uppvisa.

Men nog om detta. Jag kunde ägna tusen sidor af min berättelse åt att skildra kejsarens palats. Här hade vi alltså framför oss en talande bild af makten i dess högsta potens. Endast en djup och vidtomfattande och gammal och kraftig civilisation kunde frambringa detta oändliga, månggaflade kungapalats.

Vi sjömän fördes ej till någon audienssal, utan, som vi uppfattade det, till en festsal. Festen led mot sitt slut, och alla de närvarande voro muntra. Ett sådant myller! Höga dignitärer, prinsar af blodet, svärdomgjordade adelsmän, bleka präster, väderbitna officerare af hög rang, hofdamer med blottade ansikten, målade ki-sang eller danserskor, som hvilade sig efter sina prestationer, och duennor, uppvaktande damer, evnucker, lakejer och palatsslafvar i tusental.

Men alla drogo sig undan från oss, då kejsaren med en svit af sina förtrogna närmade sig för att beskåda oss. Det var en gladlynt monark, i synnerhet för att vara asiat. Han var icke öfver fyrtio år, med ljus, blek hy, som aldrig gjort bekantskap med solen, och han var pussig och svag i knävecken. Han hade dock en gång varit en vacker karl. Det bevisade hans nobla panna. Men

ögonen voro dimmiga och med slappa ögonlock, läpparna skälfde och darrade af de många olika utsväfningar, hvaråt han hängaf sig, och dessa utsväfningar uppmuntrades, som jag sedan fick veta, i hög grad af Yunsan, den buddhistiske prästen, om hvilken mera sedan.

I våra matrosdräkter voro vi sjömän en brokig skara, och brokigt var också vårt mottagande. Utrop af förvåning öfver vårt besynnerliga utseende aflöstes af skrattsalvor. Danserskorna trängde sig på oss, drogo omkring med oss, gjorde oss till fångar, två eller tre af dem om hvar och en af oss, förde omkring oss, som om vi varit dansande björnar, och läto oss göra våra konster. Det var naturligtvis förödmjukande, men hvad kunde vi stackars sjömän göra? Hvad kunde gamle Johannes Maartens göra, då en svärm af skrattande flickor omringade honom, vred om hans näsa, nöp honom i armarna och kittlade honom i sidan, så att han gjorde höga krumsprång? För att slippa denna tortyr röjde Hans Amden rum och dansade en klumpig holländsk solodans, tills hela hofvet kiknade af skratt.

Det var förödmjukande för mig, som hade varit Kims jämlike och kamrat i många dagar. Jag stod emot de skrattande danserskorna. Jag tog spjärn med fötterna och stod kapprak med korslagda armar, och hvarken nyp eller kittlingar kunde aflocka mig ett ljud. De öfvergåfvo mig alltså för lättare byten.

»För Guds skull, människa, sätt dig i respekt», hviskade Hendrick Hamel, som hade vacklat fram till mig förföljd af tre danserskor.

Det var bäst, att han hviskade, ty så snart han öppnade munnen för att tala, stoppade de den full med sötsaker.

»Rädda oss från dessa galenskaper», fortfor han och

slängde med hufvudet för att undgå deras sötsaker. »Vi måste visa värdighet, förstår ni, värdighet. Det här gör oss olyckliga. De göra oss till tama husdjur, till leksaker. Då de tröttna på oss, kasta de ut oss. Ni är på rätt väg. Stå på er. Håll dem på afstånd. Fordra respekt, respekt för oss alla ...»

Det sista var knappt hörbart, ty nu hade danserskorna stoppat hans mun så full, att han inte kunde tala.

Som sagdt, jag hade vilja och oförskräckthet, och jag rannsakade min sjömanshjärna för att hitta på någon idé. En palatsevnuck, som kittlade mig på halsen bakifrån med en fjäder, gaf mig ett uppslag. Jag hade redan ådragit mig uppmärksamhet genom min högdragenhet och min oåtkomlighet för danserskornas anfall, så att evnuckens försök att retas med mig hade många åskådare. Jag ändrade icke en min, gjorde icke en rörelse, förr än jag noggrant hade tagit märke på platsen, där han stod, och hans afstånd från mig. Utan att vända på hufvudet eller kroppen gaf jag honom sedan ett slag i ansiktet, endast genom att slänga armen bakåt. Min knytnäfve träffade hans kind och käk. Det hördes en smäll, som då en spira bräckes under en storm. Han flög i luften och hamnade på golfvet ett långt stycke därifrån, och där låg han som en hög.

Ingen skrattade, man hörde endast utrop af förvåning och mummel och hviskningar: »Yi Yong-ik». Jag lade åter armarna i kors och stod där med högdragen min. Jag tror, att jag, Adam Strang, bland annat hade stora anlag som aktör. Ty hör nu på, hur det gick. Jag var nu den mest imponerande af hela vår skara. Med stolt och föraktfull blick mötte jag oförskräckt alla ögon, som riktades på mig, och tvingade dem att vända sig bort — alla utom ens. Det var en ung kvinna, som jag på grund

af hennes dyrbara dräkt och det halfva dussin kvinnor, som fjäskade omkring henne, antog vara en framstående hofdam. Det var Om, prinsessa af huset Min. Sade jag ung? Hon var minst lika gammal som jag, trettio år, och trots all sin mogna skönhet ännu ogift, som jag fick veta.

Endast hon såg mig oförfäradt i ögonen, och det blef jag, som måste vända bort mina. Det var ingen tillrättavisning, ty det fanns hvarken trots eller fientlighet i hennes ögon — endast begär att tjusa. Jag erkände mig ogärna besegrad af en liten kvinna; då jag vände mig åt sidan, fick jag åter syn på danserskornas skamliga beteende mot mina kamrater, och detta gaf mig en förevändning. Jag klappade i händerna som asiater göra, då de ge en befallning.

»Låt bli det där!» dundrade jag på deras eget språk och i den ton, som man använder till underlydande.

Å, jag hade väldiga lungor, och kunde ryta, så att det gjorde ondt i öronen. Jag kan bedyra, att ett så högröstadt kommando aldrig förr dånat genom den heliga luften i kejsarens palats.

Det blef en uppståndelse i det stora rummet. Kvinnorna blefvo förskräckta och trängde sig tillsammans liksom för att söka skydd hos hvarandra. Danserskorna släppte sjömännen och drogo sig tillbaka med ett skrämdt fnitter. Endast prinsessan Om gjorde ingen rörelse, utan fortfor att stirra in i mina ögon, som åter hade riktats på henne.

Det uppstod en djup tystnad, som om alla väntat på en skräckdom. Folkmassans ögon gledo skyggt fram och tillbaka mellan kejsaren och mig. Och jag hade det förståndet att tiga och stå där med korslagda armar, högdragen och likgiltig.

»Han talar vårt språk», sade kejsaren slutligen, och jag kan försäkra, att detta blef en sådan lättnad för alla, som hållit andan, att hela rummet var en enda djup suck.

»Detta språk är medfödt hos mig», svarade jag, i det min sjömanshumor kastade sig öfver den första galenskap, som dök upp i min hjärna. »Jag talade det vid min mors bröst. Jag var ett underverk i mitt land. Visa män kommo fjärran ifrån för att se och höra mig. Men ingen kände till de ord jag talade. Under de många åren sedan dess har jag glömt mycket, men här, i Cho-Sen, komma orden tillbaka som för längesedan förlorade vänner.»

Jag imponerade alldeles säkert på dem. Kejsaren sväljde, och det ryckte i hans läppar, innan han frågade:

»Hur förklarar ni detta?»

»Det var en olyckshändelse», svarade jag, fullföljande den besynnerliga idén. »Födelsegudarna voro tankspridda, och jag hamnade af misstag i ett fjärran land och föddes upp af ett främmande folk. Jag är korean, och nu ändtligen har jag kommit till mitt hem.»

Sådana ifriga hviskningar och öfverläggningar! Kejsaren själf gjorde Kim frågor.

»Han har alltid varit sådan, han har haft vårt språk på sin tunga, alltsedan han kastades upp af hafvet», ljög Kim,

den hedersgossen.

»Ge mig yang-ban-kläder, som passa mig», afbröt jag, »och ni ska få se.» Medan man beredvilligt förde bort mig, vände jag mig till danserskorna: »Och låt mina slafvar vara i fred. De ha gjort en lång resa och äro trötta. De äro mina trogna slafvar.»

I ett annat rum hjälpte Kim mig att byta om kläder, sedan han sändt bort lakejerna, och rask och ändamålsenlig var den lektion i toalettkonsten han gaf mig. Han

visste lika litet som jag själf hvad jag åsyftade, men han var en bra kamrat.

Det lustiga var, att då jag väl kom tillbaka dit ut och talade koreanska, som jag påstod vara rostig af långvarig brist på öfning, förstodo Hendrik Hamel och de andra, som voro för lama i tungan för att lära sig ett nytt språk, icke ett ord af hvad jag sade:

»Jag härstammar från släkten Koryn», sade jag till kejsaren, »som regerade i Songdo för många år sedan, då min släkt spirade upp ur Sillas ruiner.»

En gammal historia, som Kim berättat mig under den långa resan, och han hade nu svårt för att låta bli att skratta, då han hörde mig rabbla upp som en papegoja hvad han lärt mig.

»De här människorna», sade jag, då kejsaren gjorde mig frågor om mina kamrater, »äro mina slafvar — utom den där gamle kurren» — jag pekade på Johannes Maartens, »som är son till en frigifven.» Jag gaf Hendrik Hamel en vink att närma sig. »Den där», fortfor jag, »är född i min fars hus af en slaf, som föddes där före honom. Han står mig mycket nära. Vi äro jämnåriga, födda samma dag, och den dagen skänkte min far honom till mig.»

Efteråt, då Hendrik Hamel var angelägen att få veta allt hvad jag hade sagt och jag berättade honom det, läxade han upp mig och var mycket förargad.

»Nu är olyckan skedd, Hendrik», sade jag. »Hvad jag har sagt har jag sagt af obetänksamhet och emedan jag ju måste säga något. Men gjordt är gjordt. Hvarken du eller jag kan rycka kastanjerna ur elden. Vi måste spela våra roller och göra vårt bästa.»

Taiwun, kejsarens bror, var ett fyllsvin, och under kvällens lopp utmanade han mig till en täfling i dryckjom.

Kejsaren blef förtjust och befallde ett dussin af de förnämsta dryckeskämparna att vara med. Kvinnorna skickades bort, och vi grepo oss an, dryck för dryck, mått för mått. Kim behöll jag hos mig, och trots Hendrik Hamels varnande miner sände jag bort honom och de öfriga, sedan jag först begärt och erhållit logis i palatset i stället för på värdshuset.

Följande dag genljöd palatset af mitt lof, ty jag hade lämnat Taiwun och alla hans kämpar snarkande på mattorna och själf gått till sängs utan hjälp. Under de svåra dagar, som sedan kommo, tviflade Taiwun aldrig på rättmätigheten af mina anspråk på koreansk börd. Endast en korean, försäkrade han, kunde ha så starkt hufvud.

Palatset var som en hel stad, och vi bodde i ett slags sommarpaviljong, som var belägen litet afsides. Fursterummen voro naturligtvis mina, och Hamel och de öfriga knotande sjömännen måste nöja sig med hvad som blef öfver.

Jag kallades till Yunsan, buddhistprästen, som jag har talat om. Det var första gången han såg mig och jag honom. Till och med Kim visade han bort, och vi sutto allena på mjuka mattor i ett skumt rum. Å, en sådan man och ett sådant ljushufvud han var, den där Yunsan! Han försökte riktigt sätta mig på det hala. Han visste saker och ting om andra länder och ställen, som ingen i Cho-Sen hade en aning om. Trodde han på min föregifna börd? Det kunde jag icke säga, ty hans ansikte var stelt som en bronsbål.

Hvilka Yunsans tankar voro, det visste endast Yunsan. Men hos honom, den fattigt klädde, magre prästen, anade jag den verkliga hemliga makten inom palatset och i hela Cho-Sen. Jag förstod också af samtalet, att han hade något slags användning för mina tjänster. Hade den

tanken ingifvits honom af prinsessan Om? Det var en nöt, som jag gaf Hendrik Hamel att knäcka. Själf visste jag det inte och frågade ej efter det, ty jag lefde alltid för stunden och öfverlämnade åt andra att göra uträkningar och bry sin hjärna.

Jag blef också kallad till prinsessan Om och följde en slätrakad, kattfotad evnuck genom det tysta palatsets sidogångar till hennes våning. Hon bodde som det anstod en prinsessa af blodet. Äfven hon hade ett palats för sig själf med lotusdammar, där det växte skogar af månghundraåriga träd, men som hejdats så i växten, att de endast räckte mig till midjan. Bronsbryggor, så fina och luftiga, att de tycktes vara byggda af juvelerare, gingo öfver hennes liljedammar, och en bambulund skilde hennes palats från hela det öfriga palatset.

Det gick omkring i hufvudet på mig. Fastän bara en sjöbuss, var jag ingen klåpare i fråga om fruntimmer, och jag förstod, att det inte bara var af tom nyfikenhet som hon skickat efter mig. Jag hade hört talas om kärlekshistorier mellan drottningar och män af folket, och jag undrade nu, om det var meningen, att jag skulle få upplefva något sådant.

Prinsessan Om gjorde ej många omständigheter. Hon hade sina damer omkring sig, men hon frågade ej mera efter deras närvaro, än om de varit döda ting. Jag satt bredvid henne på mjuka mattor, som nästan gjorde rummet till en säng, och bjöds på vin och sötsaker, som serverades på små fotshöga bord inlagda med pärlor.

Ja, jag hade ingenting annat att göra än att se in i hennes ögon . . . men vänta, dra inga förhastade slutsatser. Prinsessan Om var ingen fjolla. Hon var, som sagdt, af min egen ålder, minst trettio, och tack vare sina år var hon lugn och behärskad. Hon visste, hvad hon ville.

Och hon visste, hvad hon inte ville. Det var därför hon aldrig hade gift sig, ehuru allt det tryck ett asiatiskt hof kan utöfva hade satts i gång mot henne för att förmå henne att gifta sig med Chong Mong-ju. Han var en aflägsen släkting af den stora Min-familjen och själf alls ingen tok; han fikade så ifrigt efter makten, att han oroade Yunsan, som ville behålla all makt för sig själf och hålla palatset och Cho-Sen i ordning och tukt. Det var alltså Yunsan, som i hemlighet slöt förbund med prinsessan Om, befriade henne från hennes kusin och använde henne till att klippa kusinens vingar. Men nog nu om dessa intriger. Det dröjde länge, innan jag förstod en tiondel däraf, och då var det hufvudsakligen genom prinsessan Oms förtroenden och Hendrik Hamels slutsatser.

Prinsessan Om var en härlig kvinna. Sådana kvinnor som hon födas knappt två gånger på hundra år i hela världen. Regler eller konvenans hade ingen makt öfver henne. Religionen var för henne en serie af abstraktioner, delvis inlärda af Yunsan, delvis utarbetade af henne själf. Den vanliga religionen, folkets religion, var enligt hennes åsikt ett knep för att förmå de trälande millionerna att fortfara med att träla. Hon hade sin egen vilja, och hon hade ett äkta kvinnligt hjärta. Hon var en skönhet — ja, en skönhet skulle hon ha varit hvar som helst i världen. Hennes stora svarta ögon voro hvarken smala eller sneda på asiatiskt sätt. De voro visserligen långa, men de sutto rätt, endast med en obetydlig liten sned dragning, som gjorde dem pikanta.

Hon var, som sagdt, ingen fjolla. Hör bara! Medan jag funderade på den egendomliga situationen, som verkligen kunde innebära faror, bråkade jag min hjärna för att räkna ut, hur jag skulle kunna uppträda med

bibehållen manlig värdighet. Strax i början af vårt första sammanträffande råkade jag berätta för henne hvad jag hade sagt till hela hofvet, att jag var korean och härstammade från den gamla släkten Koryn.

»Tyst med det där», sade hon och slog mig lätt på munnen med sin påfågelssolfjäder, »inga barnsagor här. Kom ihåg, att för mig är ni förnämare och för mer än om ni tillhörde släkten Koryn. Ni är . . .»

Hon tystnade, och jag väntade och iakttog, hur det djärfva uttrycket i hennes ögon växte.

»Ni är en man», ifyllde hon. »Inte ens i drömmen har jag kunnat föreställa mig, att det fanns en sådan man som ni i världen.»

Herre Gud, hvad kunde en stackars sjöbuss ta sig till? Den här i fråga varande sjöbussen, det tillstår jag, rodnade genom solbrännan, tills prinsessan Oms ögon brunno som facklor med oemotståndligt lockande glans och bägge mina armar slöto sig omkring henne. Hon skrattade förföriskt och klappade händerna åt sina damer, och jag

visste, att audiensen var slut för den gången. Jag visste också, att det skulle bli andra audienser, att det måste bli andra audienser.

Jag kom tillbaka till Hamel med omtöcknad hjärna.

»Å, den kvinnan!» sade han efter djupa funderingar. Han såg på mig och suckade af en afund, som man ej kunde missta sig på. »Det är er muskelstyrka, Adam Strang, er tjurhals och ert gula hår. Nåja, nu vet ni, hvad spelet gäller. Ge er in i leken, och allt skall bli bra. Jag skall lära er, hur ni skall sköta spelet.»

Jag reste bort. Visst var jag bara en sjöbuss, men ändå en man, och jag ville inte ha någon annan att tacka för mina framgångar hos kvinnor. Hendrik Hamel kunde kanske vara delägare i *Sparwehr*, bevandrad i stjärnkunskap som en äkta sjöman och grundlig kännare af bokvärlden, men i fråga om kvinnor, nej, där ville jag ej stå efter för honom.

Han smålog på sitt torra sätt och frågade:

»Hvad tycker ni om prinsessan Om?»

»I sådana fall är en sjöman inte så kinkig», svarade jag undvikande.

»Hvad tycker ni om henne?» upprepade han och borrade i mig sina hvassa små ögon.

»Ganska bra, ja, mer än ganska bra, om ni så vill.»

»Eröfra henne då», befallde han, »och en dag skola vi få ett fartyg och ta till flykten från detta förbannade land. Jag skulle vilja ge allt Indiens siden för ett ordentligt kristligt mål mat.»

Han betraktade mig forskande.

»Tror ni, att ni kan vinna henne?» frågade han.

Jag gjorde ett stolt kast på hufvudet vid denna utmaning. Han smålog belåtet.

»Men inte för snart», tillrådde han. »Fort och väl passar aldrig ihop. Gör er rar. Var snål med edra ynnestbevis. Ockra med er tjurhals och ert gula hår och tacka Gud för att ni har dem, ty de äro mera värda i en kvinnas ögon än ett dussin filosofers snille.»

Det var underliga, jäktande dagar, de som nu följde, med sina audienser hos kejsaren, dryckeslag med Taiwun, konferenser med Yunsan och mina möten med prinsessan Om. Dessutom satt jag uppe halfva nätterna på Hamels befallning och inhämtade af Kim alla hofetikettens regler, Koreas historia och hela raden af gamla och nya gudar, och därtill det karaktäristiska för artigt tal, förnämt tal och kulisspråk. Aldrig har en sjöman haft så styft arbete. Jag var en docka — för Yunsan, som behöfde mig, för Hamel, som skötte hela intrigen — den var ju så invecklad, att jag skulle ha drunknat i den på egen hand. Endast tillsammans med prinsessan Om var jag en man och icke en docka . . . men ändå . . . när jag tänker tillbaka, har jag mina tvifvel. Jag tror, att prinsessan Om också lät mig dansa efter sin pipa och endast hade tagit mig för att tillfredsställa sitt hjärtas lidelse. Men härvidlag fick hon svar på tal, ty det dröjde ej länge, förr än hon var *mitt* hjärtas lidelse, och min vilja var så stark, att hvarken hennes vilja eller Hendrik Hamels eller Yunsans kunnat hindra mig från att slå mina armar om henne.

Jag hade emellertid dragits in i en palatsintrig, som jag ej kunde loda. Det enda jag förstod var, att den var riktad mot Chong Mong-ju, prinsessan Oms furstlige kusin. Jag kunde ej öfverskåda de klickar och de klickar inom klickarna, som förvandlade palatset till en labyrint och voro utbredda ända till alla de Sju Kusterna. Men det bekymrade mig icke. Det öfverlämnade jag åt Hendrik Hamel. Till honom rapporterade jag allt hvad som tilldrog sig, då han ej var med mig, och han satt där med rynkade ögonbryn och redde som en tålig spindel upp nätet och spann nya trådar. Som min kammarslaf vidhöll han sin rätt att följa mig öfverallt, hvarifrån han endast hindrades då och då af Yunsan. Naturligtvis utestängde jag honom från mina möten med prinsessan Om, men berättade honom i stora drag hvad som tilldrog sig med undantag af ömmare scener, som han ej hade med att göra.

Jag tror, att Hamel var belåten med att sitta på egen hand och sköta trådarna i hemlighet. Han var för kallblodig för att ej räkna ut, att risken var min. Om det gick bra för mig, gick det bra för honom. Om jag råkade i olycka, kunde han kila ut som en vessla. Jag

är öfvertygad om, att han resonnerade så, men ändå räddade det honom icke till sist, som ni skall få höra.

»Hjälp mig», sade jag till Kim, »och allt hvad ni önskar skall ni få. Har ni någon önskan?»

»Jag skulle vilja bli befälhafvare öfver Pyeng-Yangs tigerjägare och sålunda få makten öfver palatsgardet», svarade han.

»Vänta», sade jag, »så skall ni få er önskan uppfylld. Jag lofvar er det.»

Hur det skulle gå till, var mer än jag kunde räkna ut. Men den, som ingenting har, kan skänka bort hela världen, och jag, som ingenting hade, gjorde Kim till chef för palatsgardet. Det bästa var, att jag verkligen höll mitt löfte. Kim fick befälet öfver Tigerjägarna, ehuru det slutade olyckligt.

Att göra upp planer och intriger öfverlämnade jag åt Hamel och Yunsan, som voro politiker. Jag var endast man och älskare, och mitt lif var gladare än deras. Tänk er själf — en väderbiten, lefnadslustig sjöman, oansvarig, utan tanke på forntid eller framtid, drickande och ätande tillsammans med furstliga personer, en prinsessas erkände älskare och med sådana intelligenser som Hamels och Yun-sans till att uppgöra alla planer och utföra dem i mitt ställe.

Mer än en gång anade Yunsan, att någon stod bakom mig; men då han satte Hamel på prof, visade Hamel sig vara en dum slaf, tusen gånger mindre intresserad för statsaffärer och politik än för min hälsa och trefnad och utgjutande sig i ändlösa klagomål öfver mina dryckestäflingar med Taiwun. Jag tror, att prinsessan Om anade sanningen, men behöll den för sig själf; hvad hon älskade var icke intelligens, utan, som Hamel hade sagt, en tjurhals och en guldhårig man.

Mycket af hvad som tilldrog sig mellan oss skall jag inte berätta, fastän prinsessan Om har varit ett älskadt stoft i många århundraden. Men hon måste få sin vilja fram, jag likaså, och då en mans och en kvinnas hjärtan ha samma önskan, må hufvuden falla och kungariken störta i grus, — de lefva ändå.

Så kom vårt giftermål på tal — å, i början helt tyst, endast som palatsskvaller i mörka vrår mellan evnucker och kammartärnor. Men i ett palats smyger sig köksskvallret snart ända upp till tronen. Det blef en väldig uppståndelse. Palatset var Cho-Sens puls, och då palatset vacklade, darrade Cho-Sen. Och att palatset vacklade, hade sina orsaker. Vårt giftermål skulle bli ett slag i ansiktet på Chong Mong-ju. Han kämpade med en energi, som Yunsan var förberedd på. Chong Mong-ju uppviglade halfva landets prästerskap, så att de tågade i milslånga processioner till palatsets portar och skrämde kejsaren från vettet.

Men Yunsan stod fast som en klippa. Den andra hälften af landets prästerskap var hans och därtill alla präster i de stora städerna t. ex. Keijo, Fusan, Songdo, Pyen-Yang, Chenampo och Chemulpo. Yunsan och prinsessan Om hjälptes åt att bearbeta kejsaren. Som hon erkände för mig efteråt, bestormade hon honom med tårar, hysteriska utbrott och hotelser om en skandal, som skulle komma tronen att vackla. Och till råga på allt förledde Yunsan kejsaren i det psykologiska ögonblicket till nya utsväfningar, som han länge planerat.

»Ni måste låta ert hår växa till giftermålsknut», uppmanade Yunsan mig en dag, och hans allvarliga ögon glimmade till på ett sätt, som nästan kunde kallas skälmaktigt.

Det hade nu aldrig inträffat, att en prinsessa gift sig

med en sjöman, äfven om han kunnat berömma sig af att härstamma från den gamla Korynsläkten, eller med en man utan makt, ämbete eller yttre rangbeteckning. Ett kejserligt dekret utnämnde mig alltså till prins af Koryn. Sedan man afrättat den dåvarande guvernören öfver fem provinser — en anhängare till Chong Mong-ju —, utropades jag till guvernör öfver sju provinser. I Cho-Sen är sju en helig siffra. För att denna siffra skulle bli full, togos två provinser från ett par andra af Chong Mong-jus anhängare.

Tänk bara, en sjöbuss . . . som tågade norrut på Mandarinvägen följd af fem hundra soldater och en uppvaktande svit! Jag var guvernör öfver sju provinser, där femtio tusen man väntade mig. Jag var härskare öfver lif och död och tortyr. Jag hade en skattkammare och en skattförvaltare för att nu ej tala om ett helt regemente af skrifvare. Jag väntades också af minst ett tusen skattförvaltare, som prässade ut den sista slanten från det trälande folket.

De sju provinserna utgjordes af gränslandet i norr. Där bortom låg det nuvarande Mandschuriet, som vi på den tiden kallade Hong-du's eller »Rödhufvudenas» land. Dessa voro vilda röfvare, som då och då gingo öfver Yalu i stora massor och öfversvämmade det norra Cho-Sen som gräshoppor. Det påstods, att de voro begifna på kannibalism. Jag vet af erfarenhet, att de voro fruktansvärda slagskämpar, som ytterst ogärna erkände sig besegrade.

Det blef ett stormigt år. Medan Yunsan och prinsessan Om i Keijo påskyndade Chong Mong-jus fall, arbetade jag på att befästa mitt anseende. Naturligtvis var det i själfva verket Hendrik Hamel, som stod bakom mig, men jag var den stolta galjonsbilden, som gjorde effekt.

Genom mig lärde Hamel våra soldater exercis och taktik och strategi. Striden mot Rödhufvudena var förbittrad, och fastän den räckte i ett helt år, rådde dock vid det årets slut fred vid den norra gränsen, och på vår sida om Yalu funnos inga andra Rödhufvuden än sådana, som måst sätta lifvet till.

Jag vet icke, om denna invasion af Rödhufvuden omnämnes i västerlandets historieböcker, men om så är, kan det ge närmare upplysningar om vid hvilken tid det tilldrog sig, som jag nu ämnar berätta. En annan ledtråd: när var Hideyoshi shogun öfver Japan? Jag hörde på min tid berättas om de båda invasioner, som en mansålder tidigare företagits af Hideyoshi genom hjärtat af Cho-Sen, från Fusan i söder till Pyeng-Yang i norr. Det var denne Hideyoshi, som skickade tillbaka till Japan tusentals tunnor insaltade öron och näsor af koreaner, som stupat i striden. Jag talade med många gubbar och gummor, som hade åsett drabbningarna och undgått insaltningen.

Men låt oss återgå till Keijo och prinsessan Om. Hon var minsann en kärnkvinna. I fyrtio år var hon min hustru. Ingen ogillande röst höjdes mot detta giftermål. Chong Mong-ju, som beröfvats sin makt och lefde i onåd, hade med grämelse dragit sig tillbaka någonstädes till kusten långt bort i nordost. Yunsan var envåldsherre. De ensamma vårdkasarna sände om natten ut sitt fredsbud öfver landet. Kejsaren blef allt mera knäsvag och surögd tack vare de infernaliska konster Yunsan lärde honom. Prinsessan Om och jag hade vunnit det mål våra hjärtan eftersträfvat. Kim var anförare för palatsgardet. Kwang Yung-jin, provinsguvernören, som hade »plankat» och misshandlat oss, då vi nyss lidit skeppsbrott, hade

jag försatt ur tjänstgöring och förvisat honom för alltid från Keijo.

Och Johannes Maartens! Disciplin är hårdt inpräntad hos en sjöman, och trots min nya storhet kunde jag aldrig glömma, att han hade varit min kapten på den tiden, då vi sökte ett nytt Indien ombord på *Sparwehr*. Enligt min första uppgift inför hofvet var han den ende frie mannen i mitt följe. De andra matroserna, hvilka betraktades som mina slafvar, kunde ej göra anspråk på något slags statsämbete. Men det kunde Johannes, och det gjorde han också. Den sluge gamle räfven! Föga anade jag hans afsikt, då han bad mig göra honom till guvernör öfver den lilla ynkliga provinsen Kyong-ju. Kyong-ju hade ingen rikedom genom fiske eller jordbruk. Skatterna betäckte knappast indrifningskostnaderna, och guvernörskapet var föga mer än en tom titel. Provinsen var i själfva verket en kyrkogård — en helig kyrkogård, ty på Tabong-berget lågo Sillas gamla konungar begrafna. Hellre guvernör öfver Kyong-ju än underlydande åt Adam Strang, trodde jag att han tänkte, ej heller antog jag, att det kunde vara något annat än rädsla för att vara ensam, som föranledde honom att ta med sig fyra af sjömännen.

Det var två härliga år, som nu följde. Jag styrde mina sju provinser hufvudsakligast genom fattiga *yang-bans*, som Yunsan valt ut åt mig. En inspektion då och då, iscensatt med pomp och ståt och företagen i prinsessan Oms sällskap, var allt hvad man begärde af mig. Hon hade ett sommarpalats vid södra kusten, där vi ofta uppehöllo oss. Och så ägnade jag mig åt manliga förströelser. Jag beskyddade brottarnas idrott och upplifvade bland adelsmännen konsten att skjuta med båge. Äfven var det litet tigerjakt i de nordliga bergen.

Ebb och flod var någonting märkvärdigt i Cho-Sen. På vår nordöstra kust var skillnaden knappt en fot. På vår

västra kust uppgick ebben ända till sextio fot. Cho-Sen hade ingen handel, ingen köpenskap med utlandet. Det fanns ingen trafik utmed den kusten, inga främmande folk skickade sina fartyg dit. Det berodde på landets isolering sedan urminnes tider. En gång hvart tionde eller tjugonde år kommo kinesiska ambassadörer, men de foro öfver land, rundt om Gula hafvet, genom landet Hong-du och utför Mandarinvägen till Keijo. Denna rundresa tog ett helt år. Ärendet var att förmå kejsaren till den tomma ceremonien att erkänna Kinas gamla öfverhöghet.

Men sedan Hamel länge rufvat öfver sina planer, mognade de till handling och sköto stark fart. Cho-Sen var ett tillräckligt Indien för honom, om han blott kunde sköta det rätt. Han anförtrodde mig ej mycket, men då han började manövrera för att få mig utnämnd till amiral öfver Cho-Sens flotta af djunker och göra flera frågor än vanligt om den kejserliga skattkammarens förvaringsställen, kunde jag stafva och lägga ihop.

Jag hade emellertid ingen lust att lämna Cho-Sen annat än tillsammans med prinsessan Om. Då jag för henne antydde denna möjlighet, svarade hon mig, där hon låg i mitt varma famntag, att jag var hennes kung och att hon skulle följa med, hvart jag begaf mig. Det var, som ni skall få höra, sanning, ingenting annat än sanning hon sade.

Det var Yunsans fel, att han låtit Chong Mong-ju lefva. Men han hade ej vågat annat. Ehuru fallen i onåd vid hofvet, hade Chong Mong-ju varit för populär hos prästerna i landsorten. Yunsan hade måst lägga band på sig, och Chong Mong-ju, som skenbart lefde i butter

overksamhet vid den nordöstra kusten, hade varit allt utom sysslolös. Hans utsändningar, hufvudsakligast buddhistpräster, funnos öfverallt, samlade sig i till och med de minsta provinsstäderna för att arbeta för honom. Man måste ha asiatens kalla tålamod för att smida och utföra stora, invecklade sammansvärjningar. Chong Mong-jus palatskotteri blef mäktigare än Yunsan någonsin kunnat föreställa sig. Chong Mong-ju mutade till och med palatsgardet, Pyeng-Yangs tigerjägare, öfver hvilka Kim förde befälet. Och medan Yunsan slumrade in, medan jag ägnade mig åt sport och åt prinsessan Om, medan Hendrik Hamel spann vidare på sina planer att plundra den kejserliga skattkammaren och medan Johannes Maartens rufvade öfver sina egna ränker där uppe mellan Tabong-bergets grafvar, hörde vi ej Chong Mong-jus vulkan mullra under oss.

Å, herre Gud, när stormen bröt ut! Det var att gripa sig an alle man och försöka rädda lifvet. Och det var ej alla, som räddade lifvet. Sammansvärjningen exploderade i förtid. Johannes Maartens påskyndade katastrofen, och hvad han gjorde var alltför förmånligt för Chong Mong-ju för att han ej skulle begagna sig däraf.

Ty Cho-Sens folk dyrkar fanatiskt sina förfäder, och den gamle roflystne holländske sjöröfvaren och hans fyra sjöbussar där uppe i Kyong-ju togo sig helt enkelt för att plundra de gamla Sillakungarnas grafvar och deras guldkistor. Dådet föröfvades om natten, och sedan begåfvo de sig på väg ner till hafskusten. Men följande dag låg en tät dimma öfver landet, och de råkade vilse och träffade ej på den väntande djunken, som Johannes Maartens hade utrustat i hemlighet. Han och hans sjöbussar infångades af Yi Sun-sin, ortsdomaren, en af Chong Mong-jus anhängare. Endast Herman Tromp kom

undan i dimman och berättade historien för mig långt fram i tiden.

Ehuru nyheten om helgerånet höll på att sprida sig öfver Cho-Sen och hälften af de norra provinserna hade rest sig under sina ledare, sof Keijo och hofvet i den djupaste okunnighet. På Chong Mong-jus befallning utsände vårdkasarna sitt nattliga fredsbudskap. Natt efter natt brunno fredsvårdskasarna, medan Chong Mong-jus hejdukar dag och natt dödade ryttare på alla Cho-Sens vägar. Det var tur för mig, att jag såg hans budbärare anlända till Keijo. I skymningen, då jag red ut genom hufvudstadens stora port, såg jag den tröttridna hästen stupa och den utmattade ryttaren vackla in genom porten, men jag hade ingen aning om, att denne man förde med sig mitt öde.

Hans bud gaf signal till palatsrevolution. Jag kom ej tillbaka förr vid midnatt, och då var allt öfver. Klockan nio på kvällen satte de sammansvurna sig i besittning af kejsaren i hans egna rum. De tvingade honom att kalla till sig alla cheferna för regeringsdepartementen, och då de infunno sig en i sänder, blefvo de nedhuggna inför hans

ögon. Under tiden gåfvo tigerjägarna sig ut på eget beråd. Yunsan och Hendrik Hamel blefvo illa misshandlade med flata klingorna och tagna till fånga. De sju andra sjömännen undkommo från palatset, likaså prinsessan Om. Det lyckades dem tack vare Kim, som gick i spetsen med svärdet i handen mot sina egna tigerjägare. De höggo ner honom och trampade på honom. Olyckligtvis dog han ej af sina sår.

Som en vindstöt under en sommarnatt drog revolutionen — en palatsrevolution naturligtvis — förbi. Chong Mong-ju hade svingat sig upp i sadeln. Kejsaren sade ja till allt hvad Chong Mong-ju ville. Cho-Sen förblef lugnt, förutom att det häpnade öfver helgerånet mot konungagrafvarna. Ämbetsmän halshöggos öfverallt och ersattes med Chong Mong-jus kreatur; men ingen reste sig mot dynastien.

Och nu till hvad som hände oss. Johannes Maartens och hans tre sjömän blefvo, efter att ha offentligt utställts för att packet i halfva Cho-Sens byar och städer skulle få spotta på dem, nedgräfda till halsen på den öppna platsen utanför palatsets portar. Man gaf dem vatten för att hålla dem vid lif och låta dem längta efter maten — ångande varm och smaklig och ombytt för hvarje timme —, som ställdes frestande nära dem. Det påstods, att gamle Johannes Maartens lefde längst och ej gaf upp andan förr än efter drygt fjorton dagar.

Kim krossades långsamt till döds, ben för ben och led för led, af bödelsdrängarna, och det dröjde länge, innan han dog. Hamel, hvilken Chong Mong-ju anade vara min tillskyndare — ljöt döden under piskan — han blef pryglad till döds under Keijo-mobbens jubel. Yunsan dog som en hjälte. Han höll på att spela ett parti med fångvaktaren, då kejsarens eller rättare sagdt Chong Mong-jus handtlangare kom med giftbägaren. »Vänta ett ögonblick», sade Yunsan. »Ni borde ha bättre folkvett än att störa en midt i ett parti schack. Jag skall dricka, så snart partiet är slut.» Och medan budet väntade, afslutade Yunsan spelet, vann partiet och tömde sedan bägaren.

Man skall vara asiat för att kunna behärska sig, så att man ägnar hela sitt lif åt en ihärdig, hårdnackad hämnd. Det gjorde Chong Mong-ju, gentemot prinsessan Om och mig. Han krossade oss icke. Vi blefvo ej tillfångatagna. Prinsessan Om beröfvades sin rang och man tog ifrån henne allt hvad hon ägde. Ett kejserligt dekret utfärdades och anslogs till och med i Cho-Sens minsta byar, att jag var af Korynsläkten och att ingen fick döda mig. Det påbjöds vidare, att de åtta öfverlefvande sjömännen ej fingo dödas. Ej heller skulle man få bevisa dem någon ynnest. De skulle vara biltoga, tiggare på landsvägarna. Och det var hvad prinsessan Om och jag blefvo, tiggare på landsvägarna.

Det blef en fyrtioårig förföljelse, ty Chong Mong-ju hatade prinsessan Om och mig in i döden. Det värsta af allt var, att han förunnades ett långt lif, liksom vi fingo uthärda ett långt lifs förbannelse. Jag har redan sagt, att prinsessan Om var en underbar kvinna. Om jag ej i oändlighet upprepar dessa ord, kan jag ej uttala ett rättvist omdöme om henne. Jag har hört, att en förnäm dam en gång sade till sin älskare: »Ett tält och en beta bröd med dig». Det var just hvad prinsessan Om sade till mig. Och hon icke allenast sade det, hon bekräftade sina ord med handling, ja mer än så, ty ofta hade vi ej ens en beta bröd, och många gånger var himlen vårt tält.

Alla mina ansträngningar att slippa tigga omintetgjordes af Chong Mong-ju. I Song-do lefde jag på att sälja ris till bränsle, och prinsessan Om och jag delade en koja, som under den kalla vintern knappast var bättre än öppna landsvägen. Men Chong Mong-ju spårade upp mig, jag blef pryglad och plankad och utkörd på vägen. Det var en förfärlig vinter, samma vinter då den stackars Vandervoot frös ihjäl på Keijos gator.

I Pyeng-gang blef jag vattenbärare, ty man skall veta, att denna gamla stad, hvars vallar voro gamla till och med på kung Davids tid, af folket ansågs vara en kanot och att det därför skulle vara att dränka staden, om man gräfde en brunn innanför dess murar. Hela dagen lång vandra alltså tusentals kulis med vattenhinkar fastokade på sina axlar ut genom porten åt floden till och sedan tillbaka. Jag blef en af dem, tills Chong Mong-ju upptäckte mig och jag blef pryglad och plankad och utkörd på vägen.

Det var alltid det samma. I det aflägsna Wiju blef jag hundslaktare, dödade djuren offentligt utanför mitt öppna skjul, skar sönder och upphängde de döda kropparna till försäljning, garfvade skinnet under fotgängarnas

smutsiga fötter, sedan jag först spänt ut dem i gatsmutsen med insidan uppåt. Men Chong Mong-ju snokade reda på mig. Jag var färgarebiträde i Pyonhan, guldvaskare på Kang-wuns guldfält, repslagare och trådtvinnare i Chiksan. Jag flätade halmhattar i Padok, räfsade hö i Wang-hai, och i Masenpo sålde jag mig till en risodlare och gick dubbelviken och knogade på de öfversvämmade fälten för mindre betalning än en kuli fick. Men ingen ort var så aflägsen, att ej Chong Mong-jus långa arm räckte dit och grep mig och afstraffade mig och dref ut mig på tiggarestråten.

Prinsessan Om och jag sökte i två år och funno en enda rot af bergens vilda ginseng, som af läkarna anses så sällsynt och dyrbar, att prinsessan Om och jag kunde ha lefvat i öfverflöd ett helt år på hvad vi fått för en enda rot. Men då vi skulle sälja den, blefvo vi häktade, roten konfiskerades, och jag fick mera prygel och satt längre i plankan än någonsin.

Öfverallt aflade de vandrande medlemmarna af Krämareskrået rapport om mig, mitt kommande och gående och mina förehafvanden, till Chong Mong-ju i Keijo. Endast två gånger efter mitt fall mötte jag Chong Mong-ju ansikte mot ansikte. Den första gången var under en vild och stormig vinternatt i Kang-wuns bergstrakter.

För några sparade slantar hade prinsessan Om och jag köpt oss sofplats i det smutsigaste och kallaste hörnet i värdhusets enda stora rum. Vi ämnade just börja vår tarfliga aftonmåltid af bondbönor och vild hvitlök stufvade tillsammans med en slamsa kött af en oxe, som måste ha dött af ålderdom, då det hördes hästtramp och bjällerklang utanför. Dörrarna slogos upp, och in trädde Chong Mong-ju, en personifikation af välbefinnande, rikedom och makt, och skakade snön från sin oerhördt dyrbara mongoliska päls. Man gjorde plats för honom och hans många uppvaktande, och där blef rum för alla utan trängsel. Då råkade han få se mig och prinsessan Om.

»Ohyran där borta i vrån — ut med den», befallde han.

Och hans stalldrängar slogo oss med sina piskor och drefvo ut oss i stormen. Men vi skulle mötas en gång till efter många år, som ni skall få höra.

Det fanns ingen räddning. Jag tilläts aldrig att öfverskrida den norra gränsen. Aldrig fick jag lof att sätta min fot på däcket af en sampan. Krämareskråets medlemmar förde med sig dessa Chong Mong-jus befallningar till hvarje by och hvarje människa i Cho-Sen. Jag var en märkt man.

Ack ja, Cho-Sen, jag känner till alla dina landsvägar och bergstigar, alla dina städer, den minsta af dina byar. I fyrtio år ströfvade jag svältande omkring, och prinsessan Om ströfvade och svälte med mig. Hvad allt ha vi inte ätit i nödens stund! Kvarlefvor af hundkött, ruttet och osäljbart, som kastades till oss af hånfulla slaktare; *minari*, ett slags vattenkrasse, som vi plockade i stinkande dypölar; skämda *kimchi*, som kunde ha skaffat en bonde kväljningar och som luktade illa på en mils afstånd. Ja, jag har stulit ben från hundrackor, plockat tappade riskorn på allmänna landsvägen och under

kalla nätter tagit ifrån dvärghästar deras ångande bönvälling.

Det är icke alls underligt, att jag inte dog. Jag uppehölls af två saker: först och främst medvetandet, att jag hade prinsessan Om vid min sida; för det andra min fasta tro, att den stund skulle komma, då mina fingrar kunde få haka sig fast om Chong Mong-jus strupe.

Alltid bortkörda från Keijos stadsportar, där jag sökte Chong Mong-ju, vandrade vi vidare år ut och år in, kors och tvärs genom Cho-Sen, där hvarenda tumsbredd väg var välbekant för våra sandaler. Vår historia och vi själfva voro kända öfver hela landet. Det fanns ingen lefvande varelse, som ej kände till oss och vårt straff. Kulis och krämare ropade otidigheter till prinsessan Om, och jag släckte min vrede på deras hårknutar eller i deras ansikten. Gamla gummor i fjärran bergsbyar betraktade tiggarkvinnan vid min sida, den biltoga prinsessan Om, och suckade och skakade på hufvudet, medan deras ögon fördunklades af tårar. Och det var unga kvinnor, hvilkas ansiktsuttryck värmdes af medlidande, då de sågo mina breda axlar, mina blåa ögon och mitt långa gula hår — jag, som en gång hade varit prins af Koryn och styresman öfver provinser. Och svärmar af barn följde oss i hack och häl under hånfulla tillrop och bombarderade oss med vägsmuts och smutsiga ord.

Bortom Yalu låg den fyrtio mil breda östliga sträcka, som utgjorde den norra gränsen och gick från haf till haf. Det var ingen verklig ödemark, utan ett land, som med flit gjorts ödsligt genom tillämpning af Cho-Sens isoleringspolitik. På denna fyrtio mils sträcka hade alla landtgårdar, byar och städer blifvit förstörda. Det var ett land utan människor, hemsökt af vilda djur och genomströfvadt af ridande kompanier Tigerjägare, hvilkas

uppgift var att döda hvarje mänsklig varelse de träffade på. På det hållet kunde vi icke söka vår räddning, ej heller kunde vi fly sjövägen.

Under årens lopp såg man mina sju kamrater allt oftare i Fusan. Det låg på den sydöstra kusten, där klimatet var mildare. Dessutom låg det närmast Japan. Öfver de smala sunden, bortom synkretsen, låg vår enda tillflykt, Japan, som nog besöktes då och då af europeiska skepp. Jag tycker mig ännu se dessa sju åldrande män sitta på Fusans klippor och längta af hela sin själ bort öfver det haf, där de aldrig mera skulle få beträda ett däck.

Ibland kommo japanska djunker i sikte, men aldrig höjde sig ett välbekant toppsegel från gamla Europa öfver synranden. Åren kommo och gingo, och de sju sjömännen och jag och prinsessan Om lämnade medelåldern bakom oss för den begynnande ålderdomen, och vi styrde allt oftare våra steg till Fusan. Medan åren kommo och gingo, uraktlät än den ene än den andre att infinna sig på den vanliga samlingsplatsen. Hans Amden var den förste, som dog. Jacob Brinker, som var hans följeslagare, meddelade oss den nyheten. Jacob Brinker var den siste af de sju, och han var nära nittio år, då han dog; han öfverlefde Tromp i knappa två år. Jag kommer mycket väl ihåg dessa två mot slutet, utslitna och svaga, i tiggaretrasor, med tiggareskålar, solande sig på klipporna, berättande gamla historier och gällt kacklande som små barn. Tromp sladdrade om och omigen om hur Johannes Maartens och hans sjöbussar plundrade kungarna på Tabongberget, där de lågo balsamerade i sina gyllne kistor med en balsamerad flicka på hvardera sidan, och hur dessa gamla storgubbar föllo samman till

stoft inom en timme, medan sjömännen svuro och svettades, då de buro på deras tunga kistor.

Gamle Johannes Maartens skulle alldeles säkert ha kommit undan öfver Gula hafvet med sitt byte, om han inte förvillat sig i dimman dagen därpå. Den fördömda dimman! Det gjordes en visa därom, som jag hörde till min afsky öfverallt i Cho-Sen, så länge jag lefde. Så här lydde ett par rader:

»Västerlandets tjocka dimma Rufvar öfver Wheans toppar.»

I fyrtio år var jag tiggare i Cho-Sen. Af de fjorton, som kastats i land, var jag den ende, som lefde kvar. Prinsessan Om var af samma kärnvirke, och vi åldrades tillsammans. Hon var mot slutet en liten hopskrumpen, tandlös gumma, men ännu var hon den underbara kvinnan, och ända till slutet klappade våra hjärtan i samma takt. För att vara en så gammal man på sjuttio år hade jag ännu mycken styrka kvar. Mitt ansikte var vittradt, mitt gula hår hade blifvit hvitt, mina breda axlar hade sjunkit ihop, men ändå hade mina muskler mycket kvar af sin styrka från sjömanstiden.

Däraf kom det sig, att jag var i stånd att göra hvad jag nu skall berätta. Det var en vårmorgon på Fusans klippor, helt nära landsvägen, och prinsessan Om och jag sutto och värmde oss i solen. Vi voro klädda i våra tiggartrasor och togo oss inte alltför ståtligt ut i dammet, men ändå lyssnade jag hjärtligt skrattande till ett muntert infall af prinsessan Om, då en skugga föll öfver oss. Det var Chong Mong-jus stora palankin, buren af åtta kulis, med ryttare framför och bakom och beskäftiga tjänare på ömse sidor.

Två kejsare, inbördes krig, hungersnöd och ett dussin

palatsrevolutioner hade kommit och gått, men ännu fanns Chong Mong-ju kvar, ännu var han den egentlige härskaren i Keijo. Han måste ha varit nära åttio år den där vårmorgonen på klipporna, då han med sin giktbrutna hand gaf tecken, att man skulle sätta ner hans bärstol, så att han skulle få se på oss, som han hade straffat i så lång tid.

»Nu, min kung», hviskade prinsessan Om till mig och vände sig sedan om för att i gnällande ton tigga en allmosa af Chong Mong-ju, som hon låtsade sig ej känna igen.

Och jag förstod hennes tanke. Hade vi icke delat den i fyrtio år? Och nu hade ändtligen den stund kommit, då

den skulle verkställas. Jag låtsade ej heller känna igen min fiende, spelade eländigt ålderdomssvag och stultade genom dammet fram till bärstolen, tiggande om en barmhärtig allmosa.

Tjänarna ville köra bort mig, men Chong Mong-ju förbjöd dem det med pipande, af ålderdom darrande röst. Han reste sig på sin skälfvande armbåge och drog med den andra darrande handen sidendraperierna mera i sär. Hans vissnade gamla ansikte sken af förtjusning, då han slukade oss med ögonen.

»O, min kung», sade prinsessan Om till mig i sin gnällande tiggareton, och jag förstod, att i dessa ord låg all hennes länge bepröfvade kärlek och tro på min uppgift.

Och nu steg den röda vreden upp inom mig och ryckte och slet för att bli fri. Icke underligt, att jag darrade af ansträngningen att betvinga den. Men denna darrning togo de lyckligtvis för ålderdomssvaghet. Jag höll fram min tiggareskål och gnällde ännu mera jämmerligt och plirade med ögonen för att dölja den blåa eld, som

flammade i dem, det visste jag, och beräknade afståndet och min styrka, innan jag tog språnget.

Men så sveptes jag in i röda lågor. Det hördes ett fras och brak af gardiner och gardinstänger och ett skrik af tjänarna, då mina händer slöto sig omkring Chong Mong-jus strupe. Bärstolen stöp, och jag visste knappt, hvar jag var, men mitt tag släppte jag aldrig.

I detta kaos af kuddar och täcken och draperier var det i början ej många af tjänarnas slag, som träffade mig. Men snart kommo ryttarna, och deras tunga ridspöknappar började hamra på mitt hufvud, medan en massa händer klöste och sleto i mig. Jag var yr i hufvudet, men icke medvetslös, och alldeles öfverlycklig med mina fingrar inborrade i denna magra och skrumpna gamla hals, som jag så länge sökt. Slagen fortforo att hagla öfver mitt hufvud, och jag hade virflande tankar, hvari jag jämförde mig med en bulldogg, som bitit sig fast, så att tänderna låst sig. Chong Mong-ju kunde ej undgå mig, och jag visste, att han var död, innan mörkret som en dvala sänkte sig öfver mig där på Fusans klippor vid Gula hafvet.

==========

SEXTONDE KAPITLET.

Då direktör Atherton tänker på mig, måste han känna sig allt utom stolt. Jag har lärt honom, hvad ande är, förödmjukat honom med min egen ande, som rest sig osårbar och triumferande öfver alla marter. Jag sitter här i Folsom, på mördarafdelningen, och väntar på min afrättning; direktör Atherton har ännu kvar sitt ämbete och är kung öfver San Quentin och alla de fördömda inom dess murar, och ändå vet han innerst inne, att jag är större än han.

Förgäfves ansträngde direktör Atherton sig att bryta min ande. Och det fanns utan tvifvel tillfällen, då han skulle ha varit mycket glad, om jag dött i tvångströjan. De långa förhören fortsattes alltså. Som han hade sagt mig och som han nu upprepade många gånger: det gällde dynamit eller slut på pjäsen.

Gevaldiger Jamie var en veteran i fråga om fängelsefasor, men ändå kom det en tid, då han dignade under den trötthet jag vållade honom och mina öfrigaplågoandar. Han blef så förtviflad, att han vågade opponera sig mot direktören och frånsade sig allt ansvar. Från den dagen och ända till slutet af min plågotid satte han aldrig sin fot i de ensamma cellerna.

Ja, och den tid kom, då direktör Atherton blef rädd, ehuru han fortfor att försöka aftvinga mig hemligheten om

gömstället för den icke existerande dynamiten. För denna senare åtgärd ingaf Jake Oppenheimer honom en viss oro. Oppenheimer var oförskräckt och sade ifrån hvad han tänkte. Han hade obruten gått igenom alla deras fängelsehelveten och kunde trotsa dem tack vare sin öfverlägsna viljekraft. Morrell knackade till mig en fullständig redogörelse för denna händelse. Jag låg vid det där tillfället medvetslös i tvångströjan.

»Direktör», hade Oppenheimer sagt, »ni har bitit af mer än ni kan tugga. Här gäller det inte bara att döda Standing. Det gäller att döda tre män, ty lika säkert som ni dödar honom skola Morrell och jag förr eller senare komma ut, och hvad ni har gjort skall då bli kändt från den ena ändan af Californien till den andra. Ni har att välja. Antingen måste ni upphöra med edra fientligheter mot Standing eller också döda oss alla tre. Standing är er syndabock. Likaså Morrell och jag. Ni är ett fegt kräk, och ni har inte kurage att verkställa de smutsiga slaktarsysslor ni så gärna skulle vilja utföra.»

Oppenheimer fick hundra timmars tvångströja för detta, och då man tog den af honom, spottade han direktören i ansiktet och fick ytterligare hundra timmar. Då han befriades den gången, aktade direktören sig för att vara inne i cellen. Att Oppenheimers ord gjort ett starkt intryck på honom, är alldeles säkert.

Men det var doktor Jackson, som var ärkefienden. För honom var jag något nytt, och han var alltid ifrig att

se, hur mycket mera jag kunde stå ut med, innan jag blef bruten.

»Han kan stå ut i tjugu dagar», sade han till direktören i min närvaro.

»Ni är efter er tid», inföll jag. »Jag kan stå ut i fyrtio dagar. Pytt! Jag kan stå ut i hundra, då det är en sådan som ni, som spänner igen tröjan.» Och ihågkommande det tålamod, hvarmed jag väntade mina fyrtio år, innan jag fick greppet om Chong Mong-jus strupe, tillade jag: »Ni fängelsepatrask vet inte, hvad en karl är. Ni tro, att en man är skapad efter ert eget ynkliga beläte. Se på mig, jag är en man. Ni ä' klena stackare. Jag är er öfverman. Ni kan inte aflocka mig en jämmer. Det tycker ni är märkvärdigt, för ni vet hur lätt ni skulle ge hals.»

Å, jag okvädade dem, kallade dem paddyngel, utskott, helvetespack. Ty jag var öfver dem, oåtkomlig för dem. De voro slafvar. Jag var en fri ande. Endast min kropp låg inspärrad där i ensamcell. Jag var inte inspärrad. Jag hade gjort mig till herre öfver kroppen, hela den oändliga tidens rymd var min, där kunde jag ströfva omkring, medan min stackars eländiga kropp, utan att ens känna några smärtor, låg där i tvångströjan, skenbart död.

Mycket af mina äfventyr, knackade jag till mina båda kamrater. Morrell trodde, ty han hade själf gjort bekantskap med »lilla döden». Men Oppenheimer, som var mycket intresserad af mina berättelser, förblef dock skeptiker till det sista. Han uttalade ett naivt och stundom fullt allvarligt beklagande, att jag ej ägnat mig åt romanskrifveri i stället för landtbruksvetenskap.

»Men säg mig», resonerade jag med honom», hvad vet jag af mig själf om detta Cho-Sen? Jag kan

identifiera det med hvad som nu för tiden kallas Korea, och det är ungefär allt. Så långt sträcker sig mitt bokliga vetande. Hur skulle jag på grund af mitt nuvarande lifs erfarenheter kunna veta något om *kimchi?* Och ändå känner jag till *kimchi*. Det är ett slags surkål. Då den är skämd, stinker den lång väg. Då jag var Adam Strang, åt jag *kimchi* tusentals gånger. Jag känner till god *kimchi*, dålig *kimchi*, rutten *kimchi*. Jag vet, att den bästa *kimchi'n* lagas af kvinnorna i Wosan. Men hur vet jag det? Den kunskapen härrör icke från min intelligens, Darell Standings intelligens. Den härrör från Adam Strangs intelligens, som genom åtskilliga födelser och dödsfall har fortplantat sitt vetande till mig, Darrell Standing, tillsammans med alla öfriga erfarenheter under de mellanliggande existenserna. Förstår du inte det, Jake? På det sättet bli människor till och utvecklar själen sig.»

»Å prat», knackade han tillbaka med de raska, myndiga tag jag kände så väl till. »Hör nu på hvad din onkel säger. Jag är Jake Oppenheimer. Jag har alltid varit Jake Oppenheimer. Jag har ingen annan prisse inombords. Hvad jag vet, det vet jag som Jake Oppenheimer. Nå, hvad vet jag? Jag skall säga dig en sak. Jag känner till *kimchi*. *Kimchi* är ett slags surkål, som växer i ett land fordom kalladt Cho-Sen. Kvinnorna i Wosan laga den bästa *kimchi'n*, och då *kimchi'n* är rutten, stinker den lång väg. Blanda dig inte i det här, Ed. Vänta, tills jag har

fått professorn fast. — Nå, professor, hur kan jag veta allt detta om *kimchi?* Det härrör inte från min intelligens.»

»Nej, men det finns där», triumferade jag. »Jag har praktiserat dit det.»

»All right, min gosse lilla. Nå, hvem har praktiserat in det i din intelligens?»

»Adam Strang.»

»Kommer aldrig i fråga. Adam Strang är en fantasi. Du har läst det någonstädes.»

»Aldrig», bedyrade jag. »Det lilla jag har läst om Korea är krigskorrespondenserna under japansk-ryska kriget.»

»Kommer du ihåg allt hvad du läste?» frågade Oppenheimer.

»Nej.»

»Har du glömt somligt?»

»Ja, men . . .»

»Tack, mer behöfver jag inte veta», afbröt han likt en domare, som tvärt slutar ett korsförhör, sedan han aflockat ett vittne ett viktigt medgifvande.

Det var omöjligt att öfvertyga Oppenheimer om min uppriktighet. Han vidhöll, att jag hittade på det så småningom, men han komplimenterade mig för min s. k. »följetong», och då jag var fri från tvångströjan, tiggde och bad han oupphörligt, att jag skulle föredra några flera kapitel.

»Seså, professor, sluta nu med de där lärda dumheterna», afbröt han Ed Morrells och mina filosofiska diskussioner, »och berätta oss litet mera om de där danserskorna och sjömännen. Apropå, medan du är i farten, kan du gärna tala om, hur det gick med prinsessan Om, sedan hennes grofhuggare till man hade strypt det gamla gubbkräket och själf kolat vippen.»

Hur ofta har jag inte sagt, att formen går under. Låt mig upprepa det ännu en gång. Formen går under. Materien har intet minne. Endast själen minnes. Här i fängelsecellen, efter så många århundraden, lefde minnet af prinsessan Om och Chong Mong-ju ännu kvar i min själ, öfverflyttades af mig till Jake Oppenheimers själ och väcktes nu af honom till nytt lif i min själ genom detta yttrande på slangspråk. Och nu, min läsare, har jag meddelat det till din själ. Försök att utplåna det ur din själ. Det kan du inte. Så länge du lefver skall hvad jag har berättat dig dröja kvar i ditt medvetande. Det enda, som äger bestånd, är själen. Materien fluktuerar, kristalliserar sig, fluktuerar igen, och former upprepas aldrig. Formerna upplösa sig i det eviga intet, hvarifrån det ej finns någon återvändo. Formen är ett sken och den förflyktigas, liksom prinsessan Oms och Chong Mong-jus kroppar förflyktigades. Men minnet af dem lefver kvar, skall alltid lefva kvar, så länge det finns några själar, och själarna äro oförstörbara.

»Så mycket är klart som korfspad», lydde Oppenheimers slutkritik af Adam Strangs historia. »Och det är, att du har hållit mera till i kineskvarterens ruskiga nästen än som är bra för en respektabel universitetsprofessor. Jag förmodar det är därför du har hamnat här.»

Innan jag återtar berättelsen om mina äfventyr, måste jag tala om något egendomligt, som tilldrog sig i våra celler. Det är märkvärdigt på två sätt. Det visar den där gatpojken Jake Oppenheimers förvånande intelligens, och det är i och för sig ett öfvertygande bevis på sanningen af hvad jag upplefde, då jag befann mig i tvångströjtrance.

»Säg mig, professor», knackade Oppenheimer en dag till mig, »då du drog den där Stranghistorien, minns jag att du nämnde, att du spelade schack med den där kungliga suggfoten, kejsarens bror. Var det schackspelet likadant som vårt?»

Naturligtvis måste jag svara, att jag inte visste det, att jag inte kom ihåg detaljerna, sedan jag åter kommit i mitt normala tillstånd. Och naturligtvis skrattade han godmodigt åt mig och kallade mig en skojare. Men jag kom tydligt ihåg, att jag under min Adam Stranghistoria ofta hade spelat schack. Det förargliga var, att så snart jag

åter kom till medvetande i ensamcellen, bleknade oviktiga och invecklade detaljer bort ur mitt minne.

Man måste komma ihåg, att jag för bekvämlighets skull har samlat mina afbrutna och upprepade tvångströjupplefvelser till sammanhängande och följriktiga berättelser. Jag visste aldrig på förhand, hvart mina ströftåg tillbaka i tiden skulle föra mig. Jag har till exempel tjogtals olika gånger återvändt till Jesse Fancher i vagnlägret på Bergängarna. Under en enda tiodagarspers i tvångströjan har jag gått tillbaka från lif till lif och ofta hoppat öfver hela serier af existenser, som jag vid andra tillfällen har genomgått, tillbaka till förhistoriska tider, till perioder, då civilisationen ännu ej börjat.

Jag föresatte mig alltså att, då jag nästa gång kom tillbaka från mina Adam Strang-upplefvelser, genast då jag återfick medvetandet koncentrera mig på de minnen jag kunde ha fört med mig af schackspel. Jag måste underkasta mig Oppenheimers gyckel en hel månad, innan detta inträffade. Men så snart jag kom ur tvångströjan och cirkulationen återtagit sin gång, började jag knacka till honom.

Jag lärde nu Oppenheimer det schackspel, som Adam Strang hade roat sig med i Cho-Sen för flera hundra år sedan. Det var olikt västerlandets schack, men måste ändå i grunden vara det samma; de kunna spåras tillbaka till ett gemensamt ursprung, förmodligen Indien. I stället för våra sextiofyra rutor har schackbrädet

åttioen. Vi ha åtta bönder på en sida, de ha nio, och ehuru rörelserna äro på liknande sätt begränsade, är principen dock en annan.

I Cho-Sens spel finns det tjugu pjäser och bönder mot våra sexton, och de äro uppställda i tre rader i stället för två. I främsta ledet stå alltså nio bönder, i den mellersta raden stå två pjäser, som likna våra torn, och i den bortersta raden står kungen i midten, flankerad på hvardera sidan af »guldmynt», »silfvermynt», »riddare» och »spjut». Jag vill påpeka, att det i Cho-Sens schackspel ej finns någon drottning. En annan viktig olikhet är, att en slagen pjäs eller bonde ej försvinner från schackbrädet. Den blir eröfrarens egendom och ingår sedan bland dennes trupper.

Nå, jag lärde Oppenheimer detta spel — någonting betydligt svårare än vårt eget schackspel, som man måste medge, då man besinnar, att pjäserna kunna tagas och tagas tillbaka och fortfarande användas i spelet. De ensamma cellerna äro icke uppvärmda. Det skulle vara syndigt att försvara en fånge mot elementens bistra angrepp. Upptagna af vårt Cho-Sens-spel glömde Oppenheimer och jag mången ruskig dag den bitande vinterkylan.

Men det var ej möjligt att öfvertyga honom, att jag verkligen fört detta spel med mig till San Quentin genom århundraden. Han vidhöll, att jag måste ha läst om det någonstädes, och fastän jag hade glömt hvad jag läst, fanns innehållet däraf ännu kvar i mitt minne, färdigt att ingå i mina trancedrömmar. Han använde sålunda psykologiens läror och termer som vapen mot mig.

»Hvad hindrar dig från att hitta på sådant själf i din ensamcell?» lydde hans nästa hypotes. »Har inte Ed

hittat på knackningen? Och hålla inte du och jag alltjämt på med att förbättra hans system? Där fick jag dig fast, min gustig junker. Du har hittat på det. Så att säga tagit patent på det. Jag kommer ihåg, att när jag var springpojke, hittade en prisse på något fåneri, som kallades krickric och förtjänade millioner på det.»

»Det finns intet patent på detta», svarade jag. »Asiaterna ha troligen spelat det här spelet i tusentals år. Vill du inte tro mig, då jag bedyrar, att jag inte har hittat på det själf?»

»Då måste du ha läst om det eller sett kineserna spela det i någon af de där spelhålorna där du alltid höll till», var hans sista ord.

Men jag får ändå sista ordet. Det finns en japansk mördare här i Folsom — eller fanns, ty han blef afrättad i förra veckan. Jag har talat med honom om saken, och det spel Adam Strang spelade och som jag lärde Oppenheimer befanns vara nästan alldeles likt det japanska spelet. De likna hvarandra betydligt mera än hvart och ett af dem liknar det västerländska schackspelet.

==========

SJUTTONDE KAPITLET.

Du minns, läsare, från början af denna berättelse, att jag som liten bondgosse i Minnesota såg på fotografier från det Heliga landet och kände igen platser och utpekade förändringar, som dessa platser undergått. Du minns också, att jag, då jag skildrade de spetälskas botande, som jag hade bevittnat, berättade missionären, att jag var en stor karl med ett stort svärd, som satt på hästryggen och såg på.

Denna händelse från min barndom var endast »en skimrande sky, som dröjt sig kvar», enligt Wordsworths uttryck. Jag, lille Darrell Standing, hade ej kommit till världen utan ett enda minne. Men dessa hågkomster af andra tider och orter, som döko upp till ytan af mitt barnsliga medvetande, bleknade snart bort. Det gick som det vanligen brukar gå med barn, fängelsets skuggor slöto sig samman omkring mig, och jag mindes ej längre mitt kraftmättade förflutna. Hvarje af kvinna född man har ett sådant väldigt förflutet som mitt. Högst få af kvinnor födda män ha haft den turen att få genomlida år i ensamcell och tvångströja. Den turen hade jag. Jagsattes i stånd att åter väcka mina minnen till lif, och bland annat mindes jag den tid, då jag satt på hästryggen och såg de spetälska botas.

Mitt namn var Ragnar Lodbrok. Jag var verkligen en stor man. Jag var halfva hufvudet längre än romarne i min legion. Men det var först längre fram, efter min resa från Alexandria till Jerusalem, som jag fick befälet öfver en legion. Det var ett händelserikt lif. Om jag i åratal skref bok på bok, skulle jag ej kunna redogöra för allt. Jag skall därför vara kortfattad och endast antyda början af detta lif.

Nu är allt klart och skarpt utom själfva början. Jag kände aldrig min mor. Man har sagt mig, att jag föddes under en storm på ett drakskepp i Nordsjön af en fången kvinna, efter ett sjöslag och en plundring af en kustfästning. Jag har aldrig hört min mors namn. Hon dog, då stormen rasade som värst. Hon hörde till norddanskarnas folk, berättade mig gamle Lingaard. Han talade om mycket, som jag var för ung att komma ihåg, men litet kunde han ändå säga mig. Ett sjöslag och en stormning, strid och plundring och brand, flykten utåt hafvet på de långa skeppen för att slippa undan att huggas ned på klipporna, en mördande kamp mot de iskalla, anstormande vågorna — hvem kunde då lägga märke till eller veta något om en främmande kvinna i hennes sista stund, då hennes fötter utan återvändo slagit in på dödens väg? Många dogo. Männen lade endast märke till de lefvande kvinnorna, icke till de döda.

Skarpt inpräglade i min barndoms fantasi äro händelserna omedelbart efter min födelse, så som de berättades mig af gamle Lingaard. Lingaard, som var för gammal att arbeta vid årorna, hade varit fältskär, uppsyningsman och vårdare för fångarna, som lågo

sammanpackade i det öppna midskeppet. Jag kom alltså till världen under en storm, och de salta vågorna stänkte sitt skum på mig.

Jag var icke många timmar gammal, då Tostig Lodbrok först fick syn på mig. Hans var det smala skeppet, och hans voro de sju andra skeppen, som hade företagit anfallet, tagit till flykten och arbetat sig genom stormen. Tostig Lodbrok kallades också Muspell eller »Den brinnande», emedan han alltid lågade af vrede. Tapper var han, och grym var han, utan något medlidsamt hjärta i sitt breda bröst. Innan stridssvetten torkat på honom, där han stod stödd på sin yxa, åt han upp Ngruns hjärta efter slaget vid Hasfarth. Hetsad af vansinnig vrede sålde han sin son Garulf till träl hos jutarna. Jag minns, hur han under Brunanbuhrs sotiga takbjälkar brukade befalla fram

Guthlafs skalle till dryckesbägare. Kryddadt vin ville han ej dricka ur någon annan bägare än Guthlafs skalle.

Och till honom bar gamle Lingaard fram mig på det gungande däcket, sedan stormen lagt sig. Jag var endast några timmar gammal, naken och insvept i ett vargskinn stelt af hafssalt. Jag var mycket liten, eftersom jag var född för tidigt.

»Åhå, en dvärg!» utbrast Tostig och tog en halftömd stånka mjöd från sina läppar för att se på mig.

Dagen var bitande kall, men det sägs, att han ryckte mig naken upp ur vargskinnet och svängde mig af och an i blåsten med min fot mellan tummen och pekfingret.

»En löja! En räka! En hafslus!» ropade han. Och han ämnade krossa mig mellan tummen och pekfingret, hvilka bägge, efter hvad Lingaard påstod, voro gröfre än mitt ben.

Men så fick han ett annat infall.

»Pysslingen är törstig. Låt honom dricka.»

Och därmed körde han ner mitt hufvud i mjödstånkan. Och jag skulle väl ha drunknat i denna männens dryck — jag, som aldrig fått göra bekantskap med min mors bröst under den korta stund jag hade lefvat —, om inte Lingaard hade varit. Men då han ryckte upp mig ur mjödet, slog Tostig Lodbrok omkull honom i sitt raseri. Vi ramlade omkull på däcket, och de stora björnhundarna, som tillfångatagits under den nyss utkämpade striden med norddanskarna, kastade sig öfver oss.

»Hoho!» skrek Tostig Lodbrok, då den gamle mannen och jag och vargskinnet angrepos af hundarna.

Men Lingaard reste sig upp, räddade mig, men lämnade vargskinnet i sticket åt hundarna.

Tostig Lodbrok afslutade sin måltid och betraktade mig, medan Lingaard hade bättre förstånd än att tigga om skonsamhet, där ingen skonsamhet fanns.

»En sådan tummeliten!» sade Tostig. »Vid Odin, norddanskarnas kvinnor äro ett ynkligt släkte. De föda dvärgar, inte män! Hvad duger den där tingesten till? Han kommer aldrig att bli en man. Hör på, Lingaard, låt honom växa upp till munskänk i Brunanbuhr. Och håll ett öga på hundarna, så att de inte af misstag slafsa honom i sig bland de andra köttslamsorna från bordet.»

Ingen kvinna tog vård om mig. Gamle Lingaard var min sköterska, och min barnkammare var gungande däck och männens tramp och stamp i strid eller storm. Hur jag kunde öfverlefva min ynkliga barndom, det vete Gud. Jag måste ha blifvit född som en varelse af järn i en järnålder, ty lefva gjorde jag, och jag beslog Tostig med osanning, då han spått, att jag skulle bli en dvärg. Jag växte högre än alla bägare och stånkor, och snart kunde han ej doppa mig till hälften i sitt mjöd. Det varannars ett af hans käraste påhitt. Det var ett slags rå humor, som han ansåg för ett utslag af fin kvickhet.

Mina första minnen äro Tostig Lodbroks drakskepp och kämpar och Brunanbuhrs festsal, då våra båtar lågo uppdragna på stranden af den frusna fjorden. Ty jag blef munskänk, och bland mina tidigaste minnen är att jag tultade med Guthlafs vinfyllda skalle upp till den öfre bordsändan, där Tostig satt och skränade upp mot takbjälkarna. Allesamman voro som galna, men det tycktes mig vara det normala sättet att lefva, ty jag kände ju ej till något annat. De voro snara till vrede och slagsmål. Deras tankar voro vilda, likaså deras sätt att äta och dricka. Och jag blef lik dem. Hurudan skulle jag väl annars ha blifvit, jag som var munskänksgosse bland dessa skränande drinkare och dessa skalder, som sjöngo om Hialli och den tappre Hogni och Niflungens guld och Gudruns hämnd på Atli, då hon gaf honom hans och hennes barns hjärtan att äta, medan striden sopade bänkarna tomma, ref ner de från söderns kuster röfvade bonaderna och beströdde festsalens golf med lik.

Å, jag hade också ett anlag för raseri, väl närdt i en sådan skola. Jag var endast åtta år, då jag visade tänderna vid ett dryckeslag mellan Brunanbuhrs män och jutarna, hvilka kommo som vänner med sin jarl Agard på hans tre långskepp. Jag stod bakom Tostig Lodbrok och höll Guthlafs skalle, som ångade och doftade af det heta, kryddade vinet. Och jag väntade på att Tostig skulle få ösa ur sig sina vilda smädelser mot de norddanska

männen. Men ännu rasade han och ännu väntade jag, men så hämtade han andan för att lika ursinnigt anfalla de norddanska kvinnorna. Då kom jag ihåg min norddanska mor, och raseriet lågade rödt i mina ögon, och jag slog till honom med Guthlafs skalle, såatt han vardt blöt och bländad af vinet och svedd af dess hetta. Och då han raglade upp utan att kunna se något och slog med sina stora famlande händer genom luften efter mig, då rusade jag fram och stack honom tre gånger med dolken i underlifvet, låret och bakdelen, ty högre räckte jag icke på den väldige jätten.

Och Jarl Agard drog sitt svärd, och hans jutar samlade sig omkring honom, då han ropade:

»En björnunge! En björnunge! Vid Odin, låt björnungen slåss!»

Och under Brunanbuhrs ekande tak kämpade den norddanske lille munskänken med den väldige Lodbrok. Och då jag slungades, sanslös och hufvudyr, ut öfver halfva bordet, så att min flygande kropp slog omkull bägare och stånkor, skrek Lodbrok befallande:

»Ut med honom! Kasta honom för hundarna!»

Men jarlen ville ej veta af detta och klappade Lodbrok på axeln och bad att få mig som vänskapsgåfva.

Och söderut for jag på Jarl Agards skepp, då isen dref ut ur fjorden. Jag blef munskänk och väpnare hos honom och kallades Ragnar Lodbrok i brist på annat namn. Agards land var grannland till frisernas och ett dystert, flackt land med dimma och kärr var det. Jag var hos honom i tre år, till hans död, alltid bakom hans rygg, antingen han jagade vargar i myren eller drack i den stora salen, där Elgiva, hans unga hustru, ofta satt tillsammans med sina kvinnor. Jag följde med Agard på ett krigståg till södern med hans skepp utmed hvad som nu skulle kallas Frankrikes kust, och där fick jag veta, att södern hade varmare årstider och mildare klimat och kvinnor.

Men vi förde Agard tillbaka sårad till döds och långsamt döende. Vi brände hans lik på ett stort bål, ochElgiva satt bredvid honom i sitt gyllne bröstharnesk och sjöng. Och där voro husträlar i gyllne halskedjor, som brändes tillsammans med henne, och nio trälinnor och åtta manliga engelska slafvar, som voro af ädel börd och tillfångatagna i strid. Och där voro jaktfalkar, som brändes, och de båda falkenerare-gossarna brändes jämte sina fåglar.

Men jag, munskänken, Ragnar Lodbrok, brändes icke. Jag var elfva år och oförfärad och hade aldrig burit väfda kläder på min kropp. Och då lågorna slogo upp och Elgiva sjöng sin dödssång och trälar och trälinnor skreko, att de icke ville dö, slet jag mina bojor och sprang bort till myren, ännu med slafmärket, den gyllne kedjan, om min hals . . . jag var ju inte för mer än hundarna, som man släppt lösa för att bita ihjäl mig.

I morasen uppehöllo sig vilda, herrelösa män, flyktade trälar och biltoga, som man höll jakt på för roskull, liksom man jagade vargar.

I tre år visste jag hvarken af tak öfver hufvudet eller eldstad, och jag blef hård som is och skulle ha stulit en kvinna från jutarna, om icke friserna olyckligtvis hade tagit mig till fånga efter att ha hållit jakt på mig i två dagar. Hos dem beröfvades jag min gyllne halskedja och såldes för två hundra varghundar till sachsaren Edwy, som satte på mig en halskedja af järn och sedan skänkte bort mig och fem andra trälar till Athel i Ostangeln. Där var jag träl och kämpe, tills jag under ett plundringståg öster om våra gränser råkade vilse och blef såld till hunnerna och var svinaherde, tills jag rymde söderut till de stora skogarna och blef upptagen som fri man bland teutonerna, hvilka voro många, men lefde i små stammar och drogo sig söderut för de framryckande hunnerna.Och upp från söder till de stora skogarna kommo romarna, allesamman krigare, som trängde oss tillbaka mot hunnerna. Det var en trängsel af folkstammar af brist på utrymme, och vi lärde romarna att strida, ehuru vi också sanningen att säga mottogo många sådana lärdomar af dem.

Men alltid kom jag ihåg söderlandets sol, som jag sett från Agards skepp, och det var mitt öde att under detta teutonernas tåg söderut bli tillfångatagen af romarna och förd till hafvet, som jag ej hade sett, sedan jag råkade vilse från Ostangeln. Man gjorde mig till roddslaf på galejorna, och det var som roddslaf jag slutligen kom till Rom.

Det är en alldeles för lång historia, hur jag blef en fri man, medborgare och soldat och hur jag vid trettio års ålder for till Alexandria och från Alexandria till Jerusalem. Men hvad jag har berättat alltifrån den tiden, då Tostig Lodbrok döpte mig i mjödstånkan, har jag måst tala om för att man skall förstå, hvad slags man det var, som red in genom Jaffaporten och drog allas ögon till sig.

De kunde gärna spärra upp ögonen. Dessa romare och judar voro mera småväxta och spensliga, och en så ljuslett man som jag hade de aldrig förr sett. Utmed de trånga gatorna stodo de bara och stirrade på denne ljushårige man från norden — eller hvarifrån han nu kom.

Alla Pilati trupper voro legosoldater utom en handfull romare i palatset och de tjugu romare, som redo med mig. Jag har ofta funnit, att legosoldater voro duktiga krigare, men aldrig så pålitliga som romarna. De voro sannerligen bättre kämpar hela året om än vi nordmän, som kämpade väldigt och slöade väldigt dessemellan. Romarna voro oföränderligt ståndaktiga och pålitliga.Där var en kvinna från Antipas' hof, som var väninna till Pilati' hustru och som jag träffade hos Pilatus samma kväll jag kom. Jag kallar henne Mirjam, ty under det namnet älskade jag henne. Om det endast vore svårt att skildra kvinnornas tjusning, skulle jag ändå skildra Mirjam. Men hur skall man kunna skildra känslor i ord? Kvinnans tjusning är höjd öfver alla ord. Den är något helt annat än förnimmelse, som kulminerar i förnuft, ty den uppstår af sensation och kulminerar i känsla, som ej är något annat än en ytterligt stegrad sensation.

I allmänhet taget har hvilken kvinna som helst ett behag för hvilken man som helst. Då detta behag får en alldeles särskild karaktär, kalla vi det kärlek. Mirjam hade denna särskilda tjusning för mig. Jag hade i själfva verket min andel i hennes tjusning. Hälften däraf var min egen manlighet, som ilade henne till mötes med öppna armar och gjorde henne så mycket mera begärlig för mig.

Mirjam var en stor kvinna. Jag använder det ordet med flit. Hon var finlemmad, imponerande, resligare och mera formfulländad än de flesta judiska kvinnor. Hon var aristokrat till sin sociala ställning, och hon var aristokrat af naturen. Allt hvad hon gjorde var storstiladt och ädelt. Hon hade intelligens, hon hade kvickhet och framför allt hade hon kvinnlighet. Som ni skall få se, var det hennes kvinnlighet, som till sist förde henne och mig i fördärfvet. Hon var mörklagd, med olivfärgad hy och ovalt ansikte; hennes hår var blåsvart, och hennes ögon voro som två svarta källor. Aldrig hade mera afgjorda typer af blond och brunett mötts som man och kvinna än hon och jag.

Och vi möttes genast. Det var ingen självgranskning, ingen väntan, ingen tvekan för att vi skulle öfvertyga oss.Hon var min i samma ögonblick jag såg henne. Och på samma sätt visste hon, att jag tillhörde henne, jag framför alla andra män. Jag gick fram till henne. Hon reste sig halft från sin stol, som om hon dragits till mig. Och sedan *sågo* vi med alla våra ögon, blåa och svarta, så att Pilati hustru, en mager, exalterad kvinna, brast i nervöst skratt. Och medan jag bugade mig för henne och hälsade, tyckte jag mig se, att Pilatus gaf Mirjam en menande blick, som om han velat säga: »Har jag sagt för mycket om honom?» Ty Sulpicius Qvirinus, legater i Syrien, hade förberedt honom på min ankomst. Pilatus och jag hade för öfrigt känt hvarandra, innan han någonsin for ut för att bli ståthållare öfver den semitiska vulkanen Jerusalem.

Vi talades mycket vid den kvällen, i synnerhet Pilatus, som i detalj skildrade de lokala förhållandena och som tycktes känna sig ensam och gärna vilja dela sin oro med någon och till och med be om råd. Pilatus var af den solida romerska typen med tillräcklig fantasi för att kunna på ett klokt sätt genomdrifva Roms järnhårda politik och icke synnerligen fallen för att ta illa vid sig under tryckande förhållanden.

Men den kvällen var det tydligt, att han var bekymrad. Judarna hade gjort honom nervös. De voro för vulkaniska, spasmodiska, obehärskade. Dessutom voro de listiga. Romarna hade ett öppet och rättframt sätt att gå till väga, hvad det än gällde. Judarna nalkades aldrig någonting direkt, utan baklänges, då de tvingades fram med våld. Lämnade på egen hand nalkades de alltid indirekt. Pilatus förklarade, att hans retlighet berodde på den omständigheten, att judarna alltid intrigerade för att göra honom och därigenom Rom till sitt verktyg i fråga om deras religiösa tvister. Jag visste mycket väl,att Rom aldrig lade sig i de underkufvade folkens religiösa förhållanden, men judarna bragte alltid förvirring i tvistefrågorna och gåfvo rent opolitiska tilldragelser en

politisk färg.

Pilatus blef helt vältalig, då han skildrade de olika sekterna och de fanatiska revolter och uppträden, som ständigt förekommo.

»Lodbrok», sade han, »man kan aldrig veta, när en af deras små sommarskyar förvandlar sig till ett oväder med åska och blixt, som dundrar och ljungar rundt omkring en. Jag är här för att upprätthålla ordning och lugn. Trots mina bemödanden göra de staden till ett riktigt getingbo. Jag ville långt hellre regera öfver schyter eller vilda britter än öfver dessa människor, som aldrig äro sams om sin gud. Just nu finns det en man uppe i norr, en fiskare, som har blifvit predikant och undergörare, och han kan hvilken stund som helst sätta hela landet i jäsning, så att jag blir återkallad till Rom.»

Det var det första jag hörde om den man, som kallades Jesus, och jag lade föga märke till det den gången. Icke förr än efteråt kom jag ihåg honom, då den lilla sommarskyn hade förvandlats till ett fulladdadt åskmoln.

»Jag har inhämtat underrättelser om honom», fortfor Pilatus. »Han är ingen politiker, det är alldeles säkert. Men hvem vet, om inte Caiaphas — och Hanan bakom honom — kunna förvandla denne fiskare till en politisk törntagg att stinga Rom med och störta mig i fördärfvet?»

»Den där Caiaphas är ju öfverstepräst, har jag hört, men hvem är Hanan?» frågade jag.

»Den verklige öfversteprästen, en listig räf», förklarade Pilatus. »Caiaphas utnämndes af Gratus, men Caiaphas är Hanans skugga och verktyg.»

»De ha aldrig förlåtit dig den där lilla historien med votivsköldarna», retades Mirjam.

Som om man rört vid hans ömtåligaste sträng, började Pilatus nu tala vidt och bredt om denna episod, som i början inte hade varit något annat än en episod, men ändå varit nära att bringa honom på fall. Han hade i all oskuld utanför sitt palats satt upp två sköldar med votivinskriptioner. Innan den därpå följande stormen, som bröt ut öfver hans hufvud, hade gått öfver, hade judarna skickat in sina klagomål till Tiberius, som gillade dem och gaf Pilatus en uppsträckning.

Jag var glad, då jag litet senare kunde få tala med Mirjam. Pilati hustru hade fått tillfälle att tala med mig om henne. Hon var af gammal kunglig släkt. Hennes syster var gemål till Philippus, tetrark öfver Gaulonitis och Batanæa. Denne Philippus var bror till Antipas, tetrark öfver Galiæa och Peræa, och båda voro söner till Herodes, som af judarna kallades »den store». Mirjam var, efter hvad jag kunde förstå, hemmastadd vid bägge dessa hof och hörde själf till släkten. Då hon var flicka, hade hon blifvit trolofvad med Archelaus, som då var tetrark i Jerusalem. Hon hade själf ganska stor förmögenhet, så att för den sakens skull hade hon icke behöft gifta sig. Därtill hade hon sin egen vilja och var troligen ej lätt att göra till lags i en så viktig fråga som valet af make.

Det måste ha legat i luften, som vi inandades, ty Mirjam och jag kommo genast att tala om religion. Den tidens judar vurmade visst lika mycket för religion som vi för att slåss och lefva godt. Under hela den tid jag tillbragte i landet surrade mina öron oupphörligt af ändlösa diskussioner om lif och död och om Guds lag. Pilatus för sin del trodde hvarken på gudar eller djäflar ellernågonting alls. Döden var för honom den oafbrutna sömnens mörker. Men under sina år i Jerusalem kunde han aldrig slippa höra allt detta bråk om religiösa ting. Jag hade under min expedition till Idumæa en stallpojke, ett kräk, som aldrig kunde lära sig att sadla en häst, men tala kunde han, och det lärdt ändå och i ett kör, från kväll till morgon, om alla de hårfina skillnaderna i rabbinernas läror, från Shemaiah till Gamaliel.

Men för att nu komma tilbaka till Mirjam.

»Du tror, att du är odödlig», sade hon snart i utmanande ton. »Hvarför är du då rädd att tala om det?»

»Hvarför belasta min själ med tanken på det, som är visst?» parerade jag.

»Men är du viss?» envisades hon. »Tala om det för mig. Hurudan är den — din odödlighet?»

Och jag berättade henne om Niflheim och Muspell, om jätten Ymirs födelse ur snöflingorna, om kon Audhumbla

och om Fenris och Loke och det iskalla Jotunheim — då jag hade berättat henne om allt detta och om Thor och Odin och vårt Valhalla, klappade hon i händerna och utbrast med blixtrande ögon:

»Å, en barbar! Du stora barn! Du gulhåriga jätte från islandet! Du, som tror på gamla amsagor och magens njutningar! Din själ, det hos dig, som ej kan dö, hvart skall den ta vägen, då din kropp är död?»

»Som jag har sagt, till Valhalla», svarade jag. »Och där skall min kropp också vara.»

»Och den skall äta och dricka? Och slåss?»

»Och älska», tillade jag. »Vi måste ha våra kvinnor med i himlen, annars vore den ju ingen himmel.»

»Jag tycker inte om din himmel», sade hon. »Den är ett vildt och djuriskt ställe, där köld och storm och vrede rasa.»»Och din himmel?» frågade jag.

»Är en oändlig sommar med mogna frukter och blommor och frodig växtlighet.»

Jag skakade på hufvudet och brummade:

»Jag tycker inte om din himmel. Den är ett ynkligt och slappt ställe, en plats för veklingar och eunucker och tjocka, läspande skuggor af män.»

Mitt yttrande måste ha eggat henne, ty hennes ögon fortforo att blixtra, och jag hade nästan en känsla af, att hon ville narra mig att tala vidare.

»Min himmel», sade hon, »är de saligas boning.»

»Valhalla är de saligas boning», försäkrade jag. »Hvem frågar efter blommor, där det alltid finns blommor? I mitt land, då den järnhårda vintern brytes och solen drifver bort den långa natten, äro de första blommorna, som titta fram utmed de smältande snödrifvorna, en stor glädje, och vi kunna ej ta våra ögon ifrån dem.

»Och elden!» utbrast jag. »Den stora, härliga elden! Er är just en treflig himmel, där man inte kan uppskatta en dånande eld under ett tätt tak med blåst och snöyra utanför.»

»Ni äro ett enfaldigt folk», gaf hon mig igen. »Ni bygga ett tak och tända en eld i en snödrifva och kalla det för himlen. I min himmel behöfva vi inte skydda oss för blåst och snö.»

»Nej», invände jag, »vi bygga tak och eldstad att gå bort ifrån ut i köld och storm och återvända till från köld och storm. Mannens lif lämpar sig just för kamp mot köld och storm. Eldstad och tak skaffar han sig just genom sin kamp. Jag vet det, jag. En gång har jag i tre års tid hvarken haft tak eller eldstad. Jag var sexton år och en man, innan jag någonsin hade burit väfda kläder på min kropp. Jag föddes under en storm, efter en strid,och jag sveptes i ett vargskinn. Se på mig . . . sådana män lefva i Valhalla.»

Och hon såg på mig alldeles förhäxad och utbrast:

»Du store, guldhårige, jättelike man!» Sedan tillade hon tankfullt: »Det nästan bedröfvar mig, att det inte finns sådana män i min himmel.»

»Vår värld är en bra värld», tröstade jag henne. »Dess plan är god och vidtfamnande. Det finns rum för många himlar. Det ser ut, som om hvarje människa hade fått den himmel hon helst vill ha. Det är sannerligen ett präktigt land, det där landet bortom grafven. Jag tviflar inte på, att jag skall öfverge våra festsalar och göra strandhugg på dina kuster af solsken och blommor och rofva bort dig. Så blef min mor bortröfvad.»

Och under den tystnad, som nu uppstod, såg jag på henne, och hon såg på mig helt dristigt. Och mitt blod var som rinnande eld. Vid Odin, det var en kvinna!

Jag vet inte, hvad som kunde ha händt, men Pilatus, som upphört att tala med Ambivius och suttit där en stund med sur min, bröt nu tystnaden.

»En rabbin! En germansk rabbin!» hånade han. »En ny predikare och en ny lära, som har kommit till Jerusalem. Nu kommer det att bli ännu mera gräl och slagsmål och stenande af profeter. Gudarna bevare oss, detta är ju ett

dårhus! Det tänkte jag inte om dig, Lodbrok. Här står du ju och orerar och anfäktar dig lika vildt som någon galning från öknen om hur det skall gå med dig, då du är död. Ett lif i sänder, Lodbrok! Det besparar er mycken oro.»

»Fortsätt, Mirjam, fortsätt!» utropade hans hustru.

Hon hade suttit som förhäxad under diskussionen med hårdt sammanknäppta händer, och den tanken flög för mig, att hon redan blifvit smittad af det religiösafantasteriet i Jerusalem. Åtminstone var hon, enligt hvad jag sedan fick veta, alldeles för benägen för sådant. Hon var utmärglad, liksom härjad af feber. Hennes hud satt stramt åt. Jag tyckte mig nästan kunna se tvärsigenom hennes händer, om hon höll dem mellan mig och dagsljuset. Hon var en god människa, men i hög grad nervös och ibland inbillningssjuk beträffande tecken och förebud. Det var ej fritt för, att hon såg syner och hörde röster. Jag för min del hade intet öfverseende med sådana dumheter. Men hon var en god varelse, och det fanns intet ondt i hennes hjärta. — —

Jag företog en resa på uppdrag af Tiberius, och det gjorde, att jag tyvärr såg mycket litet till Mirjam. Då jag kom tilltillbaka från Antipas' hof, hade hon farit till Philippi hof i Batanæa, där hennes syster var. Jag var nu åter i Jerusalem, och fastän det alls icke var nödvändigt för mig att uppvakta Philippius, som visserligen var en vekling, men trogen romarnas vilja, reste jag till Batanæa i hopp att träffa Mirjam.

Sedan for jag till Idumæa. Jag reste också till Syrien på befallning af Sulpicius Quirinus, hvilken som kejserlig legat var nyfiken att af min egen mun få höra litet om förhållandena i Jerusalem. Under dessa mina många resor hade jag tillfälle att iakttaga de underliga judarna, som voro så vanvettigt intresserade af sin gud. Det var det utmärkande för dem. De nöjde sig ej med att öfverlämna sådant åt prästerna, utan de förvandlade sig själfva till präster och predikade, hvarhelst de kunde finna en åhörare. Och åhörare hade de i massor.

De uppgåfvo sin sysselsättning för att vandra omkring i landet som tiggare, disputerande och käbblande med rabbinerna och talmudisterna i synagogorna och templensförgårdar. Det var i Galilæen, en föga ansedd trakt, hvars invånare ansågos enfaldiga, som jag korsade den där mannen Jesus' spår. Han tycks ha varit timmerman och sedan fiskare, och hans kamrater, de andra fiskarna, hade upphört att lägga ut sina nät och följt honom på hans vandringar. Några få betraktade honom som profet, men de flesta påstodo, att han var galen. Min oduglige stallpojke, som själf påstod sig känna till Talmud bättre än någon annan, rynkade på näsan åt Jesus, kallade honom tiggarekungen och hans lära ebionism, som, enligt hvad han förklarade för mig, dref den satsen, att endast de fattiga skulle komma i himlen, medan de rika och mäktiga skulle brinna i evighet i en sjö af eld.

Jag lade märke till, att det var brukligt där i landet, att hvar och en kallade alla andra för galningar. Och enligt min åsikt voro de verkligen galna, allesamman. De voro en riktig pest. De drefvo ut djäflar genom trolldom, botade sjukdomar genom handpåläggning, drucko dödliga gifter utan att det skadade dem och lekte oskadda med giftiga ormar — eller åtminstone påstodo de, att de gjorde det. De begåfvo sig ut i öknen för att fasta. De predikade spritt nya läror, samlade folkmassor omkring sig, bildade nya sekter, som affšllo från läran och bildade ännu flera sekter.

»Vid Odin», sade jag till Pilatus, »litet af vår nordiska snö och is skulle svalka deras hufvuden. Detta klimat är för vekligt. I stället för att bygga hus och jaga villebråd bygga de bara nya läror.»

»Och gräla om Guds väsen», instämde Pilatus vresigt. »Det är förbannelsen med deras religion.»

»Det är också min åsikt», instämde jag. »Om jag någonsin kommer ifrån detta galna land med mitt förnuft i behåll, skall jag tysta munnen på hvar och en,som vågar tala till mig om, hvad det skall bli af mig, sedan jag är död.»

Aldrig har jag sett sådana bråkmakare. Allting under solen var rent eller orent för dem. De, som voro så drifna i hårklyfverier, tycktes ur stånd att fatta den romerska statsidén. Allt politiskt var religiöst; allt religiöst var politiskt. Ståthållaren hade fullt upp att göra. De romerska örnarna, de romerska statyerna, till och med Pilati

votivsköldar, allt var afsiktliga kränkningar af deras religion.

Den romerska folkräkningen var en styggelse. Men den måste ändå ske, ty den var grunden för taxeringen. Men här var en ny stötesten. Att staten pålade skatter var ett brott mot deras lag och deras Gud. Å, den lagen! Det var inte den romerska lagen. Det var deras lag, hvad de kallade Guds lag. Det fanns zeloter, hvilka mördade hvar och en, som bröt mot denna lag. Och om ståthållaren straffade en zelot, som ertappats på bar gärning, blef det anledningen till tumult och upplopp.

Allting hos detta besynnerliga folk gjordes i Guds namn. Där funnos hvad vi romare kallade *thaumaturgi*. De gjorde underverk för att bevisa sin lära. Det har alltid förefallit mig meningslöst att bevisa multiplikationstabellens giltighet genom att ränna en staf i en orm eller till och med i två ormar. Men det gjorde thaumaturgerna och alltid till pöbelns förtjusning.

O himmel, så många sekter! Fariséer, essener, sadducéer — en otalig mängd! Och knappast hade de börjat med något nytt påhitt, förr än det blef politiskt. Coponius, den fjärde ståthållaren före Pilatus, hade mycket besvär med att kufva det gaulonitiska upproret, som uppstod på detta sätt och spred sig ner från Gamala.

I Jerusalem var det, den sista gången jag kom dit,lätt att upptäcka den växande upphetsningen hland judarna. De rände omkring i flockar, sladdrande och orerande. Några profeterade världens ände. Andra nöjde sig med templets förestående förstöring. Och där funnos vildsinta revolutionärer, som förklarade, att det romerska väldet nalkades sitt fall och att det nya judiska konungadömet skulle börja.

Jag lade märke till, att äfven Pilatus var mycket orolig. Det var tydligt, att de ansatte honom hårdt. Men det vill jag säga — och ni skall få se, att jag har rätt —, att han kunde mäta sig med dem i slughet; af hvad jag såg drar jag den slutsatsen, att han skulle kunnat disputera omkull många grälmakare i synagogorna.

»Bara en half legion romare», sade han i klagande ton till mig, »och jag skulle ta Jerusalem i kragen . . . och sedan förmodligen bli afsatt för mitt besvär.»

Liksom jag hade han ej mycket förtroende för legosoldaterna, och af romerska soldater hade vi endast en handfull.

Vid min återkomst bodde jag i palatset, och till min stora glädje fann jag Mirjam där. Men mitt nöje blef ej stort, ty det talades endast om situationen. Det hade också sina skäl, ty staden surrade som det getingbo den var. Den fest, som kallades påsk — naturligtvis något religiöst — var nära, och tusentals människor strömmade in från landet för att enligt vanan fira denna högtid i Jerusalem. Dessa nykomna voro naturligtvis fantaster, annars skulle de ej ha brytt sig om en sådan pilgrimsfärd. Staden var fullpackad med folk, så att många lägrade sig utanför murarna. Jag för min del kunde ej urskilja, hur mycket af jäsningen som berodde på den kringvandrande fiskarens läror eller på det judiska hatet mot Rom.»En tiondel, eller kanske inte ens det, härrör från den där Jesus», svarade Pilatus på min fråga. »Caiaphas och Hanan ha största skulden till upphetsningen. De veta, hvad de göra. De hetsa upp folket, i hvad syfte — ja, hvem kan säga det, om inte för att vålla mig obehag.»

»Ja, det är en gifven sak, att Caiaphas och Hanan bära ansvaret», sade Mirjam, »men du, Pontius Pilatus, är bara en romare och förstår ingenting. Om du vore jude, skulle du inse, att det ligger djupare allvar på bottnen än bara sekternas gräl eller begäret att vålla dig och Rom svårigheter. Öfversteprästerna och fariséerna, hvarenda jude med någon ställning eller rikedom, Philippus, Antipas, jag själf — alla kämpa vi för lifvet.

Denne fiskare är kanske galen. I så fall ligger det list under hans galenskap. Han predikar de fattigas religion. Han hotar vår lag, och vår lag är vårt lif, som du nog har märkt långt före detta. Vi äro rädda om vår lag, liksom du skulle vara rädd om den luft, som förvägrades dina lungor af en kramande hand om din strupe. Det är Caiaphas och Hanan och alla, som de representera — eller också är det fiskaren. De måste störta honom, annars störtar han dem.»

»Är det inte besynnerligt . . . en så simpel människa, en fiskare?» sade Pilati hustru liksom för sig själf. »Hvad slags man kan han vara, efter han äger en sådan makt? Jag önskar, att jag kunde få träffa honom. Jag skulle vilja

se en så märklig man med mina egna ögon.»

Pilatus rynkade pannan vid hennes ord, och det var tydligt, att hans oroliga stämning ytterligare förvärrades genom hans hustrus öfvernervösa tillstånd.

»Om du vill se honom, måste du söka honom i stadens ruskigaste nästen», skrattade Mirjam hånfullt. »Där kommer du att träffa på honom läppjande på sitt262

vin eller i sällskap med kvinnor, hvilkas namn man inte nämner. Aldrig har en så besynnerlig profet kommit till Jerusalem.»

»Hvad är det för ondt i det?» frågade jag, mot min vilja eggad att ta fiskarens parti. »Har inte jag också kolkat i mig massor af vin och haft underliga nattliga äfventyr i alla landsändar? Mannen är en man, och han lefver som en man, eller också är jag en galning, men det bestrider jag.»

Mirjam skakade på hufvudet och sade:

»Han är inte galen. Värre än så, han är farlig. All ebionism är farlig. Han skulle rifva upp allt beståndande. Han är en revolutionsman. Han skulle förstöra för oss det lilla vi ha kvar af judisk statsform och religion.»

Nu var det Pilatus, som skakade på hufvudet.

»Han är ingen politiker. Jag har inhämtat upplysningar om honom. Han är en siare. Det finns inga upprorstankar hos honom. Han gillar till och med den romerska beskattningen.»

»Du förstår inte», fortfor Mirjam. »Det är inte hvad han planlägger, utan det är följderna, om hans planer utföras, som göra honom till revolutionsman. Jag tvif-lar på, att han har någon aning om följderna. Men ändå är mannen ett plågoris och som sådant bör han röjas ur vägen.»

»Efter allt hvad jag har hört är han en godhjärtad, okonstlad människa, som det inte finnes något ondt i», påstod jag.

Jag berättade sedan om botandet af de tio spetälska, som jag hade bevittnat i Samarien, då jag var på väg till Jeriko.

Pilati hustru satt där som förhäxad af hvad jag berättade. Vi hörde nu aflägsna rop och skrik från en263

folkmassa, och vi förstodo, att soldaterna höllo på att ränsa gatorna.

»Och du tror på detta underverk, Lodbrok?» frågade Pilatus. »Du tror, att de variga såren i en blink för-svunno från de spetälskas lemmar?»

»Jag såg dem botade», svarade jag. »Jag följde efter dem för att öfvertyga mig. Det fanns ingen spetälska hos dem.»

»Men såg du dem såriga? Innan de botades?» envisades Pilatus.

Jag skakade på hufvudet.

»Nej, jag hörde endast talas om det», medgaf jag. »Då jag såg dem efteråt, sågo de alla ut som människor, som hade varit spetälska. De voro som bedöfvade. Det var en, som satt i solskenet och alltjämt granskade sin kropp och stirrade och stirrade på sin släta hud, som om han ej vågade tro sina ögon. Han ville hvarken tala eller se på något annat än sina egna lemmar, då jag gjorde honom frågor. Han var som i ett rus. Han satt där i solskenet och stirrade och stirrade.»

Pilatus smålog föraktfullt, och jag lade märke till, att äfven det stilla leendet på Mirjams läppar uttryckte förakt. Pilati hustru satt där som ett lik, hon andades knappast, och hennes vidt uppspärrade ögon sågo ingenting.

Ambivius sade: »Enligt hvad Caiaphas berättade mig i går, påstår fiskaren, att han skall låta Gud stiga ner på jorden och stifta ett nytt rike, hvilket Gud skall styra...»

»Det skulle alltså betyda slut på det romerska väldet», inföll jag.

»Det där är bara intriger af Caiaphas och Hanan för264

att inveckla Rom i svårigheter», förklarade Mirjam. »Det är inte sant. Det är en lögn, som de ha spridt ut.»

Pilatus nickade och frågade:

»Finns det inte någonstädes i edra gamla böcker en profetia om, att prästerna här förvränga denne fiskares syften?»

Hon jakade härtill och läste upp citatet. Jag berättar detta för att visa, hur djupt Pilatus studerat detta folk, som han så ifrigt bemödade sig att hålla ordning på.

»Hvad jag har hört», fortfor Mirjam, »är att denne Jesus predikar världens ände och Guds rikes tillkom-melse, icke här, utan i himmelen.»

»Jag har hört det», sade Pilatus. »Det är sant. Denne Jesus förfäktar den romerska beskattningens berättigande. Han påstår, att Rom skall styra, tills all styrelse upphör, då världen förgås . Jag förstår nu bättre de ränker Hanan håller på att smida mot mig.»

»Några af hans lärjungar påstå till och med», inföll Ambivius, »att han är Gud själf.»

»Jag har aldrig haft någon rapport om, att han har sagt det», svarade Pilatus.

»Hvarför inte?» mumlade hans hustru. »Hvarför inte? Gudar ha stigit ner till jorden förr.»

»Hör på», sade Pilatus. »Jag har hört från trovärdigt håll, att sedan Jesus hade utfört ett underverk, hvarige-nom en stor folkmassa bespisades med några bröd och fiskar, ville de dåraktiga galiléerna utropa honom till kung. Mot hans vilja ville de göra honom till kung. För att undkomma dem flydde han till bergen. Den gången var han inte galen. Han var för klok för att ta emot det öde de ville påtvinga honom.»

»Och ändå är det just detta Hanan vill narra dig att tro», upprepade Mirjam. »De beskylla honom för, att265

han vill bli judarnes konung — ett brott mot romersk lag, och därför måste Eom gripa in mot honom.»

Pilatus ryckte på axlarna.

»Snarare en tiggarnas konung eller en drömmarnas konung. Han är ingen dåre. Han är en visionär, men det är icke världslig makt han ser i sina syner. Jag önskar honom all lycka i ett annat lif, ty det ligger utom Eoms jurisdiktion.»

»Han påstår, att egendom är synd — det är det, som stöter fariséerna för hufvudet», sade Ambivius.

Pilatus skrattade hjärtligt.

»Denne tiggarekung och hans medtiggare respektera ännu egendomen», förklarade han. »För inte länge sedan hade de till och med en skattmästare för hvad de ägde. Judas hette han, och det påstods, att han stal ur kassan, som han hade om hand.»

»Stal inte Jesus?» frågade Pilati hustru.

»Nej», svarade Pilatus, »det var Judas, skattmästaren.»

»Hvem var den där Johannes?» frågade jag. »Han råkade illa ut i Tiberias, och Antipas lät af rätta honom.»

»Ja, det är också en», sade Mirjam. »Han är från Hebrontrakten. Han var en svärmare och ökeneremit. Antingen han eller hans anhängare påstodo, att han var Elijah, som uppstått från de döda. Ser ni, Elijah var en af våra gamla profeter.»

»Var Johannes upprorisk?» frågade jag.

Pilatus gjorde en grimas och skakade på hufvudet, sedan sade han:

»Han blef osams med Antipas med anledning af He-rodias. Johannes var sedepredikant. Det är en för lång

historia att berätta, men han fick plikta med sitt hufvud. Nej, det var ingenting politiskt i den affären.»

»Det påstås också af somliga, att Jesus är Davids266

son», sade Mirjam. »Men det är orimligt. Ingen i Na-zareth tror det. Ser ni, hela hans familj, äfven hans gifta systrar, bo där och äro kända af alla. De äro enkla människor, helt vanligt småfolk.»

»Jag önskar, att den vore lika enkel, rapporten om allt detta invecklade, som jag måste sända in till Tibe-rius», brummade Pilatus. »Och nu, då denne fiskare har kommit till Jerusalem, är staden fullpackad med pilgrimer, som äro beredda till hur mycket bråk som helst, och Hanan blåser under.»

»Han ger sig inte, förr än han får sin vilja fram», sade Mirjam. »Han har förelagt dig din uppgift, och den kommer du att utföra.»

»Hvad då?» frågade Pilatus.

»Att af rätta fiskaren.»

Pilatus skakade motsträfvigt på hufvudet, men hans hustru utropade:

»Nej, nej! Det skulle vara en skamlig ogärning. Mannen har intet ondt gjort. Han har inte förbrutit sig mot Rom.»

Hon såg bönfallande på Pilatus, som fortfor att skaka på hufvudet.

»Låt dem sköta sina egna bödelssysslor, som Antipas gjorde», brummade han. »Fiskaren saknar all betydelse, men jag ämnar inte bli något verktyg för deras planer. Om de måste ta lifvet af honom, så gärna för mig. Det är deras ensak.»

»Men du tillåter det inte?» utropade Pilati hustru.

»Jag skulle få mycket besvär med att förklara mig inför Tiberius, om jag blandade mig i detta», svarade han.

»Hvad som än händer», sade Mirjam, »tycker jag mig redan se dig skrifva förklaringar, och det snart267

ändå, ty Jesus har redan anländt till Jerusalem och åtskilliga af hans fiskare med honom.»

Pilatus visade den retlighet denna underrättelse framkallade hos honom.

»Jag frågar inte efter, hvad han tar sig till», sade han. »Jag hoppas aldrig behöfva se honom.»

»Du kan lita på, att Hanan tar reda på honom åt dig», svarade Mirjam, »och för honom till din port.»

Pilatus ryckte på axlarna, och så slutade samtalet. Pilati hustru måste, nervös och uppjagad, be Mirjam följa henne till hennes rum, så att för mig återstod endast att gå till sängs och somna ifrån sorlet och larmet i denna stad af galningar.

Händelserna utvecklade sig hastigt. På en enda natt hade staden blifvit glödhet. Då jag vid middagstiden red ut med ett halft dussin af mitt folk, voro gatorna fullpackade, och människorna voro mer än vanligt obenägna att ge rum för mig. Om blickar kunnat döda, skulle den dagen ha varit min sista. De spottade helt öppet, då de fingo se mig, och Öfverallt hördes hotande mummel och rop.

Jag väckte alls icke något uppseende, men så mycket större ovilja, som jag bar Eoms hatade uniform. Om det varit i en annan stad, skulle jag ha gifvit mitt folk befallning att med flata klingan tukta dessa ilskna fanatiker. Men det var Jerusalem i feberhetta, och folket där var ur stånd att ens i tankarna skilja statens begrepp från Guds.

Sadducéen Hanan hade gjort sin sak bra. Hvad än han och Sanhedrin tänkte om situationens verkliga betydelse, var det klart, att pöbeln hade blifvit skickligt dresserad till att tro, att Eom stod bakom allt detta.268

Jag mötte Mirjam i trängseln. Hon var till fots, endast åtföljd af en tjänarinna. Under så oroliga förhållanden gick det ej an för henne att visa sig ute klädd efter sitt stånd. Genom sin syster var hon ju svägerska till Antipas, som ej många tyckte om. Hon var därför enkelt klädd och gick med beslöjadt ansikte, så att hon kunde bli tagen för hvilken judinna af folket som helst. Men för mitt öga kunde hon ej dölja sin vackra växt, sin hållning och sin

gång, så olika andra kvinnors och som jag redan hade drömt om mer än en gång.

Få och hastiga voro de ord vi fingo växla, ty nu spärrades vägen för mig, och mitt folk och mina hästar trängdes från alla håll. Mirjam hade funnit skydd i vinkeln af en utspringande husvägg.

»Ha de fått tag i fiskaren än?» frågade jag.

»Nej, men han är strax utanför muren. Han har ridit upp till Jerusalem på en åsna med folkmassor framför och bakom; och somliga ha i sin enfald hälsat honom

i förbifarten som Israels konung. Det blir till sist en förevändning för Hanan att tvinga Pilatus till att gripa in. Ehuru domen ännu ej är fälld, är den redan skrifven. Denne fiskare är en död man.»

»Men Pilatus kommer inte att arrestera honom», invände jag.

Mirjam nickade.

»Det skall nog Hanan dra försorg om. De skola föra honom inför Sanhedrin. Det blir dödsdom. De skola kanske stena honom.»

»Men Sanhedrin har ingen rättighet att af rätta någon», sade jag.

»Jesus är inte romare», svarade hon. »Han är jude. Enligt Talmuds lag är han skyldig till dödsstraff, ty han har hädat lagen.»269

Jag skakade på hufmdet.

»Sanhedrin har ingen rättighet...»

»Pilatus har ingenting emot, att det tar sig denna rättighet.»

»Men det är en kvistig juridisk fråga», envisades jag, »och vi vet, hurudana romarna äro i sådana fall.»

»Då skall Hanan undvika alla tvistigheter», smålog hon, »genom att tvinga Pilatus att korsfästa honom. I alla händelser hlir det bra.»

En rörelse bland folkmassan trängde nu våra hästar framåt. En af fanatikerna hade fallit omkull, och jag kände min häst stryka baklänges och trampa på honom, jag hörde mannen skrika, och alla de omkringstående uppgåfvo hotfulla rop. Men jag vände på hufvudet och sade till Mirjam:

»Du är hård mot en man, som, efter hvad du själf säger, det inte finns något ondt i.»

»Jag är hård mot det onda, som skall bli följden, om han får lefva», svarade hon.

Jag kunde knappt uppfatta hennes ord, ty en man sprang fram, grep tyglarna och mitt ben och försökte dra ner mig från hästen. Jag lutade mig fram och slog honom i ansiktet med min flata hand. Min hand täckte hela hans ansikte, och jag inlade en väldig styrka i slaget. Jerusalems invånare äro ej vana vid så kraftiga örfilar. Jag har sedan undrat många gånger, om jag bröt nacken af karlen.

Nästa gång jag träffade Mirjam var följande dag. Jag mötte henne på gården till Pilati palats. Hon såg ut, som om hon gått i sömnen. Hennes ögon sågo mig knappast. Hon kände knappt igen mig. Hon var så besynnerlig, hennes ögon voro så omtöcknade och fjärrskå-270

dande, att hon påminde mig om de spetälska jag hade sett botas i Samarien.

Hon blef sig själf igen genom en ansträngning, men endast till det yttre. Hennes ögon hade ett uttryck, som jag ej kunde tolka. Aldrig förr hade jag sett sådana kvinnoögon.

Hon skulle ha gått förbi mig utan att hälsa, om jag ej hade spärrat vägen för henne. Hon stannade och mumlade mekaniskt några ord, men hela tiden sågo hennes drömmande ögon tvärsigenom mig och bortom mig, helt fyllda af en stor syn.

»Jag har sett honom, Lodbrok», hviskade hon. »Jag har sett honom.»

»Gudarna gifve, att han inte är lika gripen af din åsyn, hvem han nu än må vara», skrattade jag.

Hon tog ingen notis om mitt olämpliga skämt, och hennes ögon voro ännu fulla af synen, och hon skulle ha gått vidare, om jag ej åter spärrat vägen för henne.

»Hvem är denne han?» frågade jag. »En man, som stått upp från de döda, efter han har kunnat tända ett så underligt skimmer i dina ögon?»

»En, som har uppväckt andra från de döda», svarade hon. »Jag tror förvisso, att han, denne Jesus, har uppväckt döda. Han är ljusets furste, Guds son. Jag har sett honom. Jag tror fullt och fast, att han är Guds son.»

Jag kunde ej förstå mycket af hennes ord, endast att hon hade träffat denne vandrande fiskare och ryckts med af hans galenskap. Ty denna Mirjam var sannerligen ej samma Mirjam, som hade kallat honom ett plågoris och önskat, att han skulle bli röjd ur vägen.

»Han har förhäxat dig», utbrast jag vred.271

Hennes ögon tycktes fuktas och bli djupare, då hon gaf mig rätt.

»O, Lodbrok, hans trollmakt är utöfver allt hvad man kan tänka eller skildra med ord. Men då man ser honom, känner man, att här är all godhet och barmhärtighet personifierad. Jag har sett honom. Jag har hört honom. Jag skall ge allt hvad jag har till de fattiga och följa honom.»

Hennes visshet var så stor, att jag helt och hållet förstod den, liksom jag hade förstått häpenheten hos de spetälska i Samarien, då de stirrat på sin släta hud, och det retade mig, att en så storartad kvinna så lätt skulle låta narra sig af en kringvandrande undergörare.

»Följa honom», hånade jag. »Då kommer du väl att bära en krona, när han får sitt kungadöme.»

Hon nickade instämmande, och jag kunde ha slagit henne i ansiktet för hennes dårskap. Jag drog mig undan, och i det hon långsamt gick vidare, mumlade hon:

»Hans kungadöme är icke af denna världen. Han är Davids son. Han är Guds son. Han är allt hvad han har sagt eller allt godt och stort, som har sagts om honom.»

»En vis man från Österlandet», hörde jag Pilatus säga med ett spefullt skratt. »Han är en tänkare, denne olärde fiskare. Jag har forskat djupare i hans inre. Jag har fått färska upplysningar. Han behöfver inga underverk. Han beslår de skarpsinnigaste bland dem. De ha lagt ut snaror, och han har skrattat åt deras snaror. Hör på, skall du få höra.»

Han berättade mig, hur Jesus hade förbryllat dem, som velat förbrylla honom, då de förde till honom en kvinna, beträdd med äktenskapsbrott, för att han skulle döma öfver henne.272

»Och skattepenningen», fortfor Pilatus i triumferande ton. »Gif kejsaren hvad kejsaren tillhör och Gud hvad Gud tillhör, lydde hans svar till dem. Det var Hanans knep, och Hanan är alldeles förstummad. Här har äntligen uppträdt en jude, som förstår vår romerska idé om staten.»

Sedan träffade jag Pilati hustru. Då jag såg in i hennes ögon, förstod jag genast, sedan jag sett Mirjams ögon, att denna svärmiska, exalterade kvinna äfven hade träffat fiskaren.

»I honom bor det gudomliga», sade hon till mig i dämpad ton. »Det finns hos honom ett personligt medvetande af att Gud har tagit sin boning hos honom.»

»Är han Gud?» frågade jag saktmodigt, ty jag måste ju säga något.

Hon skakade på hufvudet.

»Jag vet inte. Det har han inte sagt. Men det vet jag: af sådant ämne äro gudarna skapade.»

»En kvinnotjusare», var mitt enskilda omdöme, då jag skildes från Pilati hustru, som gick där i drömmar och syner.

De sista dagarna äro väl kända för alla, som läsa dessa rader, och det var under dessa sista dagar som jag upptäckte, att denne Jesus också var en mantjusare. Han tjusade Pilatus. Och han tjusade mig.

Sedan Hanan hade sändt Jesus till Caiaphas och Sanhedrin, församladt i Caiaphas' hus, hade dömt Jesus till döden, skickades Jesus, följd af en skränande folkhop, till Pilatus för att afrättas.

För sin egen skull och för Eoms skull ville Pilatus ej afrätta honom. Pilatus intresserade sig föga för fiskaren, men mycket för fred och ordning. Hvad frågade273

Pilatus efter en människas lif? Efter många människors lif? Den romerska skolan var järnhård, och de guvernörer, som Rom skickade ut för att styra underkufvade folk, voro också af järn. Pilatus tänkte och handlade efter abstrakta politiska teorier. Men då Pilatus gick ut vid dåligt lynne för att möta folkmassan, som hade hämtat fiskaren, hemföll han genast under mannens förtrollning.

Jag var närvarande. Jag vet det. Det var första gången som Pilatus någonsin hade sett honom. Pilatus gick ut förgrymmad. Våra soldater voro redo att ränsa gården från det larmande packet. Och så snart Pilatus fick ögonen på fiskaren, var han kufvad — ja, blef hans beskyddare. Han vägrade att behandla målet, begärde, att de skulle döma fiskaren efter sin lag, efter han var jude och icke romare. Aldrig hade judar varit så angelägna att böja sig under den romerska regeringen. De ropade, att de såsom lydande under Rom ej hade någon rättighet att döma en människa till döden. Men Antipas hade halshuggit Johannes och ej haft något men däraf.

Pilatus lät dem stå där på den öppna gården och tog Jesus ensam med sig in i domssalen. Hvad som tilldrog sig där, vet jag icke, utom att Pilatus var förändrad, då han kom ut. Medan han förut hade varit ovillig att af rätta, emedan han ej ville tjänstgöra som Hanans verktyg, var han nu ovillig att afrätta af hänsyn till fiskaren. Hans bemödanden gingo nu ut på att rädda denne. Och hela tiden skrek pöbeln: »Korsfäst honom! Korsfäst honom!»

Du, min läsare, känner till ärligheten af Pilati ansträngningar. Du vet, hur han försökte föra mängden bakom ljuset, först genom att göra narr af Jesus som en oskadlig tok, och sedan genom att erbjuda sig att fri-gifva honom på grund af sedvänjan att ge en fånge lös

18 — Tvångströjan.274

vid påsken. Och du vet, hur prästernas ifriga hviskningar förledde pöbeln att ropa på mördaren Bar-Abbas fri-gifvande.

Förgäfves kämpade Pilatus mot det öde, som påtvingades honom af prästerna. Genom spott och spe hoppades han göra hela underhandlingen till en fars. Han kallade Jesus på skämt judarnas konung och befallde, att han skulle gisslas. Hans hopp var, att alltsammans skulle sluta i skratt och bli glömdt.

Det gläder mig att kunna säga, att inga romerska soldater deltogo i hvad som nu följde. Det var legosoldater, som satte på Jesus törnekrona och mantel, stucko kungavärdighetens rö i hans hand, föllo på knä och hälsade honom som judarnes konung. Ehuru det misslyckades, var det ett skämt för att blidka sinnena. Medan jag såg på, fick jag ett intryck af hur omot-ståndlig Jesus var. Trots det grymma hånet i hans belägenhet var han kunglig. Och jag kände mig lugn, då jag såg på honom. Det var hans eget lugn, som smittade mig. Jag var tröstad och tillfredsställd och alls icke upphetsad. Saken måste ha sin gång. Allt var godt och väl. Jesu lugn midt under larm och smärta blef mitt lugn. Jag hade knappt en tanke på att rädda honom.

Dessutom hade jag sett för många underbara mänskliga handlingar under mitt vilda och skiftande lif för att låta detta särskilda under förleda mig till dåraktiga tilltag. Jag var alldeles i jämvikt. Jag hade icke ett ord att säga, intet omdöme att uttala. Jag visste, att här tilldrogo sig saker, som jag icke förstod, och att de måste tilldra sig.

Ännu kämpade Pilatus. Larmet växte. Ropen på blod genljödo på gården; alla yrkade på korsfästning. Pilatus gick tillbaka in i domssalen. Då han misslyc-275

kats i att förvandla det hela till en fars, försökte han bestrida domstolens befogenhet. Jesus var icke från Jerusalem. Han var till börden en undersåte till Antipas, och till Antipas ville Pilatus att Jesus skulle sändas.

Men jäsningen höll nu på att sprida sig till staden. Våra trupper utanför palatset voro nära att sopas bort af gatpöbeln. Det rådde ett tumult, som i hvilket ögonblick som helst kunde förvandlas till revolution och inbördes krig. Mina egna tjugu legionärer voro nära till hands och beredda. De tyckte lika litet om de fanatiska judarna som jag och skulle gärna ha åtlydt min order att ränsa gården med dragna svärd.

Då Pilatus kom ut igen, var det ingen som hörde hans yrkande på, att Antipas skulle döma, ty hela folkmassan skrek, att Pilatus var en förrädare, att om han lät fiskaren gå, var han ingen vän till Tiberius. Tätt framför mig vid muren, där jag stod, sprang en skabbig, skäggig, långhårig fanatiker oupphörligt af och an och skrek: »Tiberius är kejsare, det finns ingen kung! Tiberius är kejsare, det finns ingen kung!» Jag förlorade tålamodet. Mannens skrål så tätt inpå mig var för retsamt. Jag tog ett steg åt sidan, liksom af en händelse, och trampade honom på foten af hela min kraft. Den galningen tycktes ej märka det. Han var för upphetsad för att känna smärtan, och han fortfor att skräna: »Tibe-

rius är kejsare, det finns ingen kung!»

Jag såg Pilatus tveka. Pilatus den romerske guvernören var för ögonblicket endast en människa med en människas vrede mot dessa eländiga varelser, som ropade på blod och ville döda en så älsklig och okonstlad, rättskaffens och god själ som denne Jesus.

Jag såg Pilatus tveka. Hans blick gled bort till mig, som om han ämnade ge mig en vink att kommendera ut276

mitt folk, och jag tog ett steg framåt, så att jag släppte foten, som jag trampade på. Jag ämnade just skynda mig att utföra Pilati halft uttalade önskan och ränsa gården från den eländiga pöbeln, som väsnades där.

Det var icke Pilati obeslutsamhet, som kom mig att vackla. Det var denne Jesus, som påverkade både Pilatus och mig. Han såg på mig. Han behärskade min vilja. Ja, denne kringstrykande fiskare, denne vandrande predikant, denna vrakspillra från Galilaeen, behärskade min vilja. Han sade icke ett ord. Men ändå förstod jag hans befallning, tydlig som en trumpetsignal. Och jag hejdade mig, hejdade min fot och min hand, ty hvem var jag att jag skulle uppresa mig mot en så imponerande lugn mans vilja? Och medan jag stod där, kände jag hela hans omotståndlighet — allt hos honom, som hade tjusat Mirjam och Pilati hustru och Pilatus själf.

Det öfriga vet ni. Pilatus tvådde sina händer beträffande Jesu död, och upprorsmännen läto hans blod komma öfver sina egna hufvuden. Pilatus gaf befallning, att han skulle korsfästas. Pöbeln var nöjd, och nöjda voro äfven, bakom pöbeln, Caiaphas, Hanan och Sanhedrin. Det var icke Pilatus, icke Tiberius, icke romerska soldater, som korsfäste Jesus. Det var Jerusalems prästerliga styresmän och politici. Jag såg det. Jag vet det. Och tvärsemot sina egna bästa intressen skulle Pilatus ha räddat Jesus, liksom jag skulle ha gjort det, men Jesus själf ville icke bli räddad.

Ja, och Pilatus dref ännu ett sista gyckel med detta folk, som han afskydde. På hebreiska, grekiska och latin lät han sätta upp en inskrift på Jesu kors, så lydande: »Judarnes konung». Prästerna klagade förgäfves. Det var just under denna förevändning de hade277

tvingat Pilatus att ge efter, och denna förevändning, en ironisk förolämpning mot den judiska rasen, höll Pila-tus fast. Pilatus af rättade någonting abstrakt, som aldrig hade existerat i verkligheten. Denna fantasi var ett bedrägeri och en lögn, som prästerna hittat på. Jesus förnekade den. Och denna fantasi lydde: »Judarnas ko-

nung».

Stormen var öfver där ute på gården. Upphetsningen hade lagt sig. Revolutionen hade afvändts. Prästerna voro nöjda, pöbeln var nöjd, och Pilatus och jag voro utledsna och trötta på hela saken. Men för honom och för mig var stormen ännu icke öfver. Innan Jesus fördes bort, kallade en af Mirjams kvinnor mig till henne. Och jag såg, att Pilatus, som hans hustru skickade bud på genom en af sina kvinnor, också åtlydde kallelsen.

»O, Lodbrok, jag har hört det», utbrast Mirjam, då hon mötte mig. Vi voro allena, och hon kastade sig öfver mig och sökte skydd och styrka i mina armar. »Pilatus har gifvit efter. Han ämnar låta korsfästa honom. Men ännu är det tid. Ditt eget folk är redo. Rid ut med dem. Endast en centurion och en handfull soldater ledsaga honom. De

ha ännu icke gifvit sig af. Följ efter, så snart de bryta upp. De få inte komma fram till Golgatha. Men vänta, tills de komma utanför stadsmuren. Ge då kontraorder. Tag med en extra häst åt honom att rida på. Resten är lätt. Rid till Syrien med honom eller till Idumseen eller hvart som helst, bara han blir räddad.»

Hon sade detta med armarna om min hals, ansiktet upplyftadt och lockande nära mitt, och hennes stora, allvarliga ögon löfvade och frestade.

Icke underligt, att jag dröjde med att svara. För278

ögonblicket fanns det blott en tanke i min hjärna. Tänk, att detta skulle komma öfver mig efter allt det märkliga jag hade sett tilldra sig! Jag begick intet missförstånd. Saken var klar. En förnäm dam var min, om . .. om jag svek Eom. Ty Pilatus var guvernör, hans befallning hade uttalats, och hans röst var Eoms röst.

Som sagt, det var kvinnan hos henne, hennes äkta kvinnlighet, som blef Mirjams och min olycka till sist. Hon hade alltid varit så klartänkt, så förnuftig, så säker på sig själf och mig, att jag hade glömt, eller rättare sagdt, jag fick nu åter lära mig den eviga sanningen, som man inhämtar under alla sina lifsformer, att kvinnan alltid är kvinna ... att kvinnan ej resonerar, utan känner i stora, afgörande ögonblick, att den sista helgedomen och den innersta drifkraften man måste skaffa sig herravälde öfver, den är i kvinnans hjärta och inte i hennes hufvud.

Mirjam missförstod min tystnad, ty hon tryckte sig ännu tätare intill mig, i det hon tilläde, som för att komplettera sina instruktioner:

»Tag med två extra hästar, Lodbrok. Jag skall rida den andra . . . med dig . . . med dig, öfver hela världen, hvart än du styr kosan.»

Det var kungliga mutor, och i gengäld fordrade man af mig en usel och föraktlig handling. Ännu svarade jag ej. Inte som om jag varit förvirrad eller tvekat. Jag var endast bedröfvad — djupt och plötsligt bedröfvad, ty jag visste, att hvad jag nu höll i mina armar skulle de aldrig mera få famna.

»Det finns i dag blott en man i Jerusalem, som kan rädda honom», fortfor hon, »och denne man är du, Lodbrok.»

Då jag ej genast svarade, skakade hon mig, liksom för279

att väcka mina tankar, som kanske slumrade. Hon skakade mig, så att mitt harnesk skramlade.

»Tala, Lodbrok, tala!» befallde hon. »Du är stark ocli oförskräckt. Du är en man. Jag vet, att du föraktar den pöbel, som ville döda honom. Du, du ensam kan rädda honom. Du behöfver bara säga ett ord, och det är gjordt, och jag skall älska dig i hela lifvet för hvad du nu gor.»

»Jag är romare», sade jag långsamt, och jag visste mycket väl, att jag med de orden uppgaf alla mina förhoppningar på henne.

»Du är Tiberii slaf, Eoms hund», utbrast hon häftigt, »men du är inte skyldig Eom någonting, ty du är ingen romare. Ni guldhåriga jättar från norden äro inte romare.»

»Eomarne äro äldre bröder till oss ungdomar från norden», svarade jag. »Jag bär också Eoms harnesk och äter Eoms bröd.» Jag tilläde saktmodigt: »Men hvar-

för allt detta bråk för en enda mans lif? Alla människor måste dö. Det är så enkelt och lätt att dö. I dag eller om hundra år, det är likgiltigt. Alla äro vi säkra på, att samma slut väntar oss.»

Hon skalf i mina armar af lidelsefullt begär att rädda honom, och hon utbrast häftigt:

»Du förstår inte, Lodbrok. Detta är ingen vanlig man. Han är en man över alla män, säger jag dig — en lefvande Gud, inte en människa, utan en varelse för mer än alla människor.»

Jag slöt henne hårdt intill mig och visste, att jag afstod från all hennes ljufva kvinnlighet, i det jag sade:

»Vi äro man och kvinna, du och jag. Vårt lif är af denna världen. Allt det där om en annan värld är en galenskap. Låt dessa galna drömmare gå dit deras dröm-280

mar visa vägen. Neka dera inte hvad de önska framför allt annat, mer än mat och vin, mer än sång och strid, ja till och med mer än kvinnokärlek. Neka dem inte deras hjärtas önskan, som drifver dem genom grafvars mörker till deras dröm om lif bortom denna värld. Låt dem gå. Men du och jag stanna här med all den lycka, som vi hoppas af hvarandra. Tids nog kommer mörkret, och du beger dig till dina stränder af solsken och blommor och jag till Valhallas larmande festbord.»

»Nej, nej!» utropade hon och gjorde sig halft lös. »Du förstår inte. All storhet, all godhet, allt gudomligt finns hos denne man, som är mer än en människa, och det är en neslig död, som hotar honom. Endast slafvar och tjufvar dö på det sättet. Han är hvarken slaf eller tjuf. Han är en odödlig. Han är Gud. Jag säger dig för visso, han är Gud.»

»Han är odödlig, säger du», invände jag. »Att dö på Golgatha i dag förkortar då inte hans odödlighet med en sekund. Han är en gud, säger du. Gudar kunna inte dö. Af allt hvad jag har hört om dem är det säkert, att gudar ej kunna dö.»

»Å, du vill inte förstå», utbrast hon. »Du är bara

en jätte af kött och blod.»

»Det påstås ju, att denna tilldragelse har blifvit förutsagd redan i forntiden?» sade jag, ty judarna hade lärt mig sina spetsfundigheter.

»Ja, ja», instämde hon, »i de messianska profetiorna. Han är Messias.»

»Hvem är då jag», frågade jag, »att jag skulle göra profeterna till lögnare? Göra Messias till en falsk Messias? Äro ditt folks profetior något så bräckligt, att

jag, en dum främling, en ljushårig nordbo i romersk rustning, kan bringa profetiorna på skam och ställa så281

till, att just det, som gudarna vilja och de visa männen ha förutsagt, inte går i fullbordan?»

»Du förstår inte», upprepade hon.

»Jag förstår alltför väl», svarade jag. »Är jag större än gudarna, så att jag kan göra gudarnas vilja om intet? Äro då gudarna maktlösa och människornas lekbollar? Jag är en man. Äfven jag böjer mig för gudarna, för alla gudar, ty jag tror på alla gudar; hur skulle de annars kunna finnas till?»

Hon drog sig undan, så att min famn trånade efter henne förgäfves, och vi stodo hvar för sig och lyssnade till larmet på gatan, då Jesus och soldaterna bröto upp och begåfvo sig på väg. Och mitt hjärta våndades öfver att en så högt begåfvad kvinna kunde vara så dåraktig. Hon ville rädda Gud. Hon ville göra sig själf större än Gud.

»Du älskar mig inte», sade hon långsamt, och hennes ögon sade mig tydligare än ord kunde uttrycka, att hon ville vara min.

»Jag älskar dig mer än du kan fatta, tycks det», svarade jag. »Jag är stolt öfver att älska dig, ty jag vet, att jag är värd att älska dig och värd all den kärlek du kan ge mig. Men Eom är min fostermor, och om jag vore otrogen mot henne, skulle min kärlek till dig vara föga värd och föga att vara stolt öfver.»

Det larm, som följde med Jesus och soldaterna, dog bort på gatorna. Och då ingenting hördes vidare, vände Mirjam sig om för att gå utan att bcvärdiga mig med ett ord eller en vink.

Åter greps jag af vild åtrå efter henne. Jag sprang fram och slog armarna om henne. Jag skulle kasta upp henne på min häst och rida bort med henne och mitt folk till Syrien, bort från denna fördömda, galna stad.Hon kämpade emot. Jag betvingade henne. Hon slog mig i ansiktet, och jag fortfor att hålla henne hårdt fast, ty jag njöt af hennes slag. Då upphörde hon att spjärna emot. Hon blef kall och orörlig, så att jag visste, att det ej längre var en älskande kvinna mina armar famnade. För mig var hon död. Jag släppte henne lös, och hon tog ett steg tillbaka. Som om hon ej längre sett mig, vände hon sig om och gick öfver det tysta rummet, och utan att se sig om lyfte hon upp förhänget och var försvunnen.

Jag, Ragnar Lodbrok, lärde mig aldrig läsa eller skrifva. Men jag har i mitt lif lyssnat till högstämdt tal. Som jag uppfattar det nu, fick jag aldrig lära mig tala i så stor stil som de lagkunniga judarna eller som romarna med sin filosofiska skolning. Jag har talat enkelt och okonstladt som det anstår en man, som har lefvat sitt lif på Tostig Lodbroks skepp och under Brunanbuhrs tak och farit till Jerusalem och tillbaka igen. Och enkelt och okonstladt talade jag till Sulpicius Qvirinus, då jag kom till Syrien för att för honom aflägga rapport om hvad som tilldragit sig i Jerusalem.

==========

ADERTONDE KAPITLET.

Upphäfd andning är ingenting nytt hvarken inom växtvärlden och det animala lifvets lägre former eller ens i människans högt utvecklade och rikt sammansatta organism. En kataleptisk dvala är en kata-leptisk dvala, hur den än åstadkommes. Från urminnes tider har den indiske fakiren varit i stånd att frivilligt framkalla ett sådant tillstånd hos sig själf. Det är en gammal fakirkonst att låta begrafva sig lefvande. Andra ha i liknande trance vilseledt läkarna, som förklarat dem för döda och gifvit befallning att lägga ner dem i jorden lefvande.

Medan mina tvångströjexperiment i San Quentin fort-gingo, sysslade jag ganska mycket med detta den upp-häfda andningens problem. Jag kommer ihåg, att jag har läst, att bönderna i det aflägsna Sibirien lärt sig att ligga i ide under de långa vintrarna som björnar och andra vilda djur. Vetenskapsmän ha studerat dessa bönder och funnit, att under dessa perioder af »lång sömn» andning och matsmältning faktiskt upphört och att hjär-284

tat arbetade så trögt, att dess slag ej kunde upptäckas med vanliga medel.

I ett sådant trancetillstånd äro de kroppsliga processerna så i det närmaste upphäfda, att den konsumerade luften och näringen knappt äro nämnvärda. Härpå grundade sig till en del mitt trots mot direktör Atherton och doktor Jackson. Så vågade jag egga dem att döma mig till hundra dagar i tvångströjan. Men de vågade ej antaga min utmaning.

Jag lyckades emellertid reda mig utan både vatten och föda under min tiodagarspärs. Det föreföll mig som ett olidligt obehag att ur djupet af min dröm om forna tider ryckas upp till den dystra nutiden af en föraktlig fängelseläkare, som ville tvinga mig att dricka. Jag sade därför till doktor Jackson, att jag ämnade reda mig utan vatten, medan jag låg i tvångströjan, och sedan förklarade jag, att jag skulle motsätta mig alla hans ansträngningar att förmå mig till att dricka.

Vi hade naturligtvis våra små strider, men efter flera försök uppgaf doktor Jackson det. Den tidrymd af Darrell Standings lif, som upptogs af en tvångströjperiod, räckte sedan knappt längre än några ögonblick. Så snart jag blef fri, ägnade jag mig åt att framkalla »lilla döden». På grund af öfning blef det nu helt enkelt och lätt. Jag gjorde slut på andning och medvetande så hastigt, att jag undslapp de verkligen förfärliga lidanden, som äro en följd af den upphäfda cirkulationen. Mörkret kom mycket fort. Och det första, som jag, Darrell Standing, sedan åter förnam var ljuset och ansiktena, som böjde sig öfver mig, medan jag snördes upp, och medvetandet, att tio dagar hade gått i en blink.

Men å, så underbart härliga de voro, dessa tio dagar,285

som jag tillbragte på annat håll! Färderna genom den långa kedjan af lif! De långa mörkerperioderna, det dimmiga ljusets tilltagande styrka och de dunkla, spöklika jag-företeelser, som trädda fram i det växande ljuset!

Jag har grubblat mycket öfver dessa andra jag-företeelsers förhållande till mig och alla dessa upplefvelsers förhållande till den moderna utvecklingsläran. Jag kan säga för sant, att min erfarenhet står i fullständig öfver-ensstämmelse med utvecklingslärans slutledningar.

Jag liksom alla andra människor är en växande. Jag började ej, då jag föddes, ej heller då jag aflades. Jag har hållit på att växa och utveckla mig under oräkneliga tusenårsperioder. Alla dessa erfarenheter under alla dessa lif och otaliga andra lif ha bidragit till att skapa det själ-stoff eller det ande-stoff, som är jag. Förstår ni? De äro det, hvaraf jag består. Materien minns ingenting, det är anden, som utgör minnet. Jag är denna ande sammansatt af minnena från mina otaliga inkarnationer.

Hvarifrån kom hos mig, Darrell Standing, den röda vrede, som har sköflat mitt lif och bragt mig i fängelse? Den tog förvisso icke sin början, den skapades icke, då det foster, som skulle bli Darrell Standing, aflades. Denna röda vrede är mycket äldre än min mor, mycket äldre än de äldsta och första mödrarna till män. Min mor skapade ej, då hon undfick mig, denna lidelsefulla oför-skräckthet, som finns hos mig. Alla mödrarna till hela den långa följden af män ha icke skapat fruktan eller oräddhet hos männen. Långt före de första männen funnos fruktan och oräddhet, kärlek, hat, vrede och alla de känslor, som växt och utvecklat sig och blifvit det stoff, hvaraf männen skapats.286

Jag är en sammanfattning af mitt förflutna, som ju hvarje anhängare af Mendels regel måste erkänna. Alla mina föregående jag ha sina röster, ekon, ingifvelser kvar hos mig. Mitt sätt att handla, hettan i min lidelse, min tankes ostadiga fladdrande, allt detta har fått sin färg af den långa rad af andra jag, som gått före mig och hjälpt till att skapa mig.

Lifvets stoff är bildbart. På samma gång kan detta stoff aldrig glömma. Forma om det som du vill, de gamla minnena bestå. Alla slags hästar, från percheronen till ponyn, leda sitt ursprung från de första vilda dvärghästarna, som tämjdes af urtidsmänniskan. Men ännu i dag har man icke kunnat vänja hästen af med att sparka. Och jag, som härstammar från dessa första häst-tämj are, har icke kunnat lägga bort deras röda vrede.

Jag är en man född af kvinna. Mina dagar äro få, men mitt stoff är oförgängligt. Jag har varit kvinna född af kvinna. Jag har varit kvinna och födt barn. Och jag skall födas om igen. Å, otaliga gånger skall jag födas om igen, och ändå tro de dumma kräken här, att de kunna göra slut på mig genom att dra till ett rep om min hals.

Ja, jag skall bli hängd... snart. Nu äro vi i slutet af juni. Om en liten tid skola de försöka lura mig. De skola föra bort mig från denna cell till badet enligt bruket här i fängelset att låta fångarna bada en gång i veckan. Men man skall ej föra mig tillbaka till denna cell. Jag skall få ta på mig1» rena kläder och föras till döds-cellen. Där skola de hålla dödsvakt öfver mig. Natt och dag, vakande eller sofvande, skall jag vaktas. Jag får inte lof att dra upp täcket öfver hufvudet, ty då kunde jag gå staten i förväg och strypa mig.

Alltid skall jag vara starkt belyst. Och sedan, dåde ha tröttat ut mig riktigt, skola de leda ut mig en morgon klädd i skjorta utan krage och låta mig fara ner genom falluckan. Å, jag vet. Repet, som de skola göra det med, är hårdt sträckt. Folsoms bödel har i flera månader sträckt det med tunga vikter för att ta bort all dess elasticitet.

Ja, jag skall fara i väg ett långt stycke. De ha skarpsinniga uträkningar — som räntetabeller —, hvilka ange längden af kroppens sänkning i förhållande till dess tyngd. Jag är så utmärglad, att de måste låta mig sjunka djupt för att bryta halsen af mig. Och sedan skola åskådarna ta af sig hattarna, och medan jag gungar af och an, skola doktorerna lägga örat till mitt bröst för att räkna mina domnande hjärtslag, och till sist skola de säga, att jag är död.

Det är groteskt. Det är en löjlig förmätenhet hos dessa idioter, som inbilla sig, att de kunna döda mig. Jag kan inte dö. Jag är odödlig, liksom de äro odödliga; enda skillnaden är, att jag vet det, och att de inte veta det.

Bah! Jag har en gång varit galgdräng eller rättare sagdt bödel. Jag kommer mycket väl ihåg det. Jag använde

svärd, icke rep. Svärdet är ett manligare sätt, ehuru alla sätt äro lika overksamma. Som om själen kunde skäras af med ett svärd eller strypas med ett rep!

==========

NITTONDE KAPITLET.

———

Näst Oppenheimer och Morrell, hvilka försmäktade tillsammans med mig i åratal af mörker, betraktades jag som den farligaste fången i San Quentin. Jag betraktades äfven som den segaste — till och med segare än Oppenheimer och Morrell. Med seghet menar jag naturligtvis uthållighet. Hur förfärliga ansträngningar man än gjorde att bryta de andra till kropp och själ, voro dock försöken att bryta mig ännu förfärligare. Och jag stod ut. Dynamit eller slut på pjäsen hade varit direktör Athertons ultimatum. Men till sist blef det intetdera. Jag kunde inte skaffa fram dynamiten, och direktör Atherton kunde ej få ridån att gå ner.

Det var inte därför att min kropp var så seg, utan därför att min själ var det. Och det berodde på, att min själ under föregående existenser hade blifvit stålhård genom stålhårda erfarenheter. Det var en upplefvelse, som länge förföljde mig som ett slags ond dröm. Den hade hvarken början eller slut. Jag befann mig alltid på en klippig, skumspolad holme, så låg, att det salta289

skummet, då det stormade, flög öfver dess högsta punkt. Det regnade mycket. Jag bodde i en håla och utstod svåra lidanden, ty jag hade ingen eld och jag lefde på okokt mat.

Jag led alltid. Det var midt upp i ett lif, som jag ej hade någon nyckel till. Och eftersom jag, då jag försatte mig i »lilla dödens» tillstånd, ej hade någon makt att styra mina färder, råkade jag ofta göra dessa af skyvärda upplefvelser på nytt. Mina enda lyckliga stunder voro, då solen sken, ty då gassade jag mig på klipporna och tinade upp mig efter den nästan ständiga köld jag plågades af.

Min enda förströelse var en åra ocli en fällknif. På denna åra slösade jag mycken tid med att skära ut små bokstäfver och tälja en skåra för hvarje vecka som gick. Den hade många skåror. Jag hvässade knif ven mot en flat sten, och ingen barberare har någonsin varit så rädd om sin bästa rakknif som jag var om denna knif. Och aldrig har en girigbuk isatt så stort värde på sina skatter som jag på denna knif. Den var lika dyrbar som mitt lif. Ja, den var mitt lif.

Genom upprepade försök lyckades jag under tvångs-tröjperioderna tolka inskriptionen på åran. Först förstod jag inte mycket. Sedan blef det lättare, då jag lärde mig lägga tillsammans de olika delarna. Och slutligen hade jag alltsammans klart. Så här lydde det:

»Jag vill härmed underrätta den person, i hvars händer denna ära faller, att Daniel Foss, född i Elkton i Maryland, en af Amerikas Förenta stater, och som afseglade från Philadelphias hamn 1809 med briggen Negociator destinerad till Vänskapsöarna, blef uppkastad på denna ö i följande februari månad, där han uppförde en hydda och lefde i några år, uteslutande på sälkött — den siste öfver-

lefvande af besättningen på sagda brigg, som påseglades af ett isberg och gick till botten den 25 november 1809.»

Där hade jag det nu, alldeles klart. Därigenom fick jag veta åtskilligt om mig själf. Men i en punkt lyckades jag

aldrig få klarhet. Låg denna ö i södra delen af Stilla hafvet eller i södra delen af Atlanten? Jag känner inte tillräckligt till segelfartygens vägar för att vara säker på, om briggen Negociator seglade till Vänskapsöarna via Kap Horn eller via Goda Hoppsudden. Jag måste tillstå min okunnighet: inte förr än jag blifvit förflyttad till Folsom fick jag veta, i hvilket haf Vänskapsöarna ligga. Den japanske mördaren, som jag nämnt förut, hade varit segelsömmare ombord på Arthur Sewall-fartygen, och han sade mig, att kursen förmodligen gått öfver Goda Hoppsudden. Om det var så, skulle data för afseglingen från Philadelphia och för skeppsbrottet lätt kunna afgöra, hvilket haf det var. Olyckligtvis är afseglingsupp-giften endast 1809. Skeppsbrottet kunde lika gärna ha försiggått i den ena oceanen som i den andra.

Endast en gång under min trance fick jag en antydan om perioden före den tid jag tillbragte på ön. Den börjar i det ögonblick, då briggen sammanstötte med isberget, och jag skall berätta detta om inte af något annat skäl så för att ge en föreställning om mitt egendomliga kallblodiga och sansade beteende. Det var detta, som gjorde det möjligt för mig att ensam öfverlefva hela besättningen.

Jag väcktes i min koj i skansen af ett förfärligt brak. Det gällde om mig som om de andra sex, som hade fri-vakt och lågo och sofvo, att vi kastade oss ur kojen i samma sekund vi vaknade. Vi visste, hvad som hade händt. De andra rusade genast upp på däck, endast delvis klädda. Men jag visste, hvad som förestod, och jag291

väntade. Jag visste, att om vi alis skulle bli räddade, var det i storbåten. Ingen kunde simma i så iskallt vatten. Och ingen tunnklädd människa kunde lefva länge i den öppna båten. Jag visste också, hur lång tid det skulle ta att fira ner båten.

Vid skenet af den vildt svängande taklampan och under larmet på däck och ropen: »Hon sjunker!» började jag ta fram lämpliga kläder ur min sjömanskista.. Jag undersökte också mina kamraters kistor, efter de aldrig mera skulle komma att ha någon nytta af dem. Jag arbetade fort och lugnt och tog endast de varmaste och solidaste klädesplaggen. Jag tog på mig de fyra bästa ylleskjortor, som funnos i skansen, tre par byxor och tre par tjocka ullstrumpor. Sålunda inbyltade voro mina fötter så stora, att jag ej kunde få ner dem i mina egna präktiga stöflar. Jag drog i stället på mig Nicholas Wiltons nya stöflar, hvilka voro större och till och med bastantare än mina. Jag tog också på mig Jeremy Nalors kavaj utanpå min egen, och utanpå alltsammans tog jag Seth Eichards tjocka vaxduksrock, som jag kom ihåg att han hade oljat helt nyligen.

Två par tjocka vantar, John Roberts yllehalsduk, som hans mor hade stickat åt honom, och Joseph Daves' bäf-vermössa utanpå min egen, båda med örlappar och nack-skärm, kompletterade min utrustning. Ropen, att briggen höll på att sjunka, fördubblades, men jag stannade ännu en minut för att fylla mina fickor med all den tuggtobak jag kunde komma öfver. Sedan sprang jag upp på däck, inte ett ögonblick för tidigt.

Månen, som bröt fram i en springa i molnen, lyste på en hemsk och vild tafla. Öfverallt förstörelse, Öfverallt is. Seglen, tacklet och den ännu stående stormastens spiror voro fransade med ispiggar, och det kom öfver292

mig nästan en känsla af lättnad, att jag aldrig mera skulle behöfva hala och dra de styfva linorna och knacka bort is för att de frusna tågen skulle kunna löpa genom de frusna blocken. Vinden, som öfvergått till half storm, kändes bitande som alltid i närheten af isberg, och de väldiga sjöarna sågo ohyggligt kalla ut i månskenet.

Storbåten höll på att firas ner på babords sida, ocli jag såg matroserna, som knogade öfver det, isbelagda däcket med provianttunnor, lämna sina matförråd i sticket i ifvern att komma bort. Förgäfves sökte kapten Nicholl få dem att lvda. En sjö, som rusade in från lovart, gjorde slag i saken och kom dem att hoppa öfverbord hoptals. Jag sprang fram till kaptenen, höll mig fast i honom och ropade i hans öra, att 0111 han ville stiga i båten och hindra karlarna från att kasta loss, skulle jag åta mig provianteringen.

Men jag fick inte mycken tid på mig. Knappast hade jag med tillhjälp af andre styrmannen, Aaron Nortlirup, lyckats stufva in ett halft dussin fat och kaggar, förr än alla ropade från båten, att nu kastade de loss. Och det hade de goda skäl till. Från lovart dref ett tornhögt isberg emot oss, och i lä hade vi ett annat isberg, som vi drefvo emot.

Aaron Northrup var raskare till att hoppa än jag. Jag dröjde ett ögonblick, medan båten redan gled ner, för att

välja ut ett ställe midskepps, där trängseln var störst, så att jag skulle falla mjukare mellan matrosernas kroppar. Jag ämnade ej embarkera med ett brutet ben efter denna halsbrytande luftfärd ner i storbåten. För att karlarna skulle få bättre utrymme vid årorna begaf jag mig hastigt akterut. Men jag hade andra och tillräckliga skäl. Jag skulle få det bekvämare i aktern än i den smala fören. Dessutom skulle det vara bra att be-293

finna sig i akterrummet under de tvistigheter, som säkerligen skulle uppstå under de följande dagarna.

I akterrummet voro styrmannen, Walter Drake, fältskären, Arnold Bentham, Aaron Northrup och kapten Nicholl, som styrde. Fältskären lutade sig öfver North-rup, som låg på bottnen och stönade. Han hade ej haft tur med sitt illa beräknade hopp, ty han hade brutit högra benet vid höftleden.

Men man hade ej mycket tid att ägna honom, ty vi arbetade i hög sjö mellan de båda isblocken, som rusade emot hvarandra. Nicholas Wilton vid akteråran hade ondt om rum, så att jag stufvade 0111 provianten bättre och lade 111ig på knä framför honom för att skjuta på åran med hela min tyngd. I fören såg jag John Roberts knoga med föråran. Arthur Haskins och skeppsgossen, Benny Hardwater, stodo bakom och hjälpte honom allt livad de orkade. Alla voro så ifriga att hjälpa till, att mer än en gick i vägen och hindrade roddarnas rörelser.

Faran var öfverhängande, men vi hunno undan en sträcka af hundra meter, så att jag kunde vända på hufvudet och åse Negociators bedröfliga undergång. Hon kom i klämman och prässades mellan isbergen, som en pojke klämmer ett plommon mellan tummen och pekfingret. Under stormens och vattnets dån hörde vi ingenting, ehuru kraschandet af briggens bastanta refben och däcksplankor måste ha varit tillräckligt starkt för att väcka en hel by under en stilla natt.

Tyst och lätt böjdes briggens sidor tillsammans, däcket sköt upp, och de krossade spillrorna yrde ner och försvunno, och på den fläck, där fartyget legat, törnade nu de bägge isbergen samman. Jag beklagade förstörelsen af denna skyddshamn mot elementen, men var på294

samma gång mycket belåten med hur bra jag hade det i mina fyra skjortor och tre rockar.

Men det blef en kall natt äfven för mig. Jag var den, som var varmast klädd i båten. Jag ville ej tänka så mycket på, hvilka lidanden de andra hade att utstå. Af fruktan att möta flera isberg i mörkret, lovade vi och höllo upp båten mot vågorna, så att vi måste ösa den. Och oupphörligt gned jag mig om näsan än med den ena vanten än med den andra, för att den ej skulle förfrysa. Jag bad också till Gud, lifligt påminnande mig vanorna i mitt hem i Elkton.

På morgonen höllo vi mönstring. Att börja med hade alla utom två eller tre fått frostskador. Aaron Northrup, som ej kunde röra sig tack vare sitt brutna ben, var mycket illa däran. Fältskären ansåg, att bägge hans fötter voro hopplöst förfrusna.

Storbåten låg djupt och tungt i vattnet, ty den var lastad med hela besättningen, tjuguen man. Två af dessa voro pojkar. Benny Hardwater var knappt tretton år, och Lish Dichery, hvars familj var nära granne till min i Elkton, hade nyss fyllt sexton. Våra förråd bestodo af hundrafemtio kilo oxkött och hundra kilo fläsk. Det halfva dussin af saltvatten genomblötta brödbullar, som kocken tagit med sig, räknades icke. Vidare funnos där tre små tunnor vatten och en liten ölkagge.

Kapten Nicholl erkände uppriktigt, att han på detta icke kartlagda haf ej hade vetskap om något land i närheten. Det enda vi hade att göra var att styra kurs mot ett mildare klimat, och det gjorde vi följaktligen; vi satte till vårt lilla segel och styrde nordostlig kurs för en frisk låringsvind.

Mätproblemet var ett lätt divisionstal. Vi räknade ej Aaron Northrup, ty han skulle snart dö, det visste vi.295

A ett kilo om dagen skulle våra två hundra femtio kilo räcka i tjugufem dagar, å ett halft kilo femtio dagar. Det. blef alltså ett halft kilo. Jag delade och lämnade ut köttet under kaptenens uppsikt, och det gick ganska bra, fastän några af karlarna naturligtvis knotade redan i början. Då och då fördelade jag också rättvist den tuggtobak jag stoppat i mina många fickor — hvilket jag sedan ångrade, i synnerhet som jag visste, att den var bortkastad på den eller den mannen, som säkerligen ej kunde lefva mer än en dag till eller på sin höjd två eller tre.

Ty vi började snart dö i den öppna båten. Dessa tidiga dödsfall berodde icke på svält, utan på den dödande kölden. De segaste och de, som hade tur, skulle lefva kvar. Jag var seg af naturen och tur hade jag haft så till vida som att jag var varmt klädd och ej hade brutit mitt ben som Aaron Northrup. Han var emellertid så stark, att fastän han var den förste, som allvarsamt skadats af kölden, dröjde det i flera dagar, innan han dog. Yance Hathaway var den förste. Vi funno honom tidigt en morgon i fören dubbelviken och stelfrusen. Pojken, Lish Dichery, var den andre, som troppade af. Den andre pojken, Benny Hardwater, stod ut i tio, tolf dagar.

Det var så kallt i båten, att vårt vatten och öl frös, och det var en svår uppgift att rättvist fördela de stycken jag bröt af med Northrups fällknif. Vi stoppade dessa stycken i munnen och sögo på dem, tills de smälte. Och då det snöade, fingo vi så myekct snö vi ville ha. Allt detta var inte bra för oss, vi fingo inflammation i munnen, hvars hinnor ständigt voro torra och svedo. Det fanns ingen möjlighet att släcka en törst, som uppstått på det viset. Att suga på mera is och snö var endast att förvärra inflammationen. Jag tror, att detta296

mer än något annat var orsaken till Lish Dicherys död. Han var från vettet och yrade i tjugufyra timmar, innan han dog. Han dog bönfallande om vatten, och ändå dog han inte af brist på vatten. Jag motstod så mycket jag kunde frestelsen att snga på is, nöjde mig med en tobaksbuss och redde mig ganska bra därmed.

Yi togo alla kläder af våra döda. Nakna hade de kommit till världen, och nakna gledo de öfver storbåtens reling och ner i det mörka, kalla liafvet. Yi kastade lott om kläderna. Det skedde på kapten Nicholls befallning för att förekomma gräl.

Yi hade inte tid att vara sentimentala. Det var icke en af oss, som ej kände en hemlig tillfredsställelse vid hvarje dödsfall. Israel Stickney hade den bästa turen vid lottdragningen, så att till sist, då han dog, voro hans kläder en riktig skatt för oss. De gåfvo de öfver-lef vande ännu en respit.

Yi länsade fortfarande undan åt nordost för den friska västliga vinden, men vårt sökande efter varmare klimat tycktes vara förgäfves. Alltjämt frös vattnet på bottnen af båten, och jag karfvade fortfarande öl och dricksvatten med Xorthrups knif. Min egen knif sparade jag. Den var af godt stål, livass och solid, och jag ville inte riskera att få den förstörd på det sättet.

Då halfva besättningen gått öfverbord, hade vi ganska bra svängrum, och båten var mindre svår att manövrera i blåst. Och man kunde sträcka ut sig ordentligt.

En källa till ständigt missnöje var kosten. Kaptenen, styrmannen, fältskären och jag beslöto, då vi diskuterade saken, att icke öka den dagliga ransonen af ett halft kilo kött. De sex matroserna, för hvilka Tobias Snow gjorde sig till talman, påstod, att sedan halfva vårt antal dött, borde våra ransoner fördubblas, ökas till ett kilo.297

Till svar påpekade vi i akterrummet, att det var våra utsikter att få lefva, som fördubblats, om vi nöjde oss med halfkiloransonen.

Det erkännes, att ett halft kilo salt kött ej räckte långt till att ge oss styrka att stå emot den stränga kölden. Yi voro mycket svaga och på grund af vår svaghet blefvo vi lätt frusna. Näsor och kinder voro blåa af ömkylning. Det var omöjligt att bli varm, ehuru vi nu hade dubbelt så mycket kläder som i början.

Fem veckor efter Negociators undergång nådde proviantsvårigheterna sin höjd. Jag låg och sof — det var natt —, då kapten Nicholl ertappade Jud Hetchins med att stjäla ur köttförrådet. Att han uppeggats af de fem andra karlarna, bevisades af deras beteende. Genast, då Jud Hetchins ertappades, kastade alla sex sig öfver oss med sina knifvar. Det blef en vild kamp i det skumma stjärnljuset, och det var ett underverk, att inte båten kantrade. Jag hade all anledning att vara tacksam för mina många skjortor och rockar, hvilka skyddade mig som ett pansar. Knifstyngen framlockade endast några droppar blod genom det tjocka tyglagret, ehuru jag fick minst ett dussin skrubbsår.

De andra voro skyddade på samma sätt, och striden skulle ha slutat som ett vanligt slagsmål, om inte styrmannen, Walter Dakon, en mycket stark karl, hade kommit på den idén att göra ett slut på saken genom att kasta myteristerna öfverbord. Kapten Nicholl, fältskären och jag hjälpte till, och i en handvändning lågo fem af

de sex i vattnet och klängde sig fast vid relingen. Kapten Nicholl och fältskären voro midskepps sysselsatta med den sjätte, Jeremy Nalor, och försökte kasta honom öfverbord, medan styrmannen slog de andra på fingrarna med ett spännhult. Jag hade för tillfället ingenting att298

göra och kom således i tillfälle att bevittna styrmannens tragiska slut. Då han lyfte spännhultet för att slå Seth Richards på fingrarna, dök den senare ner i vattnet, svingade sig sedan upp med bägge händerna, så att han kom med öfverkroppen in i båten, slog armarna om styrmannen och drog honom med sig, då han föll baklänges öfverbord. Han släppte troligen aldrig sitt tag, och båda drunknade tillsammans.

Af hela besättningen voro nu endast tre af oss vid lif: Kapten Nicholl, Arnold Bentham (fältskären) och jag. Sju hade omkommit i en blink som följd af Jud Het-chins försök att stjäla proviant. Jag tyckte det var synd, att så många präktiga, varma klädesplagg hade gått förlorade i hafvet. Det var inte en af oss, som inte kunde ha med tacksamhet hållit till godo med mera i den vägen.

Kapten Nicholl och fältskären voro präktiga och hederliga karlar. Ofta, då två af oss sofvo, kunde den, som var vaken och styrde, ha stulit af provianten. Men det hände aldrig. Vi litade fullt och fast på hvarandra, och vi skulle hellre ha dött än svikit detta förtroende.

Vi nöjde oss fortfarande med ett halft kilo kött per dag, och vi begagnade oss af hvarenda gynnsam vindfläkt för att styra nordlig kurs. Icke förr än den fjortonde januari, sju veckor efter skeppsbrottet, kommo vi till varmare latitud. Ej ens då var det riktigt varmt. Det var bara inte så bitande kallt.

Här öfvergaf den friska västliga brisen oss, och vi lågo i många dagar och gungade i dödsjö. För det mesta var det lugnt eller svag motvind, men ibland kunde vi ha hård blåst, vanligen stick i stäf, i flera timmar. Så försvagade som vi voro, var det inte tänkbart att ro en så stor båt. Vi kunde endast spara på provianten och hoppas på, att Vår herre skulle visa oss ett vänligare299

ansikte. Alla tre voro vi troende kristna, och vi togo för vana att hålla hön hvarje dag, innan vi delade ut matransonerna. Och livar och en af oss bad ofta och länge tyst för sig själf.

Vid slutet af januari var vår proviant nästan slut. Fläsket var alldeles uppätet, och vi använde tinan till att samla upp och förvara regnvatten i. Det var inte många kilo oxkött kvar. Och under alla de nio veckorna i öppen båt hade vi ej hissat någon nödsignal eller haft land i sikte. Kapten Nicholl erkände öppet, att han efter dessa sextiotre dagar — på höft beräknat — ej hade en aning om, hvar vi voro.

Den tjugonde februari förtärde vi den sista biten. Jag hoppar helst öfver mycket, som hände under de följande åtta dagarna. Jag skall endast flyktigt beröra vissa händelser, som antyda hurudana mina kamrater voro. Yi hade svält så länge, att vi ej hade några krafter att dra på, då provianten tog slut, och vår svaghet tilltog med hotande fart.

Den tjugufjärde februari af handlade vi lugnt vår ställning. Yi voro tre duktiga karlar, fulla af lif och uthållighet, och vi ville ej dö. Ingen af oss hade lust att offra sig för de andra två. Men vi voro eniga beträffande tre saker: vi måste ha mat; vi måste afgöra saken genom lottdragning; och vi skulle dra lott följande morgon, om det ej var någon vind.

Följande morgon var det vind, inte mycket, men så pass, att vi kunde hasa oss fram två knop nordlig kurs. Den tjugusjätte och tjugusjunde hade vi ungefär lika mycket vind. Vi voro förfärligt matta, men vi stodo fast vid vårt beslut och fortsatte vår färd.

Men på morgonen den tjuguåttonde visste vi, att tiden var inne. Storbåten rullade slappt på ett öde och vind-300

löst haf, och clcn jämngråa himlen löfvade ingen vind. Jag skar tre lika stora tygbitar ur min kavaj. I varpen på den ena fanns en brun tråd. Den, som drog den, förlorade. Sedan lade jag de tre lotterna i min hatt och betäckte den med kapten Nicholls hatt.

Allt var redo, men vi dröjde ännu en stund, medan vi bådo tyst och länge, ty vi visste, att Vår herre skulle afgöra.

Jag var inte omedveten om min egen redbarhet och mitt eget värde, men jag kände också till mina kamraters redbarhet och värde, så att det förvånade mig hur Gud kunde afgöra en så kinkig fråga, där chanserna vägde så jämt.

Kaptenen drog först, som det ju var både hans rättighet och hans plikt. Sedan han stuckit sin hand ner i hatten, stod han stilla en stund med slutna ögon, och hans läppar rörde sig till en sista bön. Och han drog en nit. Det var rätt — ett rättvist afgörande, det måste jag erkänna för mig själf; ty jag hade bra reda på kapten Nicliolls lif, och jag visste, att han var hederlig, ärlig och gudfruktig.

Återstodo således fältskären och jag. Det skulle bli endera, och enligt rangordningen ombord var det nu hans tur att dra. Åter bådo vi. Under bönen försökte jag kasta en blick tillbaka på mitt lif och göra ett raskt öfverslag af mitt eget värde eller brist på värde.

Jag höll hatten i mitt knä med kapten Nic-holls hatt öfver den. Fältskären stack ner sin hand och trefvade omkring litet först, medan jag undrade, om man kunde känna den där bruna tråden, om man kunde skilja den från den öfriga väfven.

Till sist drog han upp sin hand. Den bruna tråden fanns i hans tygstycke. Jag blef genast mycket ödmjuk och tacksam för Guds nåd, och jag beslöt att hädanefter301

trognare än någonsin uppfylla hans bud. I nästa ögonblick fick jag dock en förnimmelse af, att fältskären och kaptenen stodo hvarandra närmare på grund af ställning och bekantskap än mig och att de voro till en viss grad besvikna öfver utgången. Men på samma gång kände jag mig öfvertygad om, att de voro sådana heder smän, att utgången ej skulle inverka på den öfverenskommelse vi ingått.

Jag hade rätt. Fältskären blottade sin arm, tog upp sin knif och beredde sig att öppna en åder. Men först sade han några ord:

»Jag är född i Norfolk i Virginien, där jag antar att jag nu har hustru och tre barn. Den enda ynnest jag begär af er är, att om det skulle behaga Gud att befria någondera af er ur er farliga belägenhet, så att ni få återse ert fädernesland, så underrätta min olyckliga familj 0111 mitt förfärliga öde.»

Sedan begärde han några minuter att få göra upp sitt mellanliafvande med Gud. Hvarken kapten Nicholl eller jag kunde säga ett ord; vi nickade blott vårt samtycke, medan tårarna strömmade från våra ögon.

Arnold Bentham var utan tvifvel den lugnaste af oss. Min egen vånda var förfärlig, och jag är säker på, att kapten Nicholl också led. Men hvad skulle vi göra? Alltsammans hade gått ärligt och riktigt till, och Gud själf hade dömt.

Men då Arnold Bentham hade gjort sina sista förberedelser och stod färdig att utföra handlingen, kunde jag ej lägga band på mig längre, utan utbrast:

»Vänta! Vi, som ha stått ut med så mycket, kunna nog stå ut med litet till. Det är nu midt på förmiddagen. Låt oss vänta till skymningen. Om då ingenting har inträffat, som gör någon ändring i vårt ohygg-302

liga öde, gör då, Arnold Bentham, som vi ha kommit öfverens.»

Han såg på kapten Nicholl för att denne skulle instämma i mitt förslag, och kaptenen kunde endast böja på hufvudet. Han kunde ej få fram ett ord, men i hans fuktiga och kalla blåa ögon läste jag ett otvetydigt gillande.

Jag kunde ej, då af görandet framkallats genom lojal lottdragning, betrakt a det som ett brott, att kap ton Nicholl och jag begagnade oss af Arnold Benthams död. Jag kunde ej tro, att den kärlek till lifvet, som dref oss, hade inplantats i vårt inre af någon annan än Gud. Det var Guds vilja, och vi hans arma skapade varelser kunde endast lyda och utföra hans vilja. Men Gud var god. I sin allgodhet räddade han oss från denna förfärliga ehuru riktiga handling.

Knappt hade en kvart gått, förr än en fläkt från väster med en antydan om svalka och fukt svepte oss om kinderna. Om ytterligare fem minuter stod seglet fullt, och Arnold Bentham satt vid styret.

»Spara den smula styrka ni ha», hade han sagt. »Låt mig använda den lilla kraft jag har kvar på att möjligen öka edra utsikter att bli räddade.»

Han styrde alltså i den växande brisen, medan kapten Nicholl och jag lågo utsträckta på båtens botten och i vår svaghet drömde drömmar och sågo i syner det käraste lifvet hade att bjuda oss där långt i fjärran . . .

Det var en alltjämt tilltagande bris, som snart började blåsa ojämnt. Molnen, som jagade öfver himlen, spådde storm. Vid middagstiden svimmade Arnold Bentham vid rodret, och innan båten hunnit drifvas ur sin kurs af tidevattnet, som redan höll på att stiga, stodo kapten Nicholl och jag vid rorkulten med alla våra fyra303

svaga händer på den. Vi träffade en öfverenskommelse, och liksom kapten Nicholl dragit den första lotten på grund af sin ställning, fick han nu öfverta den första rortörnen. Sedan turade vi om alla tre hvar femtonde minut. Vi voro mycket matta, och vi orkade ej med längre arbetstid.

Midt på eftermiddagen började sjögången bli hotande. Om vår belägenhet ej varit så förtviflad, skulle vi ha låtit båten falla undan och drifva för ett extemporeradt nödankare bestående af masten och seglet. Om vi tagit oss för att köra upp mot dessa väldiga vågor, skulle båten ha kapsejsat många gånger om.

Flera gånger på eftermiddagen bad Arnold Bentham oss att för vår egen skull fälla nödankare. Han visste, att vi fortforo att segla vidare endast i hopp, att lott-dragningsdomen ej skulle behöfva gå i verkställighet. Han var en ädel man. Det var också kapten Nicholl, hvars kalla ögon hade krympt ihop till ett par stålblå prickar. Och hur kunde jag vara mindre ädel i så ädelt sällskap? Upprepade gånger under denna långa farliga eftermiddag tackade jag Gud för den nåden att ha fått lära känna två sådana män. Gud och det rätta hade tagit sin boning i dem, och hurudant mitt stackars öde än blef, kunde jag endast känna mig rikt belönad genom ett sådant kamratskap. Liksom de ville jag ej dö, men var ej rädd för att dö. Det tvifvel, jag i början hyst mot dessa män, var för längesedan skingradt. Skolan var hård, och männen voro hårda, men det var ädla människor, Guds eget folk. —

Jag var den förste, som gjorde upptäckten. Arnold Bentham, som satt sig in i, att han skulle dö, och kapten Nicholl, som nästan gjort det samma, lågo och rullade som lik på båtens botten, och jag satt vid styret,304

då jag fick se det. Båten liade med stormens kraft i seglet stigit upp på en skummande vågkam, då jag fick se den hafombrusade klippön tätt framför mig, på mindre än en half sjömils afstånd. Jag gaf till ett rop, och där lågo nu de andra två på knä, vacklande och famlande efter stöd, och stirrade på hvad jag såg.

»Rätt på den, Daniel», ljöd kapten Nicholls mumlande kommando. »Där kanske finns en hamn. Där kanske finns en hamn. Det är vår enda räddning.»

Han talade åter, då vi nalkades denna hemska klippö i lä, utan någon hamnplats.

»Rätt på den, Daniel. Om vi drifva förbi, äro vi för svaga att kunna arbeta oss tillbaka mot sjö och vind.»

Han hade rätt. Jag lydde. Han tog upp sitt ur och såg på det, och jag frågade hvad klockan var. Den var fem. Han räckte ut sin hand till Arnold Bentham, som tog den och tryckte den svagt, och båda sågo på mig, och i deras ögon läste jag samma handtryckning. Det var ett farväl, det visste jag, ty hvad hade så svaga stackare som vi för utsikter att komma lefvande öfver dessa skumsköljda klipphällar upp till de högre klipporna där bortom?

Tjugu fot från land förlorade jag herraväldet öfver båten. Den välte, och jag låg där och kippade efter andan i det salta vattnet. Jag återsåg aldrig mina kamrater. Lyckligtvis hade jag en boj i styråran, som jag höll fast, och en underbar tur gjorde, att en våg just i rätta ögonblicket och på det rätta stället slungade mig högt upp på den enda svagt sluttande klippan på hela denna ohyggliga ö. Jag gjorde mig inte illa. Jag blef inte krossad. Och yr i hufvudet af mattighet var jag dock i stånd att klättra högre upp, så att den tillbaka-rullande vågen ej skulle rycka mig med sig.305

Jag stod upprätt, visste, att jag var räddad, och jag tackade Gud, där jag stod på vacklande ben. Båten var redan sönderslagen i tusen bitar. Och ehuru jag ej såg dera, kunde jag föreställa mig, hur ohyggligt kapten Nicholls och Arnold Benthams kroppar blifvit krossade. Jag såg en åra vid brädden af skummet, och med en viss fara drog jag

den i land. Sedan föll jag på knä och visste, att jag skulle svimma. Men innan jag förlorade sansen, släpade jag mig med sjömannens instinkt upp mellan de hvassa klipporna, och där svimmade jag slutligen på ett ställe, där hafvet ej kunde nå mig.

Den natten var jag nästan död; för det mesta låg jag i dvala och hade endast då och då ett dunkelt medvetande af, hur kallt och fuktigt det var. På morgonen vaknade jag häpen och förskräckt. Icke en planta, icke ett grässtrå växte på detta nakna klipputsprång från hafvets botten. Det var endast en sammangyttrad hop af klippor, en kvarts mil bred och en half mil lång. Jag kunde ej upptäcka någonting, som kunde tillfredsställa den utmattade kroppens kraf. Jag försmäktade af törst, men där fanns intet sötvatten. Förgäfves slickade jag hvarje remna eller fördjupning i klipporna, så att mina läppar blefvo såriga. Sjögångens skum hade så fullständigt insvept hela ön, att hvarenda spricka där var fylld med salt hafsvatten.

Ingenting fanns kvar af båten, ej ens en spillra, som visade, att där hade funnits en båt. Allt hvad jag ägde var mina kläder, min bastanta knif och åran, som jag hade räddat. Stormen hade bedarrat, och hela den dagen kröp jag omkring för att förgäfves söka vatten, reste mig och föll, tills knän och händer blödde.

Om natten tog jag, närmare döden än någonsin, skydd mot blåsten bakom en klippa. En stark regnskur vållade

mig obehag. Jag tog af mig mina rockar och bredde ut dem för att samla upp regnet, men då jag vred ur dem i min mun, blef det en missräkning, ty kläderna voro alldeles inpyrda med haf ssalt. Jag låg på ryggen med gapande mun för att fånga upp de få regndroppar, som föllo i den. Det var Tantali kval, men jag höll munnen fuktig och räddade mig själf från att bli galen.

Dagen därpå var jag mycket sjuk. Jag, som ej hade ätit på så länge, började svälla alldeles onaturligt — mina ben, mina armar, hela min kropp. Vid den minsta tryckning borrade mina fingrar in sig en dryg tum, och det dröjde länge, innan dessa fördjupningar gingo bort. Jag arbetade emellertid flitigt för att befordra Guds vilja, att jag skulle lefva. Med händerna krafsade jag omsorgsfullt bort. saltvattnet från alla rämnor i hopp att kommande regnskurar skulle fylla dem med vatten, som jag kunde dricka.

Mitt dystra öde och tanken på mina kära i Elkton kom mig- att försjunka i en sådan melankoli, att jag ofta förlorade minnet i flera timmar. Det var en Guds nåd, ty det gjorde mig känslolös för mina lidanden, som eljes skulle ha dödat mig.

Om natten väcktes jag af det piskande regnet, och jag kröp från rämna till rämna och sög upp regnet eller slickade det från klipporna. Det var saltbemängdt, men ändå drickbart. Det var det, som räddade mig, ty då jag vaknade om morgonen, svettades jag ymnigt och var alldeles feberfri.

Sedan sken solen upp, för första gången sedan jag kom till ön, och jag bredde ut det mesta af mina kläder till torkning. Vatten drack jag så mycket jag ville, och jag beräknade, att jag hade tio dagars förråd, om jag hushållade väl. Det var märkvärdigt *så rik jag

kände mig tack vare denna mängd af salthaltigt vatten. Och ingen stor köpman, hvars alla fartyg återkommit från lyckosamma resor och som hade sina magasin och sina kassaskåp fyllda, kunde ha känt sig så rik som jag, då jag upptäckte kroppen af en säl, som varit död i flera dagar, uppkastad på klipporna. Jag underlät ej heller att först tacka Gud på mina knän för detta bevis på hans aldrig tröttnande godhet. Den saken hade jag klar för mig: Gud hade inte velat, att jag skulle dö.

Det hade från första början inte varit hans af sikt.

Jag kände till min mages försvagade tillstånd, och jag åt sparsamt i medvetande af, att min naturliga glupskhet alldeles säkert skulle ha tagit lifvet af mig, om jag gifvit efter för den. Aldrig hade jag ätit något så läckert, och jag måste tillstå, att jag grät af glädje, då jag betraktade det ruttna aset.

Mitt hjärta började åter klappa starkt af hopp. Jag gömde sorgfälligt hvad isom blef kvar af sälkroppen. Jag

betäckte omsorgsfullt mina klippcisterner med flata stenar, så att solstrålarna ej skulle komma den dyrbara vätskan att dunsta bort, och för att skydda den mot det flygande hafsskummet, om det plötsligt blåst upp en storm om natten. Jag samlade också litet sjögräs och torkade det i solskenet för att min stackars kropp ej skulle behöfva ligga så hårdt på den skrofliga klippan. Och mina kläder voro torra — för första gången på flera dagar, så att jag sof tungt af utmattning och under påverkan af de återvändande krafterna.

Då jag vaknade till en ny dag, var jag en ny människa. Att solen var borta, kom mig ej att fälla modet, och jag skulle snart komma underfund med, att Gud, som ej glömt mig, medan jag sof, hade nya, underbara välgärningar i beredskap åt mig. Jag trodde sannerli-308

gen, att jag drömde, ty så långt jag kunde se, voro de klippor, som kantade hafvet, betäckta med sälar. Det fanns tusental, och i vattnet lekte tusentals andra, och det oväsen, de ställde till med sina strupar, var bedöf-vande. Jag förstod, att här fanns proviant för ett tjog besättningar.

Jag grep genast min åra — utom den fanns icke en trädpinne på hela ön — och smög mig försiktigt fram mot denna oerhörda massa af villebråd. Jag antog genast, att dessa hafvets barn ännu ej gjort bekantskap med människor. De visade ingen rädsla, då jag närmade mig, och det var en barnlek för mig att slå dem i hufvudet med åran.

Då jag hade dödat den tredje och den fjärde, greps jag som af ett slags besynnerlig galenskap. Jag var sannerligen helt och hållet från vettet, då jag slog och slog och fortfor att slå. I två timmars tid arbetade jag oafbrutet med åran, tills jag var nära att digna. Jag vet inte hvilket massmord jag gjort mig skyldig till, ty nu kastade sig, som på en gifven signal, alla de öfver-lefvande sälarna i vattnet och försvunno hastigt.

Jag fann, att de dödade sälarnas antal öfversteg två hundra, och jag var förfärad öfver den mordgalenskap, som hade gripit mig. Jag hade gjort mig skyldig till lättsinnigt slöseri, och sedan jag vederbörligen .stärkt mig med denna goda och hälsosamma föda, grep jag mig an med att godtgöra mitt fel efter bästa förmåga. Men först, innan det stora arbetet började, tackade jag det Väsen, genom hvars nåd jag blifvit så underbart väl försörjd. Därpå arbetade jag till mörkrets inbrott och ännu längre med att flå sälarna, skära köttet i stycken och anbringa det på klippspetsar att torka i solen. Jag fann också små saltlager i rämnor och klyftor på öns309

vindsida. Därmed gned jag in köttet för att bevara det.

Så arbetade jag i fyra dagar, och sedan var jag dåraktigt stolt inför Vår herre öfver att icke en bit af hela detta köttförråd hade gått förlorad. Det ständiga arbetet var nyttigt för min kropp, som hastigt fick nya krafter tack vare denna hälsosamma diet, hvarvid jag nu ej längre behöfde ålägga mig någon förknappning. Ännu ett bevis på Guds barmhärtighet: under de åtta år jag tillbragte på denna öde ö var det aldrig en enda gåug en så lång period af klart väder och ständigt solsken som under tiden strax efter den stora sälslakten.

Det gick månader, innan sälarna åter visade sig på min ö. Men under tiden var jag allt utom sysslolös. Jag byggde mig en stenkoja och där bredvid ett förrådshus för mitt torkade kött. Hyddan täckte jag med många sälskinn, så att den blef ganska vattentät. Men då regnet smattrade på taket, förvånade jag mig alltid öfver, att den skeppsbrutne sjömannen skyddades mot elementen af hvad som skulle ha inbragt en kunglig summa på pälsmarknaden i London.

Jag insåg snart vikten af att hålla något slags räkning på tiden, ty annars skulle jag snart ej kunna hålla reda på veckans dagar och inte veta, hvilken som var Herrens dag.

Jag drog mig till minnes, hur kapten Nicholl beräknat tiden i storbåten, och för att vara alldeles säker räknade jag om och om igen de dagar och nätter jag tillbragt på ön. Sju stenar utanför min hydda fingo tjänstgöra som almanack. På ett ställe på åran gjorde jag en skåra för hvarje vecka och på ett annat betecknade jag månaderna och var mycket noga med att icke310

glömma cle dagar, hvarmed hvarje månad öfversköt de fyra veckorna.

Så kunde jag vederbörligen hålla reda på sabbaten. Som den enda gudstjänstritual jag kunde åstadkomma

inristade jag på åran en för min belägenhet lämplig kort psalm, som jag aldrig underlät att sjunga om söndagen. Gud i sin allgodhet hade ej glömt mig, ej heller försummade jag någonsin under dessa åtta år att komma ihåg Gud vid alla vederbörliga tillfällen.

Det var förvånande, så mycket arbete det kräfde under sådana omständigheter att tillfredsställa ens enkla behof af föda och tak öfver hufvudet. Jag var verkligen sällan sysslolös under det första året. Hyddan, som ändå endast var en lya af stenar, tog sex veckor af min tid. Det ändlösa skrapandet och den långsamma torkningen af sälskinnen, för att de skulle bli mjuka och användbara till kläder, upptogo alla mina lediga stunder i flera månader.

Och så var det mitt vattenförråd. Det yrande skummet efter hvarje starkare storm saltade mitt sparda regnvatten, så att jag ibland hade mycket svårt att reda mig, tills det kom nytt regn utan stark blåst. Jag visste ju, att ett ständigt droppande holkar ur en sten; jag valde därför ut en stor sten, vacker och fast till konsistensen, och med tillhjälp af mindre stenar tog jag mig för att holka ur den. Efter fem veckors träget arbete hade jag-förvandlat den till en kruka, som enligt min beräkning rymde fem och en half liter. Längre fram gjorde jag på samma sätt en, som rymde femton liter. Det tog nio veckor. Då och då tillverkade jag andra, mindre. En, som skulle ha rymt trettio liter, visade sig ha en spricka, då jag hade arbetat på den i sju veckor.

Men det var icke förr än under mitt fjärde år på ön

— då jag försonat mig med den tanken, att jag möj-311

ligen skulle komina att tillbringa hela mitt återstående lif där på ön, — som jag skapade mitt mästerstycke. Det tog åtta månader, men det var bastant, och det rymde inemot hundra liter. Dessa stenkärl, beredde mig en så stor tillfredsställelse, att jag ibland glömde bort min ödmjukhet och var syndigt stolt öfver dem. För mig voro de långt mera eleganta än de dyrbaraste möbler kunde vara för någon drottning. Jag gjorde också ett litet stenkärl på mindre än en liter, hvarmed jag bar vatten från fyndorterna till mina stora cisterner. Då jag talar 0111, att detta lilla kärl vägde drygt tolf kilo,> kan läsaren förstå, att det inte var något lätt göra att samla in regnvatten.

Jag gjorde alltså min ensliga tillvaro så dräglig för 111ig som möjligt. Jag hade skaffat mig en trygg och väl ombonad bostad, och hvad proviant beträffar hade jag alltid sex månaders förråd af saltadt eller torkadt kött. Jag insåg, att jag ej kunde vara nog tacksam för dessa oumbärliga förnödenheter, hvilka man knappast kunnat hoppas att skaffa sig på en öde ö.

Ehuru utestängd från allt mänskligt umgänge — ja, jag hade ju ej ens en hund eller en katt till sällskap

— fann jag mig lättare i mitt öde än mången annan skulle ha gjort. På det ödsliga ställe, där ödet hade låtit mig hamna, ansåg jag mig mycket lyckligare än mången, som för skamliga brott var dömd att släpa fram sitt lif i ensam cell, alltjämt gnagd af sitt samvete som en frätande kräfta.

Huru mörka mina utsikter än voro, var jag dock ej utan hopp, att Försynen, som, just då hungern hotade mitt lif och jag lätt kunde ha slukats af hafvet, hade låtit mig bli uppkastad på dessa kala klippor, slutligen skulle sända någon till min räddning.312

Ehuru beröfvad mina medmänniskors sällskap och lifvets bekvämligheter, kunde jag ej t}-eka annat än att min ensliga belägenhet ändå var förenad med vissa fördelar. Jag var obestridd ägare af hela ön, hur liten den var. Ingen — om icke hafvets amfibier — skulle väl någonsin göra mig besittningen stridig. Eftersom ön var nästan otillgänglig, stördes ej min hvila om natten af en ständig oro för att människoätare eller rof djur skulle angripa mig. Om och omigen . tackade jag Gud på mina knän för dessa mångahanda välgärningar.

Men människan är en underlig och oberäknelig varelse. Jag, som ej begärt mera af Guds nåd än rutten föda och tillräckligt med vatten, inte alltför salthaltigt, hade nu knappast blifvit välsignad med öfverflöd på salt kött och sötvatten, förr än jag började bli missnöjd med min lott. Jag började längta efter eld och kokt mat. Jag ertappade oupphörligt mig själf med att längta efter vissa goda saker, som hörde till den dagliga kosten i mitt hem i Elkton. Hur jag än kämpade emot, segrade min fantasi öfver min vilja och frossade i vakna drömmar om alla de

läckerheter jag hade ätit förr och som jag skulle äta, om jag någonsin blef räddad från mitt eremitlif.

Det var väl den gamle Adam hos mig — arfvet efter urfadern, som var den förste upprorsmannen mot Guds bud. Människan är så underlig, alltid omättlig, alltid otillfredsställd, aldrig i fred med Gud eller sig själf; hennes dagar äro fulla af oro och fåfänga sträfvanden, hennes nätter äro ett kaos af tystna drömmar och onda önskningar. Ja, jag plågades också mycket af mitt begär efter tobak. Min sömn var ofta en tortyr, ty det var då som mina önskningar fingo fritt spelrum; tusen gånger drömde jag, att jag rådde om många tunnor313

med tobak — ja, hela magasin fyllda med tobak, skeppslaster tobak, hela tobaksplantage.

Men jag bestraffade mig själf. Jag bad oaflåtligt Gud om ett ödmjukt hjärta och späkte min kropp med rastlöst arbete. Ur stånd att förbättra min själ beslöt jag att förbättra min kala ö. Jag arbetade i fyra månader på att bygga en stenmur, trettio fot lång och tolf fot hög. Den var ett skydd för min hydda under stormperioderna, då hela ön var som en liten stormsvala i orkanens käftar. Och jag ansåg ej, att detta var bortkastad tid. Sedan låg jag där tryggt och lugnt, medan hela luftkretsen ofvanför mig, ända till hundra fots höjd, var ett enda svall af yrande stänk.

Det tredje året började jag bygga en pelare af sten. Det var egentligen en pyramid på bred, fyrsidig bas, sakta afsmalnande uppåt. Jag måste bygga på det sättet, ty på hela ön fanns hvarken virke eller verktyg, så att jag kunnat uppföra en byggnadsställning. Icke förr än vid det femte årets slut var min pyramid färdig. Den stod på öns högsta punkt. Då jag beräknar, att denna endast var fyrtio fot öfver hafvet och att spetsen af min pyramid var fyrtio fot öfver klipptoppen, kan man förstå, att jag utan verktyg hade fördubblat öns höjd. Någon tanklös person invänder kanske, att jag blandade mig i Guds plan, då han skapade världen. Men så var det icke, anser jag. Ty var icke äfven jag en del af Guds plan liksom denna hop af klippblock, som sköt upp ur det ödsliga hafvet? Mina armar, som arbetade, min rygg, som bände och lyfte, mina händer, som hakade sig fast med så klok beräkning — ingingo de ej också i Guds plan? Jag funderade mycket på saken. Och jag visste, att jag hade rätt.

Det sjätte året vidgade jag ut basen af min pyramid,314

så att aderton månader därefter var höjden af mitt monument femtio fot öfver öns höjdpunkt. Det var intet Babels ton. Det tjänade två ändamål. Det gaf mig en utsiktspunkt, hvarifrån jag kunde spana ut öfver oceanen efter fartyg, och ökade sannolikheten för att min ö skulle kunna upptäckas af en sjömans sorglöst irrande blick. Och det höll mig frisk till kropp och själ. Då mina händer aldrig voro sysslolösa, hade Satan endast få utsikter på denna ö. Han ansatte mig blott i mina drömmar, hufvudsakligen med syner af olika maträtter och inbillade njutningar af den gemena ört, som kallas tobak.

Den adertonde juni det sjätte året af min vistelse på 011 fick jag syn på ett segel. Men det gick alldeles för långt nere i lä för att kunna upptäcka mig. I stället för att bereda mig en missräkning skänkte blotta åsynen af detta segel mig den lifligaste tillfredsställelse. Det öfvertygade mig 0111 en sak, som jag förut till en viss grad hade betviflat: att dessa farleder stundom besöktes af sjöfarande.

På det ställe, där sälarna kröpo upp ur hafvet, byggde jag en bred gång af låga stenmurar, som smalnade af till en arf de sac, där jag med lätthet kunde döda de sälar, som kommit in där, utan att skrämma deras kamrater utanför och utan att någon sårad eller förskräckt säl kunde komma undan och sprida oro bland de andra. Sju månader gingo åt till detta byggnadsföretag.

Medan tiden gick, blef jag allt mera nöjd med min lott, och djäfvulen kom allt mer och mer sällan under min sömn för att fresta den gamle Adam inom mig med syndiga syner af tobak och läckra rätter. Jag fortfor att äta mitt sälkött och anse det godt och dricka det söta regnvattnet, hvaraf jag alltid hade fullt upp, och vara315

tacksam mot Gud. Och Gud hörde mig, det vet jag, ty under hela min tid på ön var jag aldrig sjuk utom två gånger, bägge gångerna på grund af min glupskhet, som jag sedan skall berätta.

Under det femte året, innan jag hade öfvertygat mig om, att fartyg någon gång visade sig i dessa farvatten, började jag i min åra inrista redogörelsen för de märkvärdiga händelser jag upplefvat, sedan jag lämnade

Amerikas fredliga kuster. Jag återgaf det så begripligt och fullständigt som möjligt, ty bokstäfverna voro helt små. Sex eller till och med fem bokstäfver voro ofta ett dagsverke för mig, så noggrann var jag.

Och om det skulle bli mitt hårda öde att aldrig få återvända till mina vänner och min familj i Elkton, inristade jag på bredändan af åran den redogörelse om mitt olycksöde, som jag redan har citerat i början af denna berättelse.

Denna åra, som hade gjort mig så stora tjänster i min enslighet och som. nu innehöll en rapport öfver mitt eget och mina kamraters öde, förvarade jag med den yttersta omsorg. Jag utsatte den ej längre för någon risk genom att slå sälar i hufvudet med den. I stället skaffade jag mig en stenklubba, tre fot lång och af lämplig tjocklek, som det tog mig jämnt en månad att tillverka. För att skydda åran mot väder och vind (ty under vackert väder använde jag den som flaggstång på toppen af min pyramid, och som flagga fick en af mina dyrbara skjortor tjänstgöra) gaf jag den ett fodral af omsorgsfullt beredt sälskinn.

I mars månad det sjätte året af min förvisning fick jag upplefva en af de förfärligaste stormar, som kanske en människa någonsin har varit med om. Den började ungefär klockan nio på kvällen med svarta moln och en316

tilltagande sydvästlig blåst, som vid elfvatiden hade stegrats till en orkan åtföljd af oupphörliga åskskrällar och de skarpaste blixtar jag någonsin har sett.

Jag var inte utan en viss oro för öns räkning. Hafvet spolade öfver den helt och hållet, utom toppen af min pyramid. Där klamrade jag mig fast, nästan ihjälpiskad och kväfd af skum och blåst. Jag insåg nu, att mitt lif endast räddats tack vare min omtänksamhet att uppföra pyramiden och sålunda fördubbla öns höjd.

På morgonen hade jag stora skäl att vara tacksam. Allt mitt sparade regnvatten hade blifvit salt utom i det största kärlet, som stått skyddadt i lä för pyramiden. Jag visste, att jag med den största sparsamhet skulle ha tillräckligt med dricksvatten, tills nästa regnperiod inträffade. Min koja var alldeles renspolad af sjöarna, och af mitt stora köttförråd återstod endast en mindre kvantitet, och den var alldeles fördärfvad. Jag fann emellertid till min angenäma öfverraskning klipporna ymnigt beströdda med ett slags fisk, som närmast liknade röding. Jag samlade upp ej mindre än två hundra nitton, som jag rensade och torkade i solen som torsk. Denna välkomna ändring i dieten blef icke utan följder. Jag gjorde mig skyldig till frosseri, och hela den följande natten låg jag i dödens käftar.

Det sjunde året af min vistelse på ön, också i mars månad, inträffade åter en sådan våldsam storm. Till min förvåning fann jag sedan en ofantlig död hval, som spolats högt upp af vågorna och låg där på det torra. Döm om min glädje, då jag i den stora fiskens buk fann en harpun af den vanliga sorten med några famnar af en ny lina.

Det gaf nytt lif åt mina förhoppningar, att jag till sist skulle komma i tillfälle att lämna den öde ön. Dessa317

farvatten besöktes utan tvifvel af hvalfångare, och om jag blott inte fällde modet, skulle jag nog bli räddad förr eller senare. I sju år hade jag lefvat på sälkött, och vid åsynen af denna massa friskt och saftigt hvalkött föll jag offer för min svaghet och åt sådana kvantiteter, att jag återigen var nära döden. Men allt detta, både denna sista historia och händelsen med rödfisken, berodde dock endast på, att min mage var så ovan vid denna föda, sedan den hade lärt sig att finna sig väl af sälkött och ingenting annat än sälkött.

Denna enda hval gaf mig proviant för mer än ett år. Jag lät solen smälta späcket i mina stenkärl, och i denna olja tillsatt med salt doppade jag sedan med välbehag mina sälköttbitar, då jag åt middag. Af mina dyrbara skjorttrasor förfärdigade jag vekar, så att jag kunde tända ljus i mörkret, hvarvid jag använde harpu-nen som stål och en sten som flinta. Men detta var ju egentligen onödigt, och jag slog det snart ur hågen. Jag behöfde intet ljus, då Vår herres mörker bredde ut sig, ty jag hade tränat mig till att sofva från solens nedgång till dess uppgång, vinter och sommar.

Jag, Darrell Standing, kan ej låta bli att afbryta denna berätelse om >en föregående tillvaro för att ned-skrifva en af mina egna reflexioner. Eftersom den mänskliga individen är en växande varelse, summan af alla föregående existenser tillsammanstagna, hur var det då möjligt för direktör Atherton att förinta min själ genom tortyren i den ensamma cellen? Jag är ett fortlefvande väsen, en byggnad uppförd så småningom under gångna tidsåldrar —

och hvilken forntid hade jag icke! Hvad voro tio dagar och nätter i tvångströjan för mig? För mig, som en gång hade varit Daniel Foss och i åtta års318

tid lärt mig tålamod på den ödsliga klippan långt nere i Söderhafvet? —

Yid slutet af mitt åttonde år på ön, i september månad, då jag just hade tänkt ut den stolta planen att resa min pyramid till en höjd af sextio fot öfver öns högsta topp, vaknade jag en morgon och såg framför mig, nästan inom rophåll, ett skepp med backade toppsegel. För att göra mig bemärkt svängde jag min åra i luften, hoppade från klippa till klippa och gjorde de vildaste gester, tills jag såg befälet på kommandobryggan kika på mig genom sina tuber. De svarade genom att peka på öns yttersta västra udde, och då jag ilade dit, varseblef jag deras storbåt, som var bemannad med ett halft dussin matroser. Efter hvad jag sedan fick veta, hade fartyget lockats dit af min pyramid och ändrat sin kurs för att på närmare håll undersöka den besynnerliga byggnaden, som var högre än den ödsliga ö, hvarpå den stod.

Men sjögången befanns vara för stark, för att båten skulle kunna landa vid min pgästvänliga strand. Efter flera fruktlösa försök signalerade de till mig, att de måste återvända till fartyget. Tänk er min förtviflan öfver att ej kunna komma ifrån den öde ön! Jag tog min åra (som jag för länge sedan hade beslutat skänka till Philadelphias museum) och kastade mig med den framstupa i det rykande skummet. Så stor var min tur

— och min styrka och vighet —, att jag lyckades uppnå båten.

Jag kan ej underlåta att här omtala en egendomlig episod. Fartyget hade nu drifvit så långt bort, att det gick en hel timme, innan vi kommo ombord. Under tiden gaf jag efter för mina begärelser, som varit kväfda319

i åtta långa år, och bad andre styrmannen, som satt vid rodret, om en bit tobak att tugga. Han gjorde mig till viljes oeh räckte mig äfven sin pipa stoppad med prima Virginiatobak. Det hade knappt gått tio minuter, förr än jag blef förskräckligt sjuk. Skälet låg i öppen dag. Min fysik var fullständigt afvand från tobak, och hvad jag nu led af var samma nikotinförgiftning som pojkar råka ut för, då de röka för första gången. Jag hade åter skäl att vara tacksam mot Gud, och från den dagen ända till min dödsdag använde jag aldrig tobak ej heller längtade jag därefter.-----------

Jag, Darrell Standing, måste nu komplettera de sällsamma tilldragelserna i detta lif, som jag lefde om, medan jag låg medvetslös i tvångströjan i San Quentins fängelse. Jag undrade ofta, om Daniel Foss hade fullföljt sin föresats och skänkt åran med sniderierna till Philadelphias museum.

Det är svårt för en fånge i ensam cell att komma i förbindelse med den yttre världen. En gång med en vaktare och en gång med en fånge, som uttjänade en kort strafftid i ensam cell, skickade jag ett bref, som jag dikterade ur minnet, till museets direktör. Bägge dessa män sveko mig, trots de heligaste löften. Icke förr än Ed Morrell, tack vare en egendomlig omkastning i sitt öde, blef frigifven och utnämndes till öfveruppsy-ningsman vid fängelset, lyckades jag få mitt bref af-sändt. Här följer nu svaret, som tillsändes mig af direktören vid Philadelphias museum och smugglades till mig af Ed Morrell:

»Det är sant, att här finns en sådan åra som den ni har beskrifvit. Men det är ej många, som känna till den, ty den är icke utställd i de offentliga salarna. Jag,som dock innehaft min syssla i aderton år, visste ej själf, att den fanns till.

Men då jag rådfrågade våra gamla inventarieböc-ker, fann jag, att en sådan åra hade skänkts af en Daniel Foss från Elkton i Maryland år 1821. Icke förr än efter långt sökande funno vi åran i en skräpkammare på vinden, som ej längre användes. Skårorna och inskriptionen äro inristade på åran alldeles som ni har be-skrifvit det.

Yi ha också bland våra samlingar en broschyr inlämnad vid samma tid, skrifven af samme Daniel Foss och utgifven i Boston af firman N. Coverly junior år 1834. Denna broschyr skildrar åtta år af en skeppsbrutens lif på en öde ö. Det är tydligt, att denne sjöman på gamla dagar, då han var i nödställd belägenhet, gick och sålde detta häfte till barmhärtiga människor.

Jag är mycket nyfiken att få veta, hur ni fått höra talas om denna åra, hvars tillvaro vi museitjänstemän ej kände

till. Har jag rätt i mitt antagande, att ni har läst om den i några memoarer, som denne Daniel Foss sedan gaf ut? Jag är tacksam för alla upplysningar i detta ämne, och jag skall genast låta åran och broschyren bli tillgängliga för allmänheten.

Högaktningsfullt Hosea Salsburty.»*Efter professor Darrell Standings af rättning, då manuskriptet till hans memoarer kom i våra händer, ha vi skrifvit till mr Hosea Salsburty, direktör vid Philadelphias museum, och till svar erhållit bekräftelse på, att åran och broschyren verkligen finnas.*

Utgifvaren.

==========

TJUGONDE KAPITLET.

———

Det hade nu gått därhän, att jag på ett förödmjukande sätt tvingat direktör Atherton att obetin-gadt ge tappt och förvandlat hans ultimatum: »Dynamit eller slut på pjäsen», till tomt munväder. Han uppgaf mig. . . tvångströjan kunde inte ta lifvet af mig. Han hade fått människor att dö efter några timmar i tvångströjan. Han hade fått människor att dö efter några dagar i tvångströjan, fastän de alltid snördes upp och buros till sjukafdelningen, innan de drogo sin sista suck. . . och af doktorn fingo dödsattest på lunginflammation eller Brights sjukdom eller hjärtför-lamning.

Men mig kunde direktör Atherton inte ta lifvet af. Man såg sig aldrig nödsakad att bära min misshandlade och döende kroppshydda till sjukafdelningen. Det måste jag i alla fall erkänna, att direktör Atherton gjorde sitt bästa och vågade sitt värsta. En gång satte han till och med på mig två tvångströjor. Det är en .sådan saftig episod, att jag måste berätta den.

Det begaf sig, att en af San Franciscos tidningar (den sökte, som ju hvarje tidning och hvarje affärsföretag gör, en marknad, där den kunde skörda stor vinst) försökte intressera den radikala gruppen af arbetsklassen för fängelsereformer. Som fackföreningarna hade ett betydligt politiskt inflytande på den tiden, tillsatte de civila politikerna i Sacramento en senatskom-mitté för att inspektera statens fängelser.

Denna statens senatskommitté inspekterade (ursäkta den ironiska kursiveringen!) San Quentin. Aldrig har man hört talas om ett så idealiskt fängelse. Det intygade fångarna själfva. Det kan man inte heller klandra dem för. De hade varit med om sådana inspektioner förr. De visste nog, hvad deras frid tillhörde. De visste, att deras rygg genast skulle få umgälla det, om deras vittnesmål riktades mot fängelseledningen. Ja, tro mig, läsare, detta är en mycket gammal historia. Den var gammal i det gamla Babylon för många tusen år sedan, som jag mycket väl minns från den tiden, då jag för-smäktade i fängelse, medan hofvet sönderslets af palatsintriger.

Hvarenda fånge intygade, som sagdt, humaniteten i direktör Athertons ledning. De afgåfvo så rörande intyg om direktörens vänlighet, kostens och tillagningens förträfflighet, vaktarnas humanitet och den prägel af värdighet, trefnad och bekvämlighet, som hvilade öfver hela fängelsehemmet, att San Franciscos oppositions-tidningar höjde ett ursinnigt rop på större stränghet i skötseln af våra fängelser, emedan hederliga men lata medborgare annars skulle frestas att söka sig in där som fängelsegäster.

Senatens kommitté hemsökte också de ensamma cellerna, där vi tre hade föga att förlora och ingenting

att vinna. Jake Oppenheimer spottade herrarna i ansiktet och bad dem dra åt helvete, allesammans. Ed Morrell talade om för dem, hvilket osundt hål fängelset var, sade direktören oförskämdheter midt i synen och rekommenderades af kommittén till att få göra bekantskap med de bortlagda och gammalmodiga bestraffningssätt, som måste ha uppfunnits af forna tiders direktörer, hvilka ej vetat hur de skulle få bukt med sådana styfsinta naturer som han.

Jag aktade mig noga för att förolämpa direktören. Jag formulerade mitt vittnesmål med vetenskaplig sinnrikhet, började så smått med en konstnärlig inledning och lockade, steg för steg — mycket små steg — mina senatoriska åhörare till att villigt och ifrigt lyssna till mitt nästa andragande; hela vittnesmålet var så upp-byggdt, att det ej erbjöd en enda hållpunkt, där de kunde afbryta en tirad eller sticka in en fråga. På det sättet lyckades jag få tala till punkt.

Men tyvärr, icke ett ord af hvad jag afslöjat trängde

någonsin utanför fängelsemurarna. Senatskommittén gaf direktör Atherton och San Quentin det allra grannaste betyg. Den stridslystna San Francisco-tidningen försäkrade sina läsare af arbetsklassen, att San Quentin var hvitare än snö, och vidare, att tvångströjan visserligen ännu var en laglig straffmetod gentemot uppstudsiga* men att för närvarande, under den nuvarande humane och rättsinnige direktören, användes tvångströjan aldrig under några omständigheter.

Och medan arbetarna, de arma åsnorna, läste och

trodde, medan senatskommittén åt festmiddag med di-

rektören på statens och skattdragarnas bekostnad, lågo Ed Morrell, Jake Oppenheimer och jag i våra tvångs-324

tröjor, litet hårdare och grymmare åtsnörda än någonsin förr.

»Det är komiskt», knackade Ed Morrell till mig med kanten af sin skosula.

»Snarare att bli arg öfver», knackade Jake.

Jag för min del gaf också med knackningar uttryck åt min vrede och mitt åtlöje, påminde mig det gamla Babylons fängelser, log ett öfverlägset kosmiskt löje och gaf mig ut i »lilla dödens» omätliga rymder, som gjorde mig till alla tidsåldrars arfvinge och allsmäktig herre öfver tiden.

Ja, käre broder där ute i världen, medan rent vagningen gick igenom hela prässen och medan de höga senatorerna åto festmiddag, lågo vi tre lefvande döda, lefvande be-grafna i ensamcellerna, och vredo oss af smärta i tvångs-t-röj tortyr.

Efter middagen kom direktör Atherton själf, upphettad af vin, för att höra efter, hur det stod till med oss. Mig funno de som vanligt i tranc-e. Doktor Jackson måste för första gången ha blifvit orolig. Man lät mig andas in ammoniak, och jag kom, tvärsigenom mörkret, tillbaka till medvetande. Jag smålog mot dem, som lutade sig öfver mig.

»Han gör sig till», fräste direktören, ocli jag förstod af hans röda ansikte och hans oviga tunga, att han hade druckit.

Jag slickade mig om munnen till tecken, att jag ville ha vatten, ty nu önskade jag tala.

»Xi är en åsna», lyckades jag till sist få fram kallt och tydligt. »Xi är en åsna, en pultron, en hundracka, ett ynkligt kräk, som inte ens är värdt att man spottar er i ansiktet. I det fallet har Jake Oppenheimer visat er alldeles för stor ära. Hvad mig beträffar, så tillstår325

jag utan blygsel, att det enda skälet, hvarför jag inte spottar på er, är att jag inte kan förmå mig att slösa bort min spott på ett så ovärdigt föremål.»

»Nu är det slut med mitt tålamod!» röt han. »Jag skall döda er, Standing!»

»Ni är full», svarade jag. »Och om ni nödvändigt måste säga sådant där, så råder jag er att inte säga det i så

många af edra fängelsedrängars närvaro. De kunde skvallra på er en dag, och då förlorar ni tjänsten.»

Men han behärskades helt och hållet af vinångorna.

»Sätt på honom en tvångströja till», befallde han. »Ni är en död man, Standing. Men ni skall inte dö i tvångströjan. Yi ska begrafva er från sjukafdelningen.»

Denna gång drogs en tröja numro två bakifrån öfver den andra tröjan och snördes igen fram.

»Ja, direktör, det är ett gement väder», hånade jag. »Det är bitande kallt. Därför är jag er verkligen tacksam för att ni ger mig två tröjor. Jag kommer att må riktigt skönt.»

»Hårdare!» skrek han till Al Hutchins, som höll på att snöra mig. »Tag fotspjärn mot den uslingens rygg. Bräck hans refben.»

Jag måste medge, att Hutchins gjorde sitt bästa.

»Ni ljög på mig med flit», sluddrade direktören eldröd i synen af vin och ilska. »Nu ser ni, hvad ni fick för det. Nu skall jag då äntligen bli er kvitt, Standing. Det här är er sista stund. Hör ni? Det här är er sista stund.»

»Får jag be er om en sak, direktör», hviskade jag matt. Ty matt var jag. Jag var naturligtvis nästan medvetslös tack vare den förfärliga hopsnörningen. »Låt mig få tre tvångströjor», lyckades jag få fram, medan326

cellens väggar gungade af och an omkring mig och jag kämpade af alla krafter för att behålla medvetandet, som höll på att kramas ur mig. »En tröja till. . . direktör . . . det. . . blir ... så . . . mycket. . . varmare.»

Min hviskning dog bort, då »lilla döden» öfverskyg-gade mig.

Jag blef mig aldrig lik efter dessa båda tvångströjor. Aldrig mera, ända till den dag i dag är, blef jag mätt, hvad slags föda jag än fick. Jag led af invärtes rubbningar i en utsträckning, hvarom jag aldrig brydde mig om att skaffa mig visshet. Nu, då jag skrifver dessa rader, känner jag den gamla smärtan i sidan och i magen. Men det stackars misshandlade maskineriet har gjort sin tjänst. Det har satt mig i stånd att lefva så pass länge och det skall låta mig lefva ännu litet längre till den dag, då de föra bort mig härifrån klädd i skjortan utan krage och strypa mig med sitt omsorgsfullt sträckta rep.

Men den dubbla tvångströjan blef afgörande. Den stukade direktör Atherton. Han måste nu erkänna, att det inte var möjligt att ta lifvet af mig. Jag sade också till honom sedan:

»Det enda sättet för er att komma åt mig är att smyga er in här någon kväll med en yxa.»

Jake Oppenheimer gaf en gång direktören en bra replik, som jag måste anföra:

»Hör nu, direktören, det måtte allt vara ett riktigt helvete för er att vakna hvarenda morgon och hitta er själf i sängen.»

Och Ed Morrell sade till direktören:

»Er mor måtte ha varit förbannadt tokig i barn, eftersom hon lät er lefva.»

Det var verkligen en pröfning för mig, då de togo af327

mig tvångströjan. Jag saknade djupt min drömvärld. Men inte länge. Jag upptäckte, att jag kunde få andningen att upphöra medels min egen viljekraft och genom att klämma ihop bröstkorg och mage med filten. Sålunda åstadkom jag samma fysiska och psykiska tillstånd som framkallades af tvångströjan. Genom min egen vilja, utan de gamla plågorna, kunde jag således ströfva fritt genom tid och rum.

Ed Morrell trodde på alla mina äfventyr, men Jake Oppenheimer var skeptisk till det sista. Det var under mitt tredje år i ensam cell som jag gjorde Oppenheimer ett besok. Jag var aldrig i stånd att göra det mer än denna enda gång, och det besöket var alldeles oväntadt och oförtänkt.

Strax efter det jag förlorat medvetandet, befann jag mig i hans cell. Jag visste, att min kropp låg kvar i tvångströjan i min egen cell. Fastän jag aldrig hade sett honom förr, visste jag, att denne man var Jake

Oppenheimer. Det var sommarväder, och han låg utan kläder ofvanpå sin filt. Jag blef förfärad öfver hans utmärglade ansikte och skelettartade kropp. Han var ej ens skalet af en människa. Han var endast stommen af en människa, benranglet af en människa, som ännu hängde ihop, beröfvad allt kött och betäckt af en pergamentlik hud.

Icke förr än jag kom tillbaka till min egen cell och återfick medvetandet, började jag reflektera öfver saken och förstå, att alldeles som Jake Oppenheimer såg ut, så sågo Ed Morrell och jag själf ut. Och jag kunde ej annat än känna mig stolt, då jag tänkte på, hvilka stora andar som bodde i våra bräckliga, halfdöda kroppar — vi tre oförbätterliga. Köttet är något tarfligt och värdelöst. Hö är kött, och kött blir hö, men anden är det,328

som bibehåller sig och förblir vid lif. Jag har ingen aktning för dem, som dyrka materien. En liten tids ensam cell i San Quentin skulle snart komma dem att omvända sig och dyrka anden i stället.

Men för att nu återkomma till min upplefvelse i Oppen-heimers cell. Hans kropp såg ut, som om han länge varit död och skrumpnad af ökenhetta. Huden hade samma färg som torr gyttja. Hans skarpa, gulgråa ögon tycktes vara det enda hos honom, som lefde. De voro aldrig stilla. Han låg på ryggen, och ögonen irrade hit och dit; de följde flugorna, som surrade i den skumma luften of vanför honom. Jag lade också märke till ett ärr strax ofvanför hans högra armbåge och ett annat ärr på hans högra vrist.

Efter en stund gäspade han, vände sig om på sidan och undersökte ett elakartadt sår strax öfver höften. Han började rengöra och förbinda det på det enkla sätt, som står fångarna i ensam cell till buds. Jag såg, att såret var ett sådant, som man får i tvångströjan. I skrifvande stund har jag hundra ärr på min kropp efter tvångströjan.

Sedan lade Oppenheimer sig åter på rygg, tog varsamt en af sina framtänder i öfverkäken — en ögontand — mellan tummen och pekfingret och rörde den tankfullt fram och tillbaka. Han gäspade åter, sträckte på armarna, vände sig på sidan och knackade till Ed Morrell.

Jag förstod naturligtvis hvad han knackade.

»Trodde just, att du skulle vara vaken», knackade Oppenheimer. »Hur är det med professorn?»

Otydligt och på afstånd hörde jag nu Morrell svara, att de hade satt på mig tvångströjan för en timme sedan och att jag som vanligt var alldeles dof för alla knack-samtal.329

»Han är en hygglig jycke», knackade Oppenheimer. »Jag har alltid misstänkt bildade karlar, men han har inte tagit någon skada af sin bildning. Han är alldeles säkert renhårig. Modig är han som fan, och man kan inte få honom att skvallra eller spela dubbelspel, om man så håller på i tusen år och försöker muta honom.»

I allt detta instämde Ed Morrell och det med känsla och öfvertygelse. Innan jag fortsätter, vill jag säga, att jag har lefvat många år och många lif, och under dessa många lif har jag haft mina stolta ögonblick, men det stoltaste ögonblick jag någonsin upplefvat var det, då mina båda kamrater i de ensamma cellerna höllo detta lof tal öfver mig. Ed Morrell och Jake Oppenheimer voro stora andar, och aldrig har någon större heder kommit mig till del än att de nu erkände mig som sin kamrat. Kungar ha dubbat mig till riddare, kejsare ha adlat mig, och som själf konung har jag haft mina stolta ögonblick. Men af allt detta anser jag ingenting så ärofullt som denna dubbning af två lifstidsfångar, som af världen ansågos för den mänskliga smutspölens djupaste bottensats.

Sedan, då jag hämtat mig efter denna pers i tvångströjan, omtalade jag mitt besök i Jakes cell som ett bevis på, att min själ kunde lämna min kropp. Men Jake var orubblig.

»Det är gissningar, det är mer än gissningar», svarade han, då jag hade beskrifvit för honom hans särskilda handlingar under den stund jag varit inne i hans cell. »Det är fantasier. Du har själf varit i ensam cell i nära tre år, professor, och du kan lätt föreställa dig hvad hvilken jycke som helst tar sig till för att döda tiden. Det är inte en sak af allt hvad du berättat mig, som inte du och Ed ha gjort tusentals gånger, från att330

ligga vaken i hett väder till att se på flugorna, sköta om sår och knacka.»

Morrell höll med mig, men det hjälpte icke.

»Ta inte illa upp, professor», knackade Jake. »Jag säger inte, att du ljuger. Jag säger bara, att du drömmer och fantiserar i tvångströjan utan att veta, att du gör det. Jag vet, att du tror på hvad du säger, och att du tror, att det har händt, men jag ger mig inte. Du fantiserar, men du vet inte, att du fantiserar — det vill säga, något vet du hela tiden, fastän du inte vet, att du vet det, förr än du kommer i det där omtöcknade drömtillståndet.»

»Yänta litet, Jake», knackade jag. »Du vet, att jag aldrig sett dig med mina egna ögon. Är det inte sant?»

»Jag hör du säger det, professor. Men du kan ju ha sett mig utan att veta, att det var jag.»

»Hufvudsaken är», fortfor jag, »att jag, fastän jag aldrig har sett dig naken, kan tala om det där ärret ofvanför din högra armbåge och ärret på din vänstra vrist.»

»Å prat», svarade han. »Allt det där finner du i mitt fångsignalement och tillsammans med min fysionomi i förbrytaralbumet. Tusentals poliskommissarier och detektiver känna till allt så’nt där.»

»Jag har aldrig hört talas om det», försäkrade jag.

»Du minns inte, att du någonsin har hört talas om det», rättade han. »Men det måste du ändå. Fastän du har glömt det, finns den där kunskapen i din hjärna, undanstufvad så att den kan tas fram i händelse af behof; du har bara glömt, hvar den är undanstufvad. Du måste bli omtöcknad för att komma ihåg det.

Har du någonsin glömt en mans namn, som du känt till lika bra som din egen brors? Det har jag. Det varen liten jurymän, som röstade emot mig i Oakland den där gången, då jag fick mina femtio år. Och en dag kom jag under fund med, att jag hade glömt hans namn. Ja, gosse lilla, här låg jag i vecktal och grubblade på det. Men att jag inte kunde gräfva fram det ur mitt minne, var ju intet bevis på, att det inte fanns där. Det var förlagdt, det är alltsammans. Och här är beviset på det: en dag, då jag inte ens tänkte på det, hoppade det direkt från min hjärna ner på min tungspets. ’Stacy’, sade jag alldeles högt, 'Joseph Stacy!’ Det var rätt. — Förstår du mig?

Du säger inte annat om de där ärren än hvad tusentals människor veta. Jag vet inte, hvarifrån du har hört det. Det vet du väl inte själf. Det är inte därpå det beror. Men att du berättar för mig hvad många veta, det kan du inte öfvertyga mig med. Du måste tala om för mig mycket mer än så för att få mig att svälja dina andra historier.»

Hamiltons lag angående njugghet vid bedömande af bevis! Denne fånge, som växt upp i fattigkvarteren, var så vetenskapligt anlagd af naturen, att han hade upptäckt Hamiltons lag och tillämpade den strängt.

Men ändå — och det är det bästa af alltsammans — Jake Oppenheimer var ärlig i diskussionen. Samma kväll, då jag höll på att lura af, kallade han på mig med den vanliga signalen.

»Hör nu, professor, du sa’, att du såg mig runka på min lösa tand. Det slår mig på fingrarna. Det är det enda jag inte på något sätt kan fundera ut hur du kan veta. Det är bara tre dagar sedan den lossnade, och jag har inte sagt en halfdragen ande om det till någon kristen själ.»

==========

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

———

Pascal säger någonstädes: »Vid undersökningen af den mänskliga utvecklingens gång borde filosofer betrakta mänskligheten som en enda man och icke som ett konglomerat af individer.»

Jag sitter här på mördareafdelningen i Folsom med flugornas dåsiga surr i mina öron, medan jag funderar öfver

denna tanke af Pascal. Den är sann. Alldeles som människofostret under sina korta nio månader med häpnadsväckande snabbhet, i tusentals former och skepnader, mångdubblade tusentals gånger, återupprepar hela det organiska lifvets historia från planta till människa; liksom gossen under sina korta barndomsår upprepar urmänniskans historia i handlingar af grymhet och vildr het, från begäret att tillfoga svagare varelser smärta till stammedvetandet, som tar sig uttryck i lusten att gå i flock; alldeles så har jag, Darrell Standing, upprepat och lefvat om igen allt hvad urmänniskan var och gjorde och blef, tills hon blef som du och jag och de öfriga af vårt släkte under det tjugonde århundradets civilisation.333

Vi alla människovarelser, som nu lefva på denna planet, bära för visso inom oss en osvikligt sann historik öfver lifvet alltifrån lifvets begynnelse. Denna historia är skrifven i våra väfnader och våra ben, i våra funktioner och våra organ, i våra hjärnceller och i vår intelligens och i alla slags fysiska och psykiska atavistiska drifter. En gång voro vi fiskartade, du och jag, läsare, och kröpo upp ur hafvet för att anställa forskningar i det stora, äfventyrliga fastlandslif, midt upp i hvilket vi nu befinna oss. Hafvets märken sitta ännu kvar hos oss, likaså ormens märken, innan ormen blef orm och vi blefvo vi, då prse-ormen och prse-vi voro ett. En gång flögo vi i luften, och en gång bodde vi i träden och voro mörk-rädda. Spåren finnas kvar, inristade hos er och mig och hos våra blifvande ättlingar, till dess vår tid på jorden är ute.

Hvad Pascal uppfångade en skymt af med sin siareblick, det har jag upplefvat. Jag har själf sett denne ende man, som Pascals filosofiska öga såg. Å, jag har en historia att berätta, som för mig är obegränsadt sann, underbar och verklig, men jag tviflar på, att jag har intelligens nog att kunna berätta den ocli att du, min läsare, har intelligens nog att kunna förstå den, då den är berättad. Jag säger, att jag själf har sett denne ende man, som Pascal nämner. Jag har legat i tvångströjans långa trance och själf sett tusen lefvande män lefva de tusen lif, som själfva utgöra historien om människans utveckling under tidsåldrarna.

A, hvilka kungliga minnen jag har, då jag ströfvar igenom forntidens zoner! Under tvångströjtrancen har jag lefvat de många lif, som innefattas i de vandrande urtidsmänniskornas tusenåriga Odyssé! Innan jag var en af de linhåriga asarna, som bodde i Asgård, och innan334

jag räknades till de rödhåriga vanerna, som bodde i Vana-heim, långt före dessa tider har jag minnen (lefvande minnen) af tidigare irrfärder, då vi som tistelfjun för vinden jagades söderut af den drifvande polarisen.

Jag har dött af köld och hunger, sår och drunkning. Jag har plockat bär på världens iskalla ryggrad, och jag har gräft upp rötter att mätta mig med på feta myrar och ängar. Jag har ristat in afbildningar af renar och det håriga mammutdjuret på elfenbensbetar förvärfvade på jakt och på grottornas stenväggar, då vinterstormarna tjöto utanför. Jag har knäckt märgben på fält, där kungliga städer stått och som försvunnit århundraden före min tid, eller där sådana städer skulle komma att byggas upp århundraden efter min död. Och jag har lämnat benen af min tillfälliga kroppshydda i bottnen på myrar, i guslager från istiden och i asfaltsjöar.

Jag har lefvat under de tidsåldrar, som nu bland vetenskapsmännen gå under namnen den paleolitiska, den neolitiska och bronsåldern. Jag kommer ihåg, då vi med våra tamda vargar vallade våra renar att beta vid norra kusten af Medelhafvet, där nu Frankrike, Italien och Spanien ligga. Detta var innan istäcket smälte bort och drog sig åt polen. Många serier af dagjämningsstormar har jag upplefvat och dött i, läsare . . . och det minns jag, men icke du.

Jag har varit en Plogens son, en Fiskens son, en Trädets son. Alla religioner från de mänskliga religionernas begynnelse finnas inom mig. Och då fängelseprästen i kapellet här i Folsom håller gudstjänst om söndagarna på sitt moderna sätt, så vet jag, att hans religion ännu står i samband med dyrkan af Plogen, Fisken, Trädet

— ja, äfven af Astarte och Natten.

Jag har varit en arisk härskare i det gamla Egypten,335

då mina soldater ristade in oanständigheter på de skulpterade grafmonumenten öfver kungar som för längesedan voro döda och borta och glömda. Och jag, den ariske härskaren i det gamla Egypten, har själf byggt mina båda grafplatser — den ena en skrytsam och väldig pyramid, med hvilken en hel generation af slafvar varit sysselsatt,

den andra anspråkalös, torftig, undangömd, inhuggen i klippan i en ödslig dal af slafvar, som fingo dö, så snart deras arbete var utfördt. Och jag undrar här i Folsom, medan demokratien drömmer om alla de härligheter den skall strö ut öfver det tjugonde århundradets värld, om där borta i den undangömda, ödsliga dalens klipputhuggna krypta ännu de ben hvila, som en gång voro mina och utgjorde stommen i min lefvande kropp, då jag var en arisk härskare, stolt öfver mitt välde.

Under den stora vandringen söderut och österut, under den brännande solen, som utrotade alla afkomlingar af Asgårds och Yanaheims ätter, har jag varit kung på Ceylon, uppbyggare af ariska monument under ariska kungar på det gamla Java och det gamla Sumatra. Och jag har dött hundra dödar under de stora folkvandringarna söderut, innan jag någonsin i pånyttfödd gestalt kom att bygga monument, som endast arier bygga, på vulkaniska tropiköar, som jag, Darrell Standing, ej kan uppge namnet på, emedan jag nu är för litet hemmastadd i dessa fjärran hafs geografi.

Om jag endast hade förmåga att med så klena medel som ord skildra hvad jag ser och vet och har införlifvat med mitt medvetande om rasernas väldiga vandringar under de tider, då vår nuvarande skrifna historia ännu icke börjat! Ja, vi hade vår historia redan då. Våra gamla män, våra präster, våra visa skildrade vår336

historia i berättelser och skrefvo dessa berättelser i stjärnorna, för att våra efterkommande ej skulle glömma dem. Från himlen kom det lifgifvande regnet och solskenet. Och vi studerade himlen, lärde oss af stjärnorna att beräkna tid och utstaka årstider, och vi uppkallade stjärnorna efter våra hjältar och våra födoämnen och vårt sätt att skaffa oss föda och efter våra vandringar och ströftåg och äfventyr och efter våra sysslor och våra vilda drifter och begär.

Och tyvärr, vi ansågo dem oföränderliga, dessa himlar, hvarpå vi skrefvo all vår ödmjuka längtan och alla de obetydliga handlingar vi utförde eller drömde om att utföra. Då jag var en son af Tjuren, minns jag, att jag tillbragte ett helt lif med att betrakta stjärnorna. Och senare eller tidigare lefde jag andra lif, hvarunder jag tillsammans med prästerna och barderna sjöng stjärnornas tabu-sånger, hvari vi trodde oss ha upptecknat våra oförgängliga häfder. Och nu, då allt är slut, hänger jag näsan öfver astronomiska böcker från fängelsebiblioteket, sådana som man tillåter de lifdömda att läsa, och kommer under fund med, att till och med himlarna äro stadda i växling och lida af st järnvandringar liksom jorden af folkvandringar.

Väpnad med detta moderna vetande har jag, då jag genom »lilla döden» återvändt från mina tidigare lif, kunnat jämföra himlarna då och nu. Och stjärnorna förändra sig. Jag har sett polstjärnor och polstjärnor och dynastier af polstjärnor. Nu står polstjärnan i Ursa Minor. Men under dessa aflägsna tider har jag sett polstjärnan i Draco, i Hercules, i Vega, i Cygnus och i Ce-pheus. Nej, icke ens stjärnorna bli beståndande, och ändå består minnet och kunskapen om dem hos mig, i min själ, som är minne och som är evig. Endast själen be-337

står. Allt annat, som endast är materia, förgår och måste förgå.

Å, nu ser jag mig själf som en man, hvilken lefde i forntiden, ljushårig, blodtörstig, en mandråpare och kvinnoälskare, en köttätare och rotuppgräfvare, en bandit och en röfvare, som med klubban i handen i tusentals år vandrade världen rundt och sökte mat att sluka och skyddade nästen för sina ungar.

Jag är denne man, summan af honom, sammanfattningen af honom, den hårlöse tvåfotingen, som arbetade sig upp ur dyn och skapade kärlek och lagar ur det anarkiska ynglande lif, som vrålade och skriade i djungeln. Jag är allt hvad denne man var och blef. Jag ser mig själf under de hårdt kämpande generationernas lif lägga ut snaror för och döda villebråd och fisk, röja de första gläntorna i skogarna, förfärdiga grofva verktyg af sten och ben, bygga hus af trä, täcka dem med lof och halm, odla de vilda gräsen och rotfrukterna, ansa dem till att bli förfäder till ris och hirs och hvete och bjugg och alla slags saftiga ätliga saker, lära mig plöja marken, så, skörda, magasinera, bulta ut plantornas fibrer för att spinna dem till tråd och väfva dem till tyg, tänka ut vattningssystem, arbeta i metaller, anlägga torgplatser och handelsvägar, bygga båtar och uppfinna sjöfart — ja, och organisera bylifvet, foga samman by vid by, tills de blefvo stammar, foga samman stam vid stam, tills de blefvo nationer, alltid söka efter tingens lagar, alltid stifta människornas lagar så att människorna kunna lefva tillsammans i

sämja och genom förenade ansträngningar slå ned och utrota alla slags krypande, krälande, skriande varelser, som annars skulle utrota dem.

Jag var denne man i alla hans lif sformer och sträf-

22 — Tvångströjan.338

vanden. Jag är denne man i dag och väntar min död på grund af den lag jag för många tusen år sedan hjälpte till att stifta och genom hvilken jag har dött många gånger före detta, många gånger. Och i det jag ser tillbaka på denna min långa fornhistoria, möter jag där åtskilliga stora, väldiga makter, först och främst mannens kärlek till kvinnan. Jag ser mig själf som älskare, alltid älskare. Ja, jag var också den store kämpen, men då jag nu sitter här och gör mma jämförelser, tycker jag, att jag mer än något annat var den store kvinno-älskaren. Det var emedan jag älskade så högt, som jag blef den store kämpen.

Ibland tänker jag, att mannens historia är historien om hans kärlek till kvinnan. Dessa minnen från hela mitt förflutna, som jag nu nedskrifver, äro historien om min kärlek till kvinnan. Jag har alltid älskat henne under mina tio tusen lif och förklädnader. Jag älskar, henne nu. Min sömn är full af henne, mina fantasier i vaket tillstånd, hvarifrån de än utgå, leda mig alltid till henne. Det finns ingen möjlighet att undgå henne, detta eviga, härliga, alltid lika strålande kvinnoväsen.

Förstå mig rätt. Jag är ingen oeifaren, eldig ungdom. Jag är en äldre man, bruten till kropp och själ, och jag skall snart dö. Jag är vetenskapsman och filosof. Jag liksom alla filosofer före mig känner till kvinnan sådan hon är — hennes svagheter och småaktigheter och oblygheter och lågheter, hennes jordbundna fötter och hennes ögon, som aldrig ha sett stjärnorna. Men det eviga, obestridliga faktum står kvar: Hennes fötter äro sicöna, hennes ögon äro sköna,, hennes armar och bröst äro paradiset, hennes trollmakt är starkare än all trolldom, som någonsin har förblindat männen, och339

liksom polen drar magnetnålen med eller mot dess vilja, så drar hon till sig männen med eller mot deras vilja.

Kvinnan har kommit mig att skratta åt död och afstånd, att förakta trötthet och sömn. Jag har dödat män, många män, af kärlek till kvinnan, eller jag har döpt vårt bröllop i varmt blocl eller däri tvättat bort fläcken, som hennes ynnestbevis till en annan ha satt på henne. Jag har underkastat mig död och vanära och förräderi mot mina kamrater för kvinnans skull — eller rättare sagdt för min egen skull, så starkt var mitt begär efter henne. Och jag har legat gömd i säden, sjuk af längtan efter henne, bara för att se henne gå förbi och låta mina ögon frossa af hennes härliga, smidiga gestalt och hennes hår, svart som natten eller brunt eller linfärgadt eller guldskimrande som solen.

Ty kvinnan är skön . . . för mannen. Hon är sötma för hans tunga och doft för hans näsborrar. Hon är eld i hans blod och ett dån af trumpeter; hennes röst är för mer än all musik i hans öron, och hon kan skaka hans själ, som eljes står fast i själfva stormen, då ljusets och mörkrets titaner drabba samman. Och bortom stjärnvimlet, i sina aflägsnaste himlar, har mannen gärna lämnat plats för henne som Valkyria eller houri, ty han kan ej tänka sig någon himmel utan henne. Och svärdet, som sjunger i striden, sjunger ingen så ljuf sång som kvinnan sjunger för mannen endast genom sitt klingande skratt i månskenet eller sin kärlekssuck i mörkret eller då hon sväfvar fram med harmoniska rörelser, medan han ligger gömd i gräset, yr af längtan.

Jag har dött af kärlek. Jag har dött för kärleks skull, som ni skall få se. Snart skola de komma och föra bort mig, Darrell Standing, och ta mitt lif. Och jag skall dö för kärleks skull. Å, jag var inte bara retlig, då jag340

dödade professor Haskell i laboratoriet vid California-imiversitetet. Han var en man. Jag var en man. Och det fanns en vacker kvinna. Ni förstår? Hon var en kvinna, och jag var en man och en älskare, och jag hade fått i arf all kärlek, ända från de hemska, tjut-fyllda djunglernas tid, innan kärlek var kärlek och man var man.

Det är ingenting nytt. Ofta, ofta under detta långa förflutna har jag offrat lif och heder, ställning och makt för kärleken. Man och kvinna äro olika. Hon är mera omedelbar och känner icke behof af annat än det, som är närmast för handen. Yi känna till en heder, som är för mer än hennes, och en stolthet långt utöfver hvad hon kan

tänka sig eller ana. Våra ögon äro fjärrseende, därför att vi äro vana att betrakta stjärnorna, medan hennes ögon ej se längre än till den fasta marken under hennes fötter, älskarens bröst mot hennes bröst och barnet, som spritter af lifslust i hennes famn. Men ändå

— sådan har vår alkemi gestaltat sig under tidernas lopp

— ändå smyger kvinnan in sin trolldryck i våra drömmar och våra ådror, så att kvinnan är mer för oss än drömmar och fjärrsyner och självfva lif sblodet, ja, som de älskande säga, hon är mer än hela världen. Och det är rätt så, annars skulle mannen inte vara man, kämpen och eröfraren, som går sin blodiga väg öfver alla de andra och obetydligare lifven — ty om mannen icke hade varit kvinnoälskaren, den kunglige älskaren, kunde han aldrig ha blifvit den kunglige kämpen. Yi kämpa bäst och dö bäst och lefva bäst för hvad vi älska.

Jag är denne ende man. Jag ser mig själf som de många jag, som ha samverkat för att skapa mitt jag. Och alltid ser jag kvinnan, de måuga kvinnorna, som ha341

skapat mig och vållat min undergång, som ha älskat mig och som jag har älskat.

Jag minns — å, det var för längesedan, då människosläktet var mycket ungt —, att jag gjorde mig en snara och en grop, hvarur en spetsig pik stack upp, för att fånga Sabeltand. Den långhåriga och långbetade 'Sabeltand var den största faran för oss vid vår lägerplats, där vi lågo hopkrupna hela nätterna omkring våra eldar och om dagen ökade på den växande skalbanken nedanför oss genom de musslor vi gräfde upp och slukade ur de salta dypölarna bredvid oss.

Och då Sabeltands tjut och vrålande väckte oss, där vi lågo hopkrupna vid vår falnande glöd och jag blef vild, då jag tänkte på gropen och piken där borta, var det kvinnan, som omslingrade mig med sina armar och ben och kämpade med mig och bad mig att inte gå ut i mörkret, dit jag längtade. Hon var, endast för värmens skull, delvis beklädd med skinnen af de skabbiga och af elden svedda djur jag dödat; hon var svart och smutsig af lägerrök, otvättad sedan vårregnen, med tuggade och afbrutna naglar och händer, som voro valkiga som fotsulor och mera lika klor än händer, men hennes ögon voro blåa som sommarhimlen och det djupa hafvet, och i hennes ögon och hennes armar, som famnade mig,, och hennes hjärta, som klappade mot mitt, var det något, som höll mig tillbaka . . . ehuru jag i mörkret ända till dagningen, medan Sabeltand vrålade ut sitt raseri och sin smärta, kunde höra mina kamrater fnittra och hviska till sina kvinnor, att jag ej hade så mycket tro på mitt företag och mitt påfund, att jag vågade mig ut i mörkret till gropen och piken, hvarmed jag hade velat förgöra Sabeltand. Men min kvinna, min vilda maka, höll mig kvar, hur vild jag än själf var, och hen-342

nes ögon lockade mig, och hennes armar fjättrade mig, och hennes slingrande lemmar och hennes hjärta, som klappade mot mitt, höllo mig tillbaka från min längtans mål, mitt mannadåd — att fånga och döda Sabeltand.

En gång var jag Ushu, bågskytten. Jag minns det så väl. Ty jag hade förirrat mig från mitt eget folk i de stora skogarna, tills jag kom ut på slätten och betesmarkerna och blef infångad af ett främmande folk, men besläktadt, ty deras hy var hvit, deras hår gult och deras språk icke så olikt mitt. Ocli hon var Igar, och jag lockade henne, då jag sjöng i skymningen, ty hon var bestämd till släktmoder, och hon var groflemmad och hög-barmad, och hon kunde ej annat än känna sig dragen till en muskulös och bredbröstad man, som sjöng om sin tapperhet i att döda män och skaffa föda och sålunda löfvade underhåll och skydd till henne i hennes svaghet, medan hon blef mor till en afkomma, som skulle skaffa föda och lefva efter henne.

Och dessa människor kände ej till mitt folks visdom, ty de fångade sitt villebråd i gropar och snaror, och i strid nyttjade de klubbor och stenslungor och förstodo sig ej på de snabbflygande pilarna med skåror i ändan för att passa in i den hårdt spända strängen af rådjurs-senor, som blef slak, då den släpptes loss från den i midten böjda askbågens sprint.

Och medan jag sjöng i skymningen, skrattade de främmande männen. Och endast hon, Igar, trodde på mig. Jag tog henne med mig ensam på jakten, där hjorten sökte sig fram till källan. Och min båge klingade och sjöng under lof verket, och den sårade hjorten föll, och dess varma kött smakade oss väl, och hon var min där vid källan.

Och för Igars skull stannade jag kvar hos de främ-343

mande männen. Och jag lärde dem att göra bågar af det röda och välluktande träet, som liknade ceder. Och jag lärde dem att hålla bägge ögonen öppna och att sikta med det vänstra ögat och att göra trubbiga pilar för smådjur och spetsiga pilar af ben för fiskarna i det klara vattnet och att slipa piludden af lava för hjorten och den vilda hästen, elgen och den gamle Sabeltanden. Men de skrattade åt den slipade stenen, tills jag sköt en elg tvärsigenom kroppen, så att den slipade stenudden stack ut på andra sidan och det fjädrade pilskaftet genomborrade dess inälfvor, och då klappade hela stammen händerna.

Jag var Ushu, bågskytten, och Igar var min kvinna och kamrat. Vi skrattade i solskenet om morgonen, då våra barn, gula som humlor, sprattlade och rullade i senapsörterna, och om natten låg hon i mina armar och älskade mig och sökte öfvertala mig att, på grund af min skicklighet att fasonera trä och slipa piluddar, stanna kvar i lägret och låta de andra männen bära till mig kött från den farliga jakten. Och jag lydde henne och blef fet och andfådd, och under de långa nätterna, då jag ej kunde sofva, låg jag och grämde mig öfver, att den främmande stammens män buro till mig kött till lön för min skicklighet, men skrattade åt min fetma och olust för att jaga och slåss.

Och på min ålderdom, då våra söner voro manbara och våra döttrar voro mödrar och de mörka, flatpanniga, krushåriga männen kommo söderifrån och kastade sig öfver oss som hafvets vågor och vi flydde för dem till bergssluttningarna, gjorde Igar som mina andra hustrur både förut och långt efteråt, hon omslingrade mig med armar och ben, och utan att se något af mina fjärrsyner bemödade hon sig att hålla mig undan från striden.344

Och jag slet mig ifrån henne, fet och andfådd, medan hon grät öfver, att jag ej längre älskade henne, och jag gick ut till nattstrider och morgonstrider, där vi under bågsträngarnas hvin och de fjädrade, hvassuddiga pilarnas klang visade de krushåriga, hur man dödar, och lärde dem stridsklokhet och stridsmod.

Och då jag stupade där mot slutet af drabbningen, sjöngo de dödssånger öfver mig, och dessa sånger hade ord, som jag själf hade diktat på den tiden, då jag var Ushu, bågskytten, och min hustru Igar förgäfves sökte hindra mig att gå ut i strid.

En gång — Gud vet när, men nog var det på den fjärran tid, då mänskligheten var ung — bodde vi nära stora kärr, där bergen sträckte sig ända ner till den breda, trögt flytande floden och där våra kvinnor samlade bär och rötter, och där funnos hjordar af hjortar, vilda hästar, antiloper och älgar, som vi män dödade med pilar eller fångade i gropar eller bergshålor. Ur floden drogo vi upp fisk i nät, som kvinnorna flätat af de unga trädens fibrer.

Jag var en man, ifrig och nyfiken som antilopen, då vi narrade den med vajande gräsruggar, där vi lågo gömda inne i gräset, där det var som tätast. Det vilda riset växte i kärret, det stack upp ur vattnet invid rännilarnas bräddar. Hvarje morgon väckte koltrastarna oss med sitt snatter, då de lämnade sin nattkvist för att flyga till kärret. Och under den långa skymningen fylldes luften af deras larm, då de återvände till sin nattkvist. Det var vid den tiden, då riset mognade. Och där funnos änder också, och änder och koltrastar åto sig feta på det mogna riset, som halft spruckit ut i solskenet.

Som jag alltid var rastlös och vetgirig och alltid undrade hvad som låg bakom bergen och kärren och i dyn345

på flodens botten, iakttog jag de vilda änderna och koltrastarna och grubblade, tills mitt grubbel framkallade syner och jag såg. Och detta är hvad jag såg, andemeningen med det:

Kött är godt att äta. Till sist, om man går tillbaka till ursprunget, eller rättare sagdt först, från början, kommer allt kött från gräset. Andens och koltrastens kött härrörde från det vilda risets korn. Att döda en and med en pil var knappt tillräcklig lön för mödan att smyga sig ut och ligga gömd i många timmar. Koltrastarna voro för små för att man skulle skjuta dem med pilar, det kunde passa för gossarna, som höllo på att lära sig döda större villebråd. Men under ristiden voro änder och koltrastar saftigt feta. Deras fetma kom från riset. Hvarför kunde ej jag och de mina bli feta af riset på samma sätt?

Jag tänkte ut detta i lägret, tyst och butter, medan barnen stojade omkring mig, utan att jag lade märke till dem, och Arunga, min hustru och kamrat, förgäfves grälade på mig och uppmanade mig att gå ut och skaffa mera mat åt oss, som voro så många.

Arunga var den kvinna jag hade stulit från bergsstammarna. Hon och jag hade hållit på i tolf månader med att lära oss ett gemensamt språk, sedan jag hade fångat henne. Å, den dagen, då jag kastade mig ner på henne från den utskjutande trädgrenen, medan hon kom vandrande på gångstigen! Jag föll ner på hennes rygg med hela min tyngd och med utspärrade fingrar för att gripa henne. Hon skrek som en katt där på gångstigen. Hon brottades med mig och bet mig. Hennes naglar voro som trädkattens klor, då de klöste mig. Men jag höll fast henne och betvingade henne, och i två dagar slog jag henne och tvingade henne att vandra med346

mig ner från bergsfolkets dalar till grässlätten, där floden rann genom riskärren och änder och koltrastar åto sig feta.

Då riset var moget, såg jag min syn. Jag satte Arunga i fören på den med eld urkolkade trädstam, som vi använde till kanot. Jag befallde henne att ro. I aktern bredde jag ut ett hjortskinn, som hon hade garfvat. Med två grofva pinnar böjde jag ner risstånden, öfver hjortskinnet och klämde ut riskornen, som koltrastarna eljes skulle ha ätit upp. Och clå jag hade visat, hur det skulle gå till, lämnade jag Ar unga pinnarna och satt i fören och rodde och gaf befallningar.

Förr hade vi ätit rått ris i förbigående, men inte mått bra af det. Men nu torkade vi det öfver elden, så att kornen svällde och sprucko och blefvo hvita och hela stammen kom springande för att få smaka.

Sedan blefvo vi kända bland människorna som risätare eller Risets söner och långt, långt efteråt, clå vi af Flodens söner drefvos från kärren uppåt landet, togo vi riset med oss och planterade det. Yi lärde oss att välja ut de största kornen till sådd, så att allt ris, som vi sedan åto, hade större korn och svällde mera, då det rostades och kokades.

Men Arunga. Som sagdt, hon skrek och klöste som en katt, då jag röfvade henne. Men jag kommer ihåg, då hennes egna fränder, bergsfolket, tog mig till fånga och förde bort mig till bergen. Det var hennes far, hans bror och hennes båda egna köttsliga bröder. Men hon var min och hade lefvat tillsammans med mig. Och om natten, då jag låg bunden som ett vildsvin, innan det skall slaktas, och de lågo trötta vid elden och sofvo, smög hon sig öfver dem och slog ihjäl dem med krigsklubban, som jag hade tillverkat med mina egna händer. Och hon grät347

öfver mig och lossade mina bojor och flydde med mig tillbaka till den breda, trögt flytande floden, där koltrastarna och vildänderna åto sig feta i riskärren — ty detta var innan Flodens söner hade kommit.

Hon var Arunga, kvinnan för alla kvinnor, den evigt kvinnliga. Hon hade lefvat i alla tider och i alla länder. Hon skall alltid lefva. Hon är odödlig. En gång, i ett fjärran land, hette hon Ruth. Hon har också hetat Isolde, Helena, Pocahontas och Unga. Och det finns ingen främmande man, af främmade stammar, som inte har funnit henne och kommer att finna henne bland hela jordens stammar.

Jag minns så många kvinnor, som ha varit med om att skapa denna enda kvinna. Det fanns en tid, då min broder Har och jag turade om att sofva och jaga, förföljde den vilde hingsten dag och natt och i vida kretsar, som mynnade ut, där den sofvande låg, drefvo den af hunger och törst upphetsade hingsten, tills han blef så utmattad, att han till sist endast kunde stå stilla och darra, medan vi bundo honom med rep flätade af hjortskinn. Till fots och utan svårigheter, endast med hjälp af vårt förstånd — planen var min — gåfvo vi oss ej, förr än vi bemäktigat oss det snabbfotade djuret.

Och då jag gjorde mig redo att sätta mig upp på hans rygg — ty det hade varit mitt syfte från början

— slog Selpa, min hustru, armarna om mig och höjde sin röst och yrkade envist på, att Har och icke jag skulle rida, ty Har hade hvarken hustru eller barn och kunde dö utan sorg. Hennes gråt gjorde till sist, att jag gick miste om mitt mål och att det var Har, som naken klängde sig fast på hingsten, då han galopperade bort.

Det var i solnedgången och en bedröfvelsens stund, då de kommo bärande med Har från de fjärran klip-348

por, där de hade funnit honom. Hans hufvud var alldeles krossadt, och som honung på en omkullstörtad bikupa rann hans hjärna ut på marken. Hans mor strödde träaska på sitt hufvud och svärtade sitt ansikte. Hans far skar af halfva fingrarna på den ena handen till tecken af sorg. Och alla kvinnorna, i synnerhet de unga och ogifta, skreko fula namn efter mig, och de äldre skakade på sina kloka hufvuden och mumlade, att hvarken deras fäder eller fäders fäder hade betett sig så dåraktigt. Hästkött var godt att äta, ungföl voro möra för gamla tänder, men endast en dåre kunde ge sig i brottning med en vild häst utom då den var genomborrad af en pil eller då den sprattlade på den hvassa piken midt i en grop.

Och Selpa grälade mig till sömns, och på morgonen väckte hon mig med sitt käx, talade alltjämt vidt och bredt om min galenskap och om hennes och våra barns anspråk på mig, tills jag slutligen tröttnade och af stod från hvad jag sett i fjärran och sade, att jag aldrig mera skulle tänka på att bestiga den vilda hästen och flyga med dess fötters snabbhet och vindens fart öfver sandfälten och grässlätterna.

Och under alia år upphörde man aldrig att tala vid lägereldarna om min dårskap. Men just detta blef källan till min hämnd, ty drömmen ville inte dö, och barnen, som hörde skrattet och hånet, drömde om samma dröm, så att det till sist blef Othar, min förstfödde, som själf endast en half vuxen gosse, gick en vildhäst trött, kastade sig upp på dess rygg och flög bort med honom i allas vår åsyn med vindens fart. För att täfla med honom började sedan alla männen snärja och kufva vilda hästar. Många hästar ströko med och äfven några män, men jag fick upplefva den dagen, då till och med349

våra småbarn slängde hit och dit i vidjekorgar på ryggen af våra hästar, som buro våra lägertält och vår packning, då vi vid årstidsväxlingen bytte om lägerplats för att uppsöka nya jaktmarker.

Jag hade som ung man sett min syn och drömt min dröm; Selpa, kvinnan, hade hindrat mig från att vinna mitt fjärran mål, men Othar, vår ättling, som skulle lefva efter oss, tillägnade sig min syn och gjorde den till verklighet, så att vår stam blef rik på jaktbyte.

Det var en kvinna — under den långa vandringen ut ur Europa, en tröttsam vandring, som räckte under många generationer, då vi förde korthornsboskap och kornsådd till Indien. Men denna kvinna lefde långt innan vi kommo till Indien. Vi befunno oss ännu midt upp i denna sekellånga vandring, och ingen aldrig så skicklig geograf kan nu säga mig, hvar den gamla dalen låg.

Kvinnan hette Nahila. Dalen var trång och icke lång, och dess sakta sluttande mark och branta väggar voro terrasserade för odling af ris och hirs — det första ris och hirs, som vi Bergets söner fått göra bekantskap med. Det bodde ett vekligt folk i denna dal. De hade blifvit vekliga genom att odla fet jord, som blef ännu fetare genom vattning. Det var den första konstgjorda bevattning vi hade sett, men vi hade föga tid att lägga märke till deras diken och kanaler, hvarigenom allt bergens vatten flödade ut öfver fälten, som de hade plöjt. Yi hade föga tid att lägga märke därtill, ty vi?> Bergets söner, som voro få, voro stadda på flykt för Trubbnäsas söner, som voro många. Yi kallade dem de näslösa, och de kallade sig örnens söner. Men de voro många, och vi flydde för dem med vår korthornsboskap, våra getter och vårt korn, våra kvinnor och barn.

Medan trubbnäsorna dödade våra ynglingar i efter-350

truppen, dödade vi i förtruppen dalens folk, som bekämpade oss och som voro svaga. Byn var byggd af lera och täckt med halm, rundvallen var af lera, men mycket hög. Och då vi hade slagit folket, som byggt vallen, och fört våra hjordar och våra kvinnor och barn innanför den, stodo vi på vallen och ropade okvädinsord till trubbnäsorna. Ty vi hade funnit lerladorna fulla med ris och hirs. Vår boskap kunde äta takhalmen. Och regntiden var för handen, så att vi skulle ej sakna vatten.

Det blef en lång belägring. Strax i början samlade vi ihop de kvinnor, åldringar och barn, som vi icke dödat, och drefvo ut dem genom vallen, som de hade byggt. Men trubbnäsorna slogo ihjäl dem allesamman, så att det blef mera föda för oss i byn och mera föda i dalen för trubbnäsorna.

Det var en ansträngande lång belägring. Vi drabbades af sjukdomar, och vi dogo af pesten, som härledde sig från de begrafna liken. Yi tömde lerladorna på deras ris och hirs. Yåra getter och korthornsboskap åto takhalmen af

husen, och vi åto till sist upp getterna och korthornsboskapen.

Det kom en tid, då det var en man på vallen, där det hade varit fem, och då det fanns ingen, där det hade varit ett halft tusen af våra gossar och ynglingar. Det var Nuhila, min kvinna, som skar af deras hår och tvinnade det till en stark sträng för min båge. De andra kvinnorna gjorde likaså, och då vallen stormades, stodo de sida vid sida med oss midt ibland våra spjut och pilar och slungade ner lerskärfvor och kiselstenar i hufvudet på trubbnäsorna.

Yi nötte till och med nästan ut de tåliga trubbnäsornas tålamod. Det kom en tid, då det af tio våra män blott fanns en kvar på vallen och det endast fanns myc-351

ket få kvar af våra kvinnor, och då inledde trubbnäsorna underhandlingar. De sade oss, att vi voro ett kraftigt släkte och att våra kvinnor voro mödrar till män, och att om vi ville låta dem få våra kvinnor, skulle de lämna oss i fred i dalen, och kvinnor kunde vi få från dalarna i söder.

Men Nuhila sade nej. Och de andra kvinnorna sade nej. Och vi hånade trubbnäsorna och frågade, om de voro trötta på att strida. Sedan voro vi som halfdöda, och vi voro så svaga, att det fanns föga stridskraft kvar hos oss. Ännu ett angrepp på vallen skulle göra slut på oss. Det visste vi. Våra kvinnor visste det. Och Nuhila sade, att vi kunde göra slut på det först och öfverlista trubbnäsorna. Däri instämde alla våra kvinnor. Och medan trubbnäsorna förberedde sig till angreppet, som skulle bli det sista, dödade vi våra kvinnor på vallen. Nuhila älskade mig och böjde sig fram för att ta emot min svärdstöt. Och af kärlek till stammen och stamförvanterna dödade vi män hvarandra, tills endast Horda och jag lefde kvar efter det röda blodbadet. Horda var äldre än jag, och jag böjde mig fram mot hans svärdstöt. Men jag dog ej genast. Jag var den siste af Bergets söner, ty jag såg Horda falla på sitt svärd och dö på fläcken. Och då jag drog mina sista andetag, redan med de anstormande trubbnäsornas rop i mina öron, var jag glad öfver, att trubbnäsorna ej skulle ha några af våra söner att låta våra kvinnor fostra.

Jag vet ej, när den tiden var, då jag var Bergets son och vi dogo i den trånga dalen, där vi hade slagit Risets och Hirsens söner. Jag vet endast, att det var flera hundra år innan det ändlösa tåget af oss Bergets söner anlände till Indien och att det var långt innan jag352

var arisk härskare i det gamla Egypten och byggde mina båda begrafningsplatser och vanhelgade kungagrafvarna framför mig.

Jag skulle gärna vilja berätta mera om dessa fjärran dagar, men min tid är kort. Jag skall snart dö. Men jag är ledsen, att jag ej kan berätta mera om dessa tidiga vandringståg, då vi krossade hela folkslag och isen bredde ut sig och villebrådet ändrade boplatser.

Jag skulle också vilja tala om Mysteriet. Ty vi voro alltid begifna på att lösa lifvets, dödens och undergångens gåtor. Olik de andra djuren höll människan alltid sin blick riktad på stjärnorna. Många gudar skapade mannen efter sitt eget beläte och efter bilderna i sin fantasi. I dessa gamla tider dyrkade jag solen och mörkret. Jag dyrkade det mogna sädeskornet som lifvets moder. Och jag dyrkade haf sgudar och flodgudar och fiskgudar.

Ja, och jag minns Ishtar, innan babylonierna stulo henne från oss, och äfven Ea var vår, Underjordens härskarinna, som gaf Ishtar makt att besegra döden. Mitra var också en gammal god arisk gud, innan han snattades ifrån oss eller vi förkastade honom. Och jag minns på den tiden, långt efter det vandringståget, då vi förde kornet till Indien, att jag kom ner till Indien som hästhandlare med många tjänare och en lång karavan bakom mig, och att de på den tiden dyrkade Bodhisatwa.

Dyrkandet af Mysteriet vandrade sannerligen på samma sätt som människorna, och allt under det gudarna stulos eller lånades hit och dit, förde de samma lösdrif-varlif som vi. Liksom sumerierna lånade Shamashna-pishtin af oss, togo Shems söner honom från sumerierna och kallade honom Noah.

Jag, Darrell Standing, har nu hamnat här på mördar-353

af delningen, sedan jag förklarats skyldig och dömts till döden af tolf duktiga och hederliga jurymän. Tolf har alltid varit Mysteriets heliga tal. Det började ej med Israels tolf stammar. Stjärnskådare hade redan förut anbragt

zodiakens tolf tecken på himlen. Och jag minns, att då jag lefde bland asarna och vanerna, satt Odin till doms öfver människorna i de tolf gudarnas råd, och deras namn voro Thor, Balder, Niord, Frey, Tyr, Brage, Heimdal, Ilöder, Vidar, Ull, Forsete och Loke.

Till och med våra valkyrior stulos ifrån oss och förvandlades till änglar, och vingarna på valkyriornas hästar fästes på änglarnas rygg. Och vårt Helheim från den tiden af is och köld har blifvit nutidens helvete, som är ett så hett ställe, att blodet kokar i ens ådror, medan vårt Helheim var så kallt, att märgen frös inne i ben-piporna. Och själf va himlen, som vi tänkte oss vara evigt stillastående, har svängt eig, så att vi nu för tiden se skorpionen på den plats, där stenbocken fanns förr, och bågskytten på kräftans plats.

Beligion och religion! Alltid en hetsjakt på Mysteriet! Jag minns grekernas halte gud, mästersmeden. Men deras Vulkan var den tyske Wieland, mästersmeden, som togs till fånga och fick en hassena af skuren af Nidung, nidarnas konung. Men innan dess var han vår mästersmed, vår smidare och hamrare, som vi kallade Ilmarinen. Och honom skapade vi till i vår fantasi, gåfvo honom den skäggige solguden till far och läto honom vårdas af Björnens stjärnor. Ty han, Vulkan eller Wieland eller Ilmarinen, var född under furuträdet och kallades äfven björnfadern, innan tyskarna och grekerna någonsin stulo och dyrkade honom. På den tiden kallade vi oss själf va Björnens söner och Vargens söner, och björnen och vargen voro våra totem. Det var före vårt tåg

söderut, hvarunder vi förenade oss ined Skogens söner och lärde dem våra totem och våra sagor.

Ja, och hvem var Ivashyapa, hvem var Pururavas om icke vår halte mästersmed, vår järnhamrare, som vi fört med oss på våra vandringar och som döpts om och dyrkats af dem, som ho i söder och öster, Polens och Elddonets söner?

Men detta skulle föra mig för långt, ehuru jag gärna skulle vilja berätta om den trebladiga Lifvets ört, hvar-rned Sigmund väckte Sinfloti till lif igen. Ty detta är just Indiens somaplanta, kung Arthurs heliga gral. . . men nog om detta.

Men ändå, då jag lugnt tänker på detta, kommer jag till den slutsatsen, att det högsta i lifvet, i alla lif, för mig och för alla män, har varit kvinnan, är kvinnan och kommer att bli kvinnan, så länge stjärnorna vandra på himlen och allt i rymden är stadt i evig växling. För mer än vårt arbete och våra sträfvanden, uppfinningsförmågans och fantasiens lek, strid och st järnskådande och mysterier — för mer än allt annat är kvinnan.

Fastän hon har sjungit falska sånger för mig och hållit mina fötter kvar på marken och alltid tvingat mina st järnirrande ögon att blicka tillbaka på henne, har hon, lifsbevarerskan, jordens moder, skänkt mig mina rika dagar och nätter och år. Äfven mysteriet har jag tänkt mig i hennes form, och under min kartläggning af stjärnorna har jag anbragt hennes bild på himlen.

All min sträfvan, alla mina planer ledde till henne, alla mina fjärrsyner sågo henne som mål. Då jag uppfann barken och käppen att gnida eld med, var det för hennes skull. Det var för hennes skull, fastän jag inte visste det, som jag satte ner piken i gropen att fånga Sabeltand på, tamde hästen, dödade mammutdjuret och

dref mina renar söderut undan för isen. För hennes skull skördade jag det vilda riset, sådde bjugg, hvete och korn.

För hennes skull och hennes blifvande afkomma har jag dött i trädtoppar och utstått långa belägringar i grottor och på lervallar. För hennes skull utplanterade jag de tolf tecknen på himlen. Det var henne jag dyrkade, då jag knäföll för de tio nefritstenarna och tillbad dem som dräktighetsmånader.

Alltid har kvinnan tryckt sig tätt intill jorden som rapphönan, då hon värmer sina ungar, alltid har min lust att irra omkring lockat mig upp på strålande vägar, och alltid ha mina stjärnvägar fört mig tillbaka till henne, den eviga, kvinnan, den enda kvinnan, af hvars famn jag hade ett sådant behof, att jag glömde stjärnorna, då jag omslöts af den.

För hennes skull utförde jag odysséer, klättrade uppför berg, drog genom öknar; för hennes skull anförde jag jakten och gick främst i striden; och för hennes skull och till henne sjöng jag mina sånger om hvad jag utfört. Alla lifvets extaser och njutningens hänförelser ha

kommit mig till del genom henne. Och här, då allt är slut, kan jag säga, att jag ej känt någon ljufvare, djupare, vanvettigare sällhet öfver att vara till än då jag fick drunkna i hennes hårs doftande glans och glömskerus.

Ännu ett ord. Jag kommer ihåg Dorothy härom dagen, då jag ännu föreläste agronomi för unga bondestudenter. Hon var elfva år gammal. Hennes far dekanus vid högskolan. Hon var på en gång barn och kvinna,

och hon trodde, att hon älskade mig. Och jag smålog

för mig själf, ty mitt hjärta var oberördt och låg för ankar på annat håll.356

Men ömt var mitt småleende, ty i barnets ögon såg jag den eviga kvinnan, alla tiders och alla skönhetsuppenbarelsers kvinna. I hennes ögon såg jag min makas ögon från djungeln och trädtoppen, från grottan och lägret. I hennes ögon såg jag Igars ögon, då jag var bågskytten Ushu, Arungas ögon, då jag var risskördaren, Selpas ögon, då jag drömde om att tämja hingsten, Nuliilas ögon — hon, som böjde sig fram mot min svärdstöt. Ja, det fanns något i hennes ögon, som gjorde henne till Lei-Lei, som jag öfvergaf med ett skratt på mina läppar, till prinsessan Om, i fyrtio år min tiggarhustru på vägar och stigar, till Philippa, för hvars skull jag stupade i duell i gamla Frankrike, till min mor, då jag var gossen Jesse på Bergängarna inom skyddsvallen af våra fyrtio stora vagnar.

Hon var ett kvinnobarn, men hon var dotter till alla kvinnor liksom hennes mor före henne, och hon var mor till alla kvinnor, soni skulle komma efter henne. Hon var Sar, sädgudinnan. Hon var Isthar, som besegrade döden. Hon var Sheba och Cleopatra, hon var Esther och Herodias. Hon var madonnan Maria och Maria Magdalena och Maria, Marthas syster, och hon var också Martha. Och hon var Brynhilda och Guinevra, Isolde och Julia, Héloise och Nicolette. Ja, hon var Eva, hon var Lilith, hon var Astarte. Hon var elfva år gammal, och hon var alla kvinnor, som hade varit, och alla kvinnor, som skulle komma.

Nu sitter jag i min cell, medan flugorna surra i sommareftermiddagens dåsighet och jag vet, att min tid är kort. Snart skola de kläda på mig skjortan utau krage .. . Men tyst, mitt hjärta. Anden är odödlig. Efter mörkret skall jag lefva upp igen, och det skall finnas kvinnor. Framtiden förvarar åt mig de små kvinnornaunder de lif jag ytterligare skall lefva. Och fastän stjärnorna skrida bort och himlarna ljuga, är och förblir kvinnan alltid, strålande, evig, den enda kvinnan, liksom jag under alla mina förklädnader och missöden är den ende mannen, hennes make.

==========

TJUGUANDRA KAPITLET.

Min tid är nu mycket kort. Allt manuskript jag har skrifvit är tryggt smuggladt ut ur fängelset. Det är en pålitlig man, som skall laga, att det blir offentliggjordt. Jag befinner mig ej längre på mördarafdelningen. Jag skrifver dessa rader i dödscel-len, och dödsvakten öfver mig har börjat. Natt och dag håller denna vakt ögonen på mig, och dess paradoxala uppgift är att se till, att jag inte dör. Jag måste hållas vid lif till afrättningen, annars blir publiken lurad, lagen dragen vid näsan, och ett misstroendevotum drabbar då den fjäskige direktör, som sköter

detta fängelse och en af hvars plikter det är att se till, att de dömda bli ordentligt hängda. Jag förvånar mig ofta öfver de besynnerliga sätt, hvarpå somliga förtjäna sitt uppehälle.

Detta är sista gången jag skrifver. Timmen är utsatt till i morgon bittida. Guvernören har vägrat att benåda eller bevilja uppskof, fastän Föreningen mot dödsstraff har ställt till riktig uppståndelse i Californien. Tidningsreferenter ha samlats hit som en bisvärm. Jag359

har sett dem alla. Det är konstiga unga kurrar, de flesta af dem, och det konstigaste är, att de sålunda vilja förtjäna hröd och smör, drinkar och tobak, hyra och, om de äro gifta, skor och skolböcker åt sina barn genom att bevittna professor Darrell Standings afrättning och genom att skildra för allmänheten, hur professor Darrell Standing dog, då han afrättades genom hängning. Då den historien är utagerad, skola de minsann känna mera äckel än jag.

Medan jag sitter här och funderar på allt detta och dödsvaktens steg vandra af och an utanför min bur och karlens misstänksamma ögon alltjämt titta in på mig, är jag nästan trött på dessa eviga återfödelser. Jag har lefvat så många lif. Jag är trött på de ändlösa strider och sorger och katastrofer, som drabba dem, hvilka bekläda de höga platserna, vandra på de strålande vägarna och ströfva bland stjärnorna.

Jag hoppas nästan, att då jag nästa gång ikläder mig ny gestalt, det skall bli den fredlige jordbrukarens. Jag har ju min drömfarm. Jag skulle vilja arbeta för den ett helt lif. Å, min drömfarm! Mina luzernängar, min präktiga jerseyboskap, mina upplandsbeten, mina busk-beväxta sluttningar, som öfvergå i odlade fält, medan högre upp på sluttningarna mina angoragetter beta bort buskarna, så att marken sedan kan odlas!

Det finns en sjö där uppe, en naturlig sjö högt uppe i höglandet med ymnig vattentillförsel på tre sidor. Jag skulle vilja bygga en damm utmed den fjärde sidan, som är öfverraskande kort. För en ringa kostnad skulle jag kunna åstadkomma nittio millioner liter vatten. Ty ser ni, en stor svårighet för jordbruket i Californien är vår långa, torra sommar. Detta hindrar säden från att växa, och den känsliga, nakna, endast af ett tunt lagermylla bestående åkerjorden får sin liumus bortbränd af solen. Med denna damm kunde jag få tre skördar om året efter vederbörligt tillämpande af cirkulationsbrukets principer och kunna använda obegränsade kvantiteter af gödningsämnen . . .

Jag har nyss utstått ett besök af direktören. Jag säger med flit »utstått». Han är alldeles olik direktören i San Quentin. Han var mycket nervös, och jag måste prata bort en stund med honom. Detta är hans första afrätt-ning, berättade han mig. Och jag lugnade honom inte alls, då jag med ett klumpigt försök att skämta, svarade honom, att det också var min första afrättning. Han kunde inte skratta. Han har en flicka vid högskolan, och hans gosse är nyinskrifven vid Stanford. Han har ingen annan inkomst än sin lön, hans hustru är sjuk, och han är bekymrad öfver, att lifförsäkrings-läkarna ha förklarat honom vara »sekunda» lif. Mannen talade verkligen om för mig alla sina bekymmer. Om jag inte diplomatiskt gjort slut på samtalet, skulle han stå här än och fortfara att berätta.

Mina båda sista år i San Quentin voro mycket dystra och nedslående. Ed Morrell blef tack vare den allra glupskaste tur fri från ensamcellerna och utnämnd till öfveruppsyningsman. Det var Al Hutchins' gamla syssla, och den inbragte en summa af tre tusen dollars. Olyckligtvis för mig blef Jake Oppenheimer, som hade för-smäktat så många år i ensamcell, utledsen på världen och allting. I åtta månader vägrade han att tala till och med till mig.

Ryktena ligga inte på latsidan i fängelserna. Om man bara ger dem tid på sig, tränga de också ner till straffcellerna. Jag fick äntligen veta, att Cecil Winwood, poe-361

ten-förfalskaren, lismaren. pultronen, spionen, kommit tillbaka på grund af en ny förfalskning. Man påminner sig kanske, att det var Cecil Winwood, som kokade ihop den snygga historien, att jag hade ändrat gömställe för den obefintliga dynamiten, och som var skulden till de fem år jag då hade tillbragt i ensam cell.

Jag beslöt att döda Cecil Winwood. Ser ni, Morrell var borta, och Oppenheimer hade ända till det rymnings-försök, som blef hans slut, iakttagit tystnad. Ensamcellen hade blifvit enformig för mig. Jag måste göra

någonting. Jag tänkte mig tillbaka till den tiden, då jag var Adam Strang och hade tåligt rufvat på hämnd i fyrtio år. Hvad han hade gjort, kunde jag också göra, om jag en gång kom åt att strypa Cecil Winwood.

Ingen kan begära, att jag skall yppa, hur jag kom öfver de fyra nålarna. Det var små brodérnålar. Hur utmärglad min kropp än var, måste jag såga af fyra järnstänger, hvar och en på två ställen, för att åstadkomma en öppning, hvarigenom jag kunde tränga mig ut. Jag gjorde det. Jag nötte ut en nål på hvarje stång. Det var två filningar på hvarje stång, och hvarje filning tog en månad. Det skulle alltså ha tagit åtta månader för mig att komma ut. Olyckligtvis bröt jag af min sista nål på den sista järnstången, och jag måste vänta i tre månader, innan jag kunde få en annan nål. Men jag fick den, och jag kom ut.

Jag är mycket ledsen öfver, att jag inte kom åt Cecil Winwood. Jag hade räknat rätt i allting utom en sak. Den säkra utsikten att träffa på Winwood skulle vara i matsalen middagsdags. Jag väntade alltså, tills Pann-kaksansiktet Jones, den sömnige fångknekten, skulle börja sin vakt klockan tolf. Vid den tiden var jag den ende invånaren i sträffcellerna, så att Pannkaksansiktet Jones362

snarkade snart. Jag tog bort mina stänger, trängde mig ut, smög mig förbi honom längs vaktkorridoren, öppnade dörren och var fri. . . att gå hvart som helst inom en del af fängelset.

Men här var nu den omständigheten, som jag inte hade tagit med i beräkningen — jag själf. Jag hade suttit fem år i ensam cell. Jag var förfärligt svag. Jag vägde litet öfver trettionio kilo. Jag var halfblind. Och jag greps genast af torgskräck. Jag ryggade tillbaka för större ytor. Fem års inspärrning mellan trånga väggar hade gjort mig oförmögen att beträda en lång trappa eller en stor fängelsegård.

Vandringen utför denna trappa betraktar jag som den hjältemodigaste bragd jag någonsin utfört. Gården var folktom. Det bländande solskenet strömmade ner öfver den. Tre gånger försökte jag gå öfver den. Men mina sinnen gjorde uppror, och jag drog mig tillbaka till väggen för att söka skydd. Åter uppbjöd jag hela mitt mod och gjorde ett nytt försök. Men mina stackars ögon, skumma som en mullvads, visade mig min skrämmande skugga på stenläggningen. Jag försökte undvika min egen skugga, raglade, föll öfver den, och som en drunknande kämpar sig i land kröp jag på händer och fötter tillbaka till väggen.

Jag lutade mig mot väggen och grät. Det var första gången på många år som jag hade gråtit. Hur svag jag än var, minns jag, att jag kände de varma tårarna på mina kinder och den salta smaken, då de runno ner på läpparna. Sedan gick det en rysning genom mig, och en stund skakade jag som i frossa. Jag af stod från den öppna gården såsom oöfvervinnelig för mig i mitt nuvarande tillstånd, och ännu darrande af köld grep jag mig an med att praktisera mig rundt omkring gården, i det363

jag kröp tätt intill den skyddande väggen och höll mig fast vid den med händerna.

Men efter en stund fick fångknekten Thurston sikte på mig. Jag såg honom — vanställd tack vare mina sjuka ögon —, ett ofantligt, välfödt vidunder, rusa emot mig med otrolig fart från långt afstånd. Kanske var han i detta ögonblick endast tjugu fot ifrån mig. Han vägde sjuttiosju kilo. Man kan lätt tänka sig kampen mellan oss, men det påstås, att jag någon gång under denna korta kamp slog honom på näsan med min knytnäfve, så att den sprang i blod.

Som jag var lifstidsfånge och straffet i Californien för en lifstidsfånge, som begår öfvervåld, är döden, blef jag befunnen skyldig af en jury, som ej kunde negligera fångknekten Thurstons och de andra vittnande fängelsebödlarnas påståenden, och jag blef alltså fälld af en domare, som ej kunde visa sig okunnig om lagens tydliga föreskrifter.

Jag blef grundligt mörbultad af Thurston, och hela vägen uppför den ohyggliga trappan fick jag väldiga sparkar, knuffar och slag af den hord af uppsyningsmän och fångknektar, som sprungo i vägen för hvarandra i sin ifver att hjälpa honom. Om hans näsa blödde, så är det sannolikt, att någon af hans egna medhjälpare blef orsaken därtill under det förvirrade uppträdet. Jag frågar inte efter, om det är jag själf, som bär ansvaret därför, men nog är det en ynklig anledning att hänga en människa . . .

Jag har nyss haft ett samtal med en karl, som nu håller dödsvakt öfver mig. För knappt ett år sedan satt Jake Oppenheimer i samma dödscell på den väg till galgen, som jag skall anträda i morgon. Denne man var364

med om dödsvakten öfver Jake. Han är en gammal soldat. Han tuggar ständigt tobak och det på ett osnyggt sätt, ty hans gråa skägg och mustascher äro fläckvis gula. Han är änkling med fjorton lefvande barn, alla gifta, och är farfar eller morfar till trettioett lefvande barnbarn och farfars far till fyra småttingar, alla flickor. Det var som att dra ut tänder att locka af honom dessa upplysningar. Han är en konstig gammal stofil, mycket klent utrustad på hufvudets vägnar. Det är väl därför han har lefvat så länge och gifvit upphof till en så talrik afkomina. Hans själ måste ha stelnat för trettio år sedan. Ingen af hans idéer är af senare årtal. Till mig säger han sällan något annat än ja och nej. Det är inte därför att han är vresig. Han har inga tankar att uttala. Jag kan inte tänka mig annat än att, då jag lefver upp igen, en sådan tillvaro som hans skulle vara en härlig vegetativ lif sform att hvila ut i, innan jag

åter börjar mina strof tåg bland stjärnorna.----------

Men för att nu återgå till min berättelse måste jag skrifva några rader för att skildra, hur oändligt skönt det kändes att, sedan jag knuffats och sparkats uppför den förfärliga trappan af Thurston och de andra fängelseodjuren, åter befinna mig i min trånga cell. Där var en sådan trygghet och ett sådant lugn. Det kändes som då ett vilsekommet barn kommer hem igen. Jag älskade dessa murar, som jag hade hatat så innerligt i fem år. Allt hvad som hindrade de stora vidderna att kasta sig öfver mig som ett vilddjur, var dessa mina präktiga, solida väggar, som slöto sig så tätt om mig. Torgskräck är en ohygglig åkomma. Jag har inte haft mycket tillfälle att göra bekantskap med den, men af det lilla jag vet om den drar jag den slutsatsen, att det är mycket lättare att bli hängd.--------365

Jag liar nyss fått mig ett godt skratt. Fängelsedoktorn, en hygglig karl, har varit inne och pratat med mig och i förbigående erbjudit sig att bedöfva mig. Naturligtvis af böjde jag hans anbud att ge mig en så stark dosis morfin till natten, att jag i morgon, då jag spat-serade i väg till galgen, inte skulle veta hvad som var upp eller ner.

Men skrattet var det ju. Det var så likt Jake Oppen-heimer. Jag tycker 111ig se den utmärglade, klippske mannen, då han slungade i ansiktet på tidningsherrarna sin afsiktliga dumhet, som de trodde var ofrivillig. Hans sista morgon, då lian slutat sin frukost och fått på sig skjortan utan krage, lära herrar reporters ha trängts omkring honom i cellen för att intervjua honom för sista gången, och då frågade de honom 0111 hans åsikter angående dödsstraffet.

Hvem vill påstå, att vi ha mer än ett ytterst tunt lager af kulturfernissa öfver vårt råa barbari, då en hop människor, som skola lefva, kunna framställa en sådan fråga till en man, som skall dö och som de skola se dö?

Men Jake var alltid slagfärdig. »Mina herrar», sade han, »jag hoppas få upplefva den dagen, då dödsstraffet af skaf fas.»

Jag har lefvat många lif under tidernas lopp. Människan, individen, har ej gjort några moraliska framsteg under de sista tio tusen åren. Det kan jag absolut försäkra. Skillnaden mellan ett otämdt föl och den tåliga draghästen är endast en dressyrskillnad. Dressyren är den enda moraliska skillnaden mellan nutidsmänniskan och människan för tio tusen år sedan. Under den tunna hinna af moralitet, som hon fått öfver sig, är hon samma vilde som hon var för tio tusen år sedan. Moraliteten är ett samhällskapital, som lagts på hög366

under de svåra tiderna. Det nyfödda barnet blir en vilde, om det ej dresseras, poleras medels den abstrakta moralitet, som så länge har samlats på lager.

»Du skall icke dräpa.» Pytt! De ämna dräpa mig i morgon bittida. »Du skall icke dräpa.» Pytt! I alla civiliserade länders skeppsvarf hålla de just nu på att bygga dreadnoughts och superdreadnoughts. Kära vänner, jag, som står i begrepp att dö, jag hälsar er med

— »pytt!»

Jag vill fråga, predikas i våra dagar någon skönare moral än den, som predikades af Kristus, Buddlia, Sok-rates och Plato, af Confucius och författaren till »Ma-habbarata», hvem han nu var? Herre Gud, för femtio tusen år sedan, i våra totemf amil jer, voro våra kvinnor renare, våra familj- och klassförhållanden mera strängt

rättfärdiga.

Jag måste säga, att den moral, som vi utöfvade i dessa gamla dagar, var en vackrare moral än den, som nu öfvas. Affärda ej denna tanke för hastigt. Tänk på vårt barnarbete, vår polishumbug och vår politiska korruption, på våra matvaruförfalskningar och det slaf-veri, hvari vi hålla fattigmans döttrar. Då jag var Bergets son och Tjurens son, visste man ej, hvad prostitution var. Yi voro rena, säger jag. Yi hade ingen aning om sådana afgrunder af fördärf. Ja, så rena äro också alla lägre djur i våra dagar. Det fordrades, att människan med sin fantasi och sitt herravälde öfver materien skulle uppfinna dödssynderna. De lägre djuren, de andra djuren, äro ur stånd att synda.

Jag kastar en hastig blick tillbaka på mina inånga lif under skiftande tider och omgifningar. Jag har aldrig sett förfärligare eller ens så förfärlig grymhet som grymheten i våra dagars fängelsesystem. Jag har berättat för367

er hvad jag har utstått i tvångströja och i ensam cell under de första tio åren af detta tjugonde århundrade efter Kristus. I gamla dagar straffade vi energiskt och dödade fort. Det gjorde vi, emedan vi ville ha det så,

— af godtycke, om ni så vill. Men vi voro inga hycklare. Vi fordrade ej, att prässen, predikstolen och universitetet skulle sanktionera vårt brutala godtycke. Hvad vi ville göra, det gjorde vi med rak rygg, och vi mötte alla förebråelser och allt klander med högburet hufvud och gömde oss ej bakom kjolarna på klassiska statsekonomer och bourgeois-filosofer eller aflönade predikanter, professorer och redaktörer.

Herre Gud, för hundra år sedan, för femtio år sedan, för fem år sedan var icke öfverfall och slagsmål lifssak här i Förenta staterna. Men i år, Anno Domini 1913, hängde de i staten Californien Jake Oppenheimer för en sådan förbrytelse, och i morgon skola de föra bort mig och hänga mig för det med lifsstraff belagda brottet att ha slagit en karl på näsan. Frågas: har det inte kräft lång tid för att utrota apan och tigern inom oss, då sådana stadganden ännu förekomma i Californiens lagbok nittonhundra tretton år efter Kristus? Kristus blef endast korsfäst. Människorna ha gjort mycket värre saker med Jake Oppenheimer och mig. — —

Det är sant, som Ed Morrell en gång knackade till mig: »Det allra sämsta man kan använda en karl till

är att hänga honom.» Nej, jag har inga höga tankar om dödsstraffet. Det är icke allenast ett snuskigt göra, förnedrande för de bödelsdrängar, som utföra det mot betalning, utan det är också förnedrande för det samhälle, som använder det, röstar för det och betalar skatt för dess bibehållande. Dödsstraffet är så enfaldigt, så dumt, så förfärligt ovetenskapligt.---------Det är morgon — min sista morgon. Jag har sofvit som ett barn i natt. Jag sof så djupt, att dödsvakten blef förskräckt ett tag. Han trodde, att jag hade kväft mig med filten. Den stackars karlens oro var ömklig att skåda. Hans dagliga bröd stod på spel. Om det verkligen varit så, hade det varit det samma som ett tjänstefel, kanske afsättning — och utsikterna för en man utan anställning äro mörka just nu. Det påstås, att Europa började afvec-kla sina affärer för två år sedan och att Förenta staterna ha börjat nu. Det betyder antingen en affärskris eller en stilla panik och att de arbetslösas härskaror komma att bli talrika nästa vinter, nödhjälps-köerna långa. — —

Jag har fått min frukost. Det förefaller dumt, men jag åt duktigt. Direktören kom in med en kvarts flaska whisky. Jag skänkte den till mördarafdelningen med många hälsningar. Direktören, stackars karl, är rädd, att jag, om jag inte är drucken, skall bråka under ceremonien och dra uppmärksamheten på hans sätt att sköta den. — —

De ha satt på mig skjortan utan krage. — —

Jag tycks vara en mycket viktig personlighet i dag. E11 hel massa människor ha plötsligt fått intresse för mig. — —

Doktorn har nyss gått. Han kände mig på pulsen. Jag bad honom göra det. Den är normal. — —

Jag skrifver dessa lösryckta meningar, och de ge sig af, ett blad i sänder, på sin hemliga väg utanför murarna. — —Jag är den lugnaste i hela fängelset. Jag är som ett barn, som skall anträda en resa. Jag är ifrig att komma i väg, nyfiken på de nya ställen jag skall få se. Denna rädsla för den mindre döden är löjlig för den, som så ofta har gått in i mörkret och lefvat upp igen. — —

Direktören med en kvarts flaska champagne. Jag har fördelat den på mördarcellerna. Är det inte märkvärdigt, att jag är så högt aktad denna sista dag? Det måste bero på, att dessa män, som skola döda mig, själfva äro rädda för döden. För att citera Jake Oppenheimer: »Jag, som står i begrepp att dö, måste framstå för dem som något hemskt, af Gud brännmärkt.» — —

Ed Morrell har nyss skickat mig en hälsning. Det påstås, att han har gått af och an hela natten utanför fängelsemuren. Som han är f. d. fånge, ha de med sitt byråkratiska pedanteri förbjudit honom att göra mig ett besök för att säga farväl. Äro de barbarer? Jag vet inte. Kanske endast barn. Jag kan slå vad om, att de flesta af dem komma att bli rädda att vara ensamma i mörkret i natt, sedan de ha hängt mig.

Ed Morrells hälsning: »Min hand trycker din, gamle kamrat. Jag vet, att du kommer att dö morskt.» — —

Tidningsherrarna ha nyss gått. Jag skall få se dem snart, för sista gången, från schavotten, innan bödeln drar ner den svarta hufvan öfver mitt ansikte. De komma att se väldigt äcklade ut, Konstiga kurrar. På några syns det, att de ha druckit. Två eller tre ha en min af vämjelse vid tanken på hvad de skola få bevittna. Det tycks vara lättare att bli hängd än att se på. — —

Mina sista rader. Jag tycks uppehålla herrarna. Min cell är fullpackad med officianter och dignitärer. Alla äro nervösa. De önska, att det vore öfver. Några af dem äro säkert bortbjudna på middag. Jag gör dem verkligen förtret genom att skrifva dessa ord. Prästen har upprepat sin begäran att få vara med mig till det sista. Stackars karl, hvarför skulle jag neka honom den tillfredsställelsen? Jag har samtyckt, och nu ser han riktigt glad ut. Det är sådana småsaker, som glädja somliga. Jag skulle kunna sitta här och skratta i dryga fem minuter, om de inte hade så brådtom.

Här slutar jag. Jag kan endast upprepa mig själf. Det finns ingen död. Lifvet är ande, och anden kan icke dö. Endast kroppen dör och förgår, den sjuder alltid af den kemiska jäsning, som ger den form, den är alltid bildbar, håller alltid på att kristallisera sig för att smälta in i världsflödet och kristallisera sig till nya och olika former, som äro tillfälliga och smälta tillbaka i flödet. Endast anden består och fortfar att bygga på sig själf genom fortlöpande och ändlösa inkarnationer, i det den arbetar sig upp mot ljuset. Hvad skall jag bli i nästa lif? Jag undrar. Jag undrar . . .

==========